

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Expositio officii missae sacrique canonis

[Reutlingen], 1. Sept. 1483

Tractatus tercius de tercia parte misse scilicet oblatoria

[urn:nbn:de:bsz:31-319967](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319967)

Et additur iste articulus ad cōfūtādū errorem phōz. qui dicunt idē in numero nō posse regenerari. Et sarracenoꝝ qui non recipiūt resurrectionē mortuorum. Et cū additur ppter heresim arā bicorum. qui dicunt aiām cum corpore mori. atq; in nouissimo die vtrumq; resurgere. Unde iob. xix. dicitur: Credo q̄ redemptor meus viuit. et in nouissimo die de terra surrectur⁹ sum. Et ap̄lus Omnes quidem resurgemus. s; non omnes imutabimur. Sequitur d̄ vtriusq; scz corporis ⁊ anime glorificatione. cum dicit: Et vitam v̄turi seclī. Hoc pertinet ad effectū glorie. Et exponitur sic id est in terra viuentiū. De qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: Est autem vita eterna videre patrem ⁊ q̄z misit iesum xpm filium eius. Qd̄ adijcitur contra hos phōs qui negant vitam post hāc vitam. Et puenienter ponitur iste articulus vltimo. cum sit finis desiderioꝝ nroꝝ. et vltimū premiū nostrum. Circa quod sciendū. q̄ in vita eterna sunt hec. Prīmū q̄ ibi homo itime dō p̄iungitur. Ipse enī est merces ⁊ premiū n̄m vltimū et finis nostrorum laboroꝝ. Nec vnio p̄sistit in nuda et ap̄ta dei visione. i. ad cor. xiiij. Videmus nūc p̄speculū et in enigmate. tunc autē facie ad faciem. Item i feruētissima dilectione quāto em̄ perfecti⁹ cognoscit aliquod bonū tanto ampli⁹ amat. Itē in laude plena. Cū aug⁹. Videbim⁹ eū amabim⁹ ⁊ laudabim⁹. Scdm̄. pleitu do desiderij et p̄fecta sacietas que ibi habetur. Nullū em̄ bonū creatū faciat appetitū. sed deus qui est infinitum bonū. omnia supereminēter ille solus satiat et implet. iuxta illud psal. m̄ste. Qui replet in bonis desiderium

tuum. Terciu est perfectissima securitas que ibi datur quia nulla tristitia nullus timor nullus labor. Quoniam hec priora abierūt. Apoc. xxi. Et per oppositū mali morte eterna cruciabitur. Primo ex separatione di ⁊ bonorum que est maxima oīm penarū. Secundo ex remorsu conscientie. Cū psal. m̄sta. Arguā te et statuā cōtra te faciem tuā. Tercio ex immēitate pene sensibilis scz inferni que erit mors eterna. Quarto ex desperatione. qz non hūit spem de liberatione. Ideo dolor mitigari non potest. Cū ysa. vlt. Vermis eorum non moriet et ignis eoz non extinguetur. Et sequit vltio. Amē qd̄ est confirmatio oīm p̄cedenciū. De quo dicitū est supra i humno angelico.

Tractatus tercius de terciā pte misse scz oblatoria. Prīa ps capituli primū ē de salutatione q̄ p̄mittit offertorio ⁊ de ipso offertorio.

Distq; visum est d̄ duab⁹ p̄tib⁹ misse quo ad p̄ios duos tractatus hui⁹ libri secundi scz de

p̄paratoria et instructoria. iā quantum ad tractatū terciū aliqua dicēda sunt de oblatione seu de terciā pte misse que oblatoria nūcupat. in qua pte incipit missa fidelij. Et diuiditur ista missa fidelij in quinq; ptes. scdm̄ q̄ quina fuit sanguis xpi effusio. Prīma fuit in circūcisione. Scda in sudore. Tercia in flagellatione. Quarta in crucifixione. Quinta in lateris ap̄tione. Prīma ps vocatur secretella diminutiue fm̄ rationale ad differēciā canonis q̄ ap̄rie vocatur secretū vel secreta. In

qua parte premititur quedam figurata
 et quedam preambula mystice verum
 sacramentum precedencia. Secunda ps
 vocatur prefatio. Tercia vocatur ca
 non. in qua sacerdos accedit ad sacri
 ficandū et ad offerendū illō verū sacri
 ficium ppter qd missa instituta est. Quar
 ta vocaturonica oratio. Quinta lau
 des seu gratiaz actio. Ubi quilibz pars
 habebit iniciū patebit in locis suis. Et
 fm hoc tractatus ille potest diuidi in
 quinq; magna capita. Capitū primum
 sex habet partes. In prima dicitur d
 salutatioe que pmittit offertorio et de
 ipso offertorio. In secunda de obla
 tionis pntatione. ibi suscipe sancta tri
 nitas. In tercia de altaris thurifica
 tione. In quarta d manuū ablutione
 In quinta de cordis humiliatione. cum
 dicitur in spū humilitatis. In sexta d
 oratione sequēte scz d secreta. Rō ordi
 nis a wilhelmo in rationali. sic ponit
 Solus ordo est pueniēs vt post predi
 cationem fides sequatur in corde laus
 in ore fructus in opere. predicatio qdē
 est in euāgelio. fides in simbolo. laus
 et honorificētia in offertorio. fructus i
 sacrificio. Et quia nulla oblatio est ac
 cepta dō nisi deus sit cū offerēte p gra
 tiam quia oblatio offerentis a deo ac
 ceptatur et acceptabilis reddit prop
 ter offerētem. Nā dō prius respicit ad
 offerēte qz ad oblatū iuxta illud gene
 iij. Respexit deus ad abel et ad mune
 ra eius. Hoc tamē non est intelligēdū
 de oblatione que p se placet deo sicut
 ē oblatio corporis et sanguinis xpi. q pla
 cet deo rōne oblati et nō rōe offerētis.
 Ideo sacerdos aū offertoriū deprecatur
 et adoptat ppo diuinā grām. vt ipsius
 oblatio deo fiat acceptabilis dicens.
 Dñs vobiscū. Que grā sibi reoptat a

pplo. et vt sua oblatio acceptabilis fiat
 deo. ppls rñdet. Et cū spū tuo. Scdm
 rōnale vō sacerdos dic dñs vobiscū.
 Monēs vniūquēq; ad seipm redire. et
 psciam suā discutere. vt sic mentē suā et
 seipm in holocaustū iustū et hostiā san
 ctam deo placentē offerre valeat. Et
 subiūgit. orem? monēs pplm orare. qz et
 dñs discipulos ad orandū hortabatur
 dicens. Vigilate et orate. ac si diceret.
 Orate vt fidē in simbolo recitatā et in
 euāgelio edictā firmiter teneatis. et vt
 in ea stabiles pmaneat. Innocētius
 dic. Sacerdos dicitur? orem?. pmittit
 dñs vobiscū. qsi diceret. nisi dñs sit vo
 biscū. nō possum orare ad salutē vram
 Et quis sacerdos dicat orem? non tū
 statim orat. sed ante orōnē acceptat et
 thurificat. qsi di. nō cessat orare. q non
 cessat bene agere. Scdm quosdā illō
 oremus nō refertur ad offertoriū can
 tandū sed ad oratōnē secretā dicendā
 Et illud orem? dr ex alta mentis eleua
 tione. ex auditu euāgelij et simboli pce
 pta Scdm alios vō dr. q illud orem?
 qd pmittit offertorio. refert ad mēta
 lem regratiationē d donis fidei regra
 tiantis deo intimo suspirio d mirabili
 nostre redēptionis beneficio qd euā
 geliū et symbolū i nobis rememoratur
 igit dr orem? vt hec in nobis suū effe
 ctū psequat. Videtur em q ppter mul
 titudinē interualli in quo mēs ad mltā
 alia multipliciter diuertit. nō referat
 ad secretā. ideoq; p̄suetudo plurimoz
 est. vt oremus oratōni secrete pmittit
 Quare aū sacerdos orōnē nō p̄leq̄t
 hui? innocētius reddit causam dicens
 q oratio nō est p̄sequēda. q significat
 tēpus quo xpc occulte ambulauit inter
 iudeos. Vel aliter ad designādū q sa
 cerdos debet esse attent? circa oblatā

Uel etiā q̄ sacerdos aggressurus ad
 diuinū & sanctissimum sacramētū debz
 totam intentionē ad deū recolligere.
 Deinde post orē dicitur offertor
 rium cū cantico designans iocundita
 tem & leticiā offerentium quam in offe
 rendo debent habere. Quia hilarem
 datorē diligit deus. Uñ psalmista
 Circūdo et immolabo in tabernacu
 lo tuo. hostiā uociferationis cātabo
 Et i palip. Cū offerrent olocūsta ce
 perunt laudes domino decantare. &
 in diuersis organis q̄ rex dauid fece
 rat p̄repare. Filij nāq; israel cū offe
 rebant in tubis clangebāt. Dū em̄ cā
 tatur popul⁹ offerre debet. designās
 q̄ salomon in dedicatione templi inu
 merabilem multitudinē olocūstorū
 obtulit cū magna solennitate. Unde
 .ij. paralip. v. dicit Rex salomō & vni
 uersus cetus israel & om̄s qui fuerāt
 congregati ante archam federis arie
 tes & boues ymmolabāt absq; ullo nu
 mero. Et moysi descendentem de mōte
 occurrit p̄plus & munera obtulit exo.
 xxxv. Egrediaq; oīs multitudo filioꝝ
 israel d̄ conspectu moysi & obtulit mē
 tem p̄optissimam atq; deuotam pri
 mitias dño. Scdm̄ p̄stitutionē grego
 rii septimi. sp̄ aliq̄d̄ i missa ē offerendū
 vt d̄r de p̄se. dis. i. oīs. in hec v̄ba om̄s
 xp̄ian⁹ ad missaz solēnia aliq̄d̄ p̄curet
 do offerre & ducere ad mēoriā illō q̄
 d̄s p̄ moysen dixit. Nō apparebis i cō
 spectu meo vacuus. & i collatōib⁹ san
 ctoꝝ patrū liquide apparet q̄ oēs
 xp̄iani ex vsu sanctoꝝ patrū aliquid
 debent offerre. quia ad ipsum primū
 est confugio. dum qui nostre p̄ cura
 re anime passiones. Et p̄stitutio itelli
 git de oblatiōe interiori seu bonoꝝ ite
 rioꝝ & nō exteriorū. Et d̄r q̄ sit cōsilū

ad istū sensum. q̄ null⁹ xp̄ian⁹ in p̄spec
 tu dei debet apparere vacuus. sed q̄
 quilibet qui apparet in conspectu dei
 aliquod donū temporale vel salte sp̄i
 rituale debet offerre. Temporale qui
 dem in recognitionē q̄ omnia exteri
 ora a deo habemus. ideo ex eis deum
 honorare tenemur. Spirituale vt fa
 teamur fidem. sp̄. et caritatē & quid
 quid boni operis in nobis reuclat do
 num dei esse. Unde ap̄lus. Quid habes
 quod non accepisti. Si accepisti
 quid ergo gloriaris. Immo nos deo
 bemus offerre deo hostiam uiuā & pla
 centem. ad ro. xij. Qui semetip̄m ob
 tulit pro nobis in sacrificiū redempti
 onis nostre. Ubi notādum. q̄ q̄ vult
 acceptā deo offerre oblationē. p̄mo
 offerat ei suam volūtatem & mentem
 Quia dominus non ea que offerūtur
 sed voluntatem respicit offerentium.
 xxij. q. ca. i. odi. et aug⁹ de penā
 dis. v. ca. i. dicit. Penitens semper
 mentem offerat et contritiōē cordis
 Deinde possessionē tunc quod offerre
 secur⁹ offerre. Et ita qui vult peccata
 sua redimere per temporaliū oblati
 onem. primo debet offerre mētē. Sec
 cundo cōsideret diligētē an̄ quē offe
 rat. non quid offerat. Unde aug⁹. nō
 est considerandū quid offerat. sed an
 te quem offerat. Uñ thuribula naab
 & abud sanctificata sunt. et circūpo
 sita sunt altari. nō p̄pter offerentes q̄
 illi mali fuerūt. sed p̄pter deū ante q̄
 offerebantur. de p̄se. dis. ij. ca. & dix
 it. Tercio debet considerare q̄ mun⁹
 offerendum sit decens. Indignum est
 em̄ dare dō q̄ dedignatur hō. xlviij.
 dis. ca. vltimo. Quarto vt cum fratre
 suo se prius cōponat. Unde i euange
 lio mat. v. Si offers munus tuum ad

Altare tibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliqd aduersum te relique ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeras munus tuum: Quia afflicti succurrit. Unde crisost. Libat domo prospera. qui ab afflictis tollit aduersa. dis. lxxxvi. Scdm yfido. vij. ethimo. Offertorium tali ex ca sumptit vocabulum. Fertum em dicitur oblatio que altari offertur. et sacrificatur a pontificibus a quo offertorium nominat quasi propter fertum. Et dicitur offertorium. ab offero offers. quia medio tempore dum offertorium canitur. populus offert. Et sacerdos recipit oblationes a populis vel postmodum hostiam vel sacrificium consecrandum a ministris: vel quia tunc sacrificium laudis offertur. Et oli offertorium habuit plures versus sicut adhuc scripti inueniuntur in antiquis gradalibus qui hodie in plerisque locis obmittuntur causa breuitatis. ut tam ministri quam populus liberius oblationibus et orationibus vacent. Etiam propter hoc ut ait augustinus de psalms. Christianam religionem paucissimis et manifestissimis misericordiam dei voluit esse liberam. Et scdm ieronimum. Non multitudine verborum flectit dominus ut homo. Melior est enim quinque psalmodum cum hilaritate decantatio. quam totius psalterij cum anxietate modulatio. In officio tamen defunctorum isti versus adhuc decantantur. quia illud officium in multis non sequitur normam officij alterius. Dum igitur offertorium cantandum seu cantatum et incensum paratum sacerdos silentij solitudinem expectat. Et istante iam memoria dominice passionis silentium obseruat. Illud insinuans quod iesus iam non palam abulabat apud iudeos dum cogitarent eum interficere. sed abiit

in regionem iuxta desertum in ciuitatem que dicitur effraym. et ibi morabatur cum discipulis suis. iohannis. xi. Silentium igitur sacerdotis christi latibulum significat. Circa secundam partem capituli illius scilicet circa oblationis presentatione plura sunt declaranda. Primum solenne preparatio ex parte vasorum. Nam quatuor requiruntur. Primum calix qui qualis esse debeat dictum est supra. et inferius aliqua resumet: Secundo patena que debet esse lata et rotunda. significans corda nostra que debent esse dilatata in caritate. et rotunda in perseverantia. Item ibi debet poni panis et vinum aqua mixtum. De hostia est sciendum. quod ipsa debet esse alba ad designandum christi innocentiam. Secundo debet esse triticia. ad designandum christi suauissimam delectabilitatem. Tertio debet esse tenuis. ad designandam christi magnam paupertatem. Item debet esse non magna. ad designandam christi abiectissimam humilitatem. Item debet esse rotunda ad designandam christi eternitatem. Item debet esse sine fermento: ad designandam christi sincerissimam benignitatem. Item debet esse non salis. ad designandam christi sine cupiditate liberalitatem. Sal enim comestum situm facit. per quod designatur cupiditas que est bonorum temporalium. versus. Lactida triticea tenuis non magna rotunda. Ex pers fermenti non salis fit hostia christi. Hec septem designant septem virtutes quas in se sacerdos debet habere volens celebrare. Debet enim esse candidus per vite castitatem. Debet esse triticus per mansuetudinis dulcedinem. Tenuis per abstinentie sobrietatem. Debet esse non magna secundum sui estimationem per veram humilitatem. Debet esse rotunda per caritatis perpetue perfectionem. Ex pers fermenti per peccatorum mortalium

innuitatem Non salū per cupiditas
 tem. Et ex istis patet. q̄ sacerdos debz
 conficere panē triticū nō fermentatū.
 Et hoc duplici de causa. Una ratione
 facti. Nam exo. xij. preceptum fuit. vbi
 sic legitur. mensis primi quarta decia
 die ad vesperam comedetis azimos pa
 nes vsq; ad diem vicesimū primū eius
 dem mensis ad vesperam. Septē die
 bus fermentum non inuenatur in domi
 bus vestris. qui p̄nederit fermentatū
 peribit anima eius in israel. tā de adue
 nis q̄ de incolis israel. Cum ergo x̄ps
 decimaq̄rta die mēsis p̄mi cenauerat
 cum discipulis suis. et agnū paschalem
 comederat et vt iq; ritu legali cū lactu
 cis agrestibus. constat q̄ eadem hora
 fermentū nō inueniebatur i domib; iu
 deorum et sic panem azimum p̄secrauit
 Unde exemplo x̄pi et nos in pane azi
 mo cōficere debem;. Secūdo debet hoc
 fieri ratione misterij. Fermentum enim
 corruptionem significat. apost. testate
 qui dicit. Modicū fermenti totam mas
 sam corrūpit. i. ad cor. v. Et ergo ni
 hil corruptum nihil corrumpens sed
 totum esse sincerū i hoc sacramento
 demonstratur. ideo non fermentatū
 sed azimū panem p̄secram;. Nam sc̄dm
 apostolum vbi supra. Pascha nostrū
 imolatus est x̄ps. Itaq; epulemur nō
 in fermento malitie et nequicie sed i azi
 mis sinceritatis et veritatis. Breui ta
 men p̄seuerantes in suo errore p̄ficiūt
 in fermentato. asserantes in pasceue lu
 nam decimā quartam instetisse in qua
 verus agnus imolatus ē. vt legis i ple
 retur figura q̄ decimaquarta luna men
 sis primi paschalem agnū iusserat imo
 lari. Domin; ergo ea die se passurū es
 se p̄nostenens: in p̄cedēti vespera anti
 cipauit comedere pascha. Et q̄a tūc li

citē poterat comedere fermentatum q̄
 ipsi corpus domi de fermento p̄ficiunt
 Et p̄firmant ex alio. Quia iohis. xvij.
 dicitur. q̄ iudei non introierūt in preo
 torium ne p̄taminarentur sed vt man
 ducarēt pascha. et ergo i pasceue ad
 vesperā debebat māducari pascha. et
 sic videtur fuisse luna decimaquarta.
 Sed isti nō recte intelligētes seducūt
 quia beatus iohannes dicit. q̄ iudei nō
 introierūt in pretorium vt manduca
 rēt pascha. ibi pascha nō accipit̄ p̄
 no paschali sed p̄ pane azimo q̄ septē
 diebus comēdebant. Sed diceret
 quis. si sacerdos latin; attēptaret con
 secrare i pane fermentato an cōficeret.
 Respōdetur q̄ sic. licet peruerteret ri
 tum ecclesie sue. et hoc peccaret. quia
 panem esse fermentatum hoc est accidē
 tale pani. nec propter hoc substantia pa
 nis mutatur ideo potest fieri consecra
 tio in pane fermentato. Nā et sacerdos
 grecus p̄ficit et n̄ in pane fermentato
 Et innocenti; dicit. Et ad huc m̄lti i
 fermento sacrificāt q̄b; tanq̄ cal holicis
 ecclesia catholica et romana p̄municat
 Verum hoc q̄m melius soluēdo differ
 tur. vt alias p̄temptus absoluat. Et di
 cit sanct; thomas i. iij. parte questioe .
 lxxiij. q̄ quāmmis p̄suetudo conficiē
 di i azimo rationabiliter fit tamē ap̄
 grecos peccaret quis p̄ficiendo in azi
 mis quasi peruerteret ecclesie sue ritum;
 Sed diceret que est causa q̄ d̄ tritico
 debet fieri hostia. Respōdet vna cau
 sa ē. q̄ inter frumēta triticū ē optimū
 sed quia fm alex. an. papā nihil in sacrifi
 cijs potest esse mai; q̄ corpus et san
 guis x̄pi idcirco d̄ pane optimi frumē
 ti debet p̄fici. Secūda causa est. q̄ sicut
 triticum electius et purius est ceteris
 granis ex quib; fit panis. ita caro x̄pi

formata fuit d purissimo sanguine beate virginis et eius caro depurata fuit ab omni labe peccati: d qua sumpta fuit caro xpi. Etiam idcirco. quia domi⁹ seipm cōparauit grano frumēti dicēs. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit rē iohis. xij: Sed diceres si oblata esset facta de tritico mixto cum filigine vtrum ex isto possz⁹ fieri corpus xpi. Respondetur distinguendo de mixto. quia vel ibi est plus de filigine vel plus de tritico vel sunt in equali mensura. Primo et tercio modo nō potest fieri. sed secūdo modo conficit sed grauitur peccat. Et debet de hoc penitere. Sed magister heinricus dicit. si grana alterius generis admixta fuerit piculū est. quia vbi granū sic admixtum sit vt nō totū absorbeat⁹ a tritico corpus xpi inde nō cōficitur. Sed de materia eucaristie quo ad sanguinem dicit sanctus thomas sup. iij. sūaz. d. xi. q. vinū naturale scilicet vitis in quo xpc⁹ conficit⁹ est debita materia calicis. Et si vinū penitus puersum est in acetū nō potest fieri: quia acetū nō est vinum sed fuit vinū. Etiam quia differunt vinū et acetū: sicut vinū et mortuum. xij. metha. Sed si vinū est quasi in p̄p̄quo et in via ad acetū: p̄t quidē fieri. Peccat tamen pficiens p̄pter reuerentiā sacramēti: Idē intelligit de pane muscido vel corrupto. Idē idē concordat albertus. Si vinū ē oīno putridū adeo q̄ naturam et saporem perdit nō potest fieri. si autem nō sit corruptū s̄ in via ad corruptionē fieri quidem p̄t sed p̄pter reuerentiā sacramēti nō debet. Idē intelligendū ē de pendulo vino et multū acro. Unde de sanctis patribus legit⁹ q̄ vinū bonū mundū et recēs et quanto melius poterāt habere et p̄

ciosi⁹ pro isto sacrificio aptauerunt. ad reuerentiā istius sacramēti. Unde quidā doctoz dicit. Inquātū vigorosius et fortius tanto melius ē ad p̄se crādum. vt sic min⁹ p̄ aquam omixtā naturam vini p̄dat. Innocentius dicit. Licet autem diligētī studio vinū optimū sit querendū vt in sacrificiū offerat⁹. viciatum tamē non maculat mūdiciā sacramēti: Quo circa siue nouū vinū quod dicitur mustū. siue acidum vinū quod dicitur acetosum: in sacrificiū offeratur sacramentum pficitur. et diuinitus p̄secratur quod intelligitur modis supra positis. Sed dubitatur. an de agresta potest fieri. Respondet sanct⁹ thomas vbi supra q̄ nō. quia adhuc nō habet spētē neq̄ saporem vini: s̄ tm̄ est i via generationis. Nec potest ex aqua fusa super feces vini fieri. quia hoc nihil aliud est nisi aqua sumēs aliquale saporem ex fecibus vini. Sed vtrū possit fieri de musto. Rōdet sanctus thomas vbi supra. et petrus de tharēstia q̄ sic. Et albertus in expositione missę dicit. Si est aliquaterza vbi nō habetur vetus vinū valēs tunc potest celebrari cum musto. Debet etiam vinū esse purū et non mixtū spētē nec p̄ditū. Unde raymūdus. Vinū mixtū vel p̄ditum spētibus ad missam domini non accipias nec acetum. Sed. d. quid in istis terris fiet vbi nō est vinū. nec p̄t haberi vinū vtrum ibi sine vino possz⁹ fieri: Respondeo q̄ nō est aliqua terra quin ad eam possit tantū de vino portari quantū sufficit ad celebrandū. Albertus super expositionem missę dicit. Si non p̄scit aliqua terra vinū. nec per aliquē modum possit ibi peruenire. nō ē abstundum a missa. p̄pter salutē fidelium. Sed tamē p̄pter hoc domi⁹

papa p̄sulēdus est. et cum licētia ipsius debet fieri. Dicit etiā q̄ si solū sub specie panis fieret consecratio adhuc esset ibi sanguis xp̄i cum corpore ex quadā concomitantia. Quis non vtzq̄ esset ibi singulariter et sacramentaliter. Sed quid si esset vas plenum vino. et intro mitteretur vna gutta aque. vtrum posset fieri p̄secratio. R̄ndet sanctus tho. q̄ sic. quia ibi aqua conuersa est i substantiam vini. Circa qd̄ sciendum q̄ vino debet ad misceri vna gutta aque vel due vel tres. et adeo parum. q̄ penitus absorbeatur a vino. sic q̄ nec fuerit in eaq̄ li mēsurā. nec i maiori q̄ntitate sit aqua. Et debet esse aqua naturalis et nō artificialis. Si tñ apponeret̄ nihiloin̄ conficeretur. Nam ipsa ita bene p̄uertetur in vinū sicut aq̄ naturalis. Quare autem fiat talis mixtio vini et aque huius triplex ē ratio. Una quia facimus hoc exēplo xp̄i qui i cena miscuit aquā cum vino. vt dicit ciprianus de p̄se. dist. ij. et quedā glo. iero. super mathe. Secundo fit p̄pter hoc quia sanguis et aqua fluxerunt d̄ corpore xp̄i. Tertio p̄pter hoc vt populus xp̄o adunetur. vt populus in xp̄o et xp̄c in populo maneat. Scdm̄ innocentium quia per aquā populus designatur. iuxta illd̄ apoc. xvij. Aquę multe populi multi. et hoc ratio nabiliter. quia sicut aqua est fluxibilis ita et homines labiles. Sed per vinū sanguis xp̄i vel eius diuinitas designatur. Christus em̄ sanguinem suū effudit pro populo iuxta illud. hic est sanguis me⁹ noui testamēti. Sacerdos igitur aquam miscet vino. quia xp̄c i morte p̄ effusione sanguinis recōciliavit populum deo. Unde glosa. sup̄ matheum xvij. Nec panis sine aqua nec vinū sine aqua offertur. Per aquam popul⁹

signatur. q̄a nec sine xp̄i passiōe populus saluatur. nec sine ei⁹ sc̄z ppli amore xp̄c passus ē. Sed quid si sacerdos obmiserit aquā an possit cōficere. Respondeo innocētius q̄ sic. grauit̄ tñ peccat. qui negligēter alterutrā sp̄t̄ em̄ obmittit. grauius q̄ scienter et sponte. maxime si formam intēdit mutare et heresim̄ introducere. Si igitur per negligentiam obmitteret aqua: p̄fectum esset sacramentum. quia remanent ibi ea que totum xp̄m significant. sed vnio mēbroz ad caput sc̄z ad xp̄m nō seruat̄ ibi p̄pter defectum aque. Alia dubia patebunt infra loco suo. Et quia vinū cū aqua debet misceri. ideo de calice rei materia debet videri. Unde calix quādoq̄ sumitur pro passione. vt in euāgelio mathei xxvi. Pater si vis transfer hunc calicem a me. Et alibi. Potestis bibere calicem quē ego bibitur⁹ sum et. Quandoq̄ sumitur p̄ sanguine xp̄i. vt patebit circa verba p̄secrationis. Itē passio dicitur calix. quia fm̄ antiquam p̄suetudinē moziētibus vel mōre debētibus ministrabatur amarus potus de calicē. Sumitur etiam calix pro sanguine xp̄i. et sic dicitur calix a calida potōne q̄a calix id est sanguis xp̄i ad maximam caritatē vel feruorē prouocat deuotionis. Sed de materia ē sciendū q̄ in primitiua ecclesia in vasis ligneis cōficiebatur quia vt dicit rationale. Tūc erant aurei sacerdotes et lignei calices tandē successu temporis illud fuit immutatū. eo q̄ lignū esset porousum. et sic i se poterat inbibere sanguinem xp̄i. idō statutū fuit q̄ in ip̄is de cetero non deberet p̄fici. Tandē fuerunt vitrei. illud itēz immutatū fuit p̄pter vitri fragilitatem. Demū vrbanius papa statuit vt in aureis et argenteis conficeretur

Unde de pfe. dif. ij. dicitur. Clava quibus
sacra pfiuntur aurea vel argentea esse
picipim. Item circa sollempne pparatōz
requiritur corporalia. de quo in canōe
de pfe. dif. i. sic legitur. Consilio omnium
constituim. ut sacrificiū altaris nō i se
rico panno vel intincto quā celebrare
re psumat. sed in puro linteo ab epō cō
secratio terraneo seu lineo et contexto
sicut corpus domini nostri iesu xpi i sin
done munda linea sepulta fuit. Et hec
est pstitutio sicuti pape et eusebij. Et cor
poralia seu palles que disponuntur sup
altare significant lintheamina quibus
involutus erat corpus xpi. Pars autē
illa que plicata posita supra calicē signifi
cat sudorū quō fuit supra caput iesu se
paratim involutum in vnum locum. ut
dicitur iohis. xij. Sed pars extensa sig
nificat sudonem lineam et munda qua
fuerat corp⁹ xpi a ioseph ab arōat hia
involutum. Illij vero habent tū vnum
corporale. ut religiosi. p eo quod i euāgelio
legitur. quod ioseph corpus xpi involuit i
sindone munda. Non em dicitur plāli
ter sindones. ad designandum sacramē
ti unitatem. Potest tū in hys aliud fi
gurari. id est pars extensa significat fi
dem. sed pars supraposita significat intel
lectum. Hoc em mysteriū credi debet s
non potest comprehendī aliquo intellectu
ut fides habeat meritū cui humana rati
o non prebet expimētum. Credamus
ergo corde puro et conscientia nō ficta
et nō presumamus discutere. quia sim
p. almisit. Defecerunt scrutantes scruti
nio. Et iuxta dictum sapiētis: Qui scru
tator ē maiestatis opprimetur a gloria
Nam qui dixerūt. durus est hic sermo
quis potest ipsum audire. abierunt re
tro nō ambulabant cū xpo. iohis vi.
Debet autem corporale in latū habere

re quatuor plicaturas: ad designandū
quatuor perfectiones xpi. sicut sunt gra
tudo caritatis seu latitudo. longitudo
eteritatis. altitudo maiestatis. pūditas
immūtatatis. Etia quatuor eius pli
cature in longū designant quatuor v
tutes cardinales scilicet iusticiā. pūditiaz
temperatiā: et fortitudinē. per quas in
nate passionēs in nobis reprimuntur.
Tres vero plicature in latū tres theo
logicales virtutes significāt. scilicet fidem
spem. et caritatē per quas deo vivimur
figuraliter. Sed queritur. an talis
variatio sit licita circa corporale. scilicet
quod aliqui habēt solū vnum aliqui vō duo
quorū quolibet vocat corporale: Similiter
de lotionē manūū: aliqui ante oblatōez
sacrificij aliqui statim post aliqui post san
ctus. Ad hoc rōdet beatus aug. ad va
lerianum dicens. Nihil officit. id est no
cet diversa plicatura eccie dūmō serua
tur unitas caritatis. Et de pfe. dif. iij.
ter quina dicitur. In vna fide nihil offi
cit sancte ecclesie plicatura diversa. Si
ue em puer semel tū vel ter imergat
baptizatus creditur: Et plicatura vni
us eccie non debet subverti ppter plic
tudinē alteri ecclesie. dif. xij. illud. In
ueterata em consuetudo pro lege serua
ri debet. ut habet. ff. in legibus. Et idō
sicut nihil debet ptra legē fieri. sic nihil
debet fieri contra longam plicaturā.
Lodice. que sit longa plicatura. lege p
ma. Equē em puniri debet trāsgressor
laudabilis plicaturis. sicut trāsgres
sor legis. xi. dif. In Idijs. Et hec intelli
gi debet de plicaturis rationabilibus
que non sunt onerosē nec obuiat
statutis canonū. et diuinas pferunt. et
maxime si sint redacte in scriptū. quia
tunc vocant pstitutiones. Illis sic dis
positis. sacerdos accipiet hostiam in

patenam. et vinum in calicem. cum suis orationib⁹ offerens illa domino. Precessit em⁹ veritatem hui⁹ sacramenti vmbra i melchisedech sacerdotem dei summi offerente panem et vinum in typum seu figuram eucaristie. Quare et hodie in memoria hui⁹ acceptabilis figure sacerdos in ordinem melchisedech institutus pro panem et vinum ante consecrationem offert. deprecans. ut de⁹ ea benedicat et sanctificet. ut inde sacrificium verum fiat quod in oblatione melchisedech figurabatur. Et populus etiam reali exhibitione recognoscat beneficium oblationis christi pro eorum salute in ara crucis factum. et in sacramento altaris fiendum dicens quando offert. Suscipe sancta trinitas etc. In qua oratione patet cui offert quod sancte trinitati. Quid offert quia oblationem. Quare offert quia in memoria passionis christi et pro salute omnium. Quia oratione finita locat calicem. Et aliqui secundum consuetudinem romanam locant calicem ad dexterum latus hostie quia sanguis domini nostri iesu christi creditur a dextero latere fluxisse. Vel secundum alium versus oblata locatur inter sacerdotem et calicem. ad denotandum quod christus homo mediator fuit inter deum et hominem. Aurum diuinitatem significat panis christum et sacerdos hominem. patena vero lata et parue profunditatis ad retinendum hostiam ordinata significat latitudinem caritatis apostolorum qui christum receperunt. Et sic hostiam super patenam offert ut super latitudinem caritatis sacrificium iusticie debet offerri ut olocustum ante pingue fiat. Hanc latitudinem caritatis corda discipulorum habebant cum petrus dicebat. Parat sum tecum in carcerem et in mortem ire. quod autem patena sublata hostia absconditur sub corporali vel ab altari remouetur

quod dyaconus retinet inuolutam significat quod apostoli se absconderunt et in manibus capientium relicto iesu omnes fugerunt sicut dominus eis preceperat. Omnes vos secundum ad alumpaciemi in me in hac nocte. mat. xxvi. Scriptum est enim per ciogram pastorem etc. Et ideo sacerdos anticipaturus resurrectionis eulogium reseruat patenam. quia cum esset sero die illa vna sabbatorum et fores erant clausae ubi discipuli erant congregati propter metum iudeorum venit iesus Christus in medio eorum et dixit. Pax vobis. iohis. xx. Inuenies oves que trepidantes auferunt. Quantum ad tertium scilicet de thurificatione altaris sciendum quod calix cooperit significat christum sepultum. sed thurificatio significat vngentum preciosum quod mulieres obtulerunt. Vel significat aromatas que emerant ut venientes vngerent iesum. mat. vlt. Vel est dicendum. quod thurificatio designat. quod maria magdalenam accepta libra vngenti nardipitici preciosi effudit super caput iesu. mat. xxvi et domus impleta est ex odore vngenti. Unde et saluator dixit ibidem. Mireris hec mulier vngentum hoc in corpore meo ad sepeliendum me fecit. Et iterum: Ubique predicatum fuerit hoc euangelium in vniuerso mundo. dicet. quod hoc fecit in memoria eius. Et ergo dicunt doctores. quod hec thurificatio fit in memoria sepulture domini. quod autem sacerdos ter dicit supra incensum. significat quod maria ter adhibuit vngentum circa corpus iesu. Primo quando vixit pedes iesu in domo symonis pharisei. luce. vii. Secundo cum in domo symonis leprosi super caput iesu effudit vngentum. mat. xxvi. Tercio cum venit ut vngeret iesum in positum in sepulcro. Et circumducitur cum signo crucis ut in pluribus. ut omnis

dyabolice fraudis / et omnis malignitas conatus. per virtutem sancte crucis / et ex thuris incensione effugatur. ut nec contra sacerdotem nec contra sacrificium prevaleat. Fumi enim incensio valet contra demones effugandos. *Thobias. vi.* Thobias minor interrogabat angelum dicens Quot remedia sunt ea que obviare iussisti de pisce Respondit. Cord eius particulam si supra carbones ponas fumus eius omni demoniorum genus extirpat. Et sciendum. quod dyaconus vel thuribulum portans / accipiendo incensum antequam mittat in thuribulum. debet presentare sacerdoti. in signum quod nihil est acceptum deo nisi benedictum. Tunc sacerdos accipiens thuribulum secundum aliquos facit tres ductus. in signum vel ob reverentiam trinitatis in circuitu hostie et unam crucem desuper obreverentiam unitatis divine essentie. Et immediate post hoc vadit ad dexteram partem altaris: significans christi predicationem missam ad iudeos. et ad oves que perierunt domus israel. Sed post hoc dimissa dextera vadit ad sinistram. significans apostolorum predicationem repulsam a iudeis et conversam ad gentiles. Postea totam fatiem altaris a sinistra usque ad dexteram thurificat. in signum predicationis gentibus missa finaliter ad iudeos revertere. quia in fine mundi secundum apostolum ad romanos. vi. Reliquie iudeorum salve fient: Deinde sacerdos thurificatur a dyacono et ministris ab accolito vel a thuriferario. et postea totus chorus mediatis ministris in signum quod a christo sacerdote magno cuncta bona procedunt mediatis ecclesie ministris ad populum: quod influxus divinus per media descendit ad infima secundum dyonysium de angelica ierarchia. *Ido dicitur*

ad cor. ij. Odorem noticie sue sparsit super nos in omni loco Et nota quod secundum alios. sacerdos thurificans nihil dicit Sed sine officium romanum dicit dirigatur domine ad te oratio mea. ubi primo operatur exaudiri. secundo acceptari cum dicit Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. quod erat sollemnissimum in lege. Tertio operatur a malis preservari. scilicet in corde cogitatione et in ore a platione mala dicens Domine custodiam os meum. Quantum ad quartam partem huius capituli. que est de manuum ablutione est sciendum: quod quis sacerdos in principio misse dum se vestibus ornat manus abluit. in signum quod carere debet macula mortali. tamen in hoc loco volens sanctificare iterum lavat se. in signum carentie venialium et minorum. Ideo fit in capitibus digitorum: quatenus sic lotis manibus. oblationem accipiat. incensum offerat et orationem effundat. Quia scriptum est *Exo. xxv.* Facias lavacrum eneum. et ad lavandum ponas illud in testamento tabernaculi ad altare et missa in eo aqua lavabunt. in eo garon et filij eius manus suas ac pedes: quando ingressuri sunt in tabernaculum testimonij et quando accessuri sunt ad altare. Ista fuit figura vel sacerdotes oblaturi. abluti essent manibus et pedibus. quod nunc veraciter et mystice debet esse in nostris sacerdotibus. Debent enim purgati esse a pravis operibus: et mundati a noxijs affectionibus: quia per pedes affectiones. et per manus opera designantur. Sic igitur lotionem manuum corporalem reiteret. magisque mundatus. offerat hostiam immaculatam. sanctam. deo placentem. Unde david cum esset mundatus. petebat amplius mandari dicens

Amplius laua me ab iniquitate mea ps. l.
 Sacerdos ei sacrificatur? debz lauare
 conscientiam lacrimis pnie. fm illud psalmi
 Lauabo p singulas noctes lectum meum
 Lectus hominis est sua conscientia. in qua
 secure mens delectat et qescit si bona e
 iux dictu sapientis Secura mens est qsi
 iuge puiuu Si vo mala est in amaritu
 dine et timore est. quiano est pax impijs
 ysa. xlviij. Innocentius dicit. q ipse xpc
 anteq vez et vnicu sacrificiu offerret i
 ara crucis/ in lazari resuscitatioe lacri
 mas miserat effudit Job. xi. Jesus in
 genuit spiritu et turbauit seipsum/
 et lacrimatus est. Et exemplo christi sa
 cerdos etiam hoc facere debet. Et sci
 endu q sacerdos lauando digitos. dicit
 illud psalmi. xxxv. Lauabo inter innocen
 tes manus meas. Et est sententia talis. i.
 Nitendo et penitendo/ facia munda opa
 q p manus designat. et hoc inter inno
 centes pueras mere sepe et corpe. Qu
 sic dicit ps. Lii innocete innoces eris.
 Hoc facto dicit. et circumdabo altare tuum
 dnie. q null nisi mundus debz accedere
 ad altare. Quam ad qnta ptem/ q est
 de cordis humiliatioe est aduertendu q
 sacerdos post hec q dicta sunt/ humiliter
 se declinat dices illud dan. iij. in spu hu
 militatis. Quam orem dicit in medio al
 taris/ inclinatur pfunde et manibus iunctis
 antepectus. vbit angunt tria q debet esse
 in sacerdote sacrificiu offerente/ imo et i
 oibus assistentibus p quibus sacerdos offert
 Primum est cordis humiliatio cum dicit.
 in spu humilitatis. Secundum est mentis con
 tritio. ibi et in gno perito. Tertium est re
 ctasentio offerentis/ ibi vt sic fiat sac
 ritium nrm etc. Nec aut humiliatio sacer
 dotis humiliatioz xpi significat. q exin
 anant semetipm/ forma serui accipiens
 Vel sacerdos inclinatur se/ vt p humiliati

onem corporis discat humilitate mentis
 vt sic in eo. puocetur mentalis deuotio.
 Nam cum frequenter orans/ humiliat se
 corporaliter inclinando/ vel genuflectendo
 vel manus leuando ad deum. in ipso surgit
 humilitas mentis ad deum et deuotio Et
 hoc dicebat apostolus. Volo vos in omni
 loco orare. leuantes manus vsas ad deum
 Debinc sacerdos inclinans se: orat p m
 ple. post hoc monet populum ple orare. et
 postea orat p populo Ipse enim pmo pro se
 deinde p populo orauit dices. Pater
 clarifica filium tuum vt filius tuus clarificet
 te. Postea p apostolis dices. Pater sua
 eos quos dedisti mihi vt sint vni. sicut
 et nos vni sumus Job. xvij. Et itez p
 omnibus credituris in ipm dicens. Non
 tim pro ipsis rogo. sed p oibus q p vbi
 eoz credituri sunt in me. Deinde sacer
 dos populum admonet orare pro se/ vren
 do se ad populum dicens Orate p me
 pctore etc. Debent enim p inuice orare
 vt saluemur Jacobi. vlt. Nam dñs in
 quit in euangelio In me amen dico vobis
 Si duo vel tres consenserint de ore sup
 terra: quecuqz petierint fient illis a pa
 tre meo q est in celis. In hys aut vobis/
 sacerdos implorat auxilium circumstantiu
 ppter altitudinem sacramenti. Et debet
 ista vba aliquantulum sonare. sic q assi
 stentes capere possint. qz p hec vba ad
 supplicandu inuitamur. ibi orate. Et ad
 nos mutuo amandum inflamamur. ibi
 vt meum pariter et vestrum sacrificiu
 acceptum fiat omnipotenti deo:
 Quantum ad vltimum/ scilicet de ora
 tione secreta est sciendum. q post vba
 que dicta sunt/ sequitur oratio secreta
 que sic vocatur. quia secreta et sub silen
 tio/ et recollecta mente/ dici debet vt
 denotetur mentalis conuersio in de
 um. vt sacrificium deo sit acceptum.

Qui aut silentij. et aliorum que sacerdos sub silentio legit. causa originalis fuit occultatio spiritualium misteriorum huius sacrificij a summi circumstanti populo. Cuius b. dyo. in ecclesiastica hierarchia. loquens de ritu sacrificiorum dicit. Greci hec videntes et audiētes ridebāt. putātes tā hūilibus vobis et reb⁹ non posse inesse tantā sanctificationē. Et debēt tot secreta dici. quot fuerūt in principio collecte. exceptis aliquibus diebus precipue fin officij romanū. sicut sunt dies quatuor tempus. sabbatum pasche. et alij vigilie et pasche quod huius dies hnt quādam singularia. Etiam sacerdos per illud quod obstat silentij solitudinē/ significat latibulum xpi. quo xpc nō palā ambulabat apud iudeos. cū cogitarent eū interficere. s; abiit in regionē iuxta desertū/ in ciuitatē que dicitur effraym. et ibi morabatur cū discipulis suis. vt dicitur Joh. xi: Et postquā subiunxit secretā orationem sacerdos leuat vocē. per quā insinuat. quod xpc demū redijt hierosolimā ad templū orōis. quod ad temp⁹ deseruerat cū recesserat in effraym Sic em scribit Luc. xix. Ingressus templū cepit eicere emētes et vedētes dicēs. Dom⁹ mea dom⁹ orōnis vocabit̄ rē. Ideo tunc sacerdos eleuat vocē palā. dicēdo per oīa secula seculorum. Per hoc insinuat: quod iesus iterū palā ambulabat Itaq; in crastinū/ turba multa quā conuerat ad diē festum cū audisset quod iesus venit hierosolimā/ acceperūt ramos palmarū et obuā p̄cesserunt clamātes. osanna bñdictus quī uenit in noīe dñi rex israel Mat. xxi. Finis aut huius orōis. incipiū est pfatiois. per quod insinuat sacerdos. quod xpc est lapis angularis que reprobauerūt edificātes. quod fecit utraq; vni ysa. xxviii. Iudeos et gentiles vt sit vni pastor et vni ouile. Et propter hoc quod orōes quā secreta

dixit cludit apte. querit assensum populi et confirmationē. quod ipse quasi ligatus est populi: ideo populus silentiens voci eius dicit Amen id est fiat. Hoc per xpm in quo exaudimur a patre sicut petisti in secreta. Vel per hoc monet populum/ vt sibi adoptet et petat/ vt dñs velit eū exaudire. quatenus peticoēs quas secreta effudit effectū consequatur. Vel potest dici: quod orō secreta alte terminat. ad designandā publicam predicacōem xpi post lazari resuscitationē. quod extunc publice predicauit. Et sciendū quod sacerdos hec dicēdo debet manus de p̄stas tenere donec dicat sursum corda. quod tūc debet manus leuare. et ip̄as extēsas tenere. adeo alte sicut nō. quod assistētes super humerū suū aliquid quantum possint videre.

Capitulum. ij. De pfatione.

Refatio dicitur a patre quod est ante p̄ r̄for faris. quod fatur ante principale sacrificiū. ad quod offerendū missa est instituta. Est em̄ p̄locutio totius canonis secuturi. In hoc em̄ p̄loquitur sacerdos grates et laudes deo. vt melius ad p̄secrandū corp⁹ xpi posset puenire. Locat etiam preparatio: quod preparat fidelium mētes ad future p̄secratiōis reuerentiā. Et ab aliq̄b⁹ vocatur himn⁹ angelic⁹. quod angelicis laudibus est plenus: Al̄ illa enim parte/ dominus vocatur himnus. Et habebit illud capitulū duas partes principales. In prima dicitur de pfatione in generali. et de expositione cōmunis pfationis. In secūda de numero specialium pfationum et eazdē expositione. Prima ps diuidit̄ in tres. In prima populus excitatur: cum dicitur.

Dominus vobiscū. In sc̄da ratio assi/
gnatur a sacerdote ibi vere dignum et
iustum est. In terciā laus diuina a p̄plo
decantatur ibi sanctus. Prima ad huc
in tres. quia primo excitatur populus
ad attentionē cū d̄r: dñs vobiscū. Se/
cundo ad mentis erectionē ibi. sursum
corda. Tercō ad gratiarum actionē ibi
gratias agamus: Quantum ad primā
p̄ticulari est sciendum. q̄ sacerdos di/
cturus rem dignissimam cum attentio
ne salutatur populum dicēs. dominus vobiscū.
Optans nos tales existere. cū
quibus dominus manere dignetur. Et
illud p̄uuiū dignissimū in quo x̄pc fons
pietatis et bonitatis sumitur nobiscū
celebrare. De quo scribitur iohis. xij.
Si quis diligit me sermones meos seruat.
et pater meus diliget eum. et ad eū
veniemus et mansionē apud eum facie
mus: Et apoc. iij. Ego sto ad ostium et
pulsō. si quis audierit vocem meā et ape
ruerit mihi ianuam introibo ad eum et
cenabo cum eo. et ipse mecū. Chor⁹ in
persona populi r̄ndet. et cum sp̄u tuo:
sacerdoti hoc idē iterate reop̄as. Sic
em̄ mutuo pro se orant. facientes iuxta
dictum apostoli. Orate pro inuicem vt
saluemini. iacobi. vlti. Et r̄ndet popul⁹
et cum sp̄u tuo. et non cū corde vel ore
tuo seu cū corpore tuo: quia totū illud
quod agit sacerdos ē sp̄uale et misterij
plenum. Deinde ibi subiūgitur a sacer/
dote incitatio ad singularem deuotōz
et mentis ad celestiuū eleuationē p̄pter
sacramentalis misterij magnitudinem
cum dicitur. sursum corda. sup̄. habete
ul' leuate ad dñm per celestiuū medita
tionē. Adnet em̄ nos sacerdotes vt cor
da sursum habeam⁹ ad dñm. s̄m exhor
tationem apli ad colocenses. iij. Que
sursum sunt querite et sapite. non que
sunt super terram: Nam vbi est thesau

rus ibi est. et cor tuū mat. vi. Multi em̄
ore loquuntur celestia. et exteriori habi
tu celestib⁹ et diuinis se ingerunt. cord⁹
vero terrestria meditantur. Quibus
dñs im̄perat p̄ prophetā dicēs. Po/
pulus hic labijs me honorat. cor autē
eorz longē est a me ysai. lxxix. In qualibz
ergo oratione cogitare terrena vel
vana. peccatū est celestib⁹ vacare debē
ti. et in ista terrena volūtate vel ex ma
la consuetudine se ingerentem. grauis
peccati moles verissime sup̄primat. S̄
et piculū est cor habere diuisum ab ore
et os diuisum a corde. Nam qui s̄. met/
ipm nō audit. nec deus illum exaudit.
Hec innoc. Quilibet em̄ homo xp̄ian⁹
tempore quo celebrat vt audit missam
debet effundere vnguētū super caput
recubentis. more mulieris vnguētate
q̄ quod gessit corporaliter nos per agere
debem⁹ sp̄ualiter. Quilibet em̄ homo
cor suū ad ipam verbi deitātē eleuet. et
ad illud caput ec̄le p̄ri fide p̄tingēs ca
tholice confessionis. non solū verbalis
sed rationalis in factis vngenda pun
gat. credēdo et p̄fitendo. et sedule gra
tias agēdo domino deo n̄ro. Et nota q̄
super hoc verbum sursum corda de se
dū. primadō. Quā autē stam⁹ ad oratōez
fratres dilectissimi inuigilare et in cum
bere ad p̄ces toto corde debem⁹. Logi
tatio oīs carnalis et secularis abscedat
ne quidq̄ tūc ai⁹ aliud cogitet q̄ illud
solū qd̄ p̄cat. Et sacerdos ante oratōē
prefationis premissa intentōe sursum
mittentis dicendo sursum corda et dū
popul⁹ r̄ndet. habemus ad dñm ammo
netur. nihil aliud q̄ dominū cogitare
debere. Laudat cōtra aduersariū pec
t⁹. et soli dō pateat. nec ad se hostē t̄pe
oratōis puenire patiat. Chor⁹ r̄ndet.
habē⁹ ad dñm. Et i hoc p̄fitet se moita
sacerdotis suscepisse cū ait hē⁹ ad dñm

Diligenter ergo pvideat populus r qz
libet de populo ne cor hab'is deorsum
ad seclm spūi sancto dānabiliter mēci
atur ps. iij. Nam vt quidam dicūt hoc
est solenne mendatiū mūdi quia vt plu
rimū qui hoc rīdet oppositum tenet d
facto quia non habet cor ad deum sed
ad terram deorsum. Contra quos ait.
psalmista. Filij hominum vsqz quo gra
ui corde vt quid diligitis va. et queri
tis mēdatium. Sacerdos autē postqz
homines deuotos et attētos reddidit
excitat populum vt reuocatis ad mēo
riam beneficis dei innumerabilib' ei
referat gratiarum actiones dicēs Bra
tias agamus domino deo nostro. Qm
ipse est dominus id est redemptor. ipe
est deus id est creator. ipse ē noster. i. sal
uator. Tunc em̄ verissime erit n̄ cum
erit omnia in omnibus. i. ad cor xv. q̄a
ergo est redēptor noster. creator r glo
rificator. ideo gratias agere tenemur si
bi ex nostra creatione. qua dedit nobis
naturam. ideo dicim' dño. Et quia est
redēptor n̄. quia dedit nobis gratiam
ideo dicimus deo. Et quia est saluator
n̄ et glorificator. quia dedit nobis glo
riam ideo dicim' nostro. Omnes enim
tenemur gratias reddere deo scz tā ino
centes qz penitētes. Innocētes qz eos
in grā conseruat. Penitētes v̄o quia
eis indulgētiā dedit. Chor' autē rñdēs
appbat et pfirmat dictū r v̄bū sacerdo
tis dicēs. Dignū et iustū est. Dignū est
qz tū ad deū seu ratione diuine maiest
tis. quia ipse est gloria r honor dignissi
dñs deus n̄. Un̄. apoc. iij. d̄. B̄ndictō
et claritas et sapia r grāz actio. honor
v̄tus et fortitudo. deo n̄o in seclā secu
loz amen. Iustū qz tū ad nos vt ei red
dam' grāz actiones. qz nos sumus po
pulus eius et oues pascue eius. psalm.

lxviiiij. Tūc ibi v̄e dignū r iustū ē. Il
la ē scda ps mi' p̄cipalis capitli i qua
a sacerdote assignat rō grāz actōis. Et
sim m̄gr̄m petz antihisodorensem. hic
incipit p̄fatio i qua sacerdos captat be
nivolēciā dñi vt ad p̄secrādū corp' dñi
mel' r salubri' possit puenire Et in p̄fa
tōe tagūt duo. P̄rio qz icitatur ad re
gratiādū deo p̄ri. et recolēdā dei p̄ris
bonitatem i nobis p filiū ei' dñm n̄m
iesum xpm̄ viuificatāz. Scdo p ea q̄ in
p̄fatioe p̄gesta sunt ad magnificādū ei'
maiestatē āgelis et hoib' tremēdā ado
rādā vna cū angelis excitamur. Et no.
qz p̄fatio rep̄ntat et significat. illo gau
diū et p̄coniū laudis quo pueri hebreo
z exultātes susceperūt xpm̄ veientē ie
rusalē ad suā passionē canētes b̄ndict'
qui venit in noīe dñi. p̄ter autē i libris
an̄ p̄fatioz scribitur qdā figura rep̄ntās
a pte āteriori hāc lrām v. a pte v̄o po
steriori. d. q̄ due lrē sic p̄nere capiūtur
pro vere dignū: lrā videlicet p̄dictōe
Insup non caret mystice intellectionis
acumine. Hec em̄ lrā. v. q̄ iferi' ē clau
sa et supius apta h̄is iniciū linea lōgio
ri hūaitatē seu hūaz xpi naturā q̄ i v̄gīe
principiū habuit h̄ sine carebit d̄signat
p̄ter d̄ v̄o q̄si circulariter clausum d̄ni
tas seu diuina natura que nec p̄cipiū
nec finē h̄z figuratur. Tractus vero in
medio v̄trāqz pte copulās signū crucis
efficit: Et hec figura sic in p̄cipio p̄fa
tionis ponit ad d̄signādū qz humanitas
iuncta deitati crucifixa fuit p nobis ex
hoitate eterni p̄ris. Vel qz p̄ misteriū
passionis xpi et p̄ crucē hoies recōcili
ati sunt deo. pacificati sunt cum angelis
et qz humana diuinis associātur r sunt
associata. quia in p̄fationibus homi
nes r angeli combinantur ad concin
nēdā regis p̄conia. de hoc habetur.
k ij

deus. U. genus humanū d designat
 deitatem. Stans crux in medio sede-
 rat ista duo. Etiam p̄ dici q̄ p̄. ratio sig-
 nificat q̄ illud altissimū sacrificiū req̄-
 rit altissimā mētis eleuatōnem in deū.
 Prima pars perfationis cōmunis sic
 ponitur in verbis: Vere dignū et iustū
 est equū et salutare nos tibi semper et
 vbiq̄ grās agere dñe sancte p̄r omni/
 potēs eterne deus. p̄ xpm dñm nostrū
 In qua incitatur ad reddēdū gratiaz
 actiones deo patri. Et ad recoledā eius
 bonitatē et dilectionē. p̄ filiū eius dñm
 nostrū iesum xpm nobis exhibitā. Et
 exponitur sic. Dñe sancte pater omni
 potens eterne deus. O domine p̄ pre-
 sidētiam cui⁹ magnificentia eleuata est
 super celos sancte essentialiter et p̄ior-
 dialiter p̄ sanctitatē non ab aliquo alio
 tibi inexistētem sed in nos p̄ participa-
 tionem tanq̄ a sup̄abundantia plenitu-
 dinis redūdantē et nos sanctificantem
 Juxta illud sanctificetur nomen tuum
 p̄ pietatem et creationē et p̄seruati-
 onē. eterne deus per innare: ssibilem
 et intransmutabilem maiestatem. Vere id
 est certe dignū est nos tibi semper gra-
 tias agere id est gratiaz actiones refer-
 re. Dignū est quia mira voluntate tua
 nos fecisti. Et iustū ē nos tibi semper gra-
 tias agere quia pura misericordia nos
 redemisti. Equū est nos tibi semper gra-
 tias agere quia gratuito nos iust. ficas
 Et salutare est nos tibi semper et vbiq̄
 rē. In hoc quod dicitur semper inclu-
 ditur omne tempus. In hoc quod dici-
 tur vbiq̄ p̄tinetur omnis locus. Sa-
 lutare est id est salute plenū. q̄ p̄petue
 nos glorificas. Ad idē hortatur nos
 p̄pheta dicens. Benedicam dñm i omni
 tempore. ps. xxxiiij. Et alibi. In omi lo-
 co dominationis eius benedicā q̄a mea

domino. ps. cij. Concludit p̄ xpm dñm
 nostrū. quia aduocatum habem⁹ apud
 patrem dñm nostrū iesum xpm. qui in-
 terpellat p̄ nobis ad ro. viij. Et ipse ē
 p̄piciatio nostra qui pro omnibus et in
 omnibus exauditur pro sua reuerētia
 p̄der eū ergo quasi per mediatorē gra-
 tes referim⁹ simul et laudes. p̄der eum
 dem etiam quasi per aduocatum grati-
 as exhibem⁹. Sed dubiū est. An semp
 debemus deo gratias referre et videt⁹
 q̄ non. quia sic nullus posset et videt⁹
 necessarijs corporis. et null⁹ posset q̄el-
 cere et dormire quod non suffert hūa-
 na fragilitas. Ad hoc dicitur q̄ deus
 semp est laudandus et benedicēd⁹ non
 actualiter s̄ habitualiter seu quātū ad
 habitum. sic q̄ in conscientia n̄a nihil
 habeam⁹ q̄ sit p̄tra deū sed sim⁹ semp
 in bono p̄posito faciendi bona. Tūc si-
 ue comedam⁹ siue bibam⁹ semp oram⁹
 habitu. Nec tūc semp laudare deū et ci-
 himis. re ess̄ corruptibile nature et na-
 turali modo esset impossibile. Sed
 quitur scda ps. p̄der quē maiestatem tuā
 laudāt angeli rē: Ubi duo sunt. primo
 ostēdit quōd p̄ xpm angeli maiestatem di-
 uinā p̄corditer exultantes venerātur.
 magnificāt adorāt et tremūt. p̄der q̄d i-
 citatur ad p̄similiter faciend⁹ Secdo di-
 rigit oratio ex p̄te n̄a ad deum vt no-
 bis gr̄as p̄sili laudādi et magnificandi.
 vna cū anglis largiat⁹ ibi cū qb⁹ et n̄as
 voces. p̄ria v̄ba sic ponūt. p̄der q̄z ma-
 iestatem tuā laudāt āgli adorāt dñatōes
 tremūt p̄tates celi celozq̄ virtutes ac
 beata seraphi socia exultatione p̄cele-
 brāt. Et exponit sic. p̄der quē scz xpm
 tanq̄ per n̄m mediatorē et aduocātū
 angeli laudant maiestatem tuam. Juxta
 illud psal. laudate eū omēs angeli ei⁹. Et
 alibi B̄ndicite dño omnes angeli eius:

adorant dominationes id est spiritus celestes sic dicti. Iuxta illud esdre Exercitus celi te adorant. Et itez psalmista adorante cum omnes angeli eius. Tremunt potestates. Unde iob. Columne celi contremiscunt et pauent ad eius nutum. Tremere autem dicuntur secundum innocentem non metu formidinis cum sint perfecte beati. Sed dicuntur tremere spiritu admirationis vel obedientie famulatu. quia secundum apostolum omnes sunt ministratores spiritus in ministerium destinati. Timor est duo complectere. videlicet illarum mali futuri. et reuereri illum a quo illud malum inferri potest. Utique rite per istum laudant. adorant et tremunt per quem omnes spirituum ordines creati sunt. Nam dixit deus. Fiat lux et facta est lux verbo diuino. Verbo dixit: et verbo fecit: quia verbo domini celi firmati sunt et spiritus oris eius omnis virtus eorum. Et alibi. Ipse dixit et facta sunt ipse mandauit et creata sunt. Celi celorumque virtutes ac beata seraphin id est sancti angeli quorum quilibet seraphin est vocatus communi celebratur. id est unanimiter magnificatur sociis exultatione id est concordia iubilatione. Et de sociis exultatione quia in celo est vera societas sine omni iudicia et discordia. Et est notandum. quod celi dicuntur laudare deum quia laudis materiam prestatur. per septem. Celi celorum et aque omnes que super celos sunt laudent nomen domini. Et per celos intelligere possumus thronos id est angelos sic dictos. per quos dominus sua iudicia distribuit. Thronus enim est sedes iudicij. secundum quod dominus. Celum mihi sedes est thronus. Et per septem. Dominus in celo sedes eius. Tunc vltimus de seraphin. Ubi nota quod noue sunt choiri seu ordines angelorum et tres ierarchie quod tres sunt infimi choiri. et hoc est prima ierar-

chia. tres medij choiri et secunda ierarchia tres supermi et tertia ierarchia Infimi vocantur angeli archangeli virtutes. Medij vocantur dominantes potestates principatus. Superiores throni cherubin et seraphim. Et vide similitudinem ministrorum qui sunt apud regem regale. Nam quidam operantur immediate circa personam regis. scilicet cubicularij vel assessores. et hoc competit superme ierarchie respectu dei. Quidam vero habent officia ad regimen regni in communi non deputati huic vltimae potestati vel officio. sicut sunt principes militie. Et hijs sunt similes angeli secunde ierarchie. Quidam vero preponuntur ad regimen partis alie regni. sicut sunt officiales capitanei et aduocati. hijs sunt similes ordines terciarie ierarchie angelorum. Angelus enim secundum vocabulum nomen est officij. Nam sancti spiritus celestis patrie spiritus quidem spiritus sunt. sed nequaquam spiritus angeli vocari possunt. sed solum quando mittuntur quibus debent. Ideo pictorum licentia alas facit ipsis. ut celerem discursum in cunctis significet. Angeli vocantur eo quod de celis ad nuntiandum hominibus mittuntur. angeli grece hebreice molach latine nuntij dicuntur. Archangeli grece lingua summi nuntij dicuntur et inter potestates. Qui enim potestates nuntiant vel muna dicuntur angeli. Qui vero summa nuntiant archangeli vocantur. Archangeli enim dicti sunt eo quod prematum iter angelos tenent. Archos enim grece princeps latine dicitur. Nam quod archangeli angelis presunt zacharias testatur dicens. Ecce angelus qui loquatur ad me egrediebatur et alius ingrediebatur in occursum eius et dixit ad eum. Curre loquere ad puerum istum dicens. Absque muro habitabit habitaculum. Si enim in ipsis officijs angelorum nequaquam potestates superiores dispositae essent. nullo modo hoc quod homini diceret. angelus ab angelo cognouisset.

Virtutes sunt angeli p quos in mūdo
 fuit miracula. ppter qd r vtutes dicūt
 Potestates sunt angeli quib⁹ maligni
 spūs sunt subiecti Et ideo sic sunt voca
 ti qz coz potestate maligni spūs arcēt
 q non tantū nocent quantū nocere
 desiderant Principatus sunt angeli q
 ptesunt alijs agminibus qui pro eo q
 subditos angelos ad explendū diuini
 misterii disponūt principatus vocabu
 lum acceperūt. Nam alij sunt qui minis
 trant. alij qui assistunt. iuxta illud dan.
 vij. Milia milū ministrabāt ei. r decies
 milies centena milia assistebant ei. Do
 minationes sunt qui virtutibus et pta
 tibus pminent. qui pro eo q ceteris ā
 geloz dominantur agminibus nomen
 dinationis acceperunt. Throni sunt ag
 mina angeloz qui latine sedes iterpre
 tātur. r vocati sunt throni eo q illic cō
 ditor noster p̄sident. et p eos iudicia sua
 disponat. Cherubin vero sunt sublimi
 ora angeloz agmina qui pro eo q vici
 nius positi sunt deo. diuina scia ceteris
 āplius sunt pleni. q ex hebrayco smōe
 plenitudo latine scientie iterpretatur
 Seraphin vero est multitudo angelo
 rum. qui latine ardentes vel nitentes
 dicūtur. quia inter eos nulli angeli me
 dij existunt. Et ideo quantū vicini⁹ cō
 ram deo assistunt. tāto magis diuini lu
 minis inflamāf claritate. vnd r ipi vt
 legitur ysa. vi. Celant faciem et pedes
 sedent in throno. idcirco centa ange
 loz agmina videre plene dei essentiam
 non valent. qm seraphin eam tegunt.
 Hec ysa. Et nota sm inocētū. Seraphin
 inuenitur neutraliter et masculi
 ne. q primo modo terminat in. n. vt hic
 in lra. secūdo modo terminat in. m. vñ
 ysa. vi. Seraphin clamabat alter ad al
 ter. Inno. mouet dubiū. ex quo nouē

sunt ordines angeloz vt dictum est qua
 re tribus exclusis tm sex in p̄fatione po
 nuntur. et isti tres excludūt. scz cheru
 bin. principatus et archangeli: nūquid
 illi tres non glorificant di maiestatem
 Ad hoc rñdet q p virtutes celoz tres
 alij ordines cōphendūtur et intelligūt
 Und in ps. xxiij Dominus vtutū ipse
 est rex glorie. Et alibi. Et spū oris eius
 oīs vtus eoz r hoc pōt elici ex ome. gre
 sup. i. luc. vbi dicit q vtutes celoz moue
 buntur. Secda causa hoc fit ad designā
 dum. q in cōparatione eterne trinita
 tis cuius maieestas hic principaliter cō
 mendatur omnis alia trinitas diminu
 ta reperitur r imperfecta. Nam quis i nu
 bibus equabitur domino. aut quis si
 milis dō in filijs di Quelibet autem tri
 nitas siue spūalis siue corporalis simili
 tudinē quandā diuine trinitatis ostendit
 Ipsi tamen similitudinis non
 perficit veritatem. Hec innocen. Ser
 quitur: Cum quibus rē. Jam dirigitur
 oratio ad deum ex psona nra. vt nobis
 gratiā similiter laudādi vna cū ange
 lis largiatur. Exponit sic: Cum quib⁹
 sup angelis laudatibus nos tōpamur
 iubeas admitti etiā nostras voces. et
 nras laudes. supplici confessione nō su
 perba p̄sumptione sed humili laude di
 centes: Sanctus. Nota sm inno. De
 omnipotēs duas creaturas rōales p̄di
 dit. scz angelicam r humanā. ppter hoc
 vt laudib⁹ insisterēt diuinis. Et ei gra
 tiaz actiones referret. quatenus cū pa
 ri voce p̄celebrent vt inferiores r supe
 riores i celesti cythara sociēt. De quo
 dicit iohes apoc. iij. Et audiuī vocem si
 cut citharedoz citharistantū in citha
 ris suis et cantabant quasi canticū no
 uū dicentes. Sanctus. Sanct⁹. San
 ctus. r. Illa est tertia pars prime p̄tis

principalis huius capituli secundi: in qua
 diuina laus a populo decantatur. Eccle-
 sia autem sperans se saluari et una cum angelis
 eternaliter deum laudare statim per
 fationem conformat se sanctis angelis
 De quibus et de quorum laudationis pro-
 nio merito facta est in praefatione: Lantum
 quem ipsi angeli sancti quotidie una vo-
 ce coram maiestate diuina decantare non
 cessant. similiter unanimiter cum sacerdo-
 te prosequitur dicens. Sanctus. etc. Hic
 himnus primus angelorum et primus hominum ver-
 ba complectitur. Prima pars est angelorum
 secunda hominum. Legitur enim ysa. ca. vi. Uidi do-
 minum sedentem super solium excelsum et ele-
 uatum. et seraphim stabant super illud. et
 clamabat alter ad alterum et dicebant. Sa-
 ctus. Sanctus. Sanctus. dominus deus ex-
 ercituum. Plena est omnis terra gloria
 eius. Legitur etiam in euangelio. Et qui pre-
 ibant et qui sequebantur clamabant. Bene-
 dictus qui venit in nomine domini osanna
 in excelsis. Math. xxi. et. io. xij. Uox an-
 gelorum trinitatis et unitatis in domino
 promedat archangelum. Uox uero hominum hu-
 manitatis et diuinitatis in christo personat
 unionem. Secundo nota sextus papahic
 humilium ad missam decantari instituit. Et
 merito cantica angelorum in missa decantantur
 quia per hoc motu sacratissimum sacrificium
 terrena celestibus sociari non dubitantur.
 Etiam ideo quod cum eis in excelsis saluari
 speramus. Etiam quia deus has na-
 turas scilicet humanam et angelicam ad insisten-
 dum suis laudibus et ad reddendum gratiarum
 actiones creauit. Vel ut sibi laudes pa-
 ri uoce celebret ordinauit. Tertio no-
 ta: quod ter dicitur Sanctus et semel dominus deus
 ut trinitas personarum in diuinis et unitas
 essentie in diuinitate comprehendatur. Deus
 enim non sanctus est. id est sanctificans et non
 sanctificatus. Vel sicut in innocencio sanctus

is est sanctitatis sanctificator. Unde san-
 cti estote. quia sanctus sum domini deus
 uester. Deus pater sanctus est. testatur
 filio qui dicit. Pater sanctifica eos in
 ueritate quos dedisti mihi: quoniam tu san-
 ctus es. Et alibi. Serua eos in nomine tuo
 quos dedisti mihi iohannis. xvij. Filius est
 sanctus angelo protestatur luce. i. Et quod
 nascetur ex te sanctum uocabitur filius dei.
 Spiritus est sanctus christo dicente. Acci-
 pite spiritum sanctum. quorum remiseritis
 peccata remittuntur eis. iohannis ultimo
 Subiungitur. Domini deus sabaoth. is
 est exercituum uidelicet angelorum et hominum
 quorum terribilis est ut castrorum aties or-
 dinata. Tot enim exercitus deus habet
 in terra. quot sunt ordines statuum in eccle-
 sia. Tot habet in celis. quot sunt or-
 dines in angelis: Et subdit. Pleni sunt
 celi et terra gloria tua. Ad hanc: Plena
 est terra quia gloria diuina celi et terra re-
 plentur eo quod deitas est ubique. Unde psal-
 mista. Si ascendero in celum tu illic es.
 Si descendero ad infernum ades. ps. cx
 xxviii. Et ieremias dicit. Celum et terra ego
 implebo. glo dicit. Super omnia deus
 est non elatus. Subtus omnia non pro-
 stratus. inter omnia non inclusus extra
 omnia non exclusus. Domine ergo celi et ter-
 re angeli et homines pleni diuina gratia
 intelliguntur. Vel pleni sunt celi et ter-
 ra gloria tua eo quod tua gloria et que ince-
 lis et que in terra sunt gloriose guber-
 nantur. Celi enim iam sunt pleni re. terra
 uero spe. tunc uero re et spe plena erit
 terra. cum deus erit omnia in omnibus
 et merces nostra. Item nota. quod de misterio
 trinitatis personarum et unitatis
 essentie. innocencio dicit. Deus spiritus est
 increatus immensus et incomutabilis
 summe sapiens et summe bonus. Incre-
 atus est. quia non incepit in tempore.

Immensus: quia non circumscribitur loco. Incomutabilis quia non variat affectum suum. Summe potens quia nullus est impotentie. Summe sapiens cui nihil est ignorantie. In quo omnia. in quo omnia. per quem omnia. In quo omnia potenter sunt creata per quem omnia sapienter sunt formata. in quo omnia diligenter sunt seruata. Creata per potentiam formata per sapientiam. Conservata per diligentiam. Per potentiam intellige patrem causam efficientem. Per sapientiam filium causam disponentem. Per diligentiam spiritum sanctum causam perficientem. Tres enim sunt qui testimonium perhibent in celo. pater verbum. et spiritus sanctus. Et hi tres unum sunt. Tres personaliter quia quisque sua notione distinctus. Pater a generatione. Filius a filiatione spiritus sanctus a processione. Sed sunt unum essentialiter. Omnesque et singuli natura potentia et voluntate unum sunt et omnino quidquid per substantiam predicatur. Hanc eternam et indivisibilem trinitatem angeli laudare non cessant dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus. Sed quia necessarium est ad eternam salutem incarnationis christi misterium profiteri. ideo recte subiungitur. Benedictus qui venit in nomine domini. Ego inquit veni in nomine patris mei. Nomen patris est filius. De quo propheta dicit. Ecce nomen domini venit de longinquo. Et tunc presbiter solus signum crucis facere ante se ad designandum quod iste qui venit per crucem triumphabit per virtutem sancte crucis et nos triumphare fecit et quod per crucifixionem nos salvavit. Consueverunt etiam fideles in rebus sensibilibus videlicet in statu et in parietibus et in manibus signum crucis facere et signo crucis facti oscula altari dare. quod

fit ad excitandam devotionem ad christum et ex amore ordinato ad christi crucem et ad eius passionem. Fit utique quantum ex maiori devotione tanto laudabilius. quod si forte quaedam sinistra intentio euenerit ut ne manus ledatur vel quidquid manus attigerit optatum habeatur quanto tunc intentio fuerit perversior: et tanto miserabilior. Stantes autem decantamus. et secundum quosdam inclinamus. quia tunc incarnationem et maiestatem diuinam per angelorum hominumque cantum recognitam veneramus. Sequitur. osanna in excelsis. Osanna dictio est hebraica. et secundum yerosolymorum. vi. ethymo. in alterius lingue interpretationem in toto transire non potest. Quia enim saluifica interpretatur. sed anna interiectio est motum animi significans sub deprecationis affectu. Integre autem dicitur osanna. quod nos corrupte media vocali deposita. id est. ita dicimus osanna. sicut fit in versibus quando secundum versus Eclipsis necat in primiti finalis vocalis. Litera enim prima sequentis verbi extremam verbi prioris excludit. Et hic: Ira odium generat. scandiendo dicitur. Ira odium generat. Et interpretatur osanna id est saluifica. subaudiendo vel populum tuum vel totum mundum. In excelsis id est in altissimis. Dicitur autem bis osanna in excelsis. propter duas partes salutis que sunt stola mentis. et stola carnis. quibus beatificatur sancti in gloria. ut videlicet corpore et anima saluati inter angelos deputemur in excelsis. Hic etiam versiculus laudis reperitur in psalmo. cxvii. quod enim turba dixerit osanna hoc est quod dicitur o domine saluum me fac. Et eiusdem verbis ibi subiungitur Benedictus qui venit in nomine domini. Per hoc etiam quod subiungitur

ofanna in excelsis p̄spicue ostenditur q̄
 aduentus xp̄i nō t̄m hoīm salus fit sed
 totus mūdi. iungēs terr̄na celestib⁹
 vt omne genu ei flectatur celestū ter/
 restrum et infernoz. Chrusosto. dicit
 Quod quidaz interpretatur ofanna
 gloria Quidam redemptionem quidā
 saluifica. Nā ⁊ illi gloria debetur et re/
 demptio istū conuenit Qui omnia re/
 demit. et p̄ciosi sanguis sui effusione sal/
 uauit. Item nota q̄ sabbaorh est vnū
 de decem nominibus quibus apud he/
 breos deus nominatur qd̄ p̄uertitur ī
 latinum et valet t̄m sicut exercitū seu
 virtutum. De quo ab angelis in ps̄: d̄
 quis est iste rex glorie / dñs v̄tutū ip̄e
 est rex glorie. Sunt em̄ in hui⁹ mundi
 ordinatione virtutes multe. vt ange/
 li archangeli. cūctiq; celestis milicie or/
 dines. quoz t̄m iste dominus est. D̄s
 em̄ sub ip̄o sunt et eius domi. x̄oni sub/
 iacent Sed dubium est quare imme/
 diate post p̄fationē sequitur sanct⁹ Al/
 quod respondetur q̄ in p̄fationis fine
 sacerdos deprecatur vt voces n̄re cū
 laudib⁹ et vocib⁹ angeloz sociēt ⁊ ad/
 mittant cū dicitur. Cum quibus ⁊ no/
 stras voces. ⁊. Et quia angeli semp can/
 tant deo Sanctus. Sanct⁹. Sanct⁹
 Ideo nos illis p̄formādo hymnū istū
 anglicū p̄ter et humanū decantamus
 vel inchoamus. Et quia hic fit mentō
 de aduentu xp̄i ideo sciendum q̄ septē
 sunt aduentus xp̄i qui designantur p̄
 septem antiphonas que in aduetu can/
 tantur. Primus fuit de celo in v̄ter ⁊
 ginis ad d̄andū nobis sapientiā et pru/
 dentiam. Ideo cantatur o sapientia q̄
 ex ore altissimi prodisti. Secundus fuit de
 v̄tero virginis in mundū. Ideo cantat
 ecclesia. O adonay dñator et dur̄ dō⁹
 israel q̄ moysi in ignis flama apparuisti

veni ad liberandū nos. Tercius fuit a
 mundo ad crucis patibulū. et tūc posi/
 tus fuit in signū p̄riarchaz. et prophē/
 taz Ideo dicimus. O radix yesse qui
 stas in signū populoz. Quartus fuit d̄
 cruce ad limbū h̄ns clauem et aperies
 infernū. Ideo dicimus. O clavis dauid
 veni educ vincetos de carcere. Quint⁹
 ē aduentus spiritualis ad deuotū anīm
 q̄ illuminat et splēdere facit p̄ verā no/
 ticiam. Ideo dicimus. O oriēs et splē/
 dor lucis eterne veni et illumina sedē/
 tes in tenebris ⁊ i vmbra mortis. Sex/
 tus erit ad iudiciū. vbi iudicabit et ap/
 parebit vt rex regum. Ideo dicitur. o
 rex gentium et desideratus eoz. Sept/
 timus ē inducēs ī regnū celeste: Ideo d̄
 O emanuel id est nobiscū deus. rex et
 legifer noster veni ad saluandū. Jam
 quantum ad secundam p̄tem principa/
 lem huius capituli videndū est de duo/
 bus p̄mo quo: sunt p̄fationes p̄tial/
 les. Secūdo vidēdum est d̄ vna quaq;
 eaz in speciali. Quantū ad primū ē sci/
 endum q̄ olim multe fuerūt p̄fationes
 fm̄ officii ambrosianū q̄a quilibz sanc/
 tus famosus habuit p̄fationē sp̄cales
 Delagius tamē papa natione roman⁹
 ceteris relictis omnes ad nouē restrin/
 xit: Unde de pse. dis. l. ca. inuenimus d̄
 Delagius romāe eccie et aplice sedis
 ep̄s vniuersis gallicoꝝ atq; germanoz
 ep̄is. Inuenimus has nouem p̄fatio/
 nes in cathalogo t̄m recipiēdas. Unā
 ī diebus paschalibus illiam in die ascē/
 sionis domini. Tercia in die pentheco/
 stes. Quartam de natali dom̄ni. Quin/
 tam de apparitione. Sextam de aplis
 Septimā de trinitate: Octauā de san/
 cta cruce. Nonam in ieiunio seu in qua/
 dragesima t̄mno dicendam. Urban⁹
 v̄teropapa sup̄ addidit decimā p̄fationē

scz de beata virgine. Quantū ad secundum agendū est de qualibet eaz in speciali eo ordine quo in missali scribūtur. Prima est de natiuitate domini. et incipit sic. Quia p̄ incarnati verbi r̄. Ubi primo tangitur incarnationis misterium. Vocatur autem incarnatio misterium quia misterium est idem quod secretum secretum. Tale autem secretū est incarnatio. quia nulla mens ad ipsam attingere valet. nec etiam capere p̄t quomodo verbum dei factum sit caro ioh̄is. i. Secundo insinuat̄ diuine illuminationis presidium. ibi noua mētis nostre quia ad l̄ram de h̄is que debet̄ credere et sperare sum̄ informati p̄b̄um incarnatum et illustratū quia vt dicitur luci. Ip̄e venit illuminare h̄is qui in tenebris et ī umbra mortis sedēt. Tertio tangitur alte p̄templatōnis solacium ibi. vt dū visibiliter deum cognoscimus. quia v̄bū caro factum est r̄ vidimus gloriam eius. ioh̄. i. Per hunc scilicet deum visum in carne que tamē videre nō possum̄ r̄ rapiamur raptu amoris in amorem inuisibilem. Quarto tāgīt̄ diuine iubilationis tripudium. ibi et ideo cum angelis. Ubi quasi omnes ordines tangit̄ angeloz. Et hoc ideo qz in die natiuitatis domini angeli cantauerunt laudes deo scz gloria in excelsis deo. Secūda est de epiphania domini vbi breuiter duo continentur. Primo sublimitas luminis apparentis cum dicit̄ Quia cum vnigenitus tuus in substantia nostre mortalitatis apparuit scz carnem assumendo. Secundo vtilitas hominis indigentis cum subiungitur noua nos immortalitatis sue luce reparauit. Dicitur epiphania ab epi quod est supra r̄ phanes apparitio. qm̄ in illa die supernum lumen apparuit tribus regi-

bus ip̄m adorantibus mat. ij. Itē in eodem die reuolutis triginta ānis mutauit aquam in vinū in nuptijs ioh̄. r̄ vij. In quo eius potestas diuina apparuit euidenter. Tercia est de quadagesima seu ieiunio corporali in qua ponūt̄. iij. vtilitates. Prima ē quia vicia p̄pmit̄. Ideo dicit̄. vicia p̄pmit̄. Secunda qz mētē ad superna erigit et leuat. Ideo dicit̄ mentem eleuas. Tercia est quia v̄tutes colligit et congregat. Ideo dicit̄ Virtutem largiris. Quarta est qz mercedem acquirit et donat. Ideo dicitur Et premia. sup̄ largiris. Et quia omnia ista sunt in virtute xp̄i. Ideo dicitur per xp̄m dominum nostrum. Quarta est de passione domini seu d̄ sancta cruce scz qui salutē hūani generis in ligno crucis constituit. Ubi duo ostendūt̄. Primo xp̄i passionis vtilitas cū dicit̄ Qui salutem humani generis. Secūdo qz passio xp̄i fuit satisfactoria cū dicit̄ vt vnde mors oriebatur. inde vita resurgeret. Tertio ostenditur crucis sublimitas. et hoc in duob̄. primo ī hostis prostratione cum dicitur. Et qui p̄ lignū vincebat in ligno quoqz vinceret. Secūdo in crucifixi coditōe. quia dicitur per xp̄m dominū nostrum. Quinta est de resurrectione scz te quidem domine omni tempore r̄. In qua quattuor ostenduntur. Primo t̄pis summa congruitas cū dicitur. Te quidem domine omni tempore sed in hoc potissimū die r̄. Nam nunc potius laudandū ē quia resurrexit p̄pria v̄tute tanq̄ ille qui h̄z p̄p̄iam potestatem. Secūdo tangitur passiois acerbitas ī hoc qz dicit̄ cū p̄p̄scha nostrum immolatus ē xp̄c. Ad ē rei euidentiam sciendū qz filij israel celebrabant pascha in signū et memoriā transitus angli percucientis egiptios

interficiendo primogenita egyptiorum
et transeundo et admittendo hebreos q̄
habebant de sanguine agni in sup̄l̄m̄ia
ri domus. vt habetur exo. xij. Et ido pa
scha celebrabāt. quod interpretatur tran
situs. Vel in memoriam transit⁹ maris
rubri qđ sicco pede trāsierūt. Unde exo
xiiij. Filij autem israel transierunt p̄ me
dium sicci maris: Ideo pascha colebāt
et agnum imolabant ad vesp̄rā. exo. xij
Sic similiter et nos colimus pascha i si
gnū trāsitus filij d̄i per limbum. d̄ quo
eduxit patres sanctos dimissis peccato
ribus malis. et hoc p̄ sanguinē suum nos
redimendo. et trāsendo p̄ mare rubrū
nos liberando. quod figurat baptismus
vbi egyptij id est peccata submerguntur
et filij israel liberant̄ per agnū paschale
qui pro omnib⁹ in vesp̄re pasche iude
or̄ tanq̄ verus agnus fuit imolat⁹ sicut
p̄ixerat ysa. xij. ca. Et ergo d̄ h. cū pa
scha n̄r̄m imolatus est x̄pc. Non agnus
iudeorū typicus et figuratiuus. sed ipse
qui est veritas. Tertio ostenditur paci
entis trāquillitas cum subdit⁹. Ipse em̄
verus est agnus. qui abstulit peccā mōi
Quarto passionis utilitas cū subditur
Qui mortem n̄r̄am moriēdo destruxit.
Et ē sensus. qui mortē sc̄z peccati d̄ quo
dicit iacobus. Peccatū cū sumatū fu
erit generat mortem. Hanc mortē ipse
d̄struxit moriēdo p̄ nobis corporaliter
et vitā sc̄z glorie et gratie reparauit.
Quia s̄m̄ apl̄n. Si x̄pc resurrexit et nos
resurgetur. quia sum⁹ eius mēbra nisi
in nobis deficiat. Sexta est de ascen
sione. sc̄z qui post resurrectionē suā rē
Ubi quattuor ostendit̄. Primo resur
rectionis visibilis. p̄batio cum d̄r Qui
post resurrectionē suā omnibus disci
pulis suis manifest⁹ apparuit. Secdo re
surrectionis solēnis. p̄sumatio cū subit⁹
gitur. Et ip̄s cernentibus eleuat⁹ est in

celum. Tertio resurrectionis utilis intē
tio. ibi vt nos diuinitatis sue tribueret
esse participes. Quarto nostre mentis
elatio cum inferitur. Et ideo cū ange
lis et archangelis. Septima est de
sp̄ū sancto seu de festo penthecostes sc̄z
qui ascendens super om̄s celos. Ubi
sex inuētur. Primo ascensionis digni
tas quia sup̄ om̄es celos Secundo as
censionis felicitas ibi sedens ad dexte
ram tuā. Tertio promissionis veritas
ibi p̄missum sp̄m̄ sanctum. Quarto im
pletionis felicitas ibi. Hodie n̄a die in
filios adoptionis effudit. Quinto p̄ntis
diei solennitas ibi Quapropter profusis
gaudijs totus in orbe terrarū mūdus
exultat Sexto ipsorū angelorum tripu
dium et laudatio ibi sed et superne v̄tu
tes. atq̄ angelicę potestates hymnum
glorie tue concinnūt et sine fine dicen
tes. Octaua est de sancta trinitate
que incipit. qui cū vnigenito tuo et sp̄ū
sancto rē Ubi videtur primo que debe
mus credere de ipsa trinitate. qz p̄sona
rum pluralitatē in essentie vnitate ido
dicitur dirigendo ad patrem verbum
eternę deus. qui cum vnigenito tuo et
sp̄ū sancto vnus es deus. D̄porter̄ ergo
credere in trinitate vnitate essen
tie. Et ergo credam⁹ in trinitate vni
tatem essentie dicit. vnus est deus vn⁹
est dominus. Et vt credam⁹ in vnita
te essentie trinitatē personarū ideo sub
ditur. Nō in vni⁹ singularitate p̄sone
sed vnus trinitate substantie. p̄tra er
rorem sabellianorū qui negabant plura
litatē personarū. Secundo ostendit̄ qđ
debeamus credere de personarū digni
tate. quia eaz in omnibus equalitatem
cum d̄r. Quod em̄ de tua gloria reuelā
te te credimus. qz nihil de trinitate nisi
per reuelationē scimus. hoc de filio tuo
hoc d̄ sp̄ū sancto credim⁹. quia equales

sunt in gloria. Un̄ archanasus. Qualis pater. talis filius talis spūs sanctus. Itē equalis gloria. coeterna maiestas. Itē talem equalitatē sine discretionē differentie sentim⁹. quia in hoc nō differūt immo ueniūt ⁊ sunt vnū. Tercio ostēdit quid credere debem⁹ de psonarum diuinarū vnus ab alia emanatione ⁊ processione. ibi ut in cōfessione vere sempiternēq; deitatis. ⁊ in psonis ppetas. scz credi debet ⁊ adorari. Propriū autem filij est qd sit a patre sicut lux a sole. Patris propriū est qd sit a nullo. Spiritus sancti propriū qd sit ab vtroq; scz sole ⁊ luce ⁊ nō euerso. Un̄ generare uenit patri. generari filio. pcedere spūs sancto. Et hec sunt ppetates ipoz. Et ideo dicit in psonis ppetas. Et quis psona liter distinguūtur. non tñ essentialiter. ideo subdit. Et in essencia vnitas. quia sunt vnus deus ⁊ nō tres. Propter qd sequitur ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Quarto tangit quid debem⁹ credere de ipsius trinitatis laudatione qz semp laudatur ab angelis: ideo seqtur. Quā laudant angeli. qui sunt ordines inferiores. cherubin quoq; ac seraphin qui sunt ordines superiores. Nonā est de beata uirgine. quā urban⁹ papa cōpilauit. scz ⁊ in ueneratione beate marie. Ubi q̄tuor tangūt. Primo seruitus ⁊ subiectio filialis. cum dicit. Et te in ueneratione beate marie semp uirginis. Secundo maternitas diuinalis cum dicit. Que et unigenitū tuum sancti spirit⁹ obumbratiōe pcepit. Tercio dignitas uirginalis cum dicit. Et uirginitatis gloria p̄manete. Quarto hui⁹ mundi utilitas. ab ipsa pcedens cum dicit. Huic mundo lumē eternū effudit. Decima ē de aplis. scz te dñe suppliciter exorare. Et in hac pfatione p̄mittit primo deuo

tam meditacōem ⁊ supplicatōem: ibi te dñe suppliciter exorare. Secdo supplicat gregis p̄sentationē / ibi ut gregem tuum pastor eterne nō deseras. Tercio petit gregis p̄tectionē. ibi s; p̄ beatos apostolos tuos. p̄tinua p̄tectione custodias. Quarto optat supernā gubernationem. ibi ut eisdem rectozib⁹ gubernetur. quos operis tui uicarios / eidē p̄tulisti p̄cesse pastores.

Capitulum tertium. De canone.

Est acclamatū p̄contum. seqtur secretum silentiū. in quo ⁊ misse canon deuote dicit ⁊ sacrum misterij in quo xpc sumitur p̄agitur. quod fit p̄ solum sacerdotē. q̄a xpc solus orauit. Et habet hoc capitulum duas partes p̄ncipales. In prima agitur de ritu p̄cedenti canonem ⁊ de diuersis noib⁹ eiusdem. In secunda agitur de diuisione canonis in suas p̄tes. ⁊ de p̄secutione earū. Prima ps p̄ncipalis diuiditur i tres. In p̄ma dicitur de ritu. quē debet sacerdos seruare uolens canonem aggredi. In scda de nominib⁹ canonis. In tercia uidendū est de modo legendi canonē et q̄re uerba canonis secrete ⁊ sub silentio dicuntur. Quantū ad p̄mū dico. qd ritus quē debet sacerdos obseruare / est iste qd p̄mo debet respicere crucifixum. Un̄ p̄mū ter in antiquis libris ante canonem depingitur ymago crucifixi / ⁊ etiā dñice maiestatis. Debet ḡ sacerdos s̄m p̄mū nem usum: p̄mo quantū ad osculū ymaginē crucifixi respicere. cui⁹ hic memoria agitur. Secdo debet osculari. Sed quantum ad ordinē osculandi diuersi ritus obseruāt. Aliq̄ em̄ p̄mo osculantē

pedes crucifixi. postea pedes maiesta/
tis. i signū q̄ p̄ filij dei crucifixionē ve
niem⁹ ad pedes maiestatis diuine. Illij
autem e conuerso primo osculantur pe
des maiestatis postea crucifixi. hac ra
tione quia omne datum optimū et om
ne donum perfectum desursum est de
scendens a patre luminū. iacobi. i. Tercio
debet se inclinare iunctis manibus
et hec inclinatio aliud in christo et aliud
in sacerdote figurat. In christo enim fi
gurat inclinacōez et orōez q̄ fecit ante
passionē in qua fact⁹ est sudor eius sicut
gutte sanguinis decurrētis in terram.
lu. xxij. In sacerdote vō significat q̄
debet considerare seipsum quasi origi
naliter esse terrenum. et sic se humilian
do et seipsum recogitando accedat ad
sacrificium Quarto s̄m aliquos debet
se eleuando osculari altare. et hoc tripli
ci rōe. Primo ad designandum veram
dilectōez ad deum. Secdo ad designan
dum fixam deuotionē Unde et tribus si
gno crucis signatis / osculū damus ad
deuotionē. Tercio ad designandū fide
lem ministrū. quia nō debet esse infide
lis vt iudas fuit Quantū ad scdm est
sciendum. q̄ aliquādo vocatur canon/
quod est regula Aliquā secreta Aliquan
do actio Et interdū sacrificium Canon
sūt grece d̄r regula latine. Dicit̄ autē
canon siue regula. Primo rōne signifi
cationis. quia significat passionē christi
que est tanq̄ regula in isto toto officio.
seu quia in eo christ⁹ verus sacerdos re
gulariter p̄ntatur. Secdo rōne p̄positi
onis est em factus ⁊ p̄positus ex regul
multoz sanctorum patrum. ⁊ ex dictis
plurium aggregatus ⁊ ordinatus. vt in
fra patebit. Tercio rōne interpretati
onis. quia ut dicit̄ est. regula intelligit̄
eo q̄ nos singulariter habet regulare.

quia ibi p̄tinet maior deuotio q̄ in ali
quo alio officio: quod fit in ecclesia dei ⁊
quare merito nos solite regulamus: qm̄
debem⁹ celebrare vel cōicere. quia de
uotius nos disponim⁹ ⁊ p̄fect⁹ confite
mur. Vel ideo quia p̄ hunc fit regulari
ter consecratio sacramenti. Quarto ra
tione mirabilis opatiōis. Habet em ef
fectus ⁊ fructus mirabiles in nobis. qui
bus nos regulat qui sunt duodecim. de
quib⁹ dicit̄ est supra li. i. Secundo d̄r
secreta quasi occultatio. q̄ humana rō
plenary nequaq̄ potest cape tm̄ mister
rium. Verba em que ibi dicuntur / secre
tissimam h̄nt v̄tutem. scz q̄ mutant ea
que sunt distantia in infinitū. Tam oc
cultam vim h̄nt verba canonis. q̄ etiā
angeli de eoz virtute mirant̄. ⁊ ideo se
creti voce celebratur. Idcirco etiā sa
cerdos velatur quibusdam coruinis q̄
sunt in lateribus altaris ne turbetur.
ad denotādum maximū secretū Tercio
vocatur actio p̄pter sacra misteria que
ibi aguntur. Vel ideo q̄ in eo causā no
stra agitur tanq̄ coram iudice. Tm̄ q̄
certis dieb⁹ ultra ordinaria verba ca
nonis addūt̄ q̄dam. vt in ista ratione
cōmunicātes r̄. Et in ista. h̄c igitur ob
latiōem r̄. ideo in missalib⁹ supra istas
additiones / scribitur talis titulus infra
actionem: eo q̄ infra canonē vel quasi i
medio addunt̄. Quarto d̄r sacrificium
a sua pte digniori. quāobrem decretum
statuit: q̄ nulli laycorum liceat in eo cō
sistere loco. vbi missa celebratur. vt sa
cerdos libere absq̄ impedimēto ⁊ sine
distractiōe celebratiōis officium expe
diat. Tm̄ q̄ nunc fit. scz q̄ viri ⁊ mulie
res in faciem prospiciūt sacerdotis. et
stant contra eius faciem. multū detesta
bile est. ⁊ diuine iusticie p̄trarium. quia
aduertere deberēt illud qd̄ legitur. ij.

Regum. vi. ca. Dum dauid voluit des-
 ducere archam dñi in ciuitatem suam/
 imposuerunt eam supra plaustrum nouum.
 Quia autem extendit manum ad archam do-
 mini et tenuit eam. quoniam calcitrabant bo-
 ues et declinauerunt eam ad e. sum. Ira-
 tusque indignatione dñs contra ozam/ p-
 cussit eum super temeritate sua/ et mor-
 tuus est ibi. Et dicitur quod nihil aliud fecit. nisi
 si quod propitiam uxorem percederet nocte co-
 gnouit. Bethzomite quoque quod voluerunt
 videre archam dñi/ percussit sunt septua-
 ginta viri. i. Regum. vi. Si igitur beth-
 zomite eo quod temerarie detegerunt archam
 dñi et eam viderunt/ que fuit figura
 corporis christi/ mortui sunt. Quoniam
 temerarie ad loca consecrationis ac-
 cedentes sunt puniendi. Quantum
 ad tertium scilicet. de modo legendi canone
 est notandum. quod canon debet legi regu-
 lariter. ita quod nihil addat quia si quis
 aliquid apposuerit ad hec apponet deus
 super illum plagas. Et si quis diminuerit
 de verbis libri prophetie huius. auferet
 deus partem eius de libro vite. Apoc. vi.
 Debet etiam legi integraliter et distinc-
 te. Verba enim non debent corrumpi nec
 refecari: Etiam debet legi expedite. id
 est non nimis tarde. ne audit oribus misse
 tedium generetur. In cuius figura legitur
 Ezo. xij. Comedebat agnum festinanter
 Etiam non nimis festinanter. quia non de-
 bet hoc sacrificium sine sale. id est sine di-
 scretione et deuotione offerri. Etiam de-
 bet legi in libro. ne vllus error contingat
 Et debet legi attente. quod secundum gregorium.
 Illam orationem deus non audit. cui ille
 qui orat non attendit. Debet etiam silen-
 ter legi. Primo ratione significationis. quod
 hoc secretum silentium reperit in latibulum
 christi. Nam ut dicitur Jobis. xij. Postquam
 iesus laudabiliter fuit susceptus a tur-
 b

cum palmis et laudibus/ abiit et abscon-
 dit se ab eis. non utique causa formidinis
 sed dispensationis officio. quod non dum venit
 hora eius. que postquam aduenit spontanea
 ad passionem accessit dicens. Surgite
 inquit eamus hinc. ecce appropinquabit qui
 me tradet. Oblatus est quia ipse volu-
 it. Nam cum choros et milites. venissent
 cum laternis et facibus et armis/ ut prope-
 tenderent eum sciens iesus omnia que ven-
 tura erant super eum. processit et dixit. que
 queritis. Responderunt iesum nazare-
 num. Dixit eis ego sum. Item silenter
 legitur. ad insinuandum quod non debet legi
 clamorosa voce/ sed tacita deuotione. in
 qua cessante verborum tumultu solum/ diri-
 gitur ad deum inter cetera deuotio. Tunc enim
 sacerdos debet intrare cubiculum cor-
 dis et hostio sensuum intercluso/ deum
 patrem orare non in multiloquio sicut
 ethnici faciunt. qui putant exaudiri in
 multiloquio. sed corde puro. scientia
 bonorum fide non ficta. Dis enim non est ex-
 auditor vocis sed cordis. Necesse est amo-
 nendus clamoribus. quod scrutator est re-
 num et cordium. Quod anima typum ge-
 rens ecclesie legitur obseruasse. que non
 petitione clamorosa/ sed tacita deuoti-
 one quod petijt impetrauit. Scriptum
 est enim. i. Regum. i. quod anna loquebat in
 corde suo. tamenque labia illius mouebantur
 et vox penitus non audiebatur. Tunc mo-
 ysi dixit dominus. Quid clamas ad me. Ezo.
 xiiij. ca. cum tamen ipse taceret et propheta psal-
 tm. di. Que dicitis in cordibus vestris
 in cubilibus vestris propinquissimi. Spi-
 ritus est deus. et eos qui adorant deum.
 in spiritu et veritate oportet adorare. Item
 ne sacerdos clamando in his que agunt
 minus intendat ideo legitur secrete. Item
 ne sacra et sancta verba vilescerent. dum
 pene omnes per usum scientes/ ea in plateis

et vicis / alijsq; locis incōgruis decāta
rent. Deceat ecclesia. vt hec obsecra
tio que secreta censetur. a sacerdote se
crete dicatur. Unde asserunt quidā. qd
an̄ p̄suetudinem que postmodū inole
uit. cum quōdam pastores ea verba decā
tarent in agro et panem supra lapi
dem posuissent. ad ip̄oz v̄borum pla
tionem. panis in carnem p̄uersus est. s;.
ipsi diuino iudicio igne celitus misso /
p̄cussi sunt. Propter qd̄ sancti p̄es
statuerunt verba ista sub silentio dici.
Inhibentes sub anathemate. ne p̄ose
rantur nisi a sacerdote sup̄ altare. et in
missa et cum v̄stibus sacris p̄secratis.
Ergo mens fm̄ rōnale vt p̄missum est.
ad illud solum debet esse intentā. Nam
eos qui adorant. in sp̄u r̄ veritate opoz
tet adorare. ne mulce venientes p̄dāt
suauitatē vnguenti ecclesiastici. r̄. Ne
importune cogitationes / tollant deu
otionē oratiōis flabello spiritus abigā
tur. i. inspiratione gratie repellantur.
q̄tenus auster veniens id ē sp̄s lance.
p̄flet ortum id est secūdet. vt aromata
fluant id est vt v̄tutes abundant. Ad
qd̄ designādum. estiuo tpe dum secre
ta d̄r flabellum adhibetur. Et sciēdum
qd̄ ministri infra canonē stant. post ter
gum sacerdotis. in signum huius. qd̄ in
stante passiōe domini discipuli relicto
eo. omnes fugerūt post tergum. Vel
hoc fit alijs in exemplū. qd̄ si ep̄i mistri
protunc retrocedūt. multo magis alijs
astātes retrocedere tenent. Sed du
bium est. quomodo facta fuit cōuersio
panis in carnem ad v̄ba pastorū. cum
nō essent sacerdotes. et cū de necessita
te requiritur qd̄ celebrans sit sacerdos.
Dicendum qd̄ illa p̄uersio nō fuit facta
virtute verborū. quia ipsi characterē nō
habebant. sed fuit quōdam apparitio car

nis nobis in exemplū. ne tales irreue
rentias faciam. Vel potuit esse p̄uersio
virtute dei. que nō est obligata alijs
quibus v̄bis. Item v̄ba canonis dicū
tur sub silentio. p̄pter maiorē reueren
tiam r̄ reputatiōē. Que em̄ sunt in pu
blico. in minori sunt reputatiōe. Quia
numa familiaritas p̄emptū parit. Et
ideo non licet vt hec sacratissima v̄ba
a laycis audiantur. Videm̄ em̄ qd̄ reli
que que tardius r̄ rarius ostēduntur. i
maiori reuerentiā habent. Et est fm̄ in
nocentiū sciendū. qd̄ inter p̄fationē et
canonem. fere in omnibus libris ymago
crucifixi depingitur. vt nō solū intelle
ctus s̄re. verū etiam aspectus picture /
memoriā dominice passionis inspiret.
Cū de p̄se. dis. ij. grego. scribit severo
ep̄o. P̄ picture hystoriā / quid sit a
dorandū addisce. Nā qd̄ legētib; scri
pturā. hoc ydeotis prestat pictura cer
nentibus: qd̄ in ip̄a ignorātes vident
quid sequi debeant. In ip̄a legunt qui
litteras nesciūt. Cū et p̄cipue gentib;
p̄lectione scriptura est. Secūdo hoc fit
vt incarnatiōis r̄ passionis misterium.
et sanctorū exēpla magis in nr̄a essent
memoria / dū quotidie oculis nostris p̄
sentatur. Tercio ad excitandū deuoti
onis affectū. qui ex v̄s̄is efficacit̄ ex
citant̄ q̄ ex auditis. Quantū ad scd̄az
p̄tem p̄ncipalem est sciendū. qd̄ in cano
ne recolitur memoria dominice passio
nis. et generaliter eorū que gesta sunt
per ebdomadam immediate ante fe
stum pasche / vsq; quo dominus resur
rexit a mortuis. Tradit̄ autē qd̄ gelasi
papa vel fm̄ alios scolastic; r̄ romanus
canonē ita vt habet p̄ncipalr̄ ordina
uit. q̄uis multi sancti p̄es ip̄m p̄ptes
p̄posuerūt. Nō em̄ canon tot; ab vno
simul est compositus vt infra patebit.

Circa singulas partes aliqua etiam v
ba sunt addita ab aliquibus. quoz no
mina ignoram. vt dicitur circa vba
psecrationis Nulli tñ subtrahere vel
addere licet ut p̄dixi. nisi forte qñq no
mina eoz p̄qbus noiatim sacrificium
offer̄. qz illa non sunt de essentia cano
nis vel de v̄bis eius. Et diuidit̄ canō
in qñq ptes. eo q p̄ qñq p̄tiam passi
onem diuinā liberati sumus. et p̄ eam
ofo fidelium exaudit̄. Vel p̄pter quin
tuplicem sanguinis xpi effusionē. de q
dictū est supra. In p̄ma pte sunt ofo
nes et obsecratioēs p̄ ecclesia sancta di
et pro tota congregatione fidelium in
generalī. et pro aliquibus in speciali. et
inuocatioēs p̄ suffragiis sanctorū. In
scda pte petit̄ dei patris benignā pla
cationē et peticoēm/ pro hmoi sacrificij
psecratioē/ q̄ incipit̄ ibi hāc igitur ob
lationē. In tertia pte ponunt̄ verba
ip̄am psecrationē tam corp̄is q̄ sangui
nis xpi efficientia et p̄cientia. ibi q̄ p̄i
die. In quarta pte determinatur de p̄
cratorum rememoratioē. In quoz me
moria offerunt̄. et p̄ quibus ibi vnde
et memores. In quinta pte oratur p̄ re
frigerio et gloria mortuoz. et sic scda cō
memoratio sanctorū ibi memeto etiam
dñe. Pr̄mo ps diuidit̄ in duas. Pr̄mo
sunt memorie viuozū et ofo nes p̄ eis
dem. Secdo sūt memorie aliquoz san
ctorum et inuocatioēs p̄ suffragiis eoz
dem ibi. p̄municantes. Pr̄mo in tres.
Pr̄mo dirigitur petico ad deum vt
has oblationes acceptet et benedicat.
Secdo sunt ofo nes pro hīs qui in digni
tate et potestate sunt p̄stituti. vel p̄ gla
dio sp̄. et seculari. et p̄ tota ecclesia
q̄ vtroq̄ gladio gubernat̄. Tercio spe
cialiter sunt ofo nes p̄ q̄busdam perso
nis p̄iunctis et circumstātib. Secda ibi

In p̄mis que tibi offerim. Tercia ibi
Memento domine.

E igitur clementissime pater
t p̄ iesum xpm dñm nostrū fili
um tuū supplices rogam. ac
petimus vt accepta habeas et benedi
cas hec dona hec mūera hec sancta sa
cristia illibata. In hac p̄ma pte cano
nis/ dirigitur petico ad deum. vt has
oblatioēs acceptet et benedicat. Expo
nitur sic Te igitur id est certe assertiue
sumptū. Vel exponitur p̄ ergo sumptū
tum p̄tinatiue: clementissime id ē mī
sericordissime clarissima mente. sup abū
dantissime mentē clarificans pater sup
ple creatioē. pietate et p̄seruatioē. Pa
ter essentialiter. Pr̄ p̄ amore p̄ iesum
xpm supple tanq̄ mediatorē: filiū tuū
dñm nostrum supple. nō ad optimū. q̄z
admodū iusti sunt filij di p̄ gratiam ad
optionis. sed naturalē ex vtero tuo ge
nitum ante luciferū. supplices rogam.
ac petimus id est humiles/ nō p̄sumen
tes de nostris meritis/ sed p̄identes o
tua benignitate vt accepta. id est gra
ta. habeas id est suspicias et benedicas.
supple ad v̄x et ad salubre sacrificiū cō
uertēdū hec dona supple nobis collata
hec munera supple a nobis oblata. hec
sancta sacrificia. supple quo ad rep̄nta
tionem. quia rep̄ntant corp̄ et sangui
nem iesu xpi/ illibata id est immaculata.
Circa quam literam p̄mo est notan
dum. qz canon incipit a litera sic
formata. quod forte diuina prouiden
tia factum est. vel verisimiliter. licet
humana industria non sit procuratum
vt ab illa litera canon inciperetur. q̄
sui forma signū crucis oñderet̄ et figurā
thau. sup quā moyses serpentē eneam

ereperat in besto **D**: quo dicit ezech. 1. 4
 Figura thau in frontibus viroz. dolenti
 tui & gementi sup habitatiois hierusa
 lem: dicitur forma & signu crucis exp
 mit. et eius virtutem. vt infra dicitur
 Nam sicut ysa. in li. ethimo. Et a thau si
 gnat cruce xpi. cui sit lra mistica. qz in
 ista lra tria sunt. Primo est ibi basis si
 gnans fidei fortitudinē: rest ibi stipes
 signans spei altitudinē. Et est ibi lra trā
 sversalis signans latitudinē caritatis.
 Secdo nota. qz hec iunctio igit est no
 ta psequētis. qz requirit aliq pmissum
 ad qd referat Est ergo dubiu ad quid
 referat Et ridetur qz refertur ad illd
 qd dictu est in cantico angelico. scz san
 ctus Et sic sensus Ex quo tu dñe deus
 sabaoth es sanctus. & glia tua pleni sunt
 celi et terra Igit clementissime p̄/nos
 supplices rogamus te Ex qbus verbis
 infero duo correlaria pbabiliter **D**i
 mi q plus pformat se vobis canonis. et
 ex hoc meli⁹ apparet. qz locio scda fiat
 ante sanct⁹ qz post. p̄z ex iam dictis si
 logisanti Scdm est qz admonēdi sunt
 sacerdotes seculares. qz nihil interpo
 nant inter sanct⁹ et iniciu canonis. scz
 te igit Quidā tamē ibi interponit tuā
 cruce adoram⁹ dñe rē postqz reuertit⁹
 a locione. qd nō debet fieri p̄z ex iam
 dictis. qz ly igit refertur ad sanct⁹ r nō
 ad aliud **Tercio** nota qz differētia est in
 ter clementia r mansuetudine **M**ansue
 tudo est vtus que mitigat iras **C**leme
 tia remittit penas r spectat p̄ ne adiu
 dices r ad p̄sidentes Ergo dñs p̄ est cle
 mentissim⁹. idē in remittēdis penis mi
 sericordissim⁹. Vel dicit clemens qz p̄z
 git nos ab hostis impugnatione Secdo
 dicit clementior qz p̄zgit a carnis vexati
 one Et tercio dicit clementissim⁹. quia p̄z
 git nos a mudi oblectatione **Quarto**

nota/ p̄ qnq sumit psonali cū ponit
 in ordine ad filium ut hic Qnqz essenti
 aliter. tūc attribuit toti trinitati. r hoc
 fit cū adiungit termis qui significant
 opus toti⁹ trinitatis. vt in cantico mo
 sy Quidā nō ip̄ est p̄ tu⁹ qui fecit te
 r creauit te **D**ñs nāqz est nomen amo
 ris **U**n lex noua q̄ est lex amoris / sepi⁹
 vtitur hoc vocabulo appellādo deum
 p̄rem **D**ñs vō est nomen timoris **U**n
 lex vetus q̄ fuit timoris. hoc noie deū
 frequēter exprimit. Quāto nota ip̄e pe
 tit deū p̄z p̄ iesum xpm **Q**uā ip̄e iesus
 xpc est mediator dei r hoim. p̄ que fide
 les reconciliant r salutē p̄secunt. r ergo
 deū patrē supplicam⁹ / p̄ iesum xpm tā
 qz p̄ mediatore Iesus em̄ interpretatur
 saluator. qz p̄ ip̄m saluamur. **I**pm em̄
 saluū faciet populū suū a pctis eoz.
Mat. i. **I**pc etiā interpretat⁹ vnctus r sic
 describitur quantū ad eius dignitatē
 regalem **R**eges em̄ pphete et sacerdo
 tes inungebantur in veteri lege **C**hri
 stus autem fuit rex. vñd propheta. **D**e
 us iudicium tuum regi da. Et iohānis.
 xi. **B**enedict⁹ qui venit in nomine do
 mini rex israel. Et iterum. **N**oli time
 re filia syon. ecce rex tuus venit tibi.
 Fuit etiā sacerdos: sicut illud psalmi.
 cix. **T**u es sacerdos in eternum scdm
 ordinem melchisedech Fuit etiā pro
 pheta Deutero. xvij. **P**ropheta m
 suscitabit dominus de fratribus ve
 stris. ipsum sicut me audietis. Fuit ergo
 christus vnctus. quod non intelli
 gitur de oleo materiali sed de oleo spiri
 tus sancti. scilicet gratie. p̄z participi
 bus suis. **I**uxta illud. vnxit te deus
 deus tuus oleo leticie **P**salm. xliij.
Sic ergo christus in istis verbis qua
 dupliciter describitur: **P**rimo quan
 tum ad effectum salutarem cum dicit

*Differētia
 Mansuetudinis
 et Clementie*

Iesum Secdo quantū ad eius dignita-
 tem regalem cum dicitur xpm. Tercio qua-
 tum ad proprietatem personalem. ibi filiū In-
 ter personas enim diuinas ipse solus dicitur fili-
 us. In athanasius Illius pater alius fili-
 us etc. Quarto quantū ad dignitatem
 imperialem. cum dicitur dñm. Ipse enim impator
 et dñs noster est. quia emit nos sanguine.
 In apostolo ad cor. vi. Impi estis pro-
 cio magno. Quinto quantū ad carnalem
 coniunctionem. cum dicitur nostrum. vñ Ben-
 xxxvij. Caro enim et frater noster est. Et
 nota quod hic multiplicantur verba petitionis
 scilicet rogamus ac petim⁹. idem significā-
 tia. propter magnitudinem affectus In ora-
 tione enim debet esse humilitas. quia roga-
 re ad humilitatem pertinet. eo quod semper ro-
 gans ut sic est inferior. et rogatur ut sic
 est superior. Propter quod dicitur supplices id
 est humiles rogam⁹ quantū ad illa que
 nobis deficiunt Sic petimus quantum ad
 illa que ad salutem nostram sunt necessaria.
 Item nota quod petit uti accepta habeas
 ac benedicas. Accepta quidem ad puer-
 tendum in vix et salubre sacrificium. Et
 benedicas faciendo ut operatum salutis
 effectum habeant in ipsis pro quibus offeruntur
 Et debet ly uti acui in vltima syllaba
 ad dñam uti quod est infinitiu⁹ huius
 verbi uti. Dicit ergo uti. id est ut ac-
 cepta. i. grata habeas. et benedicas. bñ-
 dictione scilicet dispositionis et preparationis
 sicut disponunt et preparent que pertinet ad
 hoc sacrificium. Vel benedicas benedicti-
 one transsubstantiationis. scilicet quod fiat tran-
 substantiatio. Sexto nota quod oblationes
 panis et vini vocat hic dona. munera et
 sacrificia dicens. Uti hec dona. hec mu-
 nera. hec sancta sacrificia Dona sunt ra-
 tione dantis Munera ratione accipientis.
 et sacrificia ratione offerentis Panis namque
 et vinum que dedit nobis de⁹ in dona

illa. accepit a nobis deus in munera. et
 in quantum ea offerimus deo tunc dicuntur
 sacrificia Uti innocenti⁹ exclamat. D.
 liberalis gratia. o liberalitas gratiosa.
 que nobis dedit deus in donum. hec acci-
 pit a nobis in mun⁹ Et subiungit. Eadem
 enim sacrificia. dona simul sunt et munera
 Dona sunt nobis collata. munera sunt
 pro nobis oblata. Quia que sacris offeruntur
 altaribus et munera nuncupantur et do-
 na Uti dñs Mat. v. Si offers munus
 tuum ante altare. vade reconciliari prius
 fratri tuo etc. Et apostolus ad hebre. v. de po-
 tifice dicit. Ut offerat dona et sacrificia
 pro peccatis Daniel quoque dicit ad bala-
 thasar. Munera tua tibi sunt. et dona
 tua alteri da. Illa enim tria idem signifi-
 cant sed diuersis rationibus. Et idem hic rei-
 teratur sub diuersis verbis propter excita-
 re deuotionem. vel propter commendationem
 ineffabilis sacramenti quod ex his proficit
 Uti innocenti⁹. Sermonum enim multiplicatio
 et incultatio pie deuotionis est exci-
 tatio. vel ineffabilis commendatio sacra-
 menti. Non enim aliquod inuenitur vo-
 cabulum/ quod tamen sacramentum di-
 gne valeat explicare. nisi quod grece
 dicitur eucaristia. quod exponitur quasi bo-
 na gratia Vel dicuntur dona. quia do-
 nantur a superiori. Jacobi. i. Omne
 datum optimum. Dicuntur munera.
 quia offeruntur ab inferiori. Vel quia
 mittuntur nobis inferiori. Sacrificia
 dicuntur. quia offeruntur pro pecca-
 tis nostris. Dicuntur etiam dona per
 comparisonem ad donantem. Mune-
 ra per comparisonem ad offerentem.
 Sacrificia per comparisonem ad effe-
 ctum. Vel etiam per repetitionem. quia christum
 passum et crucifixum representat. i. ad
 Cor. xij. Quotienscumque manducabitis
 panem hunc et calicem bibetis et cetera

Uel dicuntur dona. qz xpc fuit nobis a deo dat. Munera quia a iuda tradit. Sacrificia qz a iudeis fuit ad mortem tradit. Uel fm innoc. Deus pr est donans ab acutozite. ideo dz dona. Fili est se sacrificas ex caritate. ideo dz sacrificia Spussanct acceptas ex liberalitate ideo dz munera. vt sic ostentat totam trinitate fuisse opara ad xpi passionem Septimo nota psaliter dz. hec dona hec munera. c. cu tñ ex hijs vnus solus xpc psecrat. ad designandū qz panis et vinū anteq psecrat diuerse sunt spēs et substantie. postqz vo celestis psecratio accesserit / spēs quidē remanēt sed substantie pvertuntur. ita qz diuersa erūt tunc ptenentia et vnū ptenēt. Pā idem xpc sub vtraqz specie ptenet. licz non in idem vtraqz spēs pvertat vt infra declarabit Octauo nota. illa sacrificia dicuntur sancta et illibata. Sancta dicunt qz panis et vinū signant sacrosanctum corp⁹ et sanguinē iesu xpi / ratione cui⁹ sancta dicuntur Illibata vo dicuntur nō ideo. qz nondū sunt gustata. sed potius dicuntur illibata. id est immaculata. qz sine macula cordis et corpis offerri debet. quat en⁹ cor ab omni iniquitate purget et corp⁹ ab omni imundicia mū def. Quicūqz aut sec⁹ obtulerit. indigne māducat. qui ergo indigne māducat re⁹ erit corp⁹ et sanguinis dñi Uel dicuntur illibata. i. incorrupta. non ideo qz substantia panis et vini potest corrūpi. sed quia corp⁹ et sanguis xpi que ibi ptenent corrūpi nō possunt. iuxta illud psalmiste Nō dabis sanctū tuum videre corruptionē. Nono nota qz ad hec verba tres cruces sūt sup panem et super vinū. et nō solum ad ista verba. sed ad multa verba infra ponenda. Et psecratio et cetera sūt p signum crucis

quia vt dictum est i canone repitatur dñica passio. et rememorā que in cruce totaliter est plūmata. et xpc fact⁹ est obediens patri vsqz ad mortē / mortē autē crucis. qz pfundum vero sic crucis misterium et qz arduum sac. amētū patet ex multis figuris. Legit em̄ numer. xxi. qz moyses ad mandatū dñi / serpentem eneu erexit p signo. qz aspicientes hñoi serpentem / qui pculsi fuerant a serpentib⁹ curabant qd dñs exponens in euangelio dixit. Sicut moyses exaltauit serpentem in deserto. ita exaltari oportz filiū hominis. vt om̄s qui credit in ipsum non peat. sed habet vitam eternā Job. iij. Om̄s em̄ pculsi a vexatione antiqui serpentis scz dyaboli / tucione et ptectione crucis muniuntur et saluant eo qz canitur hoc ptra signū nullum stet piculum Ezechi et etiam audiuit dñm dicentē ad virū vestitum lincis / et hñtem atramentozum scriptozis ad renes. Transi p me / diū ciuitatis. et signa thau in frontib⁹ virozū dolentū et gementium. Post hoc dixit sex viris. Transite p mediā ciuitatē. et pcutite omnes sup quos nō videtis thau. nemini peet ocul⁹ vester ezech. ix. Quod signū thau est signum crucis. Crux enim fm innocētium sanctitatem restituit. benedictionem impedit. discernit a perfidis. liberat a periculis. hostes expellit. victores constituit. Crux est misterium fidei. firmamentum spei. clavis scientie. forma iusticie. magnificentia regum. gloria sacerdotum sustentatio inopum. pauperum cōsolatio. cecozum dux. claudoz baculus. spes desolatoz. resurrectio mortuozum: Est autem signum crucis tribus digitis expmendum. quoniam sub inuocatione trinitatis exprimitur

iij.

Et a superiori transit ad inferius: qz xps de celo transfuit ad terrā. 7 pducitur a sinistra ad dexterā. qz de miseria transire debem⁹ ad gloriā. sicut xpc transfuit de morte ad vitam. de inferno ad paradysum Decimo nota qz ad hec vba. dona munera. 7 sacrificia. sunt tres cruces. ad designandū trip. icē xpi traditionē Traditus est em̄ a trib⁹ scz a patre. a iuda a iudeis De p̄ma traditiōe dic̄ apostol⁹ Propo filio suo nō peccit deus. sz p nobis oibus tradidit illum De sc̄da dicit Mat. xxv. Judas q̄rebat oportunitatem vt eū traderet. Et alius euāgelista addit sine turbis De tertia dicit Joh. xx. Mens tua 7 pontifices tui tradiderunt te mihi. Prima traditiō fuit ex gratia 7 caritate. qz sic dilexit deus mundū vt vnigenitū suum daret Joh. iij. Secunda fuit ex auaritia Un̄ dixit Quid vultis mihi dare zc. et p̄stituerūt ei triginta argenteos Mat. xxvi. Tercio ex inuidia Sciebat em̄ pilat⁹. qz p inuidiam tradidissent eū Marci. xv. De ergo tradidit illū ex dono iudas p munere. iudei i sacrificiū illibatū. qd̄ vtiqz iudei n̄ libabant sed gētes. qm̄ ablatū ē eis regnū. et datū est genti facienti fructum eius Est em̄ sensus. sin̄ innocētū illi⁹ ofonīs P̄ferim⁹ tibi clemētissime pater hec dona zc. q̄si p̄memorātes illā traditiōz. quā d̄s fecit ex dono. iudas p munere iudei i sacrificiū illibatū. singulit̄ ad mortē mortē autē crucis Nā licet diuersa fuerūt opantia. vnū tñ fuit opatum Illec autē trina traditiō tñ inceperit. cum fili⁹ ex decreto dei p̄ris. ex cōfilio sp̄s sancti necnō ex p̄prio beneplacito venēs hierosolimā seipm̄ spontaneē obtulit passioni. Qui cum venisset exposuit ad qd̄ venit dicēs. nisi granū frumenti cadens in terram zc. Et ego si

eraltat⁹ fuero a terra zc. Et sic ille tres cruces significare p̄nt qz xpi crucifixio a tota trinitate fuerat ordinata p̄nra salute Pater em̄ dedit. filius obtulit. sp̄s sanctus accepit. Pater dedit per auctoritatē. filius obtulit p humanitatem: sp̄s sanct⁹ accepit p benignitatem Illi dicūt qz ille tres cruces / significāt triplicē xpi passionem. Prima fuit in voluntate psequentiū Joh. xi. Collegerunt pontifices 7 pharisei zc. Illillo ergo die cogitauerūt interficere eū. Secūda fuit in voce clamantiū / crucifige crucifige eum Joh. xix. Tercia fuit in pforatione manū et pedū. Joh. vbi supra. 7 crucifixerunt eū. et cum eo alios duos latrones Vel ppter tria sacrificia deo in veteri testamento accepta. Abel obtulit agnum Gen. iij. Meichisedech panē et vinum Gen. xiiij. Abraam filiū suum ysaac Gen. xxij. Illi dicūt qz fuit tres cruces in honore sancte trinitatis cui⁹ virtute sit ista p̄uersio. Vel in signum triplicis vnionis in incarnatione saluatoris Fuit em̄ diuinitas vnita aīe christi. Item diuinitas fuit vnita cum humanitate xpi. Item caro 7 aīa fuerūt vnite inter se. Undecimo nota. qz sacerdos dicit illam orationem coram altari. 7 deuote se inclinat. propter humilitatem. quia vt dicit Ambrosius super lucam Quisquis cupit diuinitatis tenere vestigia / humilitatis yma sectetur. Item propter exauditionis impendium Unde psalmista. Respexit in orationem humiliū et n̄ spreuit precem eorū Item inclinatio sacerdotis quando orat illam orationem / te igitur clementissime pater zc. humilitatem christi significat. qua christus humiliando et exuaniendo seipsum / voluntarie et humiliter ad paciendum obtulit.

Quod sacerdos cum reuerentia ad mi-
sterium crucis accedit. in hoc notatur.
quod sicut sacerdos legalis intravit sancta
sanctorum cum sanguine. Sic et noster sa-
cerdos cum sanguine / id est cum memo-
ria passionis christi. in qua sanguinem
effudit canonem subintrare debet. sequi-
tur textus.

Præmissis que tibi offerimus
i. pro ecclesia tua sancta catho-
lica quam pacificare custodi-
re. adunare et regere digneris toto or-
be terrarum una cum famulo tuo papa
nostro. et antistite nostro. et rege
nostro. et omnibus orthodoxis atque
catholice et apostolice fidei cultoribus etc.

Et est secunda pars prime partis
b. principalis. in qua sunt orati-
ones pro hijs qui in dignita-
te constituti sunt. scilicet tam pro gladio spirituali
quam seculari et pro tota ecclesia / que ab
eis gubernatur. Et exponitur sic. In pri-
mis id est principaliter offerimus id est
sacrificamus tibi. supple deo patri que
supple dona. munera et sacrificia. pro tua
ecclesia / id est pro congregatione omnium
tuorum fidelium / sancta id est confirmata
et sanctificata. quam supple ecclesiam di-
gneris. id est vel pacificare supple ut pacem
ab hereticis et schismaticis habeat custodire
supple a vicijis et demonijis. adunare. id est con-
gregare. supple que dispersa est inter infi-
dos et paganos. et regere supple in pro-
speris et aduersis toto orbe terrarum sup-
ple diffusam. et fidei sacramentis unita
supple et digneris hoc facere. una id est
pater seu simul cum nostro papa. et famu-
lo tuo supple existenti. et antistite nostro
id est episcopo non romano sed nostro dio-
cesis. rege nostro supple romano. vel im-
peratore. et id est etiam omnibus orthodoxis

is id est christi. qui sub utraque potestate fi-
dem christianam veneratur atque colunt
atque pro et omnibus cultoribus id est vene-
ratoribus. catholice fidei. id est vniuersa-
lis et apostolice fidei / id est per apostolos
fundate et per doctrinas eorum. Nota pri-
mo sacrificium laudis siue altaris offer-
tur pro cunctis generaliter et specialiter
pro aliquibus. scilicet pro prelatibus et subditis
pro viris et mulieribus. pro sacerdotibus et
astantibus. Pro prelatibus et subditis ibi
una cum famulo tuo papa nostro. Pro
viris et mulieribus ibi. memeto domine. Pro
sacerdotibus et astantibus ibi. et omnium cir-
cūstantium. et qui tibi offerunt hoc sacri-
ficium laudis pro se etc. In ista enim parte
et sequenti. primum inuestigandum occurrit
secundum innocentium / videlicet quibus et
pro quibus. qualiter et quare. sacrificium
altaris debemus offerre. que quattuor
ex ipso canone possumus aduertere. quibus
scilicet soli deo et indiuidue trinitati. pro
quibus. quia pro ecclesia catholica et om-
nibus orthodoxis. qualiter scilicet in unitate
te fidei et communionem sanctorum. quare scilicet
pro beneficijs temporalibus / spiritualibus
et eternis. etiam pro omnibus pro-
pter deum. Primum notatur cum di-
citur. reddunt vota sua eterno deo. Se-
cundum ibi. pro ecclesia tua sancta ca-
tholica. Tercium ibi. communicantes.
Quartum ibi. pro redemptione anima-
rum suarum. Secundo nota: quod sacer-
dos gerit typum persone communis re-
presentans christum: ergo primo orat
pro bono communi vniuersalis ecclesie.
quod preferendum est bono particulari.
Et petit quattuor. scilicet tranquillita-
te pacis custodia ab aduersarijs. adu-
nationem omnium in fide una ad colendum
vnum deum. et ad credendum in iesum christum
Quarto convenientem vniuersalis ec-
clie.

eleſie gubernationem pro ſalute oim̄ fi
 deliū. Prīmū petit ibi. pacificare Se
 cundum ibi cuſtodire Tercium ibi ad
 unare Quartum ibi regere Tercio no
 ta ſacerdos dicit in plurali offerimus.
 ad denotādum q̄ ſacerdos nō tantum
 in ſua ſed totius eccleſie p̄ſona ſacriſi
 cat. qua p̄pter in ſacramento corporis
 chriſti nihil a bono magis nihil a malo
 min⁹ p̄ficiatur ſacerdote. quia nō in me
 rito ſacerdotis. ſed in verbo cōficiatur
 creatoris. Nō ei ſacerdotis iniquitas effe
 ctum impedit ſacramenti. ſicut nec in
 firmitas medici virtutē impedit medi
 cina. Quis ergo opus opantis quādo
 q̄ ſit immūdū. tamē ſemp opus opanti
 eſt mundū. ⁊ ſicut om̄ia mūda ſunt mū
 dis. ſic om̄ia ſunt immūda immundis.
 Malus ergo cum vitā aſſumit. mortē
 incurrit. ſic ecōtra bonus cum mortem
 ſuſtinet vitā acquirit. Nam qui man
 ducat indigne. iudicium ſibi māducat
 Quarto nota de hoc q̄ dicit pro eccleſia
 tua ſancta. q̄ ſi diceret. nō intelligim⁹
 de eccleſia. id eſt de p̄gregatione mali
 gnatiū. De q̄ d̄r i p̄s D̄ diui eccleſiaz ma
 lignatiū. Eccleſia em̄ grece/ latine idē
 eſt q̄ p̄uocatio eo q̄ om̄es ad ſe cōuo
 cat. Chriſti em̄ fidelium populus eccleſia
 dicitur. iudeoz vero ſynagoga. q̄
 interpretatur p̄gregatio. Congregatio
 autē proprie eſt pecorū vel irrationaliū
 bilium. Et̄ greges pecorū p̄prie dicunt̄
 cōgregari. Cōuocatio vero eſt vtenci
 um ratiōe. idcirco apoſtoli ⁊ ſancti eccleſiam
 nr̄am nūq̄ ſynagogam. ſed ſp̄
 eccleſiam nūcupauerūt. Cur autem ec
 cleſia cum ſit vna. a iohāne tamē ſeptē
 eccleſiē deſcribuntur/ niſi vt vna catho
 lica eccleſia ſeptiformi plena ſpiritu de
 ſignetur. ſicut ⁊ de domo nouim⁹ ſaloz
 monē dixiſſe. Sapientia edificauit ſibi

domum. et excidit columnas ſeptē.
 Nec tamē ſeptem columnę/ vna eccle
 ſia eſſe nō ambiguntur. dicēte apoſtolo
 Eccleſia dei viui/ que eſt columna ⁊ fir
 mamentū veritatis. Inchoauit autē
 in eo loco vbi venit ſpiritus ſanctus. ⁊
 impleuit in vno loco ſedentes ⁊ voca
 tur eccleſia ſyon. etiā quādoq̄ hieruſa
 lem pro pegrinatiōe preſenti ſyon dici
 tur. eo q̄ ad hui⁹. pegrinationis longi
 tudinem poſita/ p̄miſſionē rerum cele
 ſtium ſpeculetur. Et idcirco ſyon id eſt
 ſpeculatio nomen accipit. Pro future
 vero patrie pace hieruſalem vocatur.
 Hieruſalem em̄ pacis viſio interpretat̄
 Ibi em̄ abſorpta om̄i aduerſitate/ pa
 cem idē chriſtus p̄ſenti poſſidebit intu
 itu. Quinto nota. eccleſia dicitur catho
 lica id eſt vniuerſalis. Non em̄ ſicut cō
 uenticula hereticoz in aliquib⁹ p̄ribus
 coartatur. ſed p̄ totum orbem terrarū
 dilatata diffunditur. Quod etiam apo
 ſtolus ad Ro. approbat dicens. Gr̄as
 ago dño deo meo. pro omnib⁹ vobis
 quia fides veſtra annūciatur in mūdo
 vniuerſo. Hinc ⁊ vniuerſitas a quodā
 nomiata eſt. eo q̄ in vnitatem colligit̄
 Unde dñs in euāgelio Qui non colligit
 mecum diſpergit. Nec yſido. viij.
 ethi. c. i. Sexto nota alexander de ha
 les dicit. Dignetur pacificare p̄ carita
 tem Unde dñs in euāgelio inquit. In
 mundo p̄ſuram habebitis. in me autē
 pacem Cuſtodire ne peat vel ſuccumbat
 in temptatiōib⁹. Adunare p̄ cōfor
 mitatem. Regere p̄ p̄greſſum virtu
 tum. Innocenti⁹ vero exponit ſicut di
 ctum eſt ſup̄ lr̄am Et ſubditur. Iſipm̄
 videt̄ eſſe pacificare ⁊ adunare cuſtodi
 re ⁊ regere. Tunc em̄ pacificat cū men
 tem fidelium adunat. vt p̄ ſpiritus ſan
 cti caritatē diſuſam multitudinis cre

dentium sit vnum cor et vna anima.
 Tunc custodit. cū inter picula mundi
 regit. vt de sancto mittens auxilium d
 syon tuetur eā. Licet em̄ in apocalipfi
 septem scribitur ecclesijs. vna tamē iā
 supius dicta quā pacificat. adunat. cu
 stodit et regit. qui propter ip̄i munimē
 et regimē vnum apposuit vniuersis. p
 quo statim oratur cū dicit. vna cum fa
 mulo tuo rē. que addidit clemēs papa
 Unde stat: q̄ pelagius dixit. Al̄ vni
 uerso orbe sepato esse. qui q̄libz dissen
 sione inter sacra misteria/ apostolici pō
 tificis memoriā. scdm̄ consuetudinem nō
 frequentat. Sic tangunt quattuor vir
 tutes que debent esse in papa. Pr̄mū
 est fidei vnanimitas. ergo dicitur vna.
 Unde scdm̄ canones. si papa esset herē
 ticus posset deponi. Scdm̄ est humilitas
 cū dicit. famulo Unde scribit se ser
 uum seruoꝝ. q̄d beatus gregorius p̄mo
 inuenit. Tercius est p̄ncipalis auctori
 tas. ergo subditur papa. quod idem ē
 q̄ pater patrum. Quartū est caritas.
 scz vt ecclesie presit ex caritate. et ergo
 dicit nostro. Caritatem em̄ ad nostros
 habemus Et subditur Antistite nostro
 Queq̄ em̄ ecclesia p̄ suo debet orare
 pontifice. quaten̄ omes vnitatem spi
 ritus in vinculo pacis obseruet. Et de
 bet referri ad ep̄m/ i cui⁹ dioecesi quis
 celebrat et nō ad illum a quo est ordina
 tus. vel ex cui⁹ dioecesi est ordinatus. An
 tistes celebrans non debet dicere anti
 stite nostro Similiter si q̄s celebrat ro
 me vel i dioecesi romana/ nō debz dice
 re p̄ antistite n̄o. quia ista dioecesis nō
 habet antistitem sed solum papam. Et
 subiūgitur pro rege n̄o. Orandū esse
 p̄ p̄ncipibus apl̄is docet. i. ad Thi. ij.
 dicēs: Obsecro p̄mo oim̄ fieri obsecra
 tiones. orationes. postulationes. grati

arū actiones. p̄ oibus hoib⁹. regibus.
 p̄ncipibus. et p̄ oibus qui in sublimitate
 te sunt p̄stituti. vt quietem et tranquillā
 vitā agamus in omni pietate et castita
 te. Sicut em̄ due sunt vite. scz celestis
 et terrena. vna qua spirit⁹ viuit ex deo
 altera qua caro viuit ex spiritu. scz vtra
 q̄ vita nutritur vt possit subsistere. ce
 lestis sp̄ualibus. terrena carnalibus.
 Ita sunt due potestates. scz ecclesiastica
 et mundana. Vna qua moderant̄ sp̄iri
 tualia. altera qua moderant̄ carnalia
 Ista p̄ clericos. alia p̄ laycos. Ista va
 cat sp̄ualibus q̄tum ad aiām. ista terre
 nis q̄tum ad corp⁹. Et p̄ istis duab⁹ p̄tā
 tibus hic orat. Fecit em̄ deus duo lu
 minaria magna. vnū vt p̄sset diei rē.
 B̄n̄. i. Utrūq̄ magnū. alterum t̄m ma
 ius. Igitur ad firmamentū celi. id ē ad
 vniuersitatem ecclesie. fecit duo lumi
 naria. id est instituit duas dignitates/
 que sunt p̄ntificialis auctoritas et regā
 lis potestas. Duo quippe sunt q̄b⁹ hic
 mundus p̄ncipaliter regitur. videlicet
 auctoritas sacra pontificalis. et pote
 stas regalis. dis. vj. duo. Ecce inquit pe
 trus. duo gladij hic: Et dixit dñs suffi
 cit: Et sicut aurum preciosius est plum
 bo. ita pontificalis auctoritas excellen
 tior est regali dignitate/ et impiali ma
 iestate. xxvj. dis. duo. Papa potest pe
 nas tam corp̄is q̄ anime efficere. Im
 perator vero nō nisi corp̄is habet po
 testatem. xxiiij. q. ij. si hec. Nota p̄ hoc
 q̄ dicitur orthodoxis ab effectu hui⁹
 sacramenti ipocrite et falsi christian̄ ex
 cluduntur. Orthodoxi em̄ sunt recte
 glorianes. ab orthos quod est rectum
 et bona gloria. quia sic ore fidem p̄fite
 tur/ q̄ eā ope demonstrat et tales sunt
 veri christiani. Et xpo em̄ xp̄iani sunt
 cognomiati. q̄ iuda iudei. De magistris

quippe nomen cognomen se etatoribus
 datum est. xpianum autem olim a iudeis qui
 obproprio nazarei vocabatur. pro eo
 quod dominus noster atque saluator. a vico quo
 dam galileo nazareus sit appellatur. Quod
 autem glorificet se xpianus qui nomen ha
 bet. facta autem non habet. Ubi autem
 nomen secutum fuerit opus / certissime
 ille est xpianus. quia se factus ostendit
 xpianum: ambulans sicut et ipse ambu
 lauit / a quo nomen traxit Orthodoxo
 us est recte credens. et ut credit recte
 viuens. hic est vir recte glorie quo nomine
 non potest vocari. qui aliter vivit quam cre
 dit. Nec yfido. Et nota quod necessarium
 est orare pro pacificatione ecclesie. quia
 fides multas impugnationes passa est. ab
 adversariis multis. et turbationibus eam
 secundum eius septem status. prout in apoc
 reuelatum est. In statu apostolorum seu in
 primitiva ecclesia. iudei fidem impugna
 bant. In statu martirum tyranni. In sta
 tu doctorum heretici. In quarto sta
 tu ipocrite. In quinto statu pravi reli
 giosi. In sexto satellites antixpi. In sep
 timo antixpi met. Contra que omnia pe
 tit ecclesia muniri. pacificari. custodiri.
 Et quod orandum esse dicitur pro rege / hec
 noua est traditio. Et intelligitur de rege
 romano. quia papa et rex romanorum te
 nent apices gubernationis ecclesie. Quod
 utraque potestatem / orandum est pro omni
 bus orthodoxis. qui sub utraque potestate
 fidem catholicam et apostolicam vene
 rantur et colunt. Orthodoxi dicuntur
 quasi recte gloriosi. et sunt hi qui deum
 fidei confessione glorificant. Illi dicunt
 quod debet referri ad regem / in cuius re
 gno sacerdos celebrat. et non ad regem
 romanorum. sicut illud de antistite / re
 ferri debet ad ipsum episcopum in cuius
 diocesi celebratur.

Emendo domie famulorum
 m famularumque tuarum. **R.** Et
 omnium circumstantium. quorum
 tibi fides cognita est. et nota deuotio pro
 quibus tibi offerimus. vel qui tibi offe
 runt hoc sacrificium laudis pro se suisque
 omnibus pro redemptione animarum su
 arum pro spe salutis et in colamitatis
 sue tibi reddunt vota sua eterno deo
 viuo et vero.

Et littera exponitur sic: **D** de
 mine memero / id est recorda
 re pro uisitationem gratie. fa
 mulorum famularumque tuarum. id est colentium
 te per fidem catholicam et omnium id est sin
 gulorum circumstantium id est missam au
 dientium: quorum fides tibi est cognita.
 scilicet illorum qui recte credunt et de
 uote. tibi est cognita / id est manifesta.
 supple eo quod nihil te latet et deuotio. sup
 ple eorum est tibi nota. qui offerunt tibi
 supple pro persona sacerdotis hoc sacrifici
 um. id est hanc oblationem laudis / id est
 in qua specialiter laudaris pro se. supple
 ipsis. qui pro et suis / supple amicis: et om
 nibus familiaribus seu cognatis et consan
 guineis. pro remissione aiarum suarum
 id est propter remissionem suorum peccatorum.
 quibus omnia remittuntur. pro spe salu
 tis / id est pro salute eterna. sperata et op
 tata. et in colamitatis sue / id est sanctita
 tis corporis / supple seruande et adquire
 de. tibi reddunt / id est pro solunt. vota
 sua id est affectus. vel desideria. vel pro
 missa bona. eterno deo / supple quo ad
 patrem secundum essentiam. viuo quo ad fi
 lium. et vero quo ad spiritum sanctum.
 Notandum. quod prius petiuit est pro om
 nibus fidelibus in generali. hic iam oratur
 pro fidelibus in speciali. Et primo fit
 mentio quorundam explicito. secundo

circumstantium implicite ibi et omnium
circumstantium Et habetur hic memo-
ria viuorum Ubi specialiter sacerdos
viuos quos voluerit debet nominare
Et tantum viuos. quia in sequentibus spe-
cialiter habetur locus in quo fit mentio
defunctorum Innocentius mouet hic du-
bium. cum deus nihil ignorat. nec alicui
valeat obliuisci. quid est quod petimus
memorari domine. Respondetur. quod sacerdos
deum petit. dicens memento domine. non
quod obliuio cadat in deum. sed sicut obli-
uisci illorum dicitur quos sua gratia non
visitat. sic et deus dicit hos et noscere
quos visitat sua gratia et quos appro-
bat. Unde. ij. ad Thimo. ij. Cognouit
deus qui sunt eius Et iobis. ix. dicitur.
Agnosco oues meas Et dicitur nescire
eos quos reprobat. vii. Math. vii. Non
nouit vos. Rursus similiter dicitur obliuisci
malorum. cum malus ad bonum uertitur
Ubi dominus inquit per prophetam Ezech-
ielis. xvij. Si impius egerit penitentiam
ab omnibus peccatis suis. que operatus est
et custodierit omnia precepta mea. et fe-
cerit iudicium et iustitiam vita uiuet et non
moriatur. omnium iniquitatum eius quas
operatus est non recordabor. Et deus dicitur
obliuisci bonorum. cum bonus ad malum con-
uertitur. Ubi in loco ubi supra. Si autem
uerterit se iustus a iusticia sua. et fecerit
iniquitatem. secundum omnes abomi-
nationes suas quas operari solet impius
numquam uiuet. Omnes iusticie eius quas
operatur non recordabuntur. Ubi Job.
Demento mei domine. quia uentus est
uita mea Quandoque recordatur ad puni-
endum Ubi psalmista. Demento do-
mine filiorum edom in die hierusalem.
id est in die vindicte. quando erit tempus
punitiois In presenti tamen petimus.
memento domine etc. Hoc petimus. ut

nos sua gratia uisitet. et nostri misereatur.
iuxta illud psalmi. Reminiscere misera-
tionum tuarum domine. Sed dubium
est. quare non dicit seruorum et ancillarum.
sed dicit famulorum et famularum Respon-
detur. quod notanter dicit famulorum. quia
famulus dicitur a fauore. seruus autem a serui-
tute Unde dicit augustinus. quod quousque
filij noe non peccauerunt. non fuit seruus.
in eis. sed bene reuerentia deo debita.
penitentibus et alijs. sed propter peccatum ser-
uitus est introducta. Ad ostendendum
ergo. quod illud sacrificium debet esse ex
vera dilectione et non ex seruitute. ideo
dicitur famulorum. Post hoc stat rubrica.
Hic nominentur nomina uiuorum. ubi hic fit
memoria uiuorum. Ubi ponderandum.
quod memoria prius debet fieri pro uiuis
quam pro mortuis. cuius ratio est. quod ubi est
maius periculum. ibi est citius subuenien-
dum. sed certum est quod uiui sunt in ma-
iori periculo. quia possunt damnari. mor-
tui autem qui sunt in purgatorio pro quibus
solum est orandum. certi iam sunt de sa-
lute sua. licet eam nondum consequentur.
Sed dubitatur circa hoc. an sacerdos tene-
atur nomina illorum pro quibus uult orare
vocaliter pronunciare. et si sic. in quo ca-
su et secundum quem ordinem Ad hoc
potest dici. Cum dominus exaudit orationem
cordis et non uocis. quod non sit necesse quod
ammoneatur clamoribus. qui scrutator
est cordium et renun. Ubi et dominus in-
quit moysi. Quid clamas ad me. cum tu
ipse taceret Et propheta dicit. Dicite
in cordibus uestris etc. Sufficit ergo. si
sacerdos sigillatim et diuisim omnium eorum
pro quibus uult orare habeat memoriam.
am. posito etiam quod nomina eorum uoca-
liter non exprimat. Et ex horum uerborum
iunctura manifeste conuincitur. quod illa

nomina in genitiuo debent poni eo q̄
 p̄cedentia et sequētia in simili casu po
 nuntur. et maior erit conformitas cō
 memoracionis et orationis Tercio
 nota q̄ dubium est quo ordine debeat
 fieri p̄memoratio. Unde sciendum. q̄
 aliquibus clericis talis ordo seruatur.
 qualis ordo seruatur in declinatōe no
 minis sc̄dm gramaticos. sc̄z secundum
 ordinem sex casuum: ita q̄ sacerdos se
 ctando rectam caritatē. p̄mo pro seip̄o
 tanq̄ pro recto vel noiatiuo orat. secū
 do p̄ genitiuo id est pro genitoribus et
 parentib⁹ tam carnalib⁹ q̄ sp̄ualibus
 scilicet fratrib⁹ patrnis et ceteris. Ter
 cio p̄ datiuo / id est p̄ benefactoribus
 elemosinā sibi porigeribus Quarto p̄
 accusatiuis qui est p̄pe casus inimicorū
 vt dicit *Prustian⁹*. idcirco p̄ inimicis
 et p̄ persecutoribus suis iuxta tormam vi
 ri p̄fecti. et christi cui⁹ p̄sonam gerit. itā
 q̄ p̄ accusatiuo orat iuxta illud *Matth*
v. Diligite inimicos vestros orate p̄
 p̄sequentibus vos. Inimici em̄ q̄tum
 ad ea que habent a deo. sc̄z naturam et
 gratiā sunt diligendi. licet non q̄tum
 ad culpam et defectum. quia hoc h̄nt a
 seipsis Quinto pro vocatiuo / id est p̄
 infidelibus vocandis ad fidem. vt d̄s
 infideles ab errore reuocet ad sui cultū
 et ad cognitionē iesu x̄pi. Vel p̄ voca
 tiuis / id est p̄ his pro quibus aduoca
 re vel responderi tenemur vt si sacer
 dos sit prelatus Sexto p̄ ablatiuo. id
 est p̄ mortuis ablatiis de hac vita et de
 hac luce. et hoc nō debet fieri in illa cō
 memoracione / sed i sequēti. scilicet post
 corporis x̄pi eleuationē Et laudabile et
 multū decens est. q̄ sacerdos seruet
 ordinem sc̄dm merita personarum et
 dignitates postq̄ sūp̄p̄ et suorū parē
 tum memoriā habuerit. Et nō est ne

cesse vt oīm nomina p̄pria ponat / eo q̄
 deum nihil latent sed solum intentionē
 et affectum ad has personas p̄ quibus
 orare vult gerat Et subiūgitur Et oīm
 circumstantium Ubi sciendū. q̄ anq̄
 hoc dicetur. debz fieri memoria viuorū
 rum. sed nō debet fieri memoria nimis
 magna. et hoc p̄pter cordis distractiōz
 et mentis euagationem. sed breuiter de
 bet se sacerdos expedire In cui⁹ figu
 ram p̄ceptum fuit in lege. q̄ agnus
 paschalis qui figurabat x̄pm. comede
 retur festinanter. ne sc̄z cogitationes p̄
 dant deuotionē. Quarto nota. q̄ in il
 lo dicto Et omnium circumstantium appa
 ret q̄ salubre et sanctū est interesse mil
 sarum solennis. eo q̄ sacrificium euca
 ristie p̄ circūstantibus specialiter offert
 qui sunt dispositi aliquos effectus sa
 cramenti p̄sequuntur. sicut dicitur in
 p̄mo libro de vtilitatib⁹ audiendi m. l.
 iam. Et hoc verum si vsq̄ ad finem p̄
 seuerauerint. Unde statutum est in ca
 none. q̄ omnes fideles in solēnitatib⁹
 ad ecclesiā pueniant: et scripturas apo
 stolorum et euangelium audiant: Qui
 vero nō p̄seuerauerint in oratōe vsq̄
 dum missa pagitur. velut i quieti dies
 ecclesie p̄mouentes / conuenit hui⁹ mo
 di gratia p̄uari Et ex hoc incidit dub
 ium. vtum liceat recedere a missa an
 faciem Respondetur. iste qui omittit au
 dire totam missam. aut omittit ex mala
 consuetudine. vel ex tepiditate. seu ex
 torpore. vel ex necessitate. Si primū
 mortaliter peccat. et secundum decre
 tum debet a p̄munionē suspendi. maxi
 me tempe statuto. Et ex hoc formatur
 ratio talis Nullus debet cōmunionē
 p̄uari nisi p̄pter grauem culpam. s̄ uti
 qui ex mala p̄suetudine nō itāt ad finē
 misse sunt p̄uadi p̄munionē. ergo gra

uiter et mortali peccat. Et ex tepiditate
 vel ex torpore vel ex accidia recedit.
 peccant ad minus venialiter. Et secundum
 quod torpor vel accidia vel tepiditas ex
 varijs causis introducit. ex hoc ma-
 ius vel minus peccatum perpetratur.
 Si quis enim istum torporē ad quiescit
 ex nimia repletionē/maius esset peccatum
 quod si ex labore vel ex occupatione hone-
 sta. Si vero recedit ex necessitate. tunc
 non peccat. quia necessitas non habet le-
 gem. maxime si est rationabilis. alias prope-
 non esset necessitas. Et sic a missa ante fi-
 nem potest recedere. ut si habet expe-
 dire negotia ardua et legitima. quae alias
 convenienter exequi non possit. Item omi-
 tere missam uno tempore peccatum est cer-
 te persone. et alio tempore sine peccato
 esset. Et si quis parochianus die domi-
 nico vel solenni non audiret missam in sua
 parochia. cum tamen posset hoc facere
 peccaret mortaliter. quod si esset dies feri-
 atae in qua necesse esset ut laboraret. non
 peccaret si missam non audiret. vel si
 usque in finem non astaret. unde dicit de-
 cretum. Missas die dominico ab omnibus
 secularibus audiri specialiter precipi-
 mus. et quicumque secus fecerint. ab episcopo
 profundantur. glossa id est excommunicentur.
 seruato tamen ordine iuris. Et statutum
 est in aurelionensi concilio. ut cum ad
 celebrandas missas conueniret in dei no-
 mine populorum. non ante discedat quam missae
 solennitas compleatur. Quinto nota. quod in
 littera dicitur. quorum tibi fides cognita
 est. quasi diceret. tu es qui preciaris fide-
 libus et deuotis. qui solus vides in con-
 scientiis eos qui recte credunt. et deuo-
 te te diligunt ut puta renium scrutator
 et cordium. deus scientiarum. et dominus
 occultus occultorum omnium preseruator.
 In cuius respectu nulla est creatura inui-

uibilis. Tu es ille cui omne cor patet. et
 omnis voluntas loquitur. et quem nullum
 latet secretum. quoniam omnia nuda et
 aperta sunt oculis tuis. Item hebreus. iij.
 Et hic tanguntur duo que debent esse in
 circumstantibus et missam audientibus.
 Primum debet esse in audiente missam
 fides. id est fideliter debet credere quod
 post consecrationem in ara. sub speciebus
 panis et vini verum corpus et sanguis
 christi continetur. quia ista que ibi sunt mi-
 rabiliter transcendunt naturam et hu-
 manam rationem. Et cum nihil experimen-
 ti sensibus ingerunt. ergo necessario oportet
 ut fides prebeat supplementum sensu-
 um defectui. Secundo debet esse in au-
 diente missam deuotio. quia homines
 deuote astantes spiritualiter communicant.
 Nec duo seorsum fides et deuotio. si audies
 missam in se habuerit fructum huius sa-
 cramenti percipit. et sepius propter ex-
 cellentiam deuotionis. fructum diuine
 gratie habundantius percipit. audiens quam
 perficiens. Si ergo deuotio debet esse in
 audiente. quanto plus in conficiente.
 Sexto nota. vltimus dicit qui tibi of-
 ferunt. Et aliqui textus habent. pro quibus
 tibi offerimus vel qui tibi offerunt
 et quasi diceret. memento domine non solum
 eorum. pro quibus tibi offerimus. sed
 etiam eorum sacerdotum qui tibi offerunt.
 Cum enim sacerdos offert pro populo. ni-
 hilominus etiam offert pro se. Et dicit in
 plurali pro quibus tibi offerimus. ad
 denotandum quod sacerdos loquitur ibi
 in persona fidelium vel ecclesie. seu quod res-
 presentat communem personam christi. Et in hoc
 quod dicitur qui tibi offerunt. designatur
 quod non solum sacerdotes. sed etiam vni-
 uersi fideles circumstantes. vna cum sa-
 cerdote offerunt hoc sacrificium deo.
 unde Innocentius dicit. Nam quod specialiter

adimpletur ministerio sacerdotū. hoc
 vniuersaliter agitur voto fidelū. Si
 cut em̄ in veteri lege. popul⁹ p̄ sacerdo
 tes offerebat hostias multifarias / ad
 placandum deū super peccatis ⁊ p̄ di
 uerfis beneficijs impetrandis. ita p̄ns
 sacrificiū / cuius hostie legales vmbre
 fuerunt. excellens in infinitū omnia sa
 crificia legis. tam in collatione gratie /
 q̄ in dignitatis magnitudine. offertur
 a populo voto ⁊ deuotione p̄ ministeriū
 sacerdotis. Septimo nota. q̄ vltteriū
 dicitur. Sacrificiū laudis. quia in hoc
 sacrificio magnitudinē. potentie. cle
 mentie. ⁊ misericordie dei recognosci
 mus. et ad memoriā reuocamus. qd̄ est
 laudare. *Uel* scdm̄ Innocentiū d̄r sacri
 fitium laudis. quia s̄m̄ dictum aposto
 li qd̄ quid facere debetis om̄ia in laude
 dei agite. vt deus laudetur in vobis.
Uel dicitur sacrificium laudis. q̄a cū
 deo quidquā offerimus. sua sibi reddi
 mus. nō nostra largimur. *Unde* ip̄e di
 cit in ps̄. Si esuriero nō dicā tibi. me⁹
 est enim orbis terre. et plenitudo eius.
*Quin*quid manducabo carnes thauo
 rum. *Et* subdit. Immola deo sacrificiū
 laudis. Qui em̄ alterū laudat. non sua
 sibi offert sed ea que in illo sunt extol
 lit. *Uel* dicitur sacrificium laudis. quia
 dominus hoc sacramentū qd̄ designa
 tur p̄ illud sacrificiū. gratias agens et
 laudās instituit. *Uel* iō q̄ p̄pter hoc de
 um maxime laudare debemus. quia nō
 solum dedit se nobis in p̄cium. sed etiā
 in cibum. vt p̄ precium redimeret nos
 a morte. p̄ cibum autē deducet nos ad
 vitam. *Unde* dicit. Qui manducat me
 ip̄e vitet p̄pter me. Sequit̄ p̄ se suisq̄.
 videlicet p̄ suis p̄ sanguineis. affimib⁹
 familiaribus ⁊ amicis. Super quo ver
 bo dicit Innocenti⁹. Licet em̄ teneamur

diligere inimicos. scdm̄ illd̄ saluat oris.
 Diligite inimicos vestros. benefacite
 his qui oderūt vos. seruare tamen des
 bemus ordinem caritatis. iuxta illud
 Lan. ij. Introduxit me rex in cellam
 vinariam. ordinauit in me caritatem.
 Et apostol⁹ ad galla. vj. dicit. Dū tem
 pus habemus opemur bonū ad omnes
 maxime autē ad domesticos fidei. Dic̄
 ergo pro se. quia p̄ seip̄o homo debet
 orare. eo q̄ ordinata caritas a seip̄a in
 cipit. Suisq̄ om̄ibus hoc p̄inet ad il
 los p̄ quib⁹ tenemur orare. Sequitur
 Pro redemptione animarū suarū. hic
 tangitur p̄ncipalis ⁊ p̄ma causa. p̄pter
 quam hoc sacramentū offerim⁹. scilicet
 p̄ remissione peccatorū. quib⁹ remissis
 anima est redepta. *Mat. xxvj.* *Uel* ca
 lix noui testamenti. qui p̄ multis effun
 detur in remissionē peccatorū. *Et* subitū
 gūtur alie cause propter quas etiā of
 fertur. scz pro spe salutis. id est pro salu
 te sperata. Spe nanq̄ salui facti sum⁹
 s̄m̄ aplm̄. *Uel* fertur etiā pro salute me
 tis ⁊ incolomitate corporis. Nam vtrā
 q̄ sanitas est deo. qui dicit. Salus po
 puli ego sum. Veruetiam vtrāq̄ sani
 tas puenit ex redemptione anime. id
 est ex remissione peccati. Sic etiā ecō
 tra d̄ reatu peccati procedit veriusq̄
 infirmitas. scdm̄ sententiam veritatis.
 Ecce inquit dominus. Sanus fact⁹ es
 iam noli peccare. ne deterius tibi aliqd̄
 p̄tingat. *Jobis. v.* Sed oritur hic du
 bitatio. quare hic oratur pro salute. id
 est p̄ sanitatem corporis. cum tamē apo
 stol⁹ dicit. Virtus ī infirmitate p̄ficiē.
 Et iterum. Cum infirmor. tunc fortior
 sum et potens. Respondetur. q̄ ip̄e lo
 quitur ibi tanq̄ p̄fectus. nos autē no
 stram fragilitatem recognoscētes. ora
 mus pro sanitate corporis. vt de⁹ n̄re

infirmiati condescendens / a nobis occasione impaciētie pcludat. Vel fm innocentiū Dramus pro sanitate corporis vt sanitate pseruata vel reddita referamus in ecclesia gratiaz actiones Et nota q̄ triplicia sunt bona hominis scz corporalia spiritalia. et eterna. siue infima. media et sup̄ma. p quibus dicit se offerre sacerdos Pro corporalibus ibi. p incolomitate corporis. Pro spūalibus ibi. p redemptione animarū suarum Pro eternis ibi. p spe salutis. Nam ⁊ dñs docet p his tribus orare / in secūda tertia et quarta petitiōe orationis dominice Offerimus ergo sacrificium laudis pro eternis. vt dētur nobis in p̄m̄ium p corporalib⁹. vt dētur nobis in āminiculum p spiritalib⁹. vt dētur nobis in meritum. vt per hec ⁊ ista pueniam⁹ ad illa scz eterna Seq̄t. Reddunt tibi vota sua Dicit glo. Vota sunt que voluntarie pmittimus. q̄a libentur ⁊ volenter / deo vouere ⁊ reddere votum debem⁹ Vel alia glosa Tibi reddunt vota sua nō vt debent. sed vt possunt Hic est dubium. q̄ videtur esse p̄tradictio in verbis. cum dicit tibi reddūt vota sua quia nostra dam⁹ et aliena reddimus. Si ergo vota sunt sua. scz populi. tunc nō reddunt sed potius donant. et contra si reddunt tūc non sunt sua vota sed aliena. Soluit in nocentius Votum inquit bonū hominis est et dei. Est dei ppter auctoritatē gratie. quia null⁹ fouet aliquod bonū sine adiutorio gratie dei Est hominis ppter libertatem arbitrii. In quantum igit̄ vota sunt hominis / rationabiliter sunt sua. In quātum dei. rationabiliter redduntur: quia omne bonum desursum ē descendēs Jacobi. i. Propter hoc dicit apostolus. nō autem ego / sed gratia

dei mecum. Et iterū. Coadiutores dei sumus Sequitur. Eterno deo et viuo et vero Ubi sciendum. q̄ homines dicitur dij. imagines ⁊ demones Homines quidem adoptiue dij dicitur. vñd ps̄. Ego dixi dij estis ⁊ filij excelsi omnes Demones vsurpatiuē. vñ psalmista Omnes dij gentium demonia. qui vsurpant sibi honorem dei. et nomen deitatis vt gentiles deciperent. Imagines vero dicuntur dij nuncupatiue. Unde sapientie. xij. Infelices sunt inter mortuos spes illorum est quia appellarunt deos opera manū suar. Primi scilicet homines sunt viui et veri. nō tamen eterni. Secundo tamen scilicet demōes. sunt viui. s̄ nec veri nec eterni eternitate glorie vel nature. Quis voluntate dei. Sed tercij. scilicet imagines nō sunt viui nec veri nec eterni. et ergo nulli eorum hoc sacrificium laudis offerē. s̄ illi soli: scz indiuidue trinitati. que est de⁹ solus p̄ essentiam. put de se testat domin⁹. Ego sum de⁹: et nō alius deus p̄ter me. Hui⁹ est ergo adoratio que principaliter exhibetur in sacrificio Quia ergo tres diuine p̄sone operantur in hoc sacrificio. igitur ratione patris cui attribuitur eternitas / dicitur. eterno deo: Ratione spūsancti cui attribuitur viuificatio. dicit viuo Un̄ in ioh̄ d̄r. Opus est qui viuificat. Sed ratione filij cui attribuitur veritas dicitur vero.

Communicantes et memoriam venerantes in p̄mis gloriose semper virginis marie genitricis dei ⁊ domini nostri iesu xp̄i sed et beatorū apostolorum ac martirū tuorū petri. pauli. andree. iohannis. thome. iacobi. philippi. bartholomei. matthi

simonis. et taddelini. cleti . clemētis. sicuti cornelij. cripriani. laurentij. crisogoni. iohānis et pauli. cosine et damiani. et omnium sanctorum tuorum / quorum meritis precibusq; concedas vt in oibus preceptis tue muniamur auxilio p eundem xpm dñm nostrum Amen.

Nulla parte imploratur. suffragium sanctorum. Et exponitur sic. Nos comuni cantes id est participantes. supple offerimus in fide. vsu et oblatione huius sacrificij et sumus venerantes. id est recolentes memoriam sanctorum. qui mediante hoc sacrificio salutem consecuti sunt. in primis. supple memoriam gloriose. sempq; id est perpetue virginis marie genitricis id est matris dei et domini nostri iesu xpi. Et supple venerantes memoriam beatorum apostolorum ac martirum tuorum. scilicet petri pauli etc. et omnium sanctorum tuorum. quorum meritis et precibus. id est intercessu oibus precas. vt in oibus: supple orationibus actibus et operibus nostris muniamur / id est pregamur. auxilio. id est subsidio tue protectionis / id est defensionis. Et p hoc pfutatur error gualde sum. qui dicunt q; sancti non sunt inuocandi. eo q; non faciunt orationes p nobis: nec eorum memoria est habenda. nec corpora illorum veneranda. insistentes his rationibus. Corpora sanctorum mortua sunt et nihil sentiunt q; nihil potest ea venerari. Item ante sanctorum sunt in celis. et nostra seruitia non precipiunt. videtur ergo q; eis non sit seruiendum. nec sunt inuocandi. Sed isti perfidi et ceci ducesq; cecorum omnimode veritati dissencientes / inualidis rationibus inuituntur. Quorum vt error reproberetur / rationes eorum dissoluantur et dicatur. q; sancti sunt inuocandi prout ecclesia facit et facere

docet. quia ipsi nostras deuotiones precipiunt et cognoscunt. Locus ratio est secundum dictum veritatis quia gaudium est angelis dei super vno peccatoze penitentiam agente. Sed essentialiter est idem et non minus gaudium sancto animalium. sicut et angelorum. Ergo et ipsi sancti de nostra penitentia / et de nostris bonis et virtuosius operibus gaudent et letantur et si gaudent cognoscunt. quomodo enim quis de eo quod non cognosceret gauderet. Secunda ratio huius est. Intellectus potest in omne intelligibile sibi portio natum. sed orationes nostre sunt portio animate animabus sanctorum et cognitio ipsorum. idcirco precipiunt eas. Sed ad hoc de modo per quem modum precipiunt nostras deuotiones et orationes dicitur q; per reuelationem sanctorum angelorum. qui nostras orationes sursum puehant in celum. iuxta illud the. xiij. Quando orabas cum lacrimis. ego obtuli orationem tuam domino. Vel isto modo. quia sancti in diuinam essentiam videndo / et in qua in speculo eternitatis vident omnia. vnde Gregorius. Quid est quod non videt qui videntem omnia videt. Item instant. q; sancti non faciunt orationes p nobis. quare ergo essent inuocandi et arguunt sic. quia vel sancti sciunt q; deus velit illum saluare p quo orant. vel sciunt q; non velit illum saluare p quo orant. Si sciunt. non est necesse pro eo orare. Si autem sciunt. q; non velit illum saluare. et q; prescitus sit ad eternam damnationem / tunc oratio fieret frustra. Ibi aliqui doctores respondet q; non est necesse. q; aliquis sanctus videat. an deus velit illum saluare an non. quia istam cognitionem deus sibi soli seruauit. Illiter dicitur. dato q; sanctus sciret q; deus velit hominem

illum seruare pro quo orat. adhuc sanctus orat pro eo. et non frustra. quia sicut deus disponit finem. sic et ordinata in finem Unde sicut disposuit illum saluari. sic et disposuit media per que saluatur scilicet. per merita et intercessiones sanctorum. et sic nec hominis oratio / nec sanctorum erit frustra. Corpora etiam ipsa debent venerari. Nam ut dicit damascenus li. iiii. c. vi. Quattuor de causis corpora sanctorum a nobis sunt veneranda. Nam ipsa sanctorum corpora fuerunt promptuarium dei templum christi. alabastrum spiritualis vnguenti. fontes diuini Et augustinus. i. li. de ci. dei. addit. et organa spiritus sancti. Unde idem sic loquitur. Non sunt commemoranda / sed plurimum reuerenda sanctorum corpora. quibus dum adhuc viuerent. spiritus sanctus quasi quibusdam organis ad omne opus bonum usus est Secundo nota sacerdos secundum prius premissa / iam in canone agit ea que figurata sunt. in his agebat sacerdos legalis in veteri testamento / dum intrauit sancta sanctorum. Ipse quidem sacerdos portauit thuribulum carbonibus viuis plenum in sancta sanctorum Et secundum rationale. Ueste quadam que figurabat superhumeralis quod defert noster sacerdos intulit. habens nomina sanctorum patrum. scilicet nomina duodecim patriarcharum / filiorum iacob seu israel. sic et noster sacerdos. quando vult sacrificare / debet carbonibus ignitis qui viuis nominantur / id est feruore deuotionis in mente et splendorem in opere habere. et sic inflamatus amore / plenus virtutum odoribus. domino deo debet adolere incensum. ut sic deo offerat sacrificium. et odorem suauitatis. sicut etiam iste intulit nomina sanctorum patrum. sic et sacerdos noue le-

gis habeat memoriam sanctorum apostolorum et martirum Et per hoc tropologicè / designatur quod sancti in fide et bonis operibus sunt imitandi Unde et sacerdos sicut et sanctorum memoriam habet. sic et eorum exemplo in vita sua se regat et eos imitetur Unde nihil prodest sanctorum memoriam habere. si eos non imitatur bonis moribus et operibus. super quo dicit sic iohannes episcopus in quadam oratione de mar. Qui sanctorum merita religiosa caritate miratur / quique iustorum gloriam frequenti laude colloquitur / eorum mores atque iusticiam imitetur Quoniam quod delectat sancti alicuius meritum. delectare debet par circa cultum dei obsequium. quare autem imitare debet si laudat. aut laudare non debet si imitari detractat id est negligit vel premit. Vel qui alium laudat laudabilem se reddat. et qui sanctorum merita miratur / mirabilis ipse vite sanctitate reddatur. Nam si propterea iustos fidelesque diligimus quod in ipsis fide iusticiamque suscipimus. possumus et nos esse quod ipsi sunt. si faciamus quod ipsi fecerunt Hec iohannes episcopus Tercio nota. de primo in littera communicantes. per quod verbum ostendit / quod licet sacrificium laudis sit offerendum Est enim hoc sacrificium offerendum in comunione sanctorum. et in unitate sancti dei sanctorum. In fide que una cum sanctis communicamus seu participamus Super quo sic loquitur in octo. Quia extra unitatem ecclesie non est locus offerendi sacrificium unitatis fidei. ideo sanctorum memoriam communicamus in sacrificio. quatenus in comunione sanctorum sacrificium offeramus. Scriptum est enim alienigena non vescetur ex his. quae sancta sunt Et ideo ad esum agni. i. corporis christi / recipimus solum hunc quem noster pius est domus. videlicet. hominem domesticum fidei. Communicare enim est participare.

in via id est in statu huius ecclesie militantis et communicamus. id est participamus / cum sanctis in fide. quia nos fide habemus quam et ipsi habuerunt. et idem credimus quod et ipsi crediderunt. Et similiter communicamus cum eis per spem: quia illud quod ipsi sperauerunt. et nos speramus. Et in patria eis communicamus per visionem et rem speratam. quia ibi fide sequitur visus. et spem res sperata. Subiungitur. Et memoriam nos venerantes. Nota quare sancti a nobis sunt venerandi et honorandi. **Primo** da. li. iij. ca. vij. quattuor ponit rationes que per vna computantur. scilicet quia amici sunt dei filij dei. heredes dei et duces nostri. De quo ioh. xij. Jam non dicam vos seruos sed amicos. De secundo ioh. i. Debit eis potestatem filios dei fieri. De tercio ad rom. viij. Si autem filij dei et heredes. De quarto damasc. sic dicit. Si quis multum laborat ducem inuenire qui eum alicui regi mortali adducat. et pro eo ad ipsum vobum faciat. Quot magis duces generis humani qui pro nobis ad deum interpellationes faciunt sunt honorandi: templa eis erigenda. et memoria eorum veneranda. **Secunda** causa quare sanctos honoramus. et eorum festa celebramus est ista. quia eos honorando rem nostram agimus. nam eorum festiuitas nostra est. **Unde** apostolus. Omnia nostra sunt. nos autem christi. caritas autem omnia communia facit. **Tercia** causa. ut habeamus eos intercessores pro nobis. quia legitur tercio. **Re. i. c.** quod berisabee que interpretatur puteus salutatis per quam intelligitur ecclesia triumphans impetravit filio suo regnum. id est nobis in ecclesia militanti regnum celorum. **Quarta** causa quia in hoc vice eis reimpedimus quia ipsi celebrant festum de nobis. eo quod gaudium est angelis et sanctis in celo super vno peccatore penitentiam agente. **Quinta** causa ut eos imitemur. **De** eorum enim

exempla ad eos imitandum provocamus. **Sexta** causa. propter nostre securitatis augmentum et ad spei subleuationem. **Si** enim homines mortales nobis similes poterunt ita subleuari a nobis et nos ab ipsis similiter poterimus subleuari a sanctis. quia manus domini non est abbreviata. **Septima** causa propter diuine maiestatis honorem. quia deum in sanctis honoramus et mirabiliter predicamus. quod eos sanctificauit. **Octaua** causa ut vasa eorum pulchritudine / et cognita munditia. homo profundat de suis peccatis. et terrena contemnet. sicut et ipsi fecerunt. **Sed** dubium. quare hic in canone et in celebracione missarum / scriptorum memoria veneramus. et eorum auxilium imploramus. **R**espondeo. quod huius multe sunt cause. **Prima** est ut antiquorum patrum et sanctorum veteris testamenti moribus conformemur. **Unde** innoc. dicit. In hac enim commemoracione sanctorum / illud obseruat ecclesia. quod antiqui presuevit agere. ut in omnibus suis sanctorum memoria recolat quantum eorum meritis facilius obtineat quod implorat. **Sic** enim sanctus moyses pro peccato populo intercedens. patrum memoria interposuit. **Recorde** dare inquit domine abraam. ysaac. et israel seruum tuorum. **Exo. xxxij.** **Sic** etiam azarias in fornace fecisse dicit. **Dan. iij.** **Requ**sum. auferas misericordiam tuam a nobis domine deus noster. propter abraam dilectum tuum. et ysaac seruum tuum. et israel sanctum tuum. **Et** subiungit. Multum enim patrum merita filijs suffragantur. **Unde** cum ezechias diuinum auxilium imploraret audiuit. **Protege** urbem hanc. et salua bo eam propter me. et propter dauid seruum meum. **iiij. Re. xix.** **Et** alibi legitur. **Re. xij.** **L**uce. salomons depreuatum esset per mulieres. ut sequeretur deos alienos. **Dixit** ayos ad hieroboam.

Ecce ego scindam regnū meum de ma-
nu salomonis. et dabo tibi decem tribus
verū tamen vna tribus remanebit ei/
propter dauid seruum meū. vt remaneat
lucerna dauid serui mei cunctis diebus
coram me in hierusalem vñ. **¶** Pro-
pter dauid seruum tuū nō auertas fa-
ciem xpi tui. Ecce quomō dñs pepercit
salomoni propter merita dauid patris sui.
Unde legitur. qd propter peccatum da-
uid quod cōmisit cum bersabee vxore
vxie. qz pcurabat interfici opinio fuit i
cordibus populi israel. qd propterea fili-
us ipm psequabatur. et dñs hoc fieri
pmisit. et post mortem dauid/ ista opu-
nio remāsit in cordibus populi. qd dauid
esset damnatus. Eadem cū salomon edifi-
casset templū. et illud vellet psecrare
et cū arca afferebatur/ et circuitus cir-
ca templū fiebat sicut aliquoties fieri
solebat/ ipa hostia templi per se clausa
fuerūt. ita qd nemo introitum habere
poterat. et tamē nemo fuit qui hostia se-
rasset. ipi sacerdotes foris ante hostiū
existentes. diuinitus inspirati inceperūt
canere illum psalmum. **V**emento dñe
dauid rē. Et dum decantaret istū ver-
sum. propter dauid seruū tuum statim ho-
stia fuerūt aperta. et primo tunc error
fuerat amotus a cordibus populi. qd da-
uid nō esset damnatus. Sic itez patet
quomō dñs honorauit salomon propter
dauid patrem suum. Et quomō merita
pentum multū suffragatur filiis. et ideo
hic veneramur memoriā sanctorū vt
eorum merita nobis suffragentur. Se-
cundo ecclesia memorat sanctorū noui
testamenti in psecratione huius sacrificij
non vt sancti aliquid opentur ad cōse-
crationem huius sacrificij. sed vt eorū
meritis iuuemur et sanctificemur/ qua-
tenus digne et salubriter huius sacrificij

oblationem pficiemus. vt ampliozem
effectū gratie/ eorū meritis p eam cōse-
quatur. Sicut em̄ meritū passionis
xpi non plenarie est appreciatū in se. s;
appremiatur in oibus saluandis p col-
lationem gratie hic. et glorie in futuro
sic et beata virgo maria. apostoli. mar-
tyres. et cōfessores. supabundanter me-
ruerunt. vt de eorū redundantia meri-
torum. etiā nobis subueniatur. quibus
ppria merita non sufficiūt. Et ex istis re-
dundantijs duabus scz meritorū xpi et
sanctorū oritur thesaurus. de quo eccle-
sia p papam et epōs indulgētijs distri-
buit. Tercio sic hoc propter figuras ve-
teris testamenti. sicut em̄ sacerdos le-
galis nomia duodecim tribuū tulit in
sancta sanctorum. sic sacerdos noster.
nomia sanctorū qui nos pcesserunt tan-
qz patres nostri sacrificaturus memo-
ratur. Quarto cōmunicantes venera-
mur memoriā apostolorū. martirum. et
pripue gloriose vginis marie. vt eorū
suffragio. de fide pducamur ad spem.
de spe pducamur ad viā. de viā transe-
amus ad patriā. et de studio pcuramur
ad prauū. **H**ec inno. **I**te dubitat. qre
diz memoriā venerātes. et nō solennita-
te. **R**ūndē. qd hoc fit. qz memoriā in pl^o
est qz solēnitās. qz ecclesia d aliqb^o san-
ctis facit memoriā. de qbus nō facit so-
lēnitatē. et qlibet die sanctorū habemus
memoriā. quoz tamē singulariter et di-
uisim nō pagim^o solēnitatē. **I**te dubi-
tatur. qre an psecrationē sit pmemoratio
scōrū. et post psecrationē itez ibi. **R**ob
quoqz pctōrib^o rē. **I**nno: soluit dicēs
Uez qdem in ea pmeōratione q fit an
psecrationē corporis xpi scōrū suffragiū
implozatur. quia nimirum corpori xpi
mistico qd est vniuersalis ecclesia. ante
quā psecratur id ē ante qz ad regnū ad

ueniat/necessarium est in via suffragio
 um sanctorum. ut meritis eorum et di-
 uine protectionis muniamur auxilio:
 sed postq̄ corpus christi fuerit cōsēcra-
 tum id ē postq̄ ad regnum aduenerit
 et ad patriam sanctorum/tunc nō indi-
 get auxilio. sed ut partem et societate
 cum sanctis apostolis habeat. Et ergo
 postea dicitur. Nobis quoq̄ peccatori-
 bus partem aliquam et societatem do-
 nare digneris cum sanctis tuis rē. ut
 infra patebit. Sed in secunda comme-
 moratiōe/memoria sanctorū comple-
 cum p̄mutuis sanctis qui de esse vide-
 bantur de p̄ma cōmemoratiōe. Et
 commemoratiō sanctorū repetitur. Ex
 quo colligitur. q̄ secreta que sc̄dm ali-
 quos canon et actio nuncupatur. non
 ab vno sed particulatim a pluribus p-
 penditur fuisse cōposita. sicut et in p̄-
 cipio canonis fuit ostensum. Et specia-
 liter hec verba canonis. *Comunican-
 tes rē Ciprianus papa/vel sc̄dm alios
 Ciriacus papa addidit. Et subiungitur
 In primis gloriose rē. Recte principa-
 liter in hoc sacramēto fit memoria vir-
 ginis gloriose. cum ipsa sit precipua in-
 teruentrix pro nobis. et dispensatrix
 gratiarum dei. que singulariter amica
 humani generis/salutis nostre aucto-
 rem huic mundo effudit. p̄sonaliterq̄
 in tēplo obtulit. r̄ p̄ merita ei⁹ r̄ inter-
 cessiones n̄ra oblatio dō acceptabilis
 reddi. r̄ mediante ipsa hoc sacrificiū lau-
 dis cōsecuti sumus et habemus. Et no-
 ta. q̄ hic sex laudis innuitur preconia
 Primo innuitur imp̄cessibilis digni-
 tas cum dicitur: in primis. quia p̄e om-
 nibus est honorificata et dignificata.
 ideo p̄e omnib⁹ sanctis. eius auxilium
 et interesse est implorandū. Secundo
 tangitur eius felicitas inexcessibilis/*

cum dicitur Gloriose. quia super omnē
 hierarchiam angelorum est exaltata.
 Unde in psalmo. lxxxvi. Gloriosa dī-
 eta sunt de te rē. Tercio tangitur eius
 uirginitas inamissibilis et perpetua.
 cum dicitur. semper uirginis. Unde in
 monasterio sancti victoris / est quedā
 imago ad cuius pedes talis versus ha-
 betur. Sum quod eram. nec eram qd
 sum. nunc dico vtrūq̄. Sensus hui⁹
 versus est. Sum quod eram/ quia vir-
 go sicut ante. nec eram quod sum/ sc̄-
 licet mater/ nunc dico vtrūq̄ quia
 mater et virgo. Et in hoc patet error
 cuiusdam heretici et aliorū qui dixerūt
 mariam christi genitricē / post christū
 plures peperisse filios Quarto tangi-
 tur imperialis celebritas: r̄ sublimitas
 regalis cum dicitur. marie Maria nan-
 q̄ s̄rice/ domina interpretatur Etiam
 interpretatur illuminatrix. Nam de ea
 canitur Lūi⁹ uita gloriose uita dedit
 seculo Quinto tangitur ei⁹ mirabilis
 fecunditas cum dicitur. genitricis. In
 hac em̄ sola uirginitas et fecunditas
 sunt cōnexa et colligata Sexto tangit
 ipsius fetus immensitas. cum dicitur.
 dei. quia nō solum hominem/ sed etiam
 deum genuit. vñ Hieronim⁹ in ser. de
 assum. uirginis marie dicit. Nō solum
 mariam christotocam/ sed etiā theoto-
 cam dicimus esse. et nō solum matrem
 christi. sed etiā matrem dei esse dicim⁹
 Subiungit S̄ r̄ br̄ ap̄loz rē. *Die
 fit mēoria ap̄loz. q̄ ipi tradiderunt
 nobis ritū r̄ formā offerēdi hoc sacrifici-
 ū. i. ad Cor. xi. et hui⁹ sacrificij testes
 fuerūt Passiōe xp̄i que i hoc sacrificiō
 memorat. v̄bis p̄dicauerūt. et effusione
 sui sanguis. tāq̄ testimonio p̄bauerūt
 Et noiant h. xij apli. r̄ totidē martires
 q̄ p̄ testimonio dī r̄ testio. xij. articloz*

fidei sua corpora tradiderunt. Sequitur . ac martirum. Aliquis posset obijcere . qd nō bene diceretur apōsto-
lorum ac martirū . quia hic nominatur iohānes apōstolus et euangēlista / qui tamen nō fuit martir . iuxta dictum iohānis vlt. Sic eū volo manere donec veniam. Respondetur scdm beatū gregozū . qd duo sūt genera martirum . Unum mentis et voluntatis . alterum mentis et actōis simul Et subdit beatus gregozus Martires esse possumus / etiā si nullo ferro percutientium trucidamur . Mori quippe a psequente est martiriū in aperto opere Ferre vero p̄tumelis et odiētē diligere . martiriū est in occulta cogitāōe Filij zebedei id est iacobus et iohānes . quibus nō vterq; p martiriū occubuit . tamen vterq; calicē domini biberunt Iohānes euangēlista nequaquā p martiriū vitam suam finiuit / et tamē martir exiit . quia passiōem quam nō sustinuit in corpore seruauit in mente Et nos ergo eius exemplo / sine ferro martires esse possumus si paciētiam veraciter in anima custodimus Et ibidem dicit Si em̄ adiuuante dño / virtutem paciētie seruare cōtendimus . et in pace ecclesie viuimus / palmam martiriū tenemus Sequitur Petri . quem fecit dominus clauigerum celi et caput ecclesie . qui in p̄mitiua ecclesie modū . p̄secrationis et celebratiōnis adauxit . vltra verba p̄secrationis dominicā orationem adiungēs / scdm quem modum in ptibus orientalib; dicitur celebrasse vbi post passiōem domini quattuor annis cathedrā . tenuit sacerdotalem vt dicit rationale Sequitur . Pauli qui i tertium celum raptus de virtute huius sacramenti . fuit infor-

matius . et multa nobis scdm qd accepit a domino tradidit de hoc sacramēto / et modum p̄secrandi et suscipiendi . vt dicitur . ad Cor. xj. Cōuenientib; vobis in vnum rē . et iterum Ego accepi a domino quod et tradidi vobis Andree qui de veritate huius sacramenti multum cum egea disputauit . vt habetur in eius legenda Jacobi intellige maioris scilicet fratris iohānis euangēliste qui maior dicitur . quia vocatione p̄oz q̄ alter . Prius em̄ fuerat vocatus ad apōstolatū q̄ alter . Etiam prius ad regnū celorum peruenit . quia ipse p̄us . p̄pter testimoniū fidei / et huius sacramenti / inter apōstolos fuit ab herode martirizatus . vt dicitur Actuum . xij. Misit herodes rex manū . vt affligeret quosdam de ecclesia . occidit autem iacobum fratrem iohānis gladio rē Iohānis qui in cena et hora institutionis huius sacramenti / super pectus domini recumbens altitudinē misterij huius verbi incarnati et venerabilis sacramenti / p̄ ceteris excellentissime hausit . Quā quis euangēlistarum / tanta cōmemorat de pane illo celesti sicut iohānes . patet examinanti qd nullus . vt manifeste apparet . Iohannis . vij . per totum capitulū Thome . q̄ in loco clauoz domini nostri iesu christi / digitos suos intulit . et manū suas in latus christi ad fidē cōfortandam corporis christi impassibilis et glorificati qd assumpserat p̄ resurrectionem de qua dubitauerant Jacobi minoris qui frater domini agnoscitur . eo quod similis domino fuisse prohibetur . et iustus cognominatus ratione eius excellentissime sanctitatis Sic inter ceteros apōstolos / primum post ascensionem dñi pontificale dignitatem

ordinatione spiritus sancti et apostolorum accepit. et in eisdem hierosolimis existens episcopus. primum hoc sacramentum dispensavit. Genealogia istius et aliorum quorundam continetur in his metris. Anna solet dici tres concepit marianas. Quas genuere viri / Joachim, cleophas, salomee. Has duxere viri / ioseph, alpheus, zebedeus. Parit prima christum, iacobum, secunda minorem Et ioseph iustum / parit cum simone iuda. Tercia maiorem iacobum / volucresq; iohannem. Bartholomei: qui solus nobilis et philosophus / inter apostolos philosophiam veram / dei sapientiam agnouit. pro cuius testimonio viri fuerat excoxiatus. Philippi per cuius heresitationem quam habuit de patre eterno et inquisitione quam fecit dicens domine ostende nobis patrem etc. informati sumus et docti de ore veritatis. ineffabili unitate / patris et filii. qui filius sub hoc sacramento continetur. Nam et dominus ei respondit. Philippe qui videt me. videt et patrem meum. Non erubis. quia ego in patre. et pater in me est. Iohannis. xvi. Qui tandem sumpta veritate ex alto. totaliter confirmatus. usq; in finem perseverans / pro confessione et constanti predicatione fidei / ratione cuius os lampadis interpretatur / passione crucis interijt. Mathei. qui de thelonio vocatus dominum sequebatur. et sic de publicano factus est apostolus qui cum hoc sacramentum in altari immolaret et tractaret occisus fuit. Simonis media correpta / ad differentiam huius nominis simonis media producta / quod est proprium nomen cuiusdam rusticici. Et dicitur simon. a sim quod est con. et machian pugna. quia seipsum et sensu alitatem refrenando. cum vitijs pugna-

bat. Et hebraice simon. latine audiens vel obediens interpretatur. Et ad differentiam simonis petri / dicitur est simon chananeus / de vico gallilee scilicet chana ubi dominus aquam in vinum commutavit. Et in vno euangelio vocatur zelotes. Chana quippe / zelotes interpretatur. inde zelotes id est emulatores et idem est zelotes et chananeus. Et interpretatur ponens tristitiam. quia habuit obedientiam preceptorum per executionem. tristitiam afflictorum per passionem / zelum animarum per constantem dilectionis feruorem. Hic sanctorum communionem in articulis fidei asseruit et in quo et hoc sacramentum. cuius perceptio communio dicitur. a patre demonstravit. Taddaei / qui et iudas iacobi et non scarioth dicitur. qui sincerissime hoc sacramentum et fidelissime credidit et in nomine iesu christi remissionem peccatorum consequi meruit. secundum quod istum articulum in simbolo coniunxit. Hic etiam taddaeus quod interpretatur apprehendens quia christum principem per fidem apprehendit. fortiter tenuit nec dimisit. Dicitur et iudas iacobi supple frater et sobrinus christi. Dicitur etiam iudas quod interpretatur confidens vel gloriosus. vel per etimologia quasi iubili dans. Ipse enim habuit possessionem fidei gloria regni et iubili eterni gaudij. Item in ecclesiastica historia interpretatur cor vel puerum cor seu cultor cordis. Sequitur Lini. Hic noianus duodecim martires. Et merito sit memoria martiris. quia ipsi semetipsum obtulerunt hostias viventes et acceptabiles dei. per confessionem nominis christi sanguinem suum fuderunt. quorum memoria hic agit. Dicitur lini quod primum papa fuit per beatum petrum. Sed si instat quod scribit de sancto clemente. quod iste fuerat primum papa per beatum petrum. Ibi est sciendum quod sanctus petrus

ordinauit sanctū clementem papam.
 Mortuo sancto petro. sanctus clemēs
 noluit succedere scō petro in papatu
 ne in consuetudinem duceretur. q̄ vnus
 papa substitueret alium. ⁊ sic heredita
 rie sanctuarium dei possiderent. ⁊ ideo
 p̄misit linum/et illum in papam ordi
 nauit quo mortuo p̄misit cletum.
 et isto mortuo ipse fin institutionem
 sancti petri/electus et compulsus/pa
 patum suscepit et sic secundū instituti
 onem et ordinationem et voluntatem
 expressam/ fuit primus a beato petro.
 sed scdm reueritatem fuit quart⁹ a bea
 to petro. Sixt⁹ qui fuit papa et martir
 vite sanctissime. qui missam cum cantu
 co angelico scilicet sanctus decorauit.
 Cornelij qui fuit papa ⁊ martir. succes
 sor sancti fabiani. Cipriani qui fuit epis
 copus cartaginēsis. in cuius corde au
 rea figura crucis apparuit. ratione isti⁹
 q̄ in maxima reuerētia passionem chri
 sti tenuit. Chrsogoni martiris. Johā
 nis et Pauli martirum. qui fuerunt pre
 positi constantie/ filie constantini impa
 toris. duo potentes. de quibus canit ec
 clesia Isti sunt due oliue/ ⁊ duo cande
 lebra. quos fides ⁊ passio fecit esse ger
 manos Laurentij dispensatoris huius
 sacramenti/ et archidiaconi. quem sixt⁹
 papa non degenerem in officio ammis
 nistrationis hui⁹ sacramenti/ sed forti
 ter pugnātem et triumphātem osten
 dit. sine quo non cōsueuerat hoc diuī
 num offerre sacrificium. Cosime et da
 miani. qui fuerunt fratres vterini/ ⁊ in
 arte medicine preclarissimi. qui medis
 cinam corporalē propter deū exhibē
 tes/ a vero medico chriso ad testimo
 nium fidei sunt vocati. ad medendos
 languores anime. Sed diceret tamen
 sunt adhuc multi martires. qui multis

claruerunt miraculis et tempore apo
 stolorū vt specialiter fuit beat⁹ stepha
 nus prothomartir. et barnabas coapo
 stolus pauli. quare isti etiā nō nominant̄
 et ponuntur. Respondetur. q̄ canon
 iste ex inspiratione diuina est compo
 situs. ideo isti qui ex diuina reuelatione
 sunt hic inserti. sunt nomiandi et non
 alij. Unde legitur. q̄ aliqui sancti pa
 tres voluerunt hic aliquos inserere. et
 aliquos remouere. in crastino nomia
 illorum quos remouebant inuenerunt
 aureis literis in scripta: et hoc deletis
 illis quos inscribebant. Quapropter/
 nullus tante audacie debet esse. q̄ ali
 quem sanctum in canone addere v̄ de
 ponere presumat. Sed dubium re
 linquitur. quare nō fit memoratio cō
 fessorum et precipue doctorum. qui be
 reses contra sacramentum insurgētes
 radicit⁹ eradicauerūt. et cum hoc eoz
 memoria ab ecclesia magnifice venera
 tur Innocentius respondet. q̄ canon
 prius fuit editus. q̄ ecclesia celebraret
 memoriā p̄fessorum. nam ferē omēs
 sancti qui nominantur in canone/ p̄ces
 serūt siluestrum papam. preter iohānē
 et paulum. marcellinum et petrum. qui
 primo successerūt. Etiam post tempa
 beati siluestri incepit venerari memo
 ria cōfessor: et signū hui⁹ est. q̄ singule
 sedes episcopales/ in ciuitatib⁹ iuxta
 dispositionē sancti petri institute/ non
 in p̄fessor memoriam. sed ad honorē apo
 stolorū et martir. ⁊ precipue virginis
 marie fuerūt antiq̄t⁹ dedicate. Illiter d̄z
 q̄ hoc sacramētū est institutū i memo
 riā passiōis xpi: et ḡ illoz q̄ etlā p̄ xpo
 passi sunt ⁊ sanguine suū effuderūt/ fit
 memoria. Sed confessores nō sunt in
 publico passi. igitur non fit eorum me
 moria. Bauhelm⁹ in rationali sic dicit
 m iij

Hoc sacramētum est sacramētū amoris. igitur in ip̄o sacramenti misterio / debet solū fieri memoria de illis in quib⁹ specialius apparuit signū veri amoris xp̄i. In apostolis apparuit p̄ temporaliū spontaneā abiectiōē. dicente petro Ecce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te Math. xix. In martirib⁹ per corporū tormētis expositionē Sap. iij. Et si coram hoīb⁹ tormēta passi sunt ⁊c. Et sciendum q̄ gregorius tercius addidit hec verba / que in aliquib⁹ ecclesijs dicuntur scz. Recnon ⁊ illoꝝ. quorum hodie solennitas in aspectu tue glorie celebratur. domine deus noster in toto orbe terrarū. Circa quam lram est notandum. q̄ karolus magn⁹ qui habuit regnum. italie. alamanie. et frantie. ex diuina reuelatiōe informat⁹ fuit. q̄ oī die eēt festiuitas fere quōꝝ miliiū sc̄oꝝ. Et guilhelmus in rationali libro septimo de festiuitatibus dicit. q̄ constantinus impator. ptes transmarinas petēs / inuenit eusebium cesariensem ep̄m virum sanctum cui dixit. Petre a me vnde ecclesia tua dicit. Ille dixit Ecclesia mea satis abundat in diuitijs. sed ego rogo vt mittas per ptes mundi / ⁊ noīa sanctorū ⁊ tempa passionū / et sub quibus ⁊ qualiter. ⁊ in quibus locis passi sunt rescribas quod et factum est. Et refert eusebius. q̄ in quolibet die anni plus quā quicquid miliiū sanctorū festa ꝑcurrunt. excepto die kalendariū ianuarij. quo gentiles intendebāt epulis ⁊ solēnitatib⁹ ⁊ nō ad martirizandū sanctos. Et idem dicit Hieronim⁹ in epistola que suo kalendario preponit. Et quia horū sanctorum festiuitas singulis diebus celebrari ab ecclesia non potest. idcirco illa ꝑtacula ad cōmemoratiōē horū est interposita. Concluditur tandē hec oratio.

per eundem xp̄m dominiū nostrum. qz sicut per dñm nostrum iesum xp̄m omnia facta sunt. et sicut omnia in esse per ip̄m sunt reparata. sic et oīa per ipsum sunt termināda. Et nō respōdetur hic Amen quia vt dicit rationale. Die creditur. et indubitātē ꝑsumitur. q̄ iam assint angeli ip̄i sacerdoti ministrātes et loco ministroꝝ amen respōdētēs. Hoc tamen non seruatur vbiqz.

Anc igitur oblationem seruitutis nr̄e. sed ⁊ cuncte familie tue q̄sumus dñe. vt placat⁹ accipias diesqz nostros in tua pace disponas. atqz ab eterna damnatiōe nos eripe et in electoꝝ tuoz iubeas grege numerari. per christum dominiū nostrū.

Haec est secunda pars ꝑcipalis cōfessionis. in qua postulatur dei patris benigna placatio: ⁊ hui⁹ sacramenti cōsecratio. ⁊ sc̄m hoc ista ꝑs habet duas partes. Primo postulatur dī patris benigna placatio. vt sic placatus acceptet nostra sacrificia. et det nobis pacem. ⁊ vt liberet nos de massa. et de ꝑgregatiōe damnatoꝝ. ⁊ anumeret nos inter electos suos. Secūdo petitur magnū et arduū. scz q̄ ex esca materiali fiat nobis corp⁹ ⁊ sanguis domini nr̄i iesu xp̄i ibi. Quam oblationē ⁊c. Et exponitur sic. Igitur o domine id ē o pater clemētissime nos quesumus vt accipias id ē gratanter acceptes placatus id est mitigatus. supple ꝑcibus sanctorū tuozum hanc oblationē / id est hoc sacrificiū oblatum. seruitutis nr̄e: supple qd̄ tibi in vera adoratiōe soli deo offerimus. sed et cuncte familie tue. supple militantis sub vexillo sancte crucis. qz pro et nos quesumus. vt disponas id est ordines:

nostros dies. et tempa vite nostre. in
tua pace. id est in tranquillitate pacis et
securitate. atq; pro et/ supple nos que
sumis nos eripe id est misericorditer li
bera ab eterna damnatione. id est a pe
na infernali damnatione. et tu iubeas/
supple nos numerari id est associari in
grege id consortio et congregacione electo
rum tuorum. supple a te eternaliter prede
stinatorum. per xpm dnm nostrum. Ista
lra iam lecta qdammodo est conclusio om
niu iam dictorum. specialiter huius qd per
oblationem huius sacrificii impetrare inte
dimus. Et est sententia ista. qd san
cti tui domine. quorum memoratio iam
facta est nobis ritum et formam huius sac
ramenti tradiderunt. et reliquerunt ipm
q; offerendo. et sumendo gram consecu
ti sunt. Idcirco illis sic pro nobis inter
cedentibus/rogamus confidenter. quatenus
tu deus pater/per christum dnm nostrum.
idem sacrificium qd tibi soli deo vera
adoratione impendimus placatus meri
tis et intercessionibus sanctorum tuorum
approbando accipias. et gratuite acce
ptes: vt hoc sacrificium tranquillitatem
pacis. liberationem ab eterna damnati
one. et consortium omnium electorum tuorum
nobis obtineat et hec est sententia lite
ralis. Notandum primo sacerdos hanc
orationem dicendo. secundum consuetudinem
quarundam ecclesiarum/ deuote et profunde
se inclinatur: vt per humiliationem corporis
prouocetur in eo deuotio et humilitas me
tis. Vel ideo qd sacerdos iam in sequen
tibus magnam et arduam petit. et est peti
turus. igitur rationabiliter se humiliat.
per deuotam inclinationem: vt a deo sibi
beneficium exauditionis impendatur. qd
de humilibus dat gram Jacobi. iij. Et
designat inclinationem quam fecit dñs
facta cenę ante pedes discipulorum. Se

cũdo nota. sacerdos legalis/ in veteri
testamento. qñ intravit in sancta sanctorum
cum thuribulo. ignitis carbonibus
pleno. et cum noibus patrum videlicet
duodecim patriarcharum. sculptis in duo
decim lapidibus preciosis/ huic vesti in
fertis thymeam apposuit et fumum fecit
qui a deo augebatur. vt umbraretur.
et penitus tegetetur/ ne pateret alicui
cum cremaret incensum. Sic et sacer
dos noui testamenti/ cui officium predi
cationis est commissum/ si vult sacrificium
deo acceptabile offerre ex thymeam
te/ id est ex omnibus odoriferis virtutum
generibus tanq; thymeam a redolentibus
in thuribulo sui cordis/ serua de
uotionis et ardore caritatis. carbonibus
ignitis. fumum bone fame et laudabilis
conuersationis de se debet emittere. Quia
secundum gregorium Luitvici vita despicitur. re
stat vt eius predicatio preternatur. Na
secundum eum in pasto. Causa ruine populi
sunt sacerdotes mali. Quo fumo bone
fame. et honeste conuersationis emisso/ lo
ge lateq; per officium predicationis/
ardore sue ignite caritatis/ carbones
non incensos. poterit totaliter ignire.
hoc est in hominibus errantibus caritatem xpi
incendere et inflamare. et carbones ex
tinctos vel extinctioni appropinquantes
uiuificare id est homines in carita
te tepidos/ ad feruorem deuotionis et
caritatis excitare. Et iste fumus debet
eum totaliter obtegere. sic qd opera sua
faciat recta intentione. non ypocritan
do vt videatur ab hominibus. Sed qd
dicam de sacerdotibus qui non bonam
famam/ aut laudabilem conuersationem
exhibent. imo ex luxuria/ auaritia. et se
uitia. totaliter sunt ifames certe non aliud
nisi qd si non penituerint. in retributione
ne iustorum partem non habebunt Sed

quid de his qui posito q̄ bonam famā
habeant. ⁊ honestam p̄uersionem ex
hibeāt. oues tamē eis p̄missas pabulo
doctrinē. ⁊ p̄dicationis fouent ⁊ re-
ficiunt. nec lima correctiōis subditos
cohercent / non aliud nisi qd̄ dñs per
p̄phet. am dicit. Sanguinē eius de ma-
nu tua requiram. Redde rationē villi-
cationis tue. nūc nō poteris amplius
villicare Et quid de his sacerdotibus.
qui studio l̄rarum et eoz que scire tenē-
tur se abstrahunt ⁊ secularibus totali-
ter se ingerunt. vt ex ignorantia excu-
sationes sibi inquirāt. et se ⁊ suos quasi
pro eis nō respondere debeāt ⁊ tenen-
tur negligūt. certe nō aliud nisi illd̄ qd̄
dic. apostol⁹ p̄ma ad Cor. xiiij. Ignor-
rās ignorabitur Ignorās ea q̄ scire te-
nēt. ⁊ que ad officium suū spectant. ig-
norabitur id est a deo reprobabit. De
quibus beatus Gregori⁹ sic loquitur.
Necesse est vt qui ad officium p̄dica-
tionis excubāt / a sacre lectiōis studio
non recedant. quia cum sp̄iale aliquid
pastor a subditis inquirat. ignominiosum
est valde / si tunc querat discere cū que-
stionem debet enodare. S; qd̄ dicā de
his sacerdotibus qui longā oracionē si-
milantes in domib⁹ viduaz p̄mebunt
sanctitatē ⁊ deuotionem simlātes. vt
donis ⁊ fauore ⁊ fama seu laude hoīm
magnificētur. Nō aliud nisi qd̄ dñs dic
Math. v. Amen amen dico vobis. re-
ceperūt mercedē suā Tertio nota cir-
ca hoc quod in l̄ra dicit̄ seruitutis n̄re
q̄ due sunt species seruitutis. vna que
soli deo impeditur. et dicit̄ lat̄ria Ille
ra que creaturis impenditur. ⁊ dicitur
dulia Et quidā addunt terciā specie
seruitutis. scz ypduliam et dicit̄ q̄ ista
debetur corpori x̄pi. tamen p̄tinet sub
dulia. versus. Lat̄ria fit dño. debet̄ du

lia seruo Dulia seruire / sed̄ dulia dicit̄
inde Dulia p̄munis homi deoq; patur
Itq; deo soli. lat̄ria iure datur. Ad cor-
pus x̄pi / spectat ypdulia vere Ultra /
q; sp̄m seruitutis exp̄mit dominus in
euāgelio dicens. Reddite que sunt cesā-
ris cesari. et q̄ sunt dei deo Mat. xvij.
Ad lat̄riam p̄tinet. templa. altaria. sa-
cerdotia. offertoria. sacrificia. et hmōi
que soli deo sunt exhibēda. qui gloriā
in p̄silio sanctorum magn⁹ ⁊ metuend⁹
sup̄ omēs qui in circuitu eius sunt non
em̄ sanctis ad honorem dei. sed̄ dō ad
honore sanctorū p̄secratur templa. de-
dicatur altaria. sacerdotia statuuntur.
sacrificia offeruntur. ne forte si secus a-
gatur nō theosebia. id est diuine pietatis
cultus / sed̄ ydolatrie crimen incur-
ratur Hinc ergo deus in lege p̄cepit.
Dñm deum tuum adorabis. et illi soli
seruies. Deutr. o. v. id est soli deo serui-
tutem oracionis impēdas. Hanc serui-
tutem lat̄rie / sicut impia sup̄bia hoīm
vel demonum sibi exhiberi / vel iubet
vel cupit. ita pia humilitas. vel hoīm
vel angeloz sanctorū sibi oblatam re-
cusant. ⁊ cui debetur oñdit. vt vult ysi-
dor⁹. li. viij. et hi. Et ideo cū beatus io-
hānes euāgelista / vidisset ⁊ audisset ea
que ei angel⁹ oñdit et manifestauit. ce-
cidit añ pedes angeli. Tunc angel⁹ ei
respondit Et dicit̄ ne feceris. p̄seruus ei
tuus ⁊ p̄fratrū tuoz sum. solum deum
adora. Sic ergo nec homies nec ange-
li adorandi sunt. ista adoratione scz la-
trie Quarto nota in litera d̄. placatus
accipias Illiquis posset dicere. tñ hoc
sacrificium de per se est bonū. maxime
sacramenti corporis ⁊ sanguinis ch̄risti
iesu. et ideo dñs semper illud placatus
accipit. quare tunc hic petit vt placa-
tus accipias. Respondetur q̄uis quan

tum est ex parte huius sacrificij semper deus in ipso placetur. non tamen questum est ex parte iustorum quibus quandoque offenditur. Nam sicut b. gregorius. Locus qui dispiciet ad intercedendum mittitur. animus iudicis ad deteriora prouocatur. sicut est de istis qui sacrificant in peccatis mortalibus. vel qui sunt in apostasia non abstinendi a peccatis. Quinto nota ulterius dicitur. Diesque nostris leo papa adunxit infra actionem: hanc igitur oblationem. usque ibi diesque nostros etc. Sed beatus gregorius. has tres petitiones in canone dicit addidisse. videlicet diesque nostros in tua pace disponas. supple pro eum qui traditus est pro nobis in manus eorum qui pacem odebant. Alibi eterna damnatione nos eripi iubere pro eum qui temporalis morte pro nobis traditus est. et in electorum tuorum grege iubere numerari. pro eum qui pro nobis deputatus est cum iniquis. Et nota quod quadruplex est pax: aliqua est pectoris siue iustorum. Alia est pax peccatorum. Tercia pax temporis. Quarta pax eternitatis. Porro pax temporis quandoque conceditur bonis et malis. sed pax eternitatis nunquam dabitur nisi bonis. quia non est pax impijs. ysa. liij. De pace peccatorum dicitur. Psalms. zelatus super iniquos pacem peccatorum videns. Nec pax est noxia et perniciosa. unde Gregorius. xliij. mor. Sicut pernitiosum inquit est si unitas desit bonis. ita pernitiosum est si non desit malis: Si enim malorum unitas noxia non fuisset. nequaquam diuina prudentia linguam superbentium in tanta diuersitate dissipasset. Item gregorius in pastoralibus. Si puerorum nequitia in pace iungitur profecto eorum malis actibus robur augetur. Qui ergo iniquos pace sociat iniquitatis vires administrat. quia bonos eo deterius deprimunt quos unanimis

ter persecuntur. Aduersus hanc pacem dominus dicit. Non veni pacem mittere in terram sed gladium. Math. iij. De pace iustorum dicit apostolus. Fructus spiritus est caritas gaudium. pax et patientia. ad Gal. v. Hanc pacem reliquit dominus apostolis dicens. Pacem meam do vobis. Iohannis. xliij. De pace temporis inquit. propheta. Quietur in diebus eius iusticia. et abundantia pacis dominabitur. Hanc pacem incessanter petit ecclesia dicens. Da pacem domine in diebus nostris. Licet tribulationes et aduersitates prestent aliquando occasionem boni. quia sunt materia patientie. et sepe inducunt tribulatum ad recognoscendum seipsum / et ad humiliandum seipsum: iuxta illud proverbium. Exaltatio dat intellectum. intellige tamen si non sit nimia ut scribit bernardus. ad eugenium papam. Unum et sancta sara existens in tribulatione orauit dicens. Benedictus deus patrum nostrorum. qui cum iratus fueris misericordiam facies. et in tribulatione peccati dimittis / his qui inuocant te. thobie. iij. Non tamen sunt bona pro se. licet pro accedens ex eis proueniunt bona. Pax est bonum pro se. sed quia homines hac pace sepius abutuntur sicut et alijs bonis ideo ecclesia pro ea orat. De pace eternitatis dicit dominus per prophetam. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis / et requie epuleta. Item iohannis. xliij. Pacem meam do vobis / non quia mundus dat. Et propheta. In pace in idipsum. In idipsum est quod est inuariabile. et semper eodem modo se habet. sicut est in suprahierusalem que edificatur ut ciuitas. cuius participatio eius in idipsum. Et propter hanc triplicem bonam pacem iustorum siue pectoris. temporis. et eternitatis ter oramus in missa pro pace. Primo hic. Diesque nostros in tua pace etc. Secundo ibi

Da propitius pacem etc. Tertio ibi Do-
na nobis pacem. ut de pace temporis.
per pacem pectoris. transeam ad pa-
cem eternitatis Et scias qd perfecta par-
nunq̄ inuenitur in hac vita. quia nunq̄
bella bonis. nunq̄ discrimina desunt. et
cum quo certat mens pia semper habz
Et bern. super cantica dicit: Candēs
lilium. o tener et delicate flos. incredu-
li et subuersores sunt tecū Et ideo ergo
quomodo caute ambules inter spinas
Plen⁹ em̄ est mūdus spinis. In terra
sunt in aere sunt in carne tua sunt. ergo
versari in his et nō ledi diuine est potē-
tie et non virtutis tue. Aug⁹ de ciuitate
dei dicit: Pugnant inter se mali et
mali. pugnat inter se boni et boni. Boni
vero et boni si perfecti sunt. inter se
pugnare nō possunt. nec bonus quisq̄
ex ea parte cū per se pugnet contra al-
terum/eadem etiā contra semetipsum
In vno quoq̄ homine caro ꝑcupiscit
aduersus spiritum/et spirit⁹ aduersus
carnem. Et fulgentius dicit: In circulo
lune vsq̄ ad centrū terre. nō est ꝑfecta
securitas. In aere non quia ibi sunt de-
mones insidiātes In terra nō. quia ibi
sunt homines malignantes In mari nō
quia ibi sunt venti et tempestates. In
inferno nō/ quia ibi sunt tortores aīas
cruciantes Ergo supra lunam quere se-
curitatem. quia citra lunam minime re-
peries Et ideo circo sacerdos petit tran-
quillā vitam in ꝑsenti cū dicit. Diesq̄
nostros in tua pace disponas. Secun-
do ꝑseruationē a malo in futuro cū dic̄
Itq̄ ab eterna damnatiōe Tertio pe-
tit collationē glorie et ꝑsortium beato-
rum cum dicit. Et in electoz tuoz gre-
ge etc. id est in eterna beatitudine/ que ē
status oīm bonoz aggregatione perfe-
ctus. ut dicit boetius. ij. de ꝑso. phie.

Ibi em̄ quiddā amabitur adheret. om-
ne quod ibi erit/ bonū erit. et summus
deus summū bonum erit. et quod est
omnino beatissimū ita fore semper cer-
tum erit Hec augustin⁹?

Ante oblationem tu deus i
q omnibus quesumus benedi-
ctam. ascrip tam. ra-
tam rationabilem acceptabileq̄
facere digneris. ut nobis cor pus
et san guis fiat dilectissimi filij tui
domini nostri iesu christi:

In hac parte canonis / sacerdos petit
ꝑsecrationem hui⁹ oblatōis ut ex esca-
materiali fiat nobis corpus et sanguis
dñi nostri iesu christi. Et est sententia
ista. Deus pater clementissime/nos
petim⁹ quatinus hanc oblationē panis
et vini ꝑsecrare approbare et ꝑfirmare
digneris in rōnabilem et acceptabile
tibi hostiam vel sacrificiū. ut nobis. id
est ad nr̄am salutē panis et vini. fiant
corp⁹ et sanguis dilectissimi filij tui do-
mini nostri iesu xpi. Et exponitur du-
pliciter. sm qd ly in omnibus potest ad
diuersa referri. Uno mō potest cōstrui
cum ly deus. ut sit sensus tu de⁹. supple
qui es in omnibus Et scdm hoc lr̄a con-
struitur sic. Quam oblationem tu de⁹.
supple pater clementissime/ in omnibus
supple existens. digneris facere benedi-
ctam. id est ꝑsecratam. ascriptā id ē ap-
probatā. ratam id est firmam rationa-
bilem id est diuine rationi et voluntati
ꝑformē. qz pro et. acceptabilem id ē ac-
ceptabile sacrificium. ut supple panis et
vinum fiat nobis id est ad salutē nr̄am
corp⁹ et sanguis dilectissimi filij tui do-
mini nostri iesu xpi. Et tunc sensus est
aptus et puenies. Deus nāq̄ semp in

se incommutabiliter existens. presentialiter potencialiter et essentialiter: est in omni natura seu essentia. sine sui definitione id est limitatione seu determinatione. et in omni loco sine circumscriptione et in omni tempe sine mutabilitate. et in sanctis spiritibus et animabus excellentius est: scilicet per gratiam inhabitatam. et in homine christo excellentissime est: in quo plenitudo diuinitatis inhabitat. Et beatus Augustinus dicit: Deus est in omnibus rebus causa essendi. ordo viuendi ratio intelligendi. non est mirandum. si essentia diuina omnino simplex et incommutabilis. omnia replet loca et in omnibus creaturis essentialiter est. nec tamen cuiusdam rei sordibus contaminatur. Sol enim visibiles radios. sine sui pollutione effundit super loca et corpora. non solum mundata sed etiam immunda. sordida et vetustaria. quorum contactu alie quidem res inficiuntur: solis vero radij impolluti et incontaminati ea contingentes existunt. Illio modo ly in omnibus potest referri ad ly benedictam. et ad cetera sequentia. ut sit sensus. Quam oblationem tu digneris facere benedictam acceptabilem in omnibus. Et sic adhuc dupliciter exponitur. Uno modo in omnibus supple suis partibus. quod exponitur aduerbialiter. id est omnia et totaliter. Secundo modo quod hoc adiectiuum omnibus habet ly accipientibus vel pro quibus offertur pro substantiuo. vel ly offerentibus. ut sit sensus. Benedictam in omnibus offerentibus et pro quibus tibi offertur. Tercio ly in omnibus videtur referri ad ly quem. et sic videtur exponere guilhelmus in rationali quoniam in omnibus id est totaliter. toto corde et toto intellectu. Secundo nota. quod ipse sacerdos petit quicquid. Primo quod istam ob-

lationem deus faciat benedictam Secundo ascriptam Tercio ratam Quarto rationabile. Quinto acceptabile. que quicquid petitiones varie exponuntur. Uno modo sic Benedicta id est talem. per quam spirituum bonorum multiplicatione benedicamur. Ascripta id est tale que de tua memoria nulla possit oblivione deleri. Rata id est talem que de tuo beneplacito postulat nobis suffragetur. et que nulla possit permutatione euelli. Rationabile id est talem que tue diuine rationi conveniat. Differentia est inter rationale et rationabile. Rationabile dicitur quod de ratione procedit. Rationale vero quod virtutur ratione. Et acceptabile id est que tibi sit grata et accepta. Secundo modo sic exponitur. quam oblationem tu deus digneris facere. benedicta id est transferre in illam hostiam que est omnibus modis benedicta. ascripta. rata. rationabilis. et acceptabilis. hostia salutaris. scilicet corporis et sanguinis christi. que dicitur benedicta omnibus modis. quia ab omni maledictione est immunis. tam actuali quam originali. tam veniali quam criminali. sicut elizabeth inquit ad virginem. Benedictus fructus ventris tui. Luc. ij. Ascripta dicitur eadem hostia. quia figuris et scripturis veteribus est designata. tam in manna celesti. quam in agno paschali. tam in ysaac immolando. quam in abel immolato. Quonia ut inquit iohannes in apocalypsa. Hic est agnus occisus ab origine mundi id est occisi dispositus ab eterna dei predestinatione et preuisione. Eadem hostia rata dicitur. non quasi transitoria. que cessit ubi noua successit. sed que permanet in eternum secundum ordinem melchisedech. Rationabilis dicitur. quasi non pecualis sicut erat legalis oblatio. quam sanguine bircorum et vitulorum non poterat homines

mundare a peccato. sed illa que sanguine proprio conscientias emundat ab operibus mortuis. Acceptabilis dicitur. quia eam deus acceptat in remissionem peccatorum et redemptionem totius mundi. Non quasi illa oblatio de qua propheta dicit sacrificium et oblationem noluit. Ps. xxxix. Similiter dominus ait Non accipiam de domo tua vitulos. neque de gregibus tuis hircos. sed sicut illa de qua psalmista dicit. Tibi sacrificabo hostiam laudis. Secundum hanc expositionem recte subiungitur ut fiat nobis corpus. Nec Innocentius Augustinus vero de psalmo. dist. ij. vix refert hec verba ad eucharistiam. et exponit sic. quam digneris facere benedictam id est per quam benedicimur. ascriptam id est per quam in celo ascribimur. Ratam id est per quam in visceribus christi et corpore christi quod est ecclesia censemur et in christo ratificamur. Rationabile id est per quam a bestiali sensu exuimur. Acceptabilem ut qui nobis ipsis displicemus per hanc acceptabiles erimus eius unico filio. Sed alij exponunt sic. quod in istis verbis quoniamque petimus virtute huius oblationis nobis dari. videlicet remotionem malorum cum dicimus benedictam. Ad detinendum enim benedictionem. a nobis amouendo malum culpe et penalis miserie. Secundo impressionem et insignitorem spiritualium bonorum cum dicitur ascriptam. Tertio collationem bonorum stabilitionem. cum dicitur ratam. Quarto discretionem credendum et agendum. cum dicitur rationale. Quinto acceptationem bonorum operum nostrorum. ut scilicet sint deo accepta. et sic nobis prosunt ad vitam eternam. eum dicitur acceptabile. Tertio nota sacerdos facit tres cruces cum dicitur Benedictam. ascriptam. ratam. et postea duas cum subiungit. corpus et sanguis.

Modo dubitatur quid ille tres cruces designat. Cuius sunt multe responsiones Innocentius dicit. quod hoc fit ad designandum precij quantitatem. quo christus venditus est. ideo sacerdos facit hic tres cruces super oblatam et calicem. cum dicit. Benedictam. Pro cuius latiori declaratione est sciendum secundum quod prius dictum est. In canone agitur memoria eorum que acta sunt in ebdomada palmarum. et specialiter modus venditionis et emptiois christi. Elbi nota Feria quarta ante cenam domini in mane. iudas vnus ex duobus decem a dyabolo supplantatus. sacrilegium perpetravit: dum filium dei solis triginta argenteis vendidit phariseis. in recompensationem damni quod incurrit propter effusionem sanguinis cum dixit. Dedit enim vngentum hoc vendari plusquam trecentis denariis et dari pauperibus. Hoc autem dixit. non quia de egenis pertinebat ad eum. sed quia fur erat. et loculos habens. ea que mittebantur portabat Jobis. xij. Et quilibet argenteus valebat decem denarios vsuales. et ita damnum vngenti quod valebat trecentos denarios. triginta argenteis reputabat alias recompensari. Si vero dicimus argenteos fuisse denarios vsuales dicimus quod iudas vendidit christum quasi vile mancipium. triginta ei denarii sunt decima pars trecentorum denariorum quos valebat vngentum. propter quod loquitur dominus despectiue per prophetam dicens. Apprehenderunt mercenarium vitam triginta argenteis. quibus sum appreciatus ab eis. Illud designandum ergo huius precij quantitatem. quo christus est venditus. sacerdos hic facit tres cruces super oblatam et calicem. Nam et trecenta pariter et triginta multiplicatione suscipiunt a ternario. Pro ea vero ad designandum

emptionem et venditionem duas cruces impunit. sigillatim vnā super oblatam. alter. an sup calicem cū dicit. vt fiat nobis corpus et sanguis etc. Illa venditio fuit maledicta. proscripta. irata. iniqua. et detestabilis. sed tu deus hanc oblationem digneris facere benedictā ascriptam. ratam. rationabilem et acceptabilem. Judas em dilexit maledictionem. et venit ei. noluit benedictionem et elongata est ab eo. sed tu deus hanc oblationem digneris facere benedictam / pro qua nos in celestibus benedicas. Judas deletus est de libro viventium et cum iustis nō inscribitur. sed tu deus hanc oblationem digneris facere ascriptam: p qua nos inter electos tuos ascribas. Judas laqueo se suspendit et eius episcopatum suscepit alter. sed tu deus hanc oblationem digneris facere ratam. per quā ratum et gratum fit nostre salutis promissum. Judas exijt cōdemnatus / et oratio facta ē peccatum. sed tu deus hanc oblationem digneris facere rationabilem / per quam rationabile fiat nostre seruitutis obsequium Judas reddidit mala pro bonis. et odium pro dilectione tribuit. sed tu deus digneris hanc oblationem facere acceptabilem per quā reddas tibi acceptos Alia responsio. Tres cruces quas facit sacerdos simul super hostiā et calicem / significant tria que xpc in cena p̄muniter egit circa panem et vinū scz accepit. benedixit. et fregit Sed q̄ postea specialiter facit vnā crucem super oblatam / designat q̄ xpc specialiter super panem dixit. accipite et comedite. hoc est corpus meum. Et alterā super calicem / quia xpc dixit Bibite et diuidite inter vos. hic est sanguis meus Et scdm hunc sensum recte subiungitur.

Qui prius etc. Tercia responsio. qz iudas vendidit xpm ad crucifigendum sacerdotib⁹. scribis. et phariseis. idcirco sacerdos ad designandū p̄muniter tres emptores. facit tres cruces p̄muniter super oblatam et calicem cū dicit benedictam. ascriptam. ratam. Ad deū notādum vero distincte venditorem et venditū / facit duas cruces distincte super oblatam et calicem. cū dicit. vt fiat nobis corp⁹ et sanguis Quarta responsio. Sacerdos p̄mo facit tres cruces in p̄mis tribus dictionib⁹. scz benedictam. ascriptam. et ratam. vt denotetur virtus crucifixionis xpi. que a tota trinitate fuit voluta ita fieri / q̄ illis dictionib⁹ petim⁹ fieri. Quarta crux quam facit diuisim super oblatam designat corpus xpi in cruce immolatione Sed quinta crux que fit sup mixtū ex vino et aqua / designat sanguinis et aq̄ de latere xpi effusionem. Ad ista cum dicit. dilectissimi filij tui iesu xpi. sacerdos eleuat man⁹ ex intima deuotione cū suspitio i celum. Et propter hoc sacerdos eleuat manus et extendit cū orat in missa. Nam cū christus expandisset manus suas in cruce / pro persecutorib⁹ orauit et dixit Pater ignosce illis. qz nesciunt quid faciūt. Moraliter instruens. qz xpc semper patus est recipere penitentes. iuxta quod ipse promissit iohānis. vi. Eum qui venit ad me nō eijciam foras. Nota de eleuatione manū dictū est prius quomō figurata ē Exo. xvij. Cui⁹ figure expositionē aduerte hic Lum em verus moyses. id est xpc eleuat manus id est impedit auxiliū et solatiū vincit israel. id est ecclesia. Nā si deus pro nobis quis p̄tra nos. Sin autem paululū manus remittit id est si exigentibus peccatis subtrahit auxiliis

um et solatium / tunc supat amalech. i. dyabolus: quia non est volentis neq; currentis sed dei miserentis: Quia vero xpc promisit ecclesie dicens. Elobi scum sum vsq; ad psumptione seculi. ob hoc aaron id est mons fortitudinis et vr. id est ignis caritatis sustentat manus ei. vt in fortitudine ferat auxilium et ex caritate solacium. ne manus eius lassentur vsq; ad occasum solis. id est ad finem mundi. Sicq; iosue duce: id est christo ductore / israel fugat amalech / id est ecclesia superat dyabolum in ore gladij. p virtute orationis et verbi dei. Gladius em est verbum dei. Si quis ergo vult orationis virtute supare dyabolum / debet eleuare man. id est act. suos ad deum. vt puerfatio ei. sit in celis. Unde dimissas manus erigite. et genua debilita roborate. Na eleuatio manuum / sacrificiu verspertinu. bona est operatio. cum ieiunio et elemosina. Fides em sine opibus mortua est. Leuesmus ergo manus sine disceptatoe querentes que sursum sunt. non que super terram. vbi christus est in dextera dei sedens. Sed dubium. quare hic dicitur vt nobis fiat. Dicendum est q; huius quadruplex e ratio. Prima ad abluendu illi verbo quod dixit maria angelo Luc. i. Fiat mihi scdm verbu tuu. Secunda ratio ad abluendu verbo creationis. Ad designandum q; eadem potentia requiritur in transsubstantiatioe sicut in resurrectione et in reru creati one de qua Gen. i. Fiat lux. Siue fiant luminaria. Et seqtur Et factum est ita. Tercia ratio / ad designandu q; sacerdos solum est minister huius ineffabilis couersionis. ideo no in persona propria loquitur / sed in persona christi lo

quens dicit. fiat. Quarta ratio / quia oportet vt hec transsubstantiatio fiat p verba transitu significantia. ideo no dicit q; panis sit corpus christi. sed bn dicitur panis sit corpus xpi. ideo dicit fiat. Item dicitur dilectissimi. i. xpus em ielus maxime est dilectus a deo patre fm illud Math. ij. Dic est fili. me. in quo mihi coplacui. Tum quia oimoda participatione essencie pater filio eternaliter pmmicat. Tum q; omnia que habet pater. sua sunt. Joh. xvi. Tum q; a patre tradita est sibi potestas omniu que sunt in celo et i terra. Math. v. Tu quia per filij sui i cruce immolatione p nobis pater placatus fuit pro omnibus offensis nostris. pntibus. pteritis et futuris. Ratione cui. et ipm exaltauit. et dedit illi nomen quod est sup omne nomen. Ad philip. ij. Et nos ipm deu patrem diligere debemus. quia ipse prior dilexit nos. Quia sic deus dilexit mundum vt vnigenitum suum daret. Joh. ij. Deum filium diligere debem. quia ipse passus est p nobis. et nos redemit. Spiritu sanctum diligere debem. q; eius sapientia conditi sum. et eius prouidentia gubernamur. Deu em supra omnia diligere debemus. Valde nanq; errat. qui non diligit deu suum creatorem. recreatoe. et remuneratoe. Unbrus Aug. dicit. Valde em errarem si deu no amarem. qui dedit mihi anima vt viuam. gratiam vt bene viuam. sapientiam vt ordinate viuam. quam vt tam nobis concedere dignetur ielus christus patris ab eterno vnigenitus. matris spiritus sancti operatione temporaliter natus.

Qui pridie qm pateretur accepit panem in sanctas/ ac venerabiles manus suas. et eleuatis oculis in celum ad te deum patrem suum omnipotentem tibi gratias agens benedixit fregit et dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum.

Haec est tertia pars principalis canonis. in qua ponuntur verba ipsam consecrationem efficientia. et finaliter perficientia/ tam consecrationem corporis/ quam sanguinis christi. Et habet ista littera duas partes. Primo introducuntur verba consecrationis corporis christi. Secundo sanguinis ibi simili modo. Et est sententia ista. O pater clementissime dominus noster iesus christus filius tuus proxima die precedente suam passionem/ hora cene accepit panem in venerabiles manus suas. et eleuando oculos suos in celum ad te suum patrem omnipotentem/ et gratias agendo benedixit dicens. Hoc est corpus meum. in corpus suum transubstantiando. Et fregit et dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes. Et exponitur sic: Qui scilicet dominus noster iesus christus. pridie id est precedenti die/ quam pateretur accepit panem/ supple non consecratum. in sanctas. id est sanctificatas: ac venerabiles id est honorandas/ manus suas et eleuatis sursum. supple secundum humanam naturam oculis: supple tam mentis quam corporis in celum. id est versus celum. ad te deum patrem suum: supple secundum diuinitatem. omnipotentem. agens id est referens tibi gratias id est gratiaz actiones benedixit id est consecrauit. fregit supple speciem panis. et dedit id est porrexit discipulis suis dicens. Accipite supple

per fide. et manducate id est comedite supple per caritatem ex hoc omnes. Nota primo quod in illa pericula representatur illud/ quod dominus noster iesus christus in cena fecit. quam particula alexander primus dicitur sic ordinasse et addidisse secundum formam apostolorum et euangelistarum sic derelictam. Et est sciendum. quod ecclesia in die cene specialiter addit istam periculam. qui pridie quam pateretur pro nostra omnium salute. quod est hodie ad singularem reuerentiam illius diei a eo constitutum hoc venerabilissimum sacramentum institutum in qua die desideratissimum institutum est coniugium/ secundum quod dominus dixit. desiderio desiderauit hoc pascha manducare vobiscum ante quam paciar. Luce. xxij. In quibus verbis saluatoris tria inuuntur. Primo/ primordialis affectatio huius sacramenti cum dicitur. desiderio. Secundo sacramentalis demonstratio huius ministerii cum dicitur hoc pascha Tertio fiducialis aduocatio iesu christi cum dicitur. ante quam paciar. Maiorem caritatem enim nemo habet. ut aniam suam ponat quis pro amicis suis. Iobis. xv. Secundo nota in littera de pridie. Hic notatur tempus institutionis huius sacramenti. Quintadecima enim die mensis primi. quod modo est sexta feria. dominus pro nobis passus fuit. et precedenti die quam erat quartadecima luna eiusdem mensis. Postquam ad vesperum christus secundum legem pascha tipicum cum apostolis celebravit. veteri pasche finem imponens. et nouum pascha substituit. videlicet hoc sacramentum. et ecclesie tradidit frequentandum. Et die innocenti. Hec igitur institutio informati. celebrantur iugiter per ministerium. quod semel offerebat in precium. Nam cum veritas venit. figura cessauit. et signum sublatum est de medio. cum non erat res aliqua quam significaret. sed que per se perciperetur

Manfit tamen figura tamdiu / donec
in veritate completu. quod in similitu
d ne prius erat exhibitum. Christus em
tunc implevit figuras Agnus enim pa
schalis figura fuit huius venerabilis sa
cramenti. post cuius esum hoc sacramen
tum instituit. vt figuris veteribus sine
daret. Unde sicut illi carnes agni in figu
ra comedebant: sic fideles in sacramen
to veru corpus et verum sanguine xpi
suscipiunt. Et sicut manna datur est he
breis post transitum maris rubri. et sub
mersis egiptiacis. sic eucaristia dat chri
stianis post ablutionem baptismi. dele
tis iam peccatis. vt per baptismu mu
demur a malo. et per eucaristia pforte
mur i bono. Et sicut manna populū isra
el per vastitatem in via solitudinis ad
terram pmissionis pduxit. sic et eucari
stia populū istū p incolatum vite p sen
tis ad patriam pducit paradisi. Unde
recte viaticum appellatur quia reficiens
nos in via / de ducit ad patriā. De qui
bus dictū est supra pleni li. j. Fuit autē
hec dies vltima ante suā mortē et passi
onem / pueniens ad huius sacramenti in
stitutionē. vt illud arcus cordibus fi
delium infingeret. et firmū memoriē apo
stolorū impimeret. quod ante mortē suā
p prime futuram institueret. scdm quod
attestatur beatus Aug. per hec verba
Saluator quo vehemens p mēda
ret misterij huius altitudinem. vltimū
hoc voluit infingere cordib. discipulo
rum. a quibus per passionē erat disces
surus. Et idem dicit Innoc. Corpus et
sanguinem suū xpus post cenam dedit
apostolis vt hoc sacramentū velut vl
timū testimonij mādatum / arcus me
morie p mēdaret. Sunt et alie multe
cause de quibus sufficienter dictum est
supra li. j. Dicit ergo hic sacerdos Qui

pridie / id est priori die ante q̄ pateret.
accepit panem / volens sacrificium lau
dis deo patri offerre. Panē et vinum
obtulit: ex quibus corp. et sanguinem
psecit Super quo verbo dicit Innoc.
Huius sacrificij ritum / melchisedech pri
us legitur celebrasse / offerens panem
et vinū. Erat em sacerdos altissimi Ben
iamin. Unde dauid inquit ad xpm. Tu es
sacerdos in eternū scdm ordinem mel
chisedech. Ex quibus patet. q. sacrifici
um euāgelicū / nō solum pccellit legale i
dignitate sed et in tempe. sicut apls in
epla ad hebreos pleni. ostendit. Et do
minus iesus panē et vinum in sacrificiū
sui corporis et sanguinis instituit: q. sicut
pre ceteris cibis et potib. panis cor ho
minis pfirmat. et vinū cor hominis letifi
cat. ita corp. et sanguis xpi pre ceteris
cibis et potibus spūalibus / plus interi
orem hoīem reficiunt. et gratiarū donis
plus sagināt. Unde ppheta. Doculum
tuū inebriās q̄ preclarū est. Et sicut in
istis plena et pfecta constat corporalis res
fectio. sic et in illis plena spūalis. Sicut
xpc testatur Caro mea vere est cibus.
et sanguis meus vere est potus. Qua
lis autē debeat esse panis. scz an azim.
an fermētat. an salus. vel nō. ex quo
debet confici corpus christi. de hoc sa
tis dictum est prius. Sed dubitat
hic primo. quare christ. sub aliena spe
cie corp. et sanguinem suū dedit. Huius
innocētius ponit tres causas. Primo
hoc fit propter augmētum meriti / quo
niam ibi aliud creditur. et aliud cernit
tur. vt fides habeat meritum / cui huius
mana ratio non prebet experimentū.
etiam propter dignitatem / quantum
ad malos / qui non sunt digni videre
christum in propria specie. Exemplum
de bethsamitis vt prius dictum est.

etiam propter imbecillitatem quatum ad ho-
mines et hoc ad vitandum horrorem et
nauseam. quia si oculi videret christum sub
propria specie / utique animus abhorreret.
quod non plucium? carne crudam / et sanguis
nem crudum comedere et bibere Quarto
ad vitandum ridiculum. ne pagani vel
iudei nobis insultarent cum illud agere-
mus unde versus. Sumit occulte chris-
tus / ne dum tibi stulte Horror vel ri-
sus minuat fidem tibi visus. Unde in-
nocentius? Nam ergo christus sub specie prin-
cipalis edulij sumendum. passit eucari-
stiam ut foueretur sensus in uno. et fi-
des in altero edificaretur Fouetur enim
sensus dum solita percipit Edificatur fi-
des in altero dum illud quod non videt qua-
le sit / cuius modi sit agnoscit. Item
dubidatur. quare sub speciebus panis et
vini? Respondetur. quod dominus in hoc sacra-
mento proponitur nobis ut cibus refici-
ens Et quia in nutrimento necessitatis
humane in his habetur per omnibus ple-
nior et melior refectio. igitur etc. Innocentius
dicit Proponitur nobis species panis
et vini. quatinus in susceptioe corporis
et sanguinis christi / plena et perfecta refe-
ctio esse possit. Plena enim refectio est
cibus et potus. Libi autem et potus: panis
et vinum principalis est substantia. Se-
cundo quod hec species ad significationem cor-
poris christi veri et mystici est expressior.
Panis enim propter operationem assimilatur
corpori christi. Vinum vero eo quod liquor est
sanguini Et sic de mystico. sicut ex mul-
tis vuis exprimitur vinum: et sicut ex mul-
tis granis conficitur panis: sic nos multi
vni corpus christi mysticum sumus Tertio. quod
hec species ad conversionem propter sui since-
ritatem et mundiciam est decentior. Quar-
to quod ad figuram veteris sacrificij mel-
chisedech vicinior. Quinto quod ad com-

parationem dominicam similior. Dominus enim
nunc se viti nunc panis / nunc grano frum-
menti compauit Item dubidatur.
quare laicis non datur sub utraque spe-
cie. Respondetur quod olim in primitiua ec-
clesia omnibus christifidelibus dabatur san-
guis cum christi corpore. sed postea sancta
determinante ecclesia et dictante / non
datur propter tria Primo ut tolleretur
erroris materia. quia insurrexerunt quidam
heretici dicentes. christum non sub vna
specie sed in / sed medium et in altera
similiter in eodem contineri. ut ergo iste
error tolleretur statuit ecclesia / tantum
sub vna specie corpus et sanguinem christi
fidelibus dari. Secundo ut evitentur
picula. Nam sanguinem christi tractare
multum piculosum est. eo quod partes ipsius
sunt naturaliter fluxibiles. quod leniter ab
indispositis rusticis effunderent. quod
de corpore christi non ita cito contingit. ideo so-
li sacerdotes sanguinem sumunt / in quibus
maxima discretio et cautela debet esse.
Tercio ut veritas respondeat umbre
quod in lege nihil bibebant etiam offerentes
de libamine Sequitur. Accepit panem in san-
ctas ac venerabiles manus suas In quo
denotatur / quod hoc sacramentum non nisi
mundis manibus. non viciatis sed con-
secratis. debet reuerenter et venerabiliter
tractari Unde alexander papa de
conse. dist. ij. Nihil maius esse potest. quam
corpus et sanguis christi. Nec ulla ob-
latio hac potior est. sed omnes hec pre-
cellit. que domino pura conscientia of-
ferenda est. et pura mente sumenda:
atque ab omnibus veneranda. Et sicut
ceteris est potior ita potius excellit et
venerari debet. Et quo statim habetur.
quod solus sacerdos hoc sacramentum habet
applicare Ubi sciendum quod quatuor requiruntur

ad faciendum eucaristiā. unde uersus
 Verbum. materies. intentio. sensus et
 ordo conueniunt xpi ut corp⁹ efficiatur.
 Primo requiritur puritas materie. q̄
 detritico puro debet esse hostia. quia
 dñs grano frumētis se ppauit Et debet
 esse azima ut s̄. Et etiā materia euca-
 ristie ē duplex Una necessaria. alia de-
 bita Materia necessaria est panis fru-
 menti. q̄ sine illo nō potest fieri. effectō
 Materia uero debita est q̄ ist⁹ panis
 sit azimus. q̄ licet in fermentato possit
 effici s̄ et greci faciūt. hoc t̄m nō cō-
 suetudinē romane ecclesie nec. nōi. de-
 bet Sed quare de hoc. d. est s̄. Simile
 est de materia calicis. q̄ quedā est mate-
 ria necessaria. et quedā debita. Mate-
 ria necessaria est uinum. q̄ sine ipso nō
 pficitur sanguis xpi Materia uero debita.
 q̄ aqua misceatur uino. cuius causa
 dicta est s̄. Secūdo requiritur ordo sacer-
 dotalis Et s̄m. s̄. thomā sup. iij. sen. dis.
 iij. Sacerdos q̄tuncūq; mal⁹. siue ex
 comunicatus. scismaticus. siue hereti-
 cus. pficere potest. dūmodo seruat illa
 q̄ requiruntur ad pfecationē. q̄uis mor-
 taliter peccat. et irregularitatē incurrit.
 Nec em̄ hoc sacramentū melius dicit̄
 ppter bonū sacerdotē. nec deteri⁹ pro-
 pter malū. quia nō in merito pficientis
 sed in uerbo cōficatur saluatoris. Et sic
 laic⁹ q̄tuncūq; sanct⁹ celebrādo nihil
 ageret. Tercio requiritur forma uerborū
 et est hec **Hoc est em̄ corpus meū** Ista
 cōiunctio em̄ nō est de substātia forme
 uerborū. sed de bene esse ipius Et t̄m
 non debet omitti. Et ergo si quis omit-
 teret eam/ eque bene pficeret. sed gra-
 uiter peccaret/ si ex intētiōe omitteret
 Et sic istis uerbis non platis nō est ibi
 sacramētum. Letera autem uerba ibi.
Qui priorie rē. Addita sunt ex reuelatiōe

one spūs sancti. **Et amē** ista uerba nul-
 lo modo debet omitti in celebratione
 nisi in necessitate. Alia dubia circa ista
 uerba patebūt infra. Quarto requirit̄
 intentio. et est duplex Una intentio cō-
 ficiētis. scz q̄ sacerdos intendat pfice-
 re Intentio em̄ semp est necessaria/ ut
 actualis l' habitualis Alia intentio gene-
 ralis/ est ecclesie et ipius/ qui hoc sacra-
 mentum instituit. Ecclesia em̄ intendit
 hoc sacramentū cōficere pro utilitate
 uel p necessitate generaliter et p̄tici-
 lariter Et ppter hoc si quis ex ludibrio
 uel stulticia proferret uerba cōsecrati-
 onis super totum panē in foro/ et totū
 uinum in celario nō pficit. q̄uis etiam
 ip̄e habuit intentionē cōsecrandi. Se-
 quitur: et eleuatis oculis in celum rē.
 In uerbis pfecationis corporis xpi
 tria memorātur. que nullus euangeli-
 sta describit. scz eleuatis oculis in celū.
 eterni testamenti misterii fidei Et q̄re
 hoc Respondet innocēti⁹ tercius. Qd
 euangeliste de uerbis et factis xpi pre-
 termiserunt que apostoli suppleuerūt.
 Nullus em̄ tante p̄sumptiōis existit et
 audacie. ut hoc d̄ corde suo temptaue-
 rit interponere: Sed formā istā v̄borū
 apostoli acceperūt a xpo. et ecclesia ab
 apostolis. Sed q̄ multa ab apostolis
 sunt tradita que euangeliste omiserūt
 patet in multis locis sacre scripture.
 Scribit em̄ ap̄ls. i. ad Cor. xv. q̄ dñs
 iesus post resurrectionē uisus ē pl⁹ q̄
 quingentis fratribus. deind⁹ uisus ē iacobo
 deinde ap̄ls oibus/ nouissime uisus ē
 mihi. et hoc nullus euangelistarum de-
 scribit. Nam etiam inter euangelistas
 quedam omittuntur ab vno/ que sup-
 plentur ab alio. etiā circa v̄ba pfecati-
 onis. Nā cū tres euangeliste memorēt
 hoc est corp⁹ meū. sol⁹ lucas addidit qd

pro vobis tradetur. Et vbi marcus et matheus dicunt pro multis. ibi lucas dicit pro vobis. Sed matheus addidit in remissionem peccatorum. Unde propter multa que hic apponuntur est notandum quod euangelistarum precipua cura fuit euangelicas conscribere historias magis quam tradere formas sacramentorum/ quas formas apostoli a principio sicut a domino acceperunt simulauerunt. et ecclesie sancte tradiderunt. quod patet. i. ad Cor. xj. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis: Quis enim quam scripta essent euangelia. per aliquos annos erat usus sacramentorum et institutio. Non mirum ergo si in canone quo ecclesia generaliter vitur forme verborum/ qua christus preceperunt. aliqua adiecta inueniuntur/ vt est ista coniunctio enim. que non ponitur in euangelio. sed apposita est propter continuationem ad precedentia. quam beatus petrus finem quod a christo accepit creditur addidisse cum inueniatur in missali sancti petri romae. ideo ecclesia istam coniunctionem addi voluit. Et tamen ista que hic adduntur possunt ex alijs locis euangelij comprobare. Specialiter illud Eleuatis oculis in celum. christus enim in arduis factis legitur oculos suos leuasse sicut in resuscitatione lazari leuauit oculos in celum dicens Gratias tibi ago domine pater/ quonia exaudisti me Joh. xi. In sermone quem fecit post cenam/ vbi orauit pro humanitate sua glorificanda. et pro discipulis suis: ite oculos in celum eleuauit vt scribitur Joh. xij. Hec locutus est iesus. et subleuatis oculis in celum dixit. pater clarifica filium tuum. Si tunc leuauit oculos in celum. ad patrem/ cum animam lazari suscitauit ad corpus. quomodo credendum est quod tunc oculos ad celum leuauerit/ cum panem et

vinum in proprium corpus et sanguinem suum conuertebat. Quare autem ipse leuauerit oculos in celum ad patrem. huius duplex est ratio. Vna vt insinuaret omnia se habere a patre et nihil a seipso. Secunda vt erudiret nos quod in principio omnium actuum nostrorum oculos mentis nostre/ id est intentione ad deum tanquam ad auctorem omnium erigere debemus. iuxta illud psalmi. Oculi mei semper ad dominum. Et innocencius dicit. Utrum ad nostram instructionem agebat. vt et in oculos cordis non deprimam? in terris. in celum. si quid orantes volumus. in celum. Et subiungitur. gratias agens. ipse gratias agebat non pro se sed pro nobis. id est pro nostra reparatione et salute omnium per hoc sacramentum futuram. Et gratias agebat propter donum tam maximi sacramenti. Et gratias agebat nobis in exemplum. vt et deum in singulis actibus nostris pro oculis habeamus et sibi gratias actiones de singulis bonis referamus. Et nota. quoniam sacerdos dicit hec verba: tollit panem dicit et recipit ad manum. et dum sic recipit/ adhuc ibi non est corpus christi. sed a primo in ultio instanti prolationis illorum verborum. hoc est enim corpus meum/ desinit esse panis et incipit esse verum corpus christi. et ergo diligenter sacerdos caueat. quod panem non consecratum. non nimis eleuet. nec aliquod signum adoratorem exhibeat. sed in omnibus panem occultum teneat. ne populus circumstantans adoret. et ydolatriam committat. de quo plenus li. i. fuit dictum. Sequitur. benedixit. Hic fit crux super panem. non quod christus benedicens panem fecit crucem. quia nondum facta fuit crux character benedictionis et sanctificationis. sed fit crux vt denotet panem esse conuertendum in corpus christi. quod pro nobis immolat.

est in cruce. Innocētus dicit. q̄ iste duē
 cruce. scz vnam quā facit super panē
 et alteram quā facit postea sup calicē.
 significant duplicem benedictionem.
 Prima crux fit ppter benedictionē q̄
 panis in corpus xpi transsubstantiat.
 Secūda crux fit ppter benedictionē qua
 vinū in sanguinē christi trāsubstantia
 tur. et sic hic benedicēdo sacerdos facit
 cruce[m] sup oblatam. qz nunc crux vni
 tem benedictiōis infundit. Et nota
 dubium magnū hic incidit. scz quomō
 xpc benedixit panem. et an p ista
 verba confecit sicut et nos. Et dicitur
 q̄ nō quia si p ista verba confecit. tūc
 an plationem horz verborū nō fuit cor
 pus xpi. et tunc fm ordinem verborū
 christus p̄us fregit panē et dedit disci
 pulis suis. anteq̄ confecerit et p̄secraue
 rit. quod videt esse incredibile. qz si sic
 fecisset. tūc videtur q̄ ecclesia erraret.
 que non frangit p̄us q̄ p̄secrat. sed po
 stea frangit. patet tñ sic cū sequētia. qz
 om̄is xpi actio nostra debet esse instrū
 ctio. Et ita hoc sacramentum debet tra
 ctari a nobis. iuxta quod dñs tradidit.
 Si vero dicit q̄ nō per ista verba p̄se
 cit. sequitur q̄ illud sacramentū qd̄ ip̄e
 p̄fecit. et nostrū nō sint eiusdem rōnis
 quod est absurdū dicere. patet tñ cōse
 quētia. iij. sen. Ad vnum quodqz sacra
 mētum requiritur debita forma verborz
 ergo diuersitas forme / diuersitatem in
 trodūcit sacramenti. Propter ista di
 uersa diuersimode loquūtur. Ad p̄mū
 quomō xpc benedixit. dicunt qdam. q̄
 benedixit panē. id est aliquod signum
 sup panē vel aliquod verbum nobis in
 cognitū expressit. et nō sic benedixit si
 cut nos. Sed huic respōsioni videtur
 obstare ordo verborz. quia vt vba or
 dinātur / videtur sequi q̄ xpc fregit. et

dedit discipulis suis p̄us q̄ cōsecrauit.
 quod nō est credibile vt p̄batum ē. Et
 ergo alij dicunt aliter. q̄ benedixit. vi
 delicet hic id est cōsecrauit. et sic cū bñ
 dixit tunc confecit. Et dicunt q̄ euāgel
 ista non seruauit ordinē rei fm q̄ a do
 mino gesta est. prout sepius fit in euāg.
 gelijs. vt vñ prius dicitur qd̄ poste
 rius factū est. et e conuerso: idcirco or
 dine tali p̄struunt lram. Accipit panē
 et benedixit subaudiendū est ly dicēs.
 hoc est em̄ corpus meū. Et tunc fregit
 et dedit discipulis suis et ait. Accipite
 et comedite. Et iterabat. Hoc est corp̄
 meum. Prius em̄ ista verba protulit
 vt eis vim p̄ficiendū turbueret. Deind
 protulit eadem verba. vt apostolos vim
 p̄ficiendū doceret et eam eis traderet. et
 sic isti videntur dicere plane. q̄ illa v
 ba hoc est corpus meū xpc bis protulit.
 Uno modo occulte et tacite. Secūdo a
 perte et manifeste. Et scdm̄ istum modū
 p̄struxi lram. Et idem narrat innocētus.
 Sed de secūdo scz an p ista verba hoc est
 corp̄ meū / p̄fecit sicut et nostri sacer
 dotes. Aliqui dixerūt q̄ xpc habuit ex
 cellētissimā p̄tatem in sacramentis. et
 absqz om̄i forma p̄fecit et post hoc que
 dam verba protulit. alijs dādo formā
 p̄secrandi. Alij dixerūt q̄ nō p̄fecit sub
 his verbis. sed sub alijs nobis incogni
 tis / intellectis per euāgelistam sub il
 lo verbo benedixit. Primum videtur
 sequi innocētus dicens. Sane po
 test dici. q̄ christus virtute diuina / pri
 us confecit. anteq̄ illa verba protulit.
 et postea formam expressit. sub qua po
 steri benedicerent. Ip̄se namqz per
 se virtute propria benedixit. nos au
 tem ex alia virtute quam in dedit ver
 bis. Contra hoc dictum Innocētij
 fortiter instatur. quia vel christus

consecit cum verbis vel sine vrbis. Si sine verbis / et cū nos ꝑficimus cū verbis seq̄tur q̄ sacramentū nostrū et suū qd̄ tradidit nobis / nō sunt eiusdem rationis. qd̄ totaliter videtur esse absurdum Si vero cōfecit cum verbis vel ergo cū eis dē cum q̄bus nos ꝑficimus vel cū alijs. Si cum eis dē. seq̄tur q̄ cū istis verbis ꝑfecit / id est sub ista forma verborū sicut ⁊ nos Si vero cum alijs sequitur iterum diuersificatio sacramēti nostri et sui. quod in cena tradidit. vt dictū est ꝑus Ergo omnibus difficultatib⁹ ꝑtermissis dicendū est. q̄ xꝑc istis verbis cōfecit. hoc est corpus meū. et ꝑsecrauit Et cum hoc ꝑ ea formā cōsecrandi dedit Sed ꝑpter argumentū in oppositum factū quidā dicūt. q̄ hoc ꝑticipium dicens. nō solum habet cōcomitantia. nec solum respicit hoc verbū dedit. sed respectum habet ad ip̄m / cū alijs predictis vt sit sensus. dum benedixit et fregit ⁊ dedit discipulis suis tūc protulit hec verba. hoc est corp⁹ meū: Et fm̄ hunc modū soluat̄ etiā q̄ xꝑc solū ista verba semel protulit. Vel fm̄ istum modum dicatur ordo fuisse talis. Accipit panē et benedixit dicens Hoc est corpus meū. et fregit et dedit discipulis suis dicens Accipite et manducate ex hoc omēs: solū hoc ꝑticipium dicens reiterando. vel q̄ ista tria respiciat: scz fregit benedixit et dedit Sequitur Et fregit. scdm̄ numerū discipulorū Innocētius querit quid xꝑc fregit. et quid nos frangim⁹. non potest dici q̄ corpus suū. quia dicit innocētius. q̄uis edebat. nō tñ ledebatur. et si ibi lesum non fuit. nec mō corpus eius frangitur q̄ iam est impassibile. Fuerūt quidam qui dixerūt. q̄ sicut post cōsecrationē vera accidentia panis remanēt. scilicet

albēdo. rotunditas. sapor. grauitas ⁊ sic et vera substantia panis post cōsecrationem remaneret Et probant hoc sic. rōne et auctoritatibus / quia sicut substantia materialis non potest subsistere sine accidentibus. sic accidentia non possunt subsistere sine substantia. quia accidentis esse est in esse substantie vij. metha. Et cōsequenter isti dicūt. q̄ post cōsecrationem sub speciebus est substantia panis et verum corpus christi. sicut et sub speciebus vini est substantia et sanguinis christi. Quorum vnum ꝑbat sensus. alterum credit fides. Sed tunc respondent ad questionem. q̄ substantia panis frangitur et atteritur dentibus. inducētes ad hoc auctoritatem beati pauli ad Cor. x. dicentis Panem quem frangimus / nōne ꝑcipatio corporis domini est. hec opinio erronea ē. et oīno falsa. Et ergo aliter est dicendum / q̄ post cōsecrationem panis / desinit esse substantia panis. nec est ibi alius panis nisi caro xꝑi que nomine panis ꝑpter certas methas foras designatur. iuxta quod domin⁹ ait. Panem quem ego dabo caro mea est Ite apls. i. ad Cor. xi. Quotiescumq̄ manducabitis panem hunc ⁊c. Cū beatus Ambrosius de cōsec. dil. ij. ca. omnia dicit. Licet in sacramento forma panis et vini videatur. nihil tamē aliud post cōsecrationem q̄ caro et sanguis christi credenda est Et subdit: Panem quem in misterio sumimus. illum inteligo: q̄ manu spūs sancti i vtero vginis format⁹ / et in ara crucis igne passiois decoct⁹ ē Et vt mirabili loq̄r Nō alia caro plane. q̄ que nata est d̄ maria vginē ⁊ passa in cruce. ⁊ resurrexit d̄ sepulcro. Ex quibus patet. q̄ post cōsecrationem non manet substantia panis.

Quod declaratur sic rationib⁹ Quia si remaneret substantia panis. sacerdos non posset vna die bis celebrare. et in qualibet missa sacerdos peccaret mortaliter. Primum patet sic. qz sumens substantia panis non est ieiun⁹. s; ad missae celebratione requiritur qz celebrans sit ieiunus ieiunio nature vt patuit s. li. i. Scdm similiter sic patet. qz post pane sumptu sumeret calice z sanguine dñi. et sic sumeret sanguine xpi non ieiunus et psequens mortaliter peccaret. Et qz dicunt accidentia non subsistere sine subiecto etiam est necesse. qz potest psuaderi ratione qz forma maiore dependentia habet ad materia / qz accidēs ad subiectum. sed forma subsistere potest sine subiecto aut sine materia. z maxime intellectiva que est forma carnis humane igit⁹ zc. Maior pbatur. qz ex materia et forma fit vnu per se. z ex subiecto et accidenti fit vnu p accidēs sed minor patet. ij. de anima / et. iij. vbi dicitur. Sepatur autem hoc ab hoc tā qz perpetuu a corruptibili Sed tūc queritur. quid frāgit sacerdos in sacramento et quid frēgit xpc. Dicendū est qz forma et species panis frangit⁹. et sic simili modo species panis atteritur dētibus Et generaliter nota. qz omnia verba que signant corruptione vel attritione. et poicantur de eucaristia. referuntur ad illas species quas vides. z non ad corpus xpi Ea vero que notant acceptione referuntur ad corpus christi z Verbi gratia. cū dicitur corp⁹ christi masticatur. frāgitur. atteritur. diuidit⁹ sensus est. qz species illa frangitur. teritur. diuiditur. sub qua est ipm corpus christi verum. Similiter cum dicitur. corp⁹ christi videtur gustatur. sensus est iste species videtur gustantur.

et non ipm ver⁹ corpus xpi / qd ibi latee sub illis speciebus Et tales species persequēs possunt replere ventrē z saciare. et a mure vel ab alio animali corrodī. non autem ipm verū corp⁹ xpi. Quā autem dicitur. corpus xpi accipitur vel sumitur. ab isto datur isti. ex quo talia v⁹ba non significāt corruptione: ideo referenda sunt ad corpus christi Quā bñ dicitur Corpus christi sumitur accipit⁹ datur. non tamen illa species corporis christi Berengari⁹ quippe vt dicit de p⁹. dis. ij. ego. Quia suspectus habebatur d heresi. ne remaneret anguis sub herba. ad maiorem expressione / coram nicolao papa. centum et tredecim presulibus est p⁹fessus panem z vinū que in altari ponūtur. post p⁹secrationem non solum sacramentū. sed etiam corpus et sanguine xpi esse z sensualiter / non solum sacramentū / sed etiam in veritate manibus sacerdotū tractari. frangi. et dētibus atteri. quod tamē non est intelligēdum. qz corpus xpi ita frangitur. z dētibus atteritur. cū sit immortale z impassibile. sed species sub quib⁹ est ver⁹ corpus xpi et sanguis / dētibus atteritur et frangitur. Et quō et quare fiat fractio v⁹l attritio beatus August⁹ ostēdit dicens. Quā xpc māducatur. reficit et non deficit. nec quādo manducam⁹. partes de illo facimus. sed quidē illud sacramentum sic fit. Nam z xpc carnale sensum redarguit discipuloz. qui putabāt carne eius sicut et alia carnem diuidendam in ptes. et moribus lacerandam. vt dicit de p⁹. dis. ij. Qui manducat Sed queritur. si mus coroderet hostiam p⁹secratam. vel si incineraretur. aut cremaretur. qd tunc esset faciendū Ad hoc respōdet Innocē sicut miraculose substantia panis p⁹uertitur in corpus

xpi/ et incipit esse sub sacramento. sic
 illud quod mus corrodit miraculose re-
 uertitur in substantia panis. et desinit
 esse corpus xpi. Mus em̄ vel aliud bru-
 tum nō est capax hui⁹ sacramenti. quia
 illud sacramētū sumitur. aut ad salutē.
 aut ad eternam damnatiōē. sed mus
 nullius illoꝝ est capax. Et quādo dictū
 est q̄ substantia panis reuertitur/ non
 est intelligendū q̄ eadē substantia pa-
 nis reuertatur que prius transiuit. et trā
 substantiata est in carnem. sed alius pa-
 nis miraculose reuertit̄ et de nouo cre-
 atur. Ita dicit magister exponēs sum-
 mam sacrificioꝝ. Et sic scdm̄ prius dicta
 dicitur. q̄ species incinerātur et corro-
 duntur/ nō autē corpus xpi. Cū statu-
 tum est in cōcilio aurelianensi. q̄ qui nō
 bene custodierit sacrificiū. et mus vel
 aliquod aliud animal illud cōmederit.
 quadraginta diebus debet penitere.
 Qui autē illud p̄iderit in ecclesia. aut
 pars ei⁹ ceciderit et inuenta fuerit. tri-
 ginta dieb⁹ peniteat. Sequitur de
 dit. Hic solet queri/ quale corpus xpi ē
 cena dedit discipulis suis. an mortale/
 vel immortale. passibile an impassibile.
 Innocētius respondet. Ego diuina sa-
 cramenta magis venerāda q̄ discutē-
 da profiteor/ simplicitati fidei sufficit si
 dicatur. q̄ tale dedit quale voluit. Et
 rursus quale dederit. ipse nouit. Fue-
 runt tamen quidā qui dixerunt. q̄ dñs
 dedit discipulis suis corpus immortale
 et impassibile. Et p̄sequenter dixerunt
 sicut idem veraciter erat qui dabat et
 qui dabat. ita in eo q̄ dabat erat passi-
 bilis et mortalis. sed in eo q̄ dabat erat
 impassibilis et immortalis. sicut visibili-
 ter gestabat et inuisibiliter gestabatur.
 Inuisibiliter in quā. q̄tum ad formam
 xpi. nō autem q̄tum ad speciem sacra-

menti. Nam in eo q̄ gestabat qd̄ erat
 hoc apparebat. in eo vero q̄ gestabat
 quod erat ipse nō videbatur. Et ergo
 probaret q̄ mortalis erat/ nō necessita-
 te sed voluntate. eo q̄ inuisibilis erat ab
 omni culpa/ liber erat ab omni pena: su-
 scepit sp̄te mortalitatem. q̄ mortem
 sustinere valebat q̄ si mortalitatem nō
 suscepisset. oīno mori nō potuisset. Et
 ergo probaret q̄ mortalis erat/ nō ne-
 cessitate sed voluntate/ q̄ voluit mor-
 talitatem deponere: et immortalitatem ac-
 ceperet. Cuius em̄ in euāgelio. q̄ dum
 iudei dicebant. iesum ad sup̄cilium mō-
 tis vt precipitaret eū. ipse transiens p̄
 medium illoꝝ ibat. Cū esset ducendus
 sicut passibilem teneri tolerabat. sed
 cum esset precipitandus/ sicut impassibi-
 lis p̄ medium illoꝝ ibat. Quā quattuor
 sunt pp̄ietates corpis glorificati. scz
 subtilitas. agilitas. claritas. et impassi-
 bilitas. Singulas has pp̄ietates sibi
 christus sigillatim et diuim̄ assumpsit
 ante q̄ resurgens ex mortuis naturam
 corpis glorificati induisset. Subtilita-
 tem cū nasceretur ex virgine. q̄ tran-
 sivit p̄ uterū virginis nō corrupēdo
 matris integritatē. Claritatē. cū trās-
 figurabatur in monte. Agilitatem/ q̄
 incedebat sup̄ mare. sed impassibilita-
 tem accepit. cū manducaretur in cena.
 Sicut em̄ passibilitatē exhibuit in cor-
 pore immortali/ cū post resurrectionē
 ostendit manus et latus. sic in corpore
 mortali signū impassibilitatis ostēdit/
 cum carnē et sanguinē ante passionem
 in cena exhibuit. Et licet ista subtiliter
 sint dicta. tamen p̄tra ea oritur grādis
 difficultas. quia posito q̄ aliqua pars
 sacramenti p̄ tridūū mortis xpi fuisset
 reseruata. sequeretur q̄ idem corpus
 iacuisset mortuū in sepulcro. et māsisset

vinum sub sacramento Et q̄ idem corpus in ara crucis paciebatur. ⁊ sub forma panis non ledebatur. Ergo alij aliter dicunt. sicut Innocentius dicit Salua fide. ⁊ in magist. iij. sen. dist. xi. q̄ xpus tale corpus dedit discipulis suis. quale habuit. sed tunc habuit mortale ⁊ passibile. ergo dedit eis corpus mortale et passibile. tamen sub speciebus panis et vini non habebat se passibiliter. Et sic in nocentius respondet tacite questioni. quasi diceret aliquis. Si dominus in cena dedit discipulis corpus passibile. ⁊ non ledebatur per masticationem. ⁊ non respondet. Responderi videtur. Licet xpc passibilis erat ratione humane nature. tamen non ledebatur ratione diuine potentie per quam facere potest quiddam vult. Nunc autem a nobis sumitur in mortale corpus ⁊ impassibile. eo q̄ iam corpus suum est glorificatum. Nec tamen nunc maiorem efficaciam habet. sicut nec maiorem potentiam. Et si diceret aliquis: tunc illud sacramentum nunc/et quod tunc dedit/ non essent eadem rationis. Respondet. q̄ solum differunt penes accidens appetitatem. scilicet passibile et impassibile. Sed ista diuersitas non facit diuersitatem sacramenti. eo q̄ eadem est materia sacramenti nunc sicut tunc. et eadem forma. et idem pretium sub speciebus nunc sicut tunc Sequitur discipulis suis. Ad designandum q̄ hij qui sunt discipuli xpi/ illud sacramentum digne suscipiunt et non alij. Discipulus xpi es. si firmiter credis que xpc credenda ostendit. q̄ multi abiit retro. et iam non cum xpo ambulat ex eo q̄ verbis eius non crediderunt dicentes Durus est hic sermo. quis potest eum capere. iohis. vi. Unde bernardus in ser. de cena domini. Nec hunc solidum panem digne poterit manducare. q̄ fide catholi-

cam voluerit infirmare. Discipulus xpi es. si feceris ea que precepit. secundum quod dominus dicit discipulis suis. Beati eritis si ea feceritis que precipio vobis. Iohis xij. Qui mandatum domini non ignorat. necesse est ut secundum illud viuere non negligat. Nam seruus sciens voluntatem domini sui et non faciens plagis vapulabit multis: qui autem fecerit diuitijs ⁊ honoribus ditabitur. Et dominus dicit Iohis. xij. In hoc cognoscent homines q̄ discipuli mei estis. si dilectionem habueritis ad inuicem. Super quo dicit beatus bernardus. In hoc discernuntur filij lucis a filijs tenebrarum. discipuli xpi a discipulis dyabolici gremium caritatis ad inuicem ⁊ ad homines expandunt. Nec caritas amica regis eterni/ non timet intrare ad deum/ ⁊ confidenter intrat lectulum salomonis. ⁊ recondere dedignatur/ nisi sub pectore christi. Si inter vos fratres dominus dicitur hec regina virtutum. perfectio cognoscent omnes pusilli et magni q̄ vere erim? discipuli domini. Qui caritatem non habet. iam non est eius qui dedit mandatum caritatis discipulus. nec huius sacramenti dignus preceptor. Et credite mihi fratres. si quis de hac scola xpi/ ⁊ doctrina spiritus sancti exierit. ⁊ in hac doctrina non perseuerauerit. absque dubio in eternum peribit. Sed dubium est. utrum iudas cum alijs discipulis eucaristiam acceperit. De isto dubio pertrauersa inter euangelistas videtur esse. Lucas ostendit iudam interfuisse cum alijs/ ex eo q̄ statim post dationem calicis. traditionem memorat dicens. Sic est calix noui testamenti/ in sanguine meo qui pro vobis tradetur. Et tunc ecce manus tradetis mecum est mensa lucis. xij. Quot quot autem interfuerunt eucaristiam acceperunt/ marco testatur et biberit ex hoc omnes iuxta hoc q̄ ipse

christus preceperat teste matheo. *Bibe ex hoc omnes. Sed in strarium/ qd iudas no interfuit ostenditur sic. Nam in matheo iesus dixit bibentibus calicem Non bibam ammodo de hoc genere vite vsq; in diem illu. cu bibam illud nouu vobiscum in regno patris mei. Iudas ergo no aderat. qz cum eo non erat bibituro in regno viuentium quoru nullum excipiens ait pro vobis effundetur. sed alioru multos excepit. cum inquit pro multis effundetur in remissionem peccatoru. Et in iohannem cu xpc discipulis dixisset. Beati eritis si feceritis ea qe statim excepit dicens. Non de omnib; dico. scio em quos elegeri. Et iteru. Elos mundi estis sed no omnes. Item qd iudas no acceperat eucaristiam. videtur esse illud iohis. xij. quia cu iudas accepisset bucellam panis/ exiit continuo. erat em nox. xpc autem post alios cibos tradidit eucaristiam. luca testante. qui ait. similiter et calicem postq; cenauit dicens. Et idem ergo qd iudas prius exiit/ qz xpc tradiderit eucaristiam. Relinquitur ergo dubium qd in hoc casu sit tenendu. Innocentius rñdet. Illud forte esse tenendum/ sine puidio alioru euangelistarum quod iohanes memorat: qui videtur innuere. qd iudas anteq; xpus tradidit eucaristiam exiisset. et per se sequens accepit. qd autem lucas post calicē commemorat traditionē/ per recapitulationem potest intelligi. que sepe fit i sacra scriptura. vt quod prius factu fuerit/ posterius enarretur. Matheus em bibe duo ante festum pasche memorat effusionem vngenti esse factam. Iohanes aut ante sex dies pasche Beat; bern. in ser. de cena dñi quado exponit illud quod facis fac citius dicit. Quidam pu*

tant qd tunc corpus xpi accepit. sed est sciendum. qd dum omnibus distribueret sacramentu corporis et sanguis. inter quos et iudas fuit. Et alibi dicit. De bone iesu de vna mensa comedut petrus et iudas. petrus ad salute. iudas ad damnationem. Et hoc plurimi expositoru pcedunt. Sed isto dicto iohis. qd iudas postq; intinctam bucella accepit priuio exiit. respondet Aug; in li. de concordia euangelistarum. qd corpus xpi prius distributu anteq; dñs iude panem intinctum porrexit. De ista bucella intincta. Bern. sic loquitur. Per bucellam intinctam/ intelliguntur falsi xpiani et ficti religiosi. Multi em sunt falsi religiosi/ et falsi consurati. qd cum viris pie religiosis amittere dominicu corpus accipiunt. sed ab istis discerni non possunt. nisi per bucellam intinctam/ que est detractio/ murmuratione inobediencia verborum lascinia. occulta pecunia et forte grauiora peccata. qd talis est monachus no est. imo iude traditore similis est. Sed quisquis ille miser est. timeat penitendo. ne scilicet cum iuda traditore damnatur morti. Et exclamat hortando dicens. Vos igitur qd sumus discipuli christi. videam; ne panem intinctum comedamus. religionem quam tenem; in veste/ seruemus et in mente. et sanctitatem qua habitus exterior pollet. intus animus splendeat. ne in hora noctis exeam; reprobatu a domino/ instagnum ignis et sulphuris cu dyabolo cremandi. Tunc dubium relinquitur ex premisis. quare medic; salutis medicinam dedit egroto/ qua sciebat ei esse mortiferam. Sciebat em qd ad iudicium manducaret. quia indigne manducabat. Dicendu. qd hoc dominus fecit sacerdotibus in exemplum.

quia s̄m innoc̄. Sacerdos nō debet d̄
negare illi eucaristiam / quem scit esse
in mortali crimine. d̄modo illud nō sit
notorium / id est manifestū ecclesie / ne
forte nō sit corrector / sed poti⁹ pditor.
Ad monere tamē debet sacerdos eum.
vt nō accipiat et si ille nolit desistere. n̄
debet ei denegare quia pct̄m̄ erit acci
pientis et nō dantis. vñ Aug⁹ de pse.
dis. v. Non prohibeat disp̄sator. pin
gues terre id ē peccatores mēsa n̄ xp̄i
manducare. sed exactorem. id ē alium
qui instanter petit moneat et
Sed instatur contra dictū qd̄ n̄
malum est reddi suspectum de crimine
q̄ crimen p̄mittere. sed de duobus ma
lis minus malū est eligendum. ergo vi
detur qd̄ discretus sacerdos negare de
bet criminoso eucaristiam. q̄tenus mi
nus malū incurrat. et deuictet mai⁹ ma
lum / id est indignā p̄municationē. Res
pondet innocētius: Lum nemo vnū
peccatū mortale debet cōmittere. ne
proxim⁹ aliud mortale cōmittat. eligē
dum est potius sacerdoti / nō proderet
peccatōre / q̄ qd̄ ille nō peccet. sed ille
p̄municand⁹ potius debet eligere. vt
abstinendo reddatur suspectus q̄ mā
ducando indignus Et vlt̄erius dicen
dum est. qd̄ reddi suspectum in se ⁊ intē
sue. est minus malū q̄ cōmittere crimē
māducando indigne et sic malus potius
debet eligere abstinendo esse suspec
tus q̄ māducare indigne. Tamen ex
tensue seu ad alios. extendendo reddi
suspectum est maius malū q̄ māduca
re indigne. quia ex tali suspitione orit̄
scād̄ alium. ex quo alij plures inficiuntur
Sed vlt̄erius potest queri In christ⁹
iude dedit eucaristiam ad bonū vel ad
malum. Nō ad bonum quia alias xp̄e
sua intentiōe fuisset defraudatus: quia

teste p̄pheta Fecit vniuersa que volu
it Judas em̄ nō accepit ad bonum sed
ad malum Nec videtur sibi xp̄e dedisse
ad malum. quia xp̄e nō est auctor malo
rum sed vltor. Rūdet qd̄ verisimiliter
dici potest: si illa p̄positio ad denotat
intentionē seu affectum / falsa est p̄posi
tio sc̄z xp̄e dedit iude eucaristia ad ma
lum Si vero denotet p̄secutionem vlt
effectum tunc vera est Dubitatur
etiam an christus in cena corpus suum
accepit. Dicēdum qd̄ sic Unde hieroni
mus Dñs iesus ipse comiua et p̄mū
ipse comedens ⁊ quod comeditur Cū
de hoc quidam versus metricē cōtexti
sunt. ⁊ approbati in iure canonico Rex
sedet in cena / cinctus turba duodena
Se tenet in manibus. se cibatur ipse cib⁹
Sed dubitat. quare dedit sibi ipi cor
pus suum. cum corp⁹ eius datur ad au
gmētum salutis ⁊ gratie. modo ip̄met
est sal⁹ et gratia. quare ergo sibi ipi de
dit Respōdetur. qd̄ christus corp⁹ suum
ī cena sumpsit. nō qd̄ indignisset sc̄z alijs
in exemplū Sicut em̄ baptizatus est a
lijs in exemplū / licet nō indignit. sic et
corpus suū sumpsit ne alij corp⁹ suum
abhorrerent Sequitur Accipite ⁊ mā
ducate. dicit Accipite et nō rapite. qd̄
est p̄tra illos / qui. cum ius nō habeant
hoc sacramentū p̄cipiendi accedūt. et
istū verius rapiunt q̄ accipiūt Accipi
te ergo cum deuotione ⁊ māducate cū
veneratione Vel accipite per fidem ⁊
māducate per caritatem Non est intel
ligendum qd̄ corp⁹ sumptum de manu
domini sibi discipuli ministrarēt sed qui
p̄secrauit idem et ministravit. Et nota.
qd̄ christus dupliciter manducatur sc̄z
sacramentaliter et sp̄ualiter. sc̄dm qd̄ du
plex corpus xp̄i intelligitur vnum cor
pus verum. qd̄ traxit de maria virgine

et q̄ in cruce pependit aliud mysticum
 qd̄ ē ecclesia spiritu xp̄i vegetata. De
 p̄mo corpore dicit dñs. Hoc est corp̄
 meum quod pro vobis tradetur. De
 mystico dicit apostolus. vn̄ corpus et
 vnus panis multi sumus. i. ad Cor. x.
 Et illud mysticum corp̄ comeditur spi
 ritualiter id est in fide sub specie panis
 id est in fide cordis Spiritualiter man
 ducat xp̄i corp̄ ver. qui existens in ca
 ritate firmiter credit. et adorat fideliter
 et reueretur xp̄m p̄tentum in sacramē
 to q̄uis non seruet speciem. Sed sacra
 mentaliter māducat. qui corp̄us christi
 sub istis speciebus recipit. de comestione
 sacramentali dicit dñs. Accipite et mā
 ducate hoc est em̄ corpus meū. hoc faci
 cite in meā p̄memorationē Hoc modo
 sc̄ sacramentaliter / tā boni q̄ mali mā
 ducant corpus xp̄i. sed boni comedūt
 ad salutem. mali vero ad iudiciū. vt di
 xit dñs apostolis. q̄ māducat indigne
 iudicium sibi manducat et bibit. nō dis
 iudicans corpus dñi. De spiritali com
 estione dñs ait. Nisi māducaueritis
 carnē filij hominis / et biberitis ei⁹ san
 guinem / nō habebitis eius vitā in vo
 bis Hoc modo tm̄ boni comedunt cor
 pus xp̄i. Et de eadem comestione spiri
 tuali dicit beatus Aug⁹. Ut quid paras
 dentem et ventrem crede et māducasti.
 Qui credit i xp̄m. ipm̄ comedit spūali
 ter. qm̄ incorporat⁹ est xp̄o per fidem
 et membrū ei⁹ efficitur. Et si quis fide
 libus est aggregatus. et xp̄o per fidem
 et dilectionē incorporat⁹. plus pficit i
 fide et dilectionē / vel in vnitāte corp̄is
 eius firmiter solidatur. qz deus caritas
 est. et q̄ manet in caritate in deo manet
 et deus in eo. Et nota qz differentia est
 in māducaatione corporali / et māduca
 tione hui⁹ sacramenti. Quia in mandu

caatione corporali illud quod māduca
 tur incorporatur et qui māducat incor
 porat. Sed in manducaatione hui⁹ sacra
 menti / qui manducat incorporatur. et qui
 incorporat māducat. Vñ dictum fuit
 beato Aug⁹. Libus sum grandū. cres
 de et māducabis me. nec tu me mutabis
 in te. sicut cibum carnis tue. sed tu mu
 taberis in me Et sciendū. qz illa verba
 accipere et māducate. non sunt d̄ forma
 hui⁹ sacramenti. sed p̄tinent ad dispen
 sationē et vsū hui⁹ sacramenti. Se
 quitur hoc om̄es Hoc nullus euā
 gelistarū addidit d̄ corpore. sed de san
 guine bene d̄ bibite ex hoc om̄es. et
 ab apostolis creditur esse additum.
 Sed dubium incidit. quare non dixit
 dñs Accipite et manducate hoc om̄es
 cū videtur esse magis cōgrua locutio.
 qz non ex corpore sed corpus xp̄i man
 ducatur. Etiam dubitat quid ly hoc
 demonstrat cū dixit. māducate ex hoc
 om̄es. cum oib⁹ panē fregisset: Si em̄
 demonstrat aliq̄ fragmentorū / illud nō
 dabatur om̄ibus comedere / cū singul⁹
 singula distribuerat fragmenta. Si autē
 demonstrabat corp⁹ xp̄i / nō poterat ex
 illo om̄es comedere / quia corpus xp̄i
 nō māducat per p̄tes sed integrum.
 Ibi responderi potest s̄m regulā phi
 toni. quod frequenter in sacra scriptu
 ra videtur agi de vno / hoc tamē agi
 de diuersis: Et est illud Benedixit. fre
 git. et dedit Benedixit panē. fregit for
 mam seu speciem panis. dedit corpus.
 Eodē modo cū dixit. māducate ex hoc
 om̄es. hoc p̄nomen hoc ostendit inte
 grum corp⁹. et illa p̄positio ex inmu
 it formā diuisam. vt sic sensus. comedi
 te corpus meū sub formā diuisum. Quā
 sola forma per p̄tes diuiditur. et totum
 corpus manducatur. Sequitur Hoc ē

em corpus meum Queritur vtrū
 precise p̄ hec verba fiat p̄secratio Qui
 dam doctores dicunt q̄ sic quia sicut ī
 sacramento baptisimi/ per ista verba/
 ego te baptizo in nomine patris et filij ⁊
 spūs sancti/ perficitur sacramentū baptis-
 mi. etiam oibus exorcismis omisis. sic
 etiam ad p̄ficiendum in necessitate. vt si
 quis esset in periculo maris/ sufficeret
 hec verba hoc est em̄ corp⁹ meū. Ista
 em̄ verba sunt de substantia ⁊ p̄sentia
 p̄secrationis. ita q̄ his verbis p̄
 latis nō est tibi sacramentū. ⁊ tunc aut
 verba. scz qui p̄dicat rē sunt de bñ esse/
 tamē addita sunt ex reuelatiōe spūs san-
 cti Etiam qz creditur q̄ xp̄c eadē ver-
 ba. scz hoc est corpus meū/ dicendo p̄se-
 cit. idcirco etiam sacerdos noster p̄cise
 ad p̄lationem horū verborū cōsecrat ⁊
 conficit Illij tamē dicūt. q̄ caucius est
 dicere. q̄ etiam p̄cedentia verba ab il-
 la parte/ scz q̄ p̄dicat rē. sunt necessaria
 ad p̄secrādum. ex eo q̄ xp̄c non exp̄ssit
 p̄cise formā p̄secrationis Etiam ex
 eo. quia in dubijs semp securior ps est
 eligenda. et quod certius est tenendum
 est. sed ista scda via est cercior q̄ prima
 idcirco est tenenda Et ad rōnem dicit̄
 q̄ nō est simile de sacramento baptisimi
 et eucaristie. qz sacramentū baptisimi ē
 simpliciter necessarium sine quo nullus
 potest saluari. sed sacramentum eucari-
 stie non Un̄ nō est simpliciter necessa-
 rium ad salutē manducare. sed credere
 et desiderare. Unde Aug⁹. et est prius
 allegatum. Et qd paras dētem ⁊ ven-
 trem crede et māducasti. Secūdo
 circa idē dubitatur p̄pter qd illa
 p̄unctō em̄ addatur cum tamē xp̄c eā
 nō p̄tulit. sed simpliciter dixit. hoc ē
 corpus meum. Scotus dicit. q̄ ly em̄
 additur ad faciendum p̄tinationē ad

p̄cedentia. ita q̄ hec verba referunt̄
 ad xp̄m. quia sacerdos nō profert ista
 verba in p̄sona sua sed xp̄i. et hoc p̄ illā
 p̄iunctionē em̄ designatur. Et idō apo-
 stoli eam dicunt̄ addidisse/ et signāter
 beatus petrus. Sed dubitatur ter-
 cio. si sacerdos omitteret illam p̄iuncti-
 onem an etiam cōficeret R̄ndetur fm̄
 doctores q̄ sic. quia proferens verba
 xp̄i cum debita intentione/ ⁊ sup mate-
 riam debitā p̄ficit. sed dicendo hoc est
 corpus meū/ omittendo illā cōiunctio-
 nem em̄/ sacerdos habens intētionem
 conficiēdi profert verba xp̄i/ p̄ q̄ xp̄us
 cōfecit. ideo et ipse conficit. Tamē sciē-
 dum. q̄ sacerdos scienter eam omittēs
 peccat mortaliter. quia q̄uis nō est de
 esse sacramenti/ est tamē de necessitate
 ministri. Quarto dubitatur Si ista
 forma verborū hoc est corpus meū/ mu-
 taretur vt si sic dicatur. hoc est corpus
 meū quod traxi de virgine vel benedi-
 ctum. aut subtrahēdo. dicendo sic/ hoc
 est meū/ vel hoc est corp⁹. an sacerdos
 p̄ficeret. Respondetur fm̄ Albertū in
 d̄ offitio missę. q̄ si aliquid addatur qd
 sententiā non mutet. nec errorem indu-
 cat. nihilomin⁹ sit p̄secratio p̄pro certo
 tū sciatur. q̄ grauit̄ peccat q̄ hoc at-
 temptare p̄sumpserit maxime si formā
 intēdit mutare: aut heresim introduce-
 re. Sed si aliquid d̄ forma verborū hoc
 est corpus meū/ diminutū vel subtra-
 ctum fuerit. nō p̄ficit nec p̄secrat. quia
 si dicatur hoc est corpus/ nō adēquate
 significatur corp⁹ xp̄i. Etiam si dicatur
 hoc est meū. indeterminatū manet qd
 sit meum. idcirco talis nō cōsecrat.
 Dubitatur quito circa idē. quid si sa-
 cerdos mutaret formā illorū verborū
 transponendo an cōficeret Innocēti⁹
 vult q̄ hmoi q̄stiones debēt p̄termitti

Et dicit Sane fecit deus hominem re-
ctum. sed ipse se infinitis questionibus
imiscuit. *Idem itaq; p̄termissis / que ali-
quādo magis subuertit animū q̄ edifi-
cent. hoc p̄certo sciatur. q̄ forma ver-
borum quā x̄pc̄ expressit / per omnia de-
bet illibata suari. q̄uis em̄ sc̄dm̄ ph̄m̄.
ij. piarmenias Romia r̄ verba trāspo-
sita idem significant. ne tamē vtile per-
inutile viciet. Albertus in officio misse
dicit. q̄ nō debet mutari forma verbo-
rum p̄ transpositionē verboꝝ. sic q̄ dī-
catur corp⁹ meū est hoc. aut simili mo-
do. licet etiā sic eūdem sensum habere
videatur alias nō cōficeret. Dubi-
tatur sexto. quid si sacerdos nō recolit
se ea dixisse / que in p̄secratione eucari-
stie dicuntur. Respondetur fm̄. l. Tho.
in. iij. pte. q. lxxxiij. q̄ nō debet ex hoc
turbari. Non em̄ qui multa dicit / reco-
lit oīm que dixit. Sit amē sacerdoti p̄-
habilitate constat aliqua se omisisse. eoz
que sunt de necessitate sacramenti. sc̄z
circa h̄m̄am p̄secrationis. debet resu-
mi ip̄a forma et cetera per suum ordinē
reiterari. Ex isto dubio soluitur aliud
dubium. si sacerdos transposuisset ver-
ba p̄secrationis. dicendo. hoc est meū
corpus ex inaduertentia. vel ex quadā
negligentia. statim formā resumat. r̄ ce-
tera suo ordine reiteret. et de negligē-
tia peniteat. Quid si aliquid hostie
ex obliuione remaneat in altari. aut vi-
num. nūquid sacerdos p̄ficat illas hosti-
as vel illud vinū. Respondetur fm̄ al-
bertum in li. de missa. q̄ istas nō cōficit
p̄ticular. quia intentionem cōsecrandi
eas nō habet. Et fm̄ Aug. sine intenti-
one in sacramento altaris nihil agitur.
vel actuali vel habituali. Quid si ver-
ba truncaret. vel accurtaret. vel sillā-
bam omitteret. vt si diceret hoc est cor-*

pus meum. Dicendum est breuiter. q̄
nō cōsecrat aut conficit. quia verba de-
bent integre r̄ illesa proferri. Item
dubatur. Quid demonstrat sacerdos
cum dicit. hoc est corpus meū / p̄ illud
p̄nomen hoc. Nō em̄ potest dici q̄ pas-
nem. quia hec nō est vera p̄dicatio. hoc
sc̄z panis est corpus meū. Nec acciden-
tia sensualia ibi demonstrantur. p̄ simili-
ratione. Nec etiam corpus x̄pi. q̄ ad-
huc nō rotulit illa verba. ad quozum
platiōem panis mutatur in corpus
christi. Simili obiectio fit a laicis. cū
dicitur hoc vinū est mortuū. posito q̄
in prolatione subiecti sit viuū. r̄ in pro-
latione predicati sit mortuū. Innocēti-
us dicit. quātum distat oriens ab occa-
su. tātum refert inter miraculū r̄ natu-
ram. Et ergo ab huius q̄stionis laqueo
facile se absoluit. qui dicit. q̄ x̄pc̄ tūc cō-
fecit quādo benedixit. Et sic ante plati-
onem illoꝝ verboꝝ fuit corpus x̄pi ve-
rum. Sicq; dicendum est. q̄ christ⁹ cor-
pus suū demonstrauit. Sed si opponit
de sacerdote qui cōsecrat cum illa ver-
ba pronūctiat. Respondet innocētius.
q̄ sacerdos nihil demonstrat. quia illis
verbis nō vtitur enuntiatue: sed solū
recitatiue. quia sensus talis est. Dñs di-
xit hec verba. hoc est corpus meū. q̄z
admodū dñs alibi ait. Ego sum lux mū-
di. ego sum vitis vera. r̄ sic d̄ alijs mul-
tis. Richardus de sancto victore li. v.
d̄ trini. dicit. q̄ i ista oratiōe. hoc ē cor-
pus meū. fit demonstratio p̄tīm ad sen-
sum. r̄ p̄tīm ad intellectum. ita q̄ sit sen-
sus. illud est hoc quod p̄uertendū est in
corpus meū. Tercia via dicit. q̄ in ista
oratione: hoc est corpus meū. p̄ ly hoc
demonstratur corpus x̄pi. nō pro isto
tempe quo p̄fertur hoc p̄nomen hoc.
sed p̄ isto tēpe in quo cōplete. platiō est

tota oratio. Verbi gratia in simili. Si quis diceret Hoc est bonum verbum time deū. hoc pronome hoc nō demōstraret istam orationē / deum time. prout p̄fertur. sed prout hec oratio deū time est prolata. Similiter videtur dicere Scotus super. iij. sen. qui sic dicit. Oratio nō causat sensum et cōceptum in animo auditoris. nisi fuerit totaliter finita et prolata. Secūdo sic declaraf sicut se habet syllaba ad dictio. sic se habet dictio ad orationē. sic syllaba nō causat aliquem sensum. Oratio totaliter prolata. sic similiter oratio. Et p̄sequenter dicit. q̄ illud pronomen hoc. hic demonstrat corpus christi. Et sicut oratio nō causat sensum p̄fectum nisi sit totaliter finita et prolata. ita ista nō est vera / hoc est corpus meum / nisi oratione totaliter prolata. Quarta via dicit. q̄ in illa oratione. hoc est corp⁹ meum / p̄ illud pronome hoc demonstraf corpus xp̄i / ratione illius instans quo finitur ista oratio. et sic fit demonstratio ad intellectū. Et petrus comestor dicit. q̄ cum totū est dictū. totum est factum. Et nota q̄ certissime credendum est. q̄ cum ista verba p̄ferūt / et prolata sunt cum intentione p̄ficiendi. et sup̄ materiam debitā. q̄ panis in corpus xp̄i p̄uertitur ex pacto et promisso diuino. quod utiq̄ magnū et mirabile miraculū. q̄ tātā vim verbis de⁹ tribuit / et sacerdoti p̄ficiendi. Sup̄ quibus verbis In nocētius p̄uehitur in hec verba. Cum sacerdos hec verba pronūciat / hoc est corpus meū. hic est calix sanguinis mei et panis et vinū in carnē et sanguinem cōuertitur: illa virtute qua verbū caro factum est. et habitabit in nobis qua ipse deus dixit et facta sunt: ipse madauit et creata sunt. qua sciam cōuertit in

statuam. et aquā in vinū. et virgā p̄uertit in colubrem. Nam si verbū helie potuit ignem de celo deponere. Verbū xp̄i nōne poterit panem in carnē mutare. quis audeat hoc opinari de illo / cui nullum verbū ē impossibile. Lerte magis est creare illud quod ē de nihilo / q̄ qd est in aliud trāsmutare. Hoc quotidie fit. et illud nemo dubitat. et q̄ hoc aliq̄s dubitet absit. Quod ergo panis fuerat cū accepit / corpus suum erat cū de dit. Nec em̄ verba sunt tante p̄funditatis / vt intellectus nō sufficit ea penetrare. Nec innoç. Et fm̄ beatū gregorium. In instanti. plationis horū vborū qualibz dubitatiois ambiguitate a cordibus xp̄i fidelium semota. celi aperiuntur: celestium curie adueniūt cū verbo dei incarnato. Et vt altius loquar. Loca sancta trinitas ibi p̄ncipaliter assistit. Vñ sanct⁹ gregorius sic loquitur. Quis fidelium dubium habere possit in ipsa imolationis hora / ad vocē sacerdotis celum apire. in isto misterio choros angelorū adesse. summis ima sociari terrena celestibus iungi. quasi diceret. null⁹ Felices igitur vos dixerim o sacerdotes. qui tantū sacerdot aliter viuistis. quoz misterio panis angelorū / panis vite. mortalibus quotidie preparatur. O sacramentū pietatis. o signū unitatis. o vinculū caritatis. o quali honore honorati estis. quali mēsa potimini. quā angeli horrescunt vidētes. et neq̄ sine timore respicere audeat. Magnificauit dñs facere vobiscum. vt vos ipsi p̄ficiatis in altari. quod ipse xp̄c p̄p̄is manibus tractauit in cena paschali. O regale sacerdotium. o felix p̄biteriū. o felicitatis p̄sbyter. cui dñs opus optimū. et officiū excellentissimū tribuit. Quis vnq̄ audiuit talia. quis vidit

hijis familia. q̄ iste qui cuncta creauit. si
 fas est dicere/ q̄dammodo creari se de-
 dit tibi. Super qua potestate vestra. o
 sacerdotes super tam insigni puilegio
 vestro celum stupet. terra miratur. dia-
 bolus contremescit. Igitur quidem in
 terzis misterium. sed officium vestrum
 celestibus negocijs cōtinetur. Aspice
 o sacerdos tui puilegy dignitatē. Nō
 em̄ homo nō angelus nō archangelus
 nō aliqua creatura nec virtus. sed spi-
 ritus sanctus hoc munus contulit. atq̄
 adhuc manētes i carne. misterio fungi
 prestiterit angelorum. quod non rex. nec
 princeps terre. nō angelus. nec archā-
 gelus. non seraphin nec cherubin. hac
 singulari refulget dignitate. Unde au-
 gustin⁹. Idcirco fratres ad terribilem
 mensam dñi. cum debita reuerētia. cū
 timore pariter et amore/ ad eius corp⁹
 tractandum accedere cogitetis. nulla
 malignitate suffocati. nullo veneno in-
 uidie transpuncti. nullo odio maculati
 Si em̄ a corporalibus vicijs debetis esse
 impolluti. multo magis a spiritualibus
 debetis esse sinceri. Corporalis cibus/
 cum ventrem inuenit a diuersis humo-
 ribus occupatum. ampli⁹ ledit. magis
 nocet. nullum auxiliū prestat. Et iste
 cibus spiritualis. si aliquem reperit ma-
 lignitate pollutū/ magis perdit q̄ sal-
 uat: magis damnat q̄ liberat. non sua
 natura. sed accipientis peccato. Hec
 Aug⁹. Alterius notandum. q̄ in verb
 consecrationis hoc verbum est. debet
 dicere actum exercitatum. ita q̄ expo-
 nitur pro existit. et non actum signatū
 vt heretici desipientes intelligunt. Di-
 cunt em̄ exponētes verba consecratio-
 nis. hoc est. id est significat corpus meū
 non credentes in veritate esse ibi vez

corpus christi. quod totaliter est ero-
 neum. Debet igitur exponi. hoc est. id ē
 existit in veritate. corpus meum quod
 pro vobis tradetur. Unde xpc̄ hec ver-
 ba adiūgendo specificauit. hoc est cor-
 pus meū qd̄ pro vobis tradetur. sicut
 ergo corp⁹ xpi vere tradebat. ita vere
 demonstratur. Ideo et dixit. Caro mea
 vere est cibus. Dubitatur ex quo sit
 cōuersio panis in carnem xpi. an cōces-
 dendū sit q̄ panis incarnatur. eo q̄
 panis factus caro. et videtur q̄ sic. q̄ con-
 cedimus v. chum dei incarnari. eo q̄
 verbum dei factū est caro. Dicendū
 est. q̄ panis quīs ineffabiliter cōuertit-
 tur in carnem. tamen non incarnatur
 Et de ratione in oppositum dicēdum
 est. q̄ nō est simile de pane et de verbo
 dei. Nā verbū dei manens qd̄ erat. ita
 factum ē caro. quia carnem assumpsit.
 nō sic q̄ transiuit in carnem. sed panis
 desinit esse quod erat. et ita fit caro. q̄
 transiuit in carnem et non ideo/ quia
 assumpsit carnem. igitur similitudo ad-
 ducta non fuit cōueniens. Item du-
 bitatur. Ex quo panis cōuertitur i cor-
 pus xpi. vtrum partes panis cōuertū-
 tur in partes corporis christi. vel vtrū
 totum in totum. Innocētius dicit: In
 totale transeat in totale/ ille nouit qui
 fecit: ego quod residuum est igne con-
 buro. Nam credere iubemur. discute-
 re prohibemur. Si tamen querentis
 instat improbitas. ego salua fide cōces-
 serim. q̄ totalis panis/ in totale corp⁹
 conuertitur. ita q̄ nulla ps panis tran-
 sit in aliquam partem corporis. Reor e-
 tiam salua fide. q̄ vbi panis consecra-
 tus est sub tota specie/ totum corp⁹ ex-
 istit. et sicut miraculose tā magnū corp⁹
 sub tā parua q̄titate pcludit. ita totū

corpus sub singulis partibus continetur
 Sunt tamē alij qui dicūt. qđ qđiu spes
 cies p̄seuerat integra/ sub totali specie
 totale corpus existit. vbi vero diuidit̄
 in singulis diuisionibus incipit esse to-
 tum. sicut in speculo dum est integrum
 vna tantum inspiciētis apparet imago
 s. d. speculo fracto in eo tot apparet ima-
 gines quot sunt in eo fracture. S. ista
 opinio falsa est. Nam verbis p̄secratio-
 nis prolatis/ incipit sub speciebus pa-
 nis esse corpus christi: et cum ista vba
 nō proferuntur in fractione. patet qđ
 ante fractionē hostie corpus x̄p̄i est in
 partibus hostie sicut post fractionem.
 Item dubitatur. vtrum x̄p̄i sub hostia
 consecrata sit quātus. Respondetur qđ
 sic. quia eādē quantitatē quam habet
 in celo habet in hostia. quia quantitatē
 suam nō deponit existens sub hostia. s. nō
 vitur quantitate sua. sic scilicet qđ
 quantitas eius faceret distāciam loca-
 lem. Nam sicut in egressu de vtero vir-
 ginis marie/ corpus x̄p̄i fuit quātum. sed
 nō vitabatur quātitate. quia clauso vte-
 ro exiit. sic et hic suo modo est dicēdū
 Unde solet dici. qđ x̄p̄i est quātus sub
 hostia consecrata/ quāuis nō vitatur quā-
 titate Sed quomō hoc fieri potest. no-
 uit ille qui fecit omnia. cui nihil est impos-
 sibile. Sed et quidā inquirūt. an x̄p̄us
 sub hostia consecrata habeat situm loca-
 lem. et an dici debeat qđ sedeat iaceat
 vel stet. et multa alia/ que melius est in-
 tacta relinquere qđ temerarie diffinire
 In mali siue naturali intellectu hoc ap-
 prehendere nō possumus. sed fide cre-
 dimus. Nam fide intellectus captiuat̄
 miraculū vincit naturam. et legi detra-
 hit dispensatio. Lucius est em̄ in talib⁹
 citra rationem subsistere/ qđ vltra rati-

onem excedere. Nam bestia que tēge-
 rit montē lapidabitur. et scrutator ma-
 iestatis opprimetur a gloria Item
 dubitatur. quid sit faciēdum si post cōse-
 crationem corpus x̄p̄i sanguinolentū
 vel carneum apparet: R̄ndetur s̄m san-
 ctum tho. sup. iij. sen. dis. r. Cum vsus
 huius sacramenti sit p̄ māduationem
 ideo quādo apparet in specie pueri vel
 similib⁹/ modo in specie carnis/ modo
 digiti nō debet sumi. cū nō habet racio-
 nem cibi. Quia dicit Hiero. in origina-
 li sup leuiticum. De hostia que fit in cō-
 memoracione edere licet. de ea vō quā
 x̄p̄i i ara crucis obtulit noli edere. sed
 reponi debet in loco aut vase mundissi-
 mo. et pro reliquijs haberi Item
 dubitatur. vtz plures sacerdotes pos-
 sint eādē hostiam cōsecrare. R̄libere⁹
 vult qđ nō. sed magister. iij. sen. dis. r. ij.
 vult qđ sic vbi dicit. qđ scōm morē quo-
 rūdā in ecclesiaz/ sacerdotes qui ordi-
 nātur cōcelebrant ep̄o. et similiter p̄e-
 s̄biteri ordinati cū ep̄is celebrant.
 Sed dubium relinquitur cū sint multi
 sacerdotes vni pontifici cōcelebrantes
 si forte nō omnes verba cōsecratōnis p̄-
 ferant/ an ille solus cōficiat qui p̄us p̄-
 nūciat. quid ergo ceteri faciunt. an re-
 iterent sacramentū Poterit ergo cō-
 tingere qđ ille non cōficiat qui celebrat
 p̄ncipaliter. et ille cōficiat qui celebrat
 secundo. et sic pia intentio celebran-
 tis defraudabitur Sane potest dici. et
 probabiliter teneri. qđ siue p̄i⁹ siue po-
 steriori⁹ proferant sacerdotes/ debet eo-
 rum intentio semper referri ad intenti-
 onem ep̄i. et ad illud instās in quo ep̄s
 verba profert. et sic ibi rātum erit vna
 cōsecratio. et intentio aliorum non de-
 fraudatur. quia factum ē qđ intendunt

Consueuerunt enim presbiteri cardiales summo pontifici astare. et cum eo pariter celebrare. in hoc ostendentes/ apostolos a domino ritum huius sacrificij didicisse. Item dubitatur. verum vno sacerdote deficiente ex infirmitate in missa/ debeat officium per alium expleri Respondetur secundum sanctum thomam. in tertia parte. q. lxxxiij. Si sacerdos graui infirmitate vel morte preoccupatus fuerit ante consecrationem/ non oportet quod per alium suppleatur. si vero consecrato corpore/ tantum ante consecrationem sanguinis/ vel etiam utroque consecrato debet missa celebrari per alium expleri. ut habetur vij. q. i. nihil. Sed quid si nescitur ubi dimiserit. vel an verba consecrationis totaliter protulerit an non. Quodam tucius asserunt. precedenti quod alius sacerdos consecrationem repetere debet atque perficere. quoniam ut tradit auctoritas. non creditur iteratum quod nescitur esse factum Sed alij dicunt ad hoc. quod adhuc positum quod sacerdos dixerit ista verba. hoc est corpus meum/ et non possit procedere ultra quod consilium et tucius dicatur. ne aliquis scrupulus erroris seu dubitationis remaneat. nec ulla diuisio vel iteratio sacramentificat. talis oblata studiosissime recordatur. et super aliam totum officium celebratur. et totum resumatur Item queritur de duobus sacerdotibus. quorum vnus simulat se celebrare et non celebrat propter conscientiam mortalis peccati. alter vero celebrat cum conscientia mortalis peccati astante populo/ quis eorum grauius peccat. Respondetur quod ille qui simulat. quia falsa abicienda sunt remedia/ que veris periculis sunt grauiora. Grauius proculdubio videtur offendere/ qui fraudulenter illud sic presumit simulare.

mulare. quia alius in solius dei manum incidit. Iste vero non solum deum/ sed et populum cui alludit offendit Item dubitatur. quid si sacerdos infra missam aduertat hostiam non esse triticiam. vel esse corruptam. Respondetur secundum patrum de threntasia. quod si ante consecrationem reperiatur. remota ista hostia/ aliam ponatur. et canonem reincipiat. Si vero post consecrationem/ idem faciat. ponendo aliam hostiam. et hostiam primam post summptionem sacramenti sumat. aut alteri sumendam tradat. aut reuerenter seruet Si vero aduertat postquam eam sumpserit in isto casu varie loquuntur doctores. sed sanctus thomas in tertia parte. q. xij. dicit: quod debet apponere aliam hostiam. et consecrare et sumere. quod preceptum de perfectione sacramenti maioris ponderis est quam illud preceptum quod a ieiunio sumatur. Notandum quod multa mirabilia sunt in hoc sacramento. propter que prophetas per. ex. ait. De moxiam fecit mirabilia suorum. Reuera hec est sacramenti memoriale mirabile dicit: Sane mirabile est. quod ad vnus hominis verbum. vna substantia in aliam conuertitur. Mirabile est. quod multe substantie in aliud conuertuntur et illud non augmentatur. Mirabile est quod vnum corpus simul sit in multis locis multum distantibus. Mirabile est. quod magnum corpus sub modica quantitate continetur. et corpus christi in tanta quantitate est sub hostia. sicut pependit in cruce et sicut nunc est in celo/ nec tamen excedit terminos illius forme sub qua continetur. Mirabile est. quod tantum de corpore sit sub particula minima alius cuius rei sicut in toto. Mirabile est. quod totum corpus manducatur. et tamen detur non tangit. Mirabile est. quod aliquis quantitas diuisio

et cōtentum sub ea maneat indiuisum. Mirabile est. q̄ simul plures vnum et eūdem cibum in numero comedunt. mirabile q̄ post comestione. illō q̄d̄ comestum est integrū p̄sistat. Mirabile est. q̄ accidentia in suos actus exeant / sine inherencia ad subiectū. Mirabile est. q̄ cibus corporalis cui⁹ est corpus nutrire nutriat sp̄m. Mirabile est. q̄ cib⁹ cui⁹ est in corporari cibanti / incorpat cibā tem sibi. Mirabile ē. q̄ corpus xp̄i nō augetur ex multarū hostiarum p̄secratione. nec etiam minuatur ex miliarū hostiarum sumptione. Mirabile etiam est q̄ caro habet saporem panis. ⁊ sanguis sapore vini. Mirabile est. q̄ diuiditur hostia p̄secrata sub qua est corp⁹ xp̄i. et tñ non diuiditur corpus christi. Mirabile est quando tenetur hostia in manibus ⁊ videtur oculis / corpus xp̄i nec t̄gitur nec videtur. sed tantūmō ille species. Mirabile est. q̄ statim cum desinit iste species / q̄ tunc desinit ibi esse corpus ⁊ sanguis xp̄i. Mirabile est q̄ cum ibi nō sit panis ⁊ vinū. q̄ tamē accidentia eūdem effectum habeant sicut prius. scz faciare et inebriare. Sed tu posses dubitare. quomō ita magnū corpus verus homo ⁊ ver⁹ deus / sub tam parua specie panis possit cōtineri. Quando occurrit tibi talis questio / debes ad memoriam reuocare omnipotentiam dei. cui nihil ē impossibile. Etiam in miraculis debes querere ratios naturales nec in fide expimentū. quia alias fides nō haberet meritum / si hūana ratio preberet expimentū. Ad memoriā etiam debes reuocare sanctos patres ⁊ doctores. scz Augustinū Hieronimū. et Bernhardū q̄ de isto sacramēto salutaria tradiderunt documenta. Sanctos apostolos. qui de hoc sacra-

mēto ⁊ veritate ei⁹ per spiritū sanctū sunt edocti. Et generaliter omnes sanctos noui testamēti / qui illud sacramētum sincere crediderūt et adorauerūt et in illa fide decesserunt: ⁊ eterna gaudia acceperunt. Quā et si errassent. ⁊ ydolatriam cōmississent in adorando hoc sacramētum. nullatenus ad eterna gaudia puenissent. Et quia omnes isti sancti firmiter illud sacramētum / et mirabilia crediderūt. null⁹ n̄m ambigere debz quin fides nostra in istis articulis sicut in omnibus alijs sit verissima. Et q̄ non sit fides p̄ter fidem romane ecclesie / p̄ quam homo possit saluari. Romana ē ecclesia / supra apostolice fidei petram. solida stabilitate fundata / nullius proz sus hereticę prauitatis procella potuit cōquassari. sed semp integritatem fidei seruabat. quā ab ipis recepit aplis. qui p̄ncipaliter in ea sacramenta instituerunt. et ecclesiasticos rit⁹ regulariter docuerūt. Ad ipis ergo apostolis. scz petro et paulo / quos viuos habuit / et defunctos custodit. huius sacrificij ritum accepit. quem hactenus inuiolabili cultu seruat. Nota deo cōuenit esse vbiqz simpliciter et pp̄ie. creature cōuenit esse in vno loco tantum. corp⁹ christi medio modo se habet. Cum em̄ sit creatura. nō debet creatori adequari in hoc q̄ sit vbiqz. cum vero sit vniūtum deitati. debet in hoc excellere alia corpora. vt simul et semel possit esse in diuersis locis et plurib⁹ subiectis. Quā Innocentius dicit. Nam vnus ⁊ idē nunc et tunc. hic ⁊ alibi sacrificatur ab omnibus. totus ē in celo. totus est in altari. et simul sedet ad dexteram patris. et manet sub specie sacramenti. Miraris / q̄ verbum. id est filius dei / iuxta sacramenti virtutem / totū simul

in diuersis locis existit. et non miraris
 quod verbum hominis iuxta vocis naturam
 totum simul est in auribus diuersorum. Quid
 quod naturam in christi corpore. cum propter na-
 turam ipse sit natus de virgine. Sicut
 ergo christus in singulis partibus est totus. sic
 in diuersis locis est vnus. Nec in hoc.
 Item nota quod in sacramento eucaristie.
 quoddam est secundum naturam. et quoddam sup-
 naturam. sed non super intellectum. quoddam su-
 per naturam et super intellectum. Secundum na-
 turam est quod accidentia sunt ibi in loco
 determinato. Super naturam et non super
 intellectum est. quod accidentia ibi sunt sine
 subiecto. Super naturam et super intelle-
 ctum est. quod ibi christus est tantus / quantum fuit
 in cruce. et tamen non excedit terminos illius
 parue forme. Dubitatur verum mira-
 bilius sit transsubstantiare quam creare.
 Nota quod in mutatione potest considera-
 ri triplex difficultas. vel ex parte termini
 a quo. vel ex parte termini ad quem. vel ex
 parte distantie terminorum. Primo modo crea-
 re est mirabilius. quia ibi est transmutatio
 de non ente simpliciter ad ens. Secundo
 modo transsubstantiatio panis in corpus christi
 mirabilior est omnibus. quia est in ens plus
 actu existens. Tercio modo incarnatio
 christi mirabilior est. quia ibi est vnio infini-
 te distantie. scilicet deitatis et humanitatis.
 Conuersio panis in corpus christi / est mu-
 tatio de ente actu existente in ens actu ex-
 istens. et hec mutatio non habet similitu-
 dinem in natura. sed alterationi omnino con-
 traria est. quia hic mutatur vna substan-
 tia in aliam et manet accidentia. sed in
 alteratione e converso est. quia ibi mutantur
 accidentia. et manet eadem substantia.
 His visis dicenda sunt aliqua de gestis
 sacerdotis. quia sacerdos primo se
 inclinatur. secundo eleuat eucaristiam. tercio
 more inclinatur. Primo sacerdos incli-

nat se reuerenter. et adoratur hostiam in
 signum huius. quod filius dei inclinatur celos
 et descendit vel in signum huius. quod christus
 post dispensationem sui corporis / dum exi-
 uisset in mortem oliueti et orasset in ter-
 ram se prostravit. Et inclinatur se / rep-
 sentans quod christus humiliatur se pro no-
 bis factus obediens usque ad mortem. Et
 ideo. ut inuitet populum ad christi corpore
 adorandum. Secundo eleuat corpus christi
 supra se. hoc fit propter plures causas.
 Prima causa est. quod ipse filius dei iam pre-
 sens in sacramento est post consecrati-
 onem ab omnibus circumstantibus / tamquam
 deus et dominus noster adoratur et reueren-
 atur. Secunda causa est. ut omnes rogent illud
 saluberrimum sacramentum sibi profici-
 cere ad salutem. Tercia causa est. ut ipse
 sacerdos reuocet populo ad memoriam
 christi eleuationem in cruce / quando pende-
 bat preceptibiliter / videntibus omnibus
 inimicis suis: quasi diceret sacerdos. U-
 dete deum et hominem / qui pro vobis pe-
 pendit in ligno. Illi exhibeatis reueren-
 tiam. qui pro vobis saturatus est appro-
 brijs et cotumelijs. Quis eleuationis
 figura / precessit in serpente eneo. quem
 erexit moyses in deserto. Unde Iohannes
 iij. Sicut moyses exaltauit serpentem
 in deserto. ita exaltari oportet filium
 hominis. ut omnis qui credit in eum /
 non pereat. sed habeat vitam eternam.
 Quarta causa. ut ostendatur magna
 dei potentia. qui de puro pane potest
 facere corpus filii sui. scilicet christi pau-
 corum verborum prolatione: Eleuat
 ergo sacerdos quasi diceret. O pecca-
 tor / hec hostia quam vides. prius fuit
 panis purus. sed modo est corpus sal-
 uatoris. quia qui hanc mutationem po-
 tuit. potest et remutare de culpa in
 gratiam. de gratia in gloriam. ad collocem in-
 o iij.

Nos autem homines reuelata facie/
gloriam dei contemplantes. in eadem ima-
ginem transformamur. Ne non credenti-
bus hanc mutationem. ve indignè sumē-
tib⁹. de quib⁹. iij. Regū. vij. Videbis
et nō gustabis. Quinta causa vt popu-
lus nō pueniat temp⁹ psecratiōis. sed
ex hoc cognoscat ipam esse psecratam
et xpm sup altare venisse. Sexta cau-
sa scribitur in rationali. ad ostēdendū
q hoc sacrificium super altatū sit om-
nibus sacrificijs ⁊ oblationibus. Unde
alexander quintus a beato petro dicit
Nihil in sacrificijs maius potest esse. qz
corpus et sanguis xpi. Nec aliqua ob-
lacio hac potior. Septima causa ideo
sacerdos eleuat xpm in sacramēto mō-
strans eū oibus. ad designandū illam
opprobriosam ostensionē. qua pilatus
eum iudeis ostendit dicens. ecce homo
Et post pauca Ecce rex vester. Joh. xj.
Sacerdos igitur eleuat xpm in sacra-
mento et ostendit populo. vt illam op-
probriosam ostensionē. ad memoriam
reuoct. et sic gratiaz actiones referat
Uñ sicut pñdi crucifixoꝝ xpi flexerūt
genua. et veniebant ad eū et dicebant
aue rex iudeoꝝ. sic ecōtra. nos veraci-
ter cum omni reuerentia et humilitatē
cordis. debemus flectere genua. dicen-
do istam orationē deuotā. que hora ele-
uationis p̄suevit dici. videlicet aue ve-
rum corpus. vel aliā qua homo sentit
se sue deuotioni ⁊ suo desiderio satisfā-
cere. Et sicut canina voce latrabāt ad
ostensionē xpi pilato/crucifige crucifi-
ge eum. sic nos ecōtra cum deuotione
orationes nostras dicere debemus. et
ad deū ista hora eleuationis tota intē-
tione clamare. Tercio sacerdos corp⁹
xpi morose retrahit. et sup altare collo-
cat. ad designādum q xpc de cruce de

positus in terrā fuit collocat⁹. in fundo
ne mūdo inuolutus. Vel ad dsignādū
q xpc desursum super altare in manus
sacerdotis aduenit. quous tamē dexte-
ram patris nō relinquat. Sciendū
etiā. q hora eleuatiōis cāpana pullat.
cui⁹ multe sunt cause Una vt veritas
correspōdeat figure. quia iū veteri tes-
tamento/leuite tpe sacrificij tubis clā-
gebant. sed quia illud sacrificium inter
oia est summū ⁊ supremū. ideo cāpana
que est tuba regis eterni/ psonat tēpe
eleuationis illius sacrificij. Secūda cā-
vt eius sonitu popul⁹ p̄monitus foret.
⁊ ad adorādum dñm prepatus. Alia cā-
vt populus audito cāpanaz sonitu ad
deuotionē ⁊ ad adorationē se preparet
et cōtra dyabolū intente se ainet. Si-
cut em̄ exercitus bellantiū auditis tu-
bis/animosiores ad resistendū hostib⁹
reddūtur. sic ⁊ nos debem⁹ fieri fortes
in resistendo. et viriliter agendo dñm
sustinere. Quarta causa ad puocandū
homies ad diuinū officij ⁊ ad laudē dei
Sciendū etiā q hora eleuatiōis cā-
dela accensa tenetur. Primo ad signū
leticie demonstrādū. Secdo ad demon-
strandum hoc q filius dei existens sub
sacramento. sit lux illuminans omnē ho-
minē veniētem in hūc mūdū Johis. j.
Uñ ysi. vij. ethy. dicit. Tūc em̄ accēdū-
tur lumina ab eis ⁊ deportant. nō ad
effugandas tenebras/cū sol eodem tpe
rutilet sed ad signū leticie demonstrā-
dum/vt sub tipo luminis corporalis/
illa lux ostendatur. de qua in euāgelio
Erat lux vera. que illuminat omnē ho-
nem veniētem in hunc mūdum. Ter-
cio hoc fit in signum hui⁹. q corda fide-
lium circumstantiū accendi debent de-
uocius/et inflamari feruentius ic̄.

Simili modo postq̄ cenatum
est accipies et hunc preclarum
calicem in sanctas et venera-
biles manus suas. Itē tibi deo gratias
agens: bene dixit dedit discipulis
suis dicens. Accipite et bibite ex eo oēs.
hic est em̄ calix sanguis mei noui et eter-
ni testamēti misterii fidei qui p̄ vobis
et p̄ multis effundetur in remissionem
peccatorum.

Ecce est sc̄da pars tercię ptis
p̄ncipalis ip̄ius canonis. in q̄
ponuntur verba efficiētia p̄se-
crationē sanguis xp̄i. Un̄ dicitur Sili
modo. q. d. sicut caro xp̄i sub forma pa-
nis a xp̄o p̄secrata est. et oibus discipu-
lis ad māducandū data: simili mō / id ē
eodē mō. vinū corpale est trāssubstātia-
tum in sanguinem xp̄i Et exponitur sic
Simili modo. id est eodē modo postq̄
cenatum est. id est celebrata cena. in elu-
agni paschalis. supple dñs iesus accipi-
ens. et hunc p̄clarum calicē / id est vinū
in p̄claro calice in sanctas / id ē sanctifi-
catas et venerabiles man⁹ suas. Item
id ē itē tibi deo. supple patri oipotēti.
gr̄as id ē gr̄a actiones agēs id ē refer-
rens. benedixit. id ē p̄secrauit virtute
diuina. dedit id est distribuit discipulis
suis dicens. accipite et bibite ex eo oēs
Em̄ p̄ quia. Idic est calix sanguis mei.
id ē calix p̄tines sanguinē meum. supple
qui est p̄firmatio p̄missōis noui et eter-
ni testamēti. misterii id est occultum
sacramentū fidei. qui sc̄ sanguis / effun-
detur pro vobis scilicet discipulis meis
et pro multis supple in me credentibus
in remissionē pctōz. id est ad delendum
crimia. Un̄ sciēdum. q̄ quartadecima
luna p̄mi mensis ad vesperā: xp̄e sc̄m
legem. tipicum pascha cū discipulis ce-

lebrauit. De quo cū diceret. desiderio
desideraui hoc pascha manducare vo-
biscum anteq̄ paciar. cum hoc dixit.
statim ostendit. vt scilicet pasche veteri
finem imponens / noui pasche nouū
substitueret sacramentū. Unde accipi-
ens panem. benedixit. fregit. dedit dis-
cipulis suis dixit Accipite et comedite
hoc est corpus meum Similiter et calicem
postq̄ cenauit dicens. Bibite ex eo
omnes. Idic est em̄ sanguis meus noui
testamenti. qui pro multis effundetur in
remissionem peccatorū. Math. xxvi. et
Luce. xxij. Accipiens et hunc p̄clarum
calicem. Vbi sciendum. q̄ xp̄e calicem
recepit reuerenter. benedixit trāssub-
stantiando eum / realiter. dedit discipu-
lis suis largiter. et postea quid esset q̄
dedit exposuit veraciter Dic ergo tex-
tus sic. Simili mō postq̄ cenauit chris-
tus / et corpus suum dedit discipulis
tunc accipiens et hunc. preclarum ca-
licem / id est vinum et aquam in calice
nam hic continens ponitur pro contēs-
to. scilicet calix pro vino. in sanctas ma-
nus que firmauerunt celos. construxe-
runt homines. vt ait Job. Sic venera-
biles manus suas. que ab omni creatu-
ra debent venerari. eo q̄ ab eis omnia
benedicuntur vt a summo pontifice.
defenduntur vt ab omnis regni impa-
ratore. et nutriuntur vt a dilectissimo
patre. iuxta illud Psalmi. Asperis tu
manum tuam. et imple omne animal
benedictione. Item / id est consequen-
ter. gratias agens tibi patri suo / pro
humani generis redemptione / que p̄
sanguinem suum in crastino effunden-
dum erat futura Vel iso gratias egit.
vt tibi patri per omnia gr̄ates refer-
ret. cui⁹ virtute vinū et aqua in suum
o iij.

sanguinem erant quertenda. vel iam fue-
 rant conuersa. eo quod iuxta sententiam iacobi
 i. Omne datum optimū. et omne donū
 perfectum. desursum est descendens a pa-
 tre luminū. Vel tercio ideo tibi patri
 gratias egit. ut nobis formā donaret:
 quod in omni tpe et opere nostro. prius ip-
 sum inuocaremus. et demū gratiarum
 actiones deuotius agerem. nō solum
 in prosperis. verū etiam in omni tribu-
 latione nostra et angustia. et in cunctis
 aduersis. Et hoc significat calix qui p-
 tribulatione et passione sepius i hēra
 scriptura ponit. sicut xpc dixit iacobo
 et iohāni. Potestis bibere calicē quem
 ego bibiturus sum. id est potestis passi-
 onē mortis tolerare quā ego passurus
 sum i cruce. Sic igitur xpc grās agēs
 deo patri. benedixit id est vinū et aquā
 in suum sanguinem quertit. Vel bene-
 dixit id est spū sancti donis impleuit.
 Vel benedixit id est sanctificationi tradi-
 dit. quia benedictio est sanctificationis
 traditio. xxviii. di. ca. ps. biterium. De-
 dit discipulis suis largiter et gratiose/
 dicens. Accipite et bibite ex eo oēs. hu-
 militer et deuote. fideliter et virtuose.
 Et nota. quod dicit dedit discipulis suis.
 nullus em bibat de calice xpi nisi fue-
 rit discipulus christi. Discipulus autē
 xpi est. qui sicut nō erubescit vocem au-
 dire magistrī. sic nec confunditur gestare
 speciem christi. ut inquit adam abbas
 parisen. Et subdit dicens. Deniq; tal
 discipulus innocētiam affectu retinet.
 affectu loquitur veritatem. habitu sim-
 plicitatem predicat. gestu grauitatem
 redolet. victu p cimoniam recolit. actu
 vite sanctitatem respicit. Nō hic locū
 habet iude proditoris iniqui fictio. qui
 licet discipuli habuit speciem tamē mē-
 tita est iniquitas sibi. Item dicit Accipite

et bibite ex eo omnes. In quo notat.
 quod etiam iude dedit corp⁹ et sanguinē
 suum: et hoc expresse vult August⁹ sup iō-
 hānem. ut supra satis est declaratū. Et
 dicitur. omnes id est quod pro omnib⁹ effun-
 detur. Unde. i. Job. ij. Ipse est propicia-
 tio pro peccatis nostris. nō pro nostris
 tantum. sed pro totius mundi. Nota primo
 ex hoc quod habetur diuisa forma consecra-
 tionis. vna corporis alia sanguinis. ex
 hoc nō est estimandū. quod corpus xpi di-
 uisum et seorsum sine sanguine sit sub
 specie panis. et quod sanguis seorsum et di-
 uisum sit sine corpore. quia nō est corp⁹
 vinū sine sanguine. nec sanguis est sine
 carne vel corpore. imo totus xpc ē sub
 vtraq; specie: et diuisus. scz corpus
 et anima et deus. ac p hoc vtrobiq; est
 vnum et simplicissimū sacramentum.
 Sub specie namq; panis est corpus xpi
 p quersionem. sanguis p cōnectionem.
 anima p cōiunctionē. et deitas p vnio-
 nem. Ista em̄ quattuor nō possunt ab
 inuicē separari nec diuidi. Sed du-
 bium relinquitur. ex quo sub vtraq; spē-
 cie panis q; vini vtrūq; scz corp⁹ xpi
 et sanguis xpi. imo et tot⁹ xpc sumatur
 quare ergo sub diuersis speciebus sit cō-
 secratio et videtur quod vna consecratio vlt
 species supfluat. Respondetur. quod sepatim
 fit consecratio corporis et sanguinis xpi. ad
 denotādum quod sanguis xpi in passione
 separat⁹ fuit a corpore Nam primo san-
 guis subtilis et intercutaneus p sangui-
 neū sudorem effusus fuit. Secūdo san-
 guis magis grossus etiam intercutane-
 us p flagellationē extract⁹ fuit Tercio
 sanguis capitis. p spinee corone impūsi-
 onem Quarto sanguis neruoz effluxit
 p clauozū infixionē. Quinto sanguis
 alens cor et vitam. p lancee translatio-
 nem Et sic totus sanguis xpi in passioe.

extractus et separatus fuit a corpore Christi
 Ideo in memoria istius fit separatim consecratio corporis et sanguis Christi. Inno. dicit. Licet sub utraque specie. utrumque scilicet corpus et sanguis Christi sumatur. utraque tamen species seorsum seorsum et neutra superflua ut ostendat quod Christus totam humanam naturam assumpsit ut totam redimeret. Quod nis ergo reuertitur ad carnem. vinum ad animam. quia vinum sanguinem operatur in quo est sedes anime Unde leui. xxv. dicit. Anima carnis in sanguine est Moyses etiam testatur idem in hoc. quod caro pro corpore. sanguis pro anima offerre batur Deuter. xij. Item panis et vinum seorsum in sacrificium offeruntur. ad designandum quod corpus et sanguis Christi ad tuitionem corporis et anime valeant. ne si sub alterutra specie tantum sumeretur. ad alterius tantum putaretur prinere salutem Item alia causa. ut in susceptione corporis Christi. plena doceatur resectio. Plena enim resectio est cibus et potus. Libi autem et potus. panis et vinum principalis est substantia Ex isto dubio aliud consergit. Ex quo eucharistia sub duplici specie consecratur. an debeat dici unum sacramentum vel plura. Respondetur. quod quo ad contentum est tantum unum et idem sacramentum. quia unum et idem sub utraque specie. scilicet totus Christus continetur. Sed quo ad species pertinentes. sic potest dici quod sunt diuersa sacramenta. Secundum alios vero sic dicitur. Sacramentum potest accipi active. id est sacramentum significans vel passive id est sacramentum significatum Si active. tunc sunt diuersa sacramenta significantia. Si passive/ sic est unum sacramentum. quia unum est signatum scilicet Christus. Unde cum dicitur in conpledis. proficiat nobis quesumus domine. vel purificet nos quesumus domine sacramenta

ibi fit relatio ad pertinentia siue significata. sed cum dicitur in singulari/ ut hoc tuum sacramentum etc. tunc fit relatio ad pretium et significatum. Sciendum scdo. circa verba litera primo dicitur. simili modo. ubi notatur quodam modo similitudinis. et illa similitudo potest referri ad actus Christi. quia Christus consummavit gesta et facta egit circa consecrationem calicis et panis. ut manifeste declarat verba textus. Scdo ista similitudo referri potest ad intentionem Christi. quia Christus accipiendo calicem et benedicendo. et gratias agendo. simili modo intendebat consecrare et benedicere et consecrare calicem sicut corpus suum. Tunc subditur. postquam constitutum est. in quibus verbis denotatur tempus institutionis huius sacramenti. Cum enim verus agnus pro peccatis mundi immolandus/ agnum typicum cum discipulis suis comedit/ dans finem et terminum legalibus sacrificiis que ipsum figurabant/ statim introduxit ac statuit verum sacrificium sui corporis et sanguinis virtutem omnium sacrificiorum legalium in finite excedens. Nihil enim proferebat nisi ratione deuotionis offerentis. Hoc autem sacrificium non sic. sed ex diuino pacto/ vel ex diuina ordinatione influit gratiam et virtutes istis qui offerunt et pro quibus offertur. Patet ex eisdem etiam verbis. quod cum primus acceperunt apostoli eucharistiam/ non eos ieiunos credere debemus. sed propter hoc non est calumnia/ dus ecclesie modus/ quod semper a ieiuniis accipitur. Placuit enim spiritui sancto. ut in honorem et reuerentiam tanti sacramenti. prius in os Christiani dominicum corpus intraret. et non quod pransi aut cenati/ illud acciperent. quod admodum isti fecerunt quos apostolos arguit. ad Cor. xij. dicens. Conuenientibus vobis in unum etc. Sub

dicitur: Accipiens et hunc ꝑ calicē.
 Un sacerdos accipit calicem ꝛ fatetur
 eūdem esse quē xꝑc accepit in cena in
 manus suas hūc et eūdem intelligēdū
 est. nō ydemptitate metalli. sed respēn-
 satione misterij. ꝛtinetem eādē materi-
 am sacramenti. scz vinum de genimine
 vitis. sicut ipse expressit. Nō bibam am-
 modo de hoc genimine vitis. donec bi-
 bam illud nouū vobiscū in regno dei.
 Ergo hic calix ꝛtinet vinū de genimine
 vitis. sicut et ille. nō vinū de figmento
 artis vel nature supplemento. Et ꝑ tan-
 to idem est specie. quāuis diuersus nume-
 ro vel specie facti. Sacerdos etiam ca-
 licem esse eūdem transsubstantiatiōe. nō
 in alterum sed in eūdem sanguinē quē
 xꝑc effundere voluit. et in potū vitale
 dare fidelibus suis in remissionē pecca-
 torum fatetur. et dicitur notāter hūc ꝑ-
 clarum calicem. Calix dicitur ꝑclarus
 ꝑpter ꝑclarā puritatem sanguinis. in
 calicem ꝑ ꝑsecrationem recipiēdi. qui
 sanguis xꝑi sub forma nobilissimi potus
 datur. In vase ergo ꝑsecratio. nobilissi-
 mo et purissimo recipi debet. De ꝑ-
 claritate huius calicis dicit ꝑpheta. Et ca-
 lix meus inebrians quā ꝑclarus est. Et
 dicitur hunc calicem Vbi sciēdum. quod
 calix tripliciter sumitur. Quis ꝑ ꝑ-
 se receptiuo potus vel liquoris. ꝛ sic su-
 mitur in ꝑposito. Secundo modo sumit
 ꝑ passionē xꝑi. Unde math. xx. Quid
 restas bibere calicem quē ego bibiturus
 sum. Et bene dicitur calix passio. quia scđm
 antiqꝛ cōsuetudinē / moꝛi debentibus
 dabatur amarum potus de calice. Et dicitur
 calix a calida potione. vel quod sumit
 mēsurate. Fidelis enim deus. nō ꝑmittit
 nos temptari vltra quā possumus sustine-
 nere aut portare. Tercio modo sumit ca-
 lix ꝑ poculo in ipso ꝑtēto. sic dicimꝛ

ille ebibit plenū calicem / id est vinum
 vel aliū liquorem de calice. et sic sumit
 tur postea cū dicitur. hic est calix sanguis
 meꝛ. applicando ad xꝑm sanguis et
 passio christi bene dicitur calix. a calida
 potione. quia sanguis xꝑi ad maximū
 feruorem amoris et deuotionis ꝑuo-
 cat. Vel a mēsurata sumptōe. quod passio
 christi volūate patris fuit cōmensura-
 ta. Un dicitur. Verū etiam nō sic ego ꝛ.
 Subditur. In sanctas ac venerabiles
 manus suas. Un calix istius nobilissimi
 poculi. nō nisi a sanctificatis ac ꝑsecra-
 tis et mūdis manibus tractari debet.
 Item tibi gratias agens / ad erudiē-
 dum nos vt in omnibus tribulatiōibus
 nostris. in gratiaz actione maneamus.
 que tribulatiōes nomie calicis figurant.
 Sequitur. Benedixit. quod vbum cum dicitur
 fit crux sup materiam in calice ꝑtētam
 a sacerdote intentionē ecclesie ꝑtinuā
 te. ad denotādum sanguinis xꝑi ibi cō-
 ficiēdi in cruce effusionem. Sed quali-
 ter benedixit. hic suspēdeo. quia circa
 verba ꝑsecrationis corporis sufficiēter
 est dictum. Dedit discipulis suis. intelli-
 ge. nō vinum purū. sed sanguinem sub
 forma vini. Istud sacramētū quāuis do-
 minus dedit discipulis suis sub vtraqꝛ
 specie / tam panis quā vini. tamē nūc ꝑ-
 pulo et vulgo scz laicis solum traditur
 sub altera specie. scz panis ꝛ nō sub spe-
 cie vini. Et eādē efficientiā habet sub
 altera specie sic sub vtraqꝛ. Greci ve-
 ro adhuc hodie tradūt ꝑplo sub vtraqꝛ
 specie. Quare autē laicis nō datur sub
 vtraqꝛ specie dictum est ꝑns. Sequitur
 dicens. Accipite et bibite ex eo omnes
 quia hoc poculum omnibus est necessa-
 rium: teste saluatore Johānis. vi. Nisi
 māducaueritis carnē filij hominis / et bi-
 beritis eius sanguinē ꝛ. De hoc poculo

et pane dicit zach. ix. Quid enim bonum eius est. quid pulchrum eius est. nisi frumentum electum. et vinum germinans. et ante hoc dixit. Tu vero in sanguine testamenti tui / eduxisti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Et subdit. Dominus exercituum pregit eos. et bibentes inebriantur vino. et saluabit dominus deus eos in die illa ut gregem populi sui. Ubi videtur notari influxus gratie / quem accipiunt digne hunc potum bibentes De hoc etiam potum dicit Cassianus. v. Bibite amici mei / et inebriantur carissimi. Amici enim dei existentes. spiritualiter per fidem et deuotionem hunc calicem bibunt id est influxum gratiarum dei. carissimi vero inebriantur. quia quicquid tales virtute illius sacramenti rapiuntur in excessum. id est in extasum mentis. quod obliuiscuntur horum que in conspectu eorum sunt mente et animo in celestibus peruersantur Subiungitur Hic est calix sanguis mei Hec verba sacerdos proferri debet cum intentione perficiendi sanguinem Et ponitur hic metaphorice retinens propterea et est sensus Hic est calix sanguinis mei. id est ille est sanguis meus. per modum poculi salutiferi ministratus Sed dubium. quare Christus addidit dicens: Hic est calix sanguis mei. et non dixit absolute. hic est sanguis meus. sicut dixit hoc est corpus meum Respondetur. quod hoc ideo fit quia sanguis de se non habet rationem notabilem. ideo addidit calicem quia calix ad potum pertinens exprimit sanguinem christi nobis in poculum salutarem dari et exhiberi. Item dubitatur. an hec verba sufficiant ad consecrationem calicis et sanguinis christi. vel etiam verba sequentia necessaria sint ad consecrationem Albertus dicit quod hec verba sufficiunt ad consecrationem san-

guinis christi. quia ad consecrationem corporis christi hec sufficiunt. hoc est corpus meum. Sed sanctus thomas vult quod hoc totum hic est calix sanguis mei noui et eterni testamenti / misterium fidei / qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. sit de forma sanguinis christi. Ratio est. quia conditiones posite ad subiectum vel predicatum alius cuius locutionis / sunt de integritate subiecti et predicati. illud autem scilicet noui et eterni testamenti / cum non sit locutio per se perfecta. oportet quod sit determinatio predicati huius orationis. hic est calix sanguinis mei Item quia ritus ecclesie est non leuare calicem quousque totum dicatur. usque ibi. hec quousque totum dicatur. Illie autem particule. scilicet noui et eterni testamenti / adduntur ad discretionem et differentiam huius hostie ab his que in lege et ante legem offerebantur. Et nota. quod hec verba / hic est calix sanguinis mei / sicut et illa. hoc est corpus meum / intentione proferuntur a sacerdote. ut scilicet in eis dem sacerdos facere intendat. et faciat quod christus intendebat et faciebat / conficiendo corpus et sanguinem suum Hec autem verba proferuntur cum pronome possessiuo. scilicet mei vel meum. in signum huius. quod in actione illa gerit et exhibet omnibus modis sacerdos vicem et personam christi. Nam si diceret. hic est calix sanguinis christi. non conficeret. quia verborum forma mutata est. Et quia de altero verba dicta / alienum quoque verba facerent sacerdotem a persona et vice christi. Unde dicit dominus ad sacerdotem. Sermones mei quos dedi in os tuum. non deficient ex ore tuo. adest enim nomen meum. et munera mea accepta erunt super altari meo: Nam si communicantes vinum sunt cum christo et in christo. sicut ipse dicit.

qui manducat meam carnem/ et bibit
meum sanguinem/ in me manet et ego i
co. Multo amplius sacerdotes pficien
tes et distribuētes xpo vniūtur. Dicit
ergo sacerdos. hic ē calix sanguis mei/
idem faciens. idem dicens. idem pfici
ens. quod xpc dixit. fecit et cōfecit xpo
in illo manēte et illud agente in psona
sacerdotis/ et sacerdote in psona christi
In quolibet em actu cōsecrationis. cō
memoratur illud quod xpus in vltima
cena paschali et in ppria persona egit. si
cut legitur de quodam monacho ordi
nis cisterciēsis monasterij waltzensis.
Habuī em ille sacerdos singularē gra
tiam in missa/ vt et verbis intēderet et
factis que gerūtur et pferuntur i missē
offitio et datus est illi horū plenior in
tellectus. Cum em in actu consecratio
nis verba de forma psecrationis pfer
ret. aliquociens occurrit illi in mente
cogitat⁹ dei. ecce nunc vnū es cū xpo.
xpc in te. et tu in illo. Affectu quoqz mē
tis orabat. Proficiat dñe iesu xpc gra
in me p veram fidem et caritatē. et hāc
beatificam vnitatem vt indiuisus sem
per a te maneam. et omnē lapsum fugi
am mortalis culpe. et picula euadamp
sentis vite. iudiciū et penam gehenne
cui nō defuit diuina p̄solatio. Elisum ē
em illi. qd missam celebraret. et ad eadē
verba veniēs/ cogitatumqz eūdem re
plicaret. et ecce videt se totum i hostia
et totum xpm in se ita mirabiliter: vt
duo corpora diuersis speciebus/ et linea
mentis corpaliibus distincta. eūdem ta
men locū occuparēt. tam in pprio sacer
dotis corpore. qz in hostia saluari. Nec
potuit ille sacerdos in omib⁹ creaturis
huius vnionis dignū habere exemplū
nec sufficiens documentū. Modum tñ
expressit in ferro ignito. Proprium ca

lorem et vigorē habet ignis. hec tamē
ferro p̄municat. Feruū vero habz ppri
am figuram et magnitudinē. que simili
ter igni nō negatur. Sic in ista visione
duoz corporum vnus locus et duplex
effigies apparebat. in qua xpc ostēdere
voluit. quomō esset vnū in actu p̄seca
tionis cū sacerdote. Beata igitur gens
cui⁹ est dñs deus eius. et populus quē
elegit dñs in hereditatem sibi. beator
illa in tam miram et beatificam vnionē
electa. gens sancta. populus acq̄sitiōis
genus electum regale sacerdotiū. Gau
dete ergo sacerdotes. quia elegit dñs
vos sibi i hereditatem. et ideo vos san
cti vocabimini. ministri domini dei nr̄i.
honorate misterii v̄m quia xpc vos
suscepit in honorem dei. date nomē ei⁹
magnificentiam. et cunctis actibus ve
stris custodiam. et p̄stentini illi in voce
labiorum vestrorū/ ob magni misterij
vestri reuerētiam vt homines in cultu
morib⁹ aut ductu. aut securi p̄strepen
tis mundi fluctibus/ ex bonis op̄ibus
vos cōsiderantes/ glorificent deum. et
patrem oīm. qui est benedict⁹ nunc et
eternū. Dicitur vltorius. noui et eter
ni testamēti. Cum em testamētū sit vl
tima bonoz distributio morte testato
ris firmata. seu p̄stitutio vel traditio d
ordinādis bonis/ attestatiōibus legit
mis firmata recte fides et lex xpi est te
stamentū nouum. nouitatem vite cōstis
tuens. et hereditatē xpi i fratrib⁹ et suis
fidelibus distribuēs et p̄mittēs. et hoc
in virtute mortis xpi i qua sanguis ei⁹
effusus est. Utrūqz em testamētū dei
dicatum est in sanguine. Velus em tes
tamentū firmatū est in sanguine ania
lium que imolabātur. Moyses em acci
piens sanguinem hircoz/ ipm libru et
omnem populū asperit dicens. Uic est

sanguis testamenti quod ad vos man-
 dauit deus. Ecce quod proprie dixit mo-
 yses sanguinem quo Christus est in cena.
 Nouum vero testamentum dedicatum
 est in morte et immolatione et sanguine
 Christi. Hoc testamentum dicitur nouum.
 quia hominem ad nouam vitam ponit
 puta ad vitam gratie et glorie. De hoc
 testamento nouo dixit Hier. Ecce
 dies uenit dicit dominus. et consumma-
 bo super domum israel et super domum iuda
 testamentum nouum. Hieronimus. Hoc tes-
 tamentum potest dici nouum id est ultimum.
 Nouissimum enim testamentum hominis im-
 mobile perseverat. quia testatoris morte fir-
 matur. Et ideo subiungitur et eternum. Por-
 ro testamentum non dicitur scriptura sed
 promissio. quod admodum dicit apostolus.
 ideo noui testamenti mediator est. ut
 promissionem accipiant. qui uocati sunt
 in hereditatem. Et secundum hunc modum
 dicitur. Sic est sanguis noui et eterni
 testamenti. id est firmatio noue et eter-
 ne promissionis. sicut ipse dixit et misit
 qui manducat meam carnem. et bibit me-
 um sanguinem habet vitam eternam.
 Dicitur etiam illud testamentum nouum
 et eternum ex alio. quia non est transi-
 torium nec reuocabile sicut uetus testa-
 mentum seu lex. sed est irreuocabile et eter-
 num. Uetus enim testamentum promittebat
 bona temporalia. nouum uero promittit
 eterna. Sed uidetur quod hic sit contra-
 dictio. quia nullum nouum est eternum. Di-
 cendum quod illud testamentum dicitur nouum
 respectu ueteris testamenti. et dicitur
 eternum id est perpetuum a parte post.
 quia eternabiliter durabit et permane-
 bit et non reuocabitur. Et hoc est contra
 hereticos qui dicunt. quod sicut post uetus
 testamentum scilicet patris successit testa-
 mentum nouum scilicet filii. sic post illud erit

tertium testamentum scilicet spiritus sancti. Con-
 tra hoc expresse est illud Psalmus. Tu es sa-
 cerdos in eternum etc. Sequitur misterium
 fidei. id est sacramentum secretum fidei. quod
 potest referri ad passionem et ad mortem
 Christi. que fuit sanctissimum sacramentum
 sub figura ueteris testamenti abscisionum.
 et fide antiquorum patrum percognitum.
 tanquam misterium regalis et generalis re-
 demptionis nature humane. Vel mis-
 terium fidei potest referri ad sacramentum
 id est ad sanguinem Christi. Sanguis enim Christi
 sub sacramento est occultum sacramen-
 tum fidei. quia aliud uideatur et aliud cre-
 ditur. Et sine fide hoc sacramentum nec
 apprehendi nec intelligi potest. Unde
 secundum Innocentium tria sunt in hoc sacra-
 mento discreta et distincta. uidelicet/
 forma uisibilis. ueritas corporalis. et
 et uirtus spiritalis: Forma panis et
 uini. Ueritas carnis et sanguinis. Uir-
 tus caritatis et unitatis. Primum oculis
 loquitur. Secundum animo creditur.
 Tertium corde percipitur. Primum est sacra-
 mentum et non res. Secundum est sacra-
 mentum et res. Tertium est res et non sacra-
 mentum. Sed dubitatur. quare non
 dicitur misterium caritatis. cum tamen
 secundum Chrysostomum calix Christi fuit signum
 eximie caritatis. Et iterum quare bap-
 tismus non dicitur misterium fidei. cum tamen
 in fide confirmatur. Ad hoc respondet
 alexander de hales. Licet in omnibus sa-
 cramentis aliud creditur quam cernitur.
 tamen maxime in illo. cum sit omnium
 sacramentorum nobilissimum et mirabi-
 lissimum. Tum propter uersionem. Tum
 propter accidentium ibi remanentium
 solitariam subsistentiam. et cetera mira-
 bilia ut dixi supra. Et ergo plus dicitur
 misterium fidei quam caritatis quia sine fi-
 de/nec apprehendi nec intelligi potest

Sequitur Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Glosa. Pro vobis presentibus et pro multis futuris effundetur. Illos enim expressit. quos saluare disposuit presentes. scilicet duodecim apostolos. duodecimus dyaboli erat et filius peccatoris et futuros quales nos esse speramus. De quibus ipse dixit. Non pro eis rogo tantum. sed pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me. Dubitatur quare dicit pro multis et non pro omnibus? cum tamen Christus dicitur agnus dei qui tollit peccata totius mundi. Iohannis. Respondet Innocentius: quod sanguis Christi non erat effundendus quantum ad efficientiam nisi pro electis. licet quo ad sufficientiam effusus sit pro remissione peccatorum totius mundi. Sed quare hoc magis additum est in consecratione sanguinis et non in consecratione corporis. scilicet quod pro vobis tradetur. Respondetur quod ideo. quia in sanguine magis representatur passio Christi. quia non nisi per vulnerationem effluit de corpore. Et nota quod greci dicuntur habere aliam formam consistendi sanguinem. puta hanc. Id est est sanguis meus novi testamenti. qui pro vobis et multis effundetur in remissionem peccatorum. Vel igitur ipsi non consistunt. vel sunt plures forme. Respondetur quod habet formam eis traditam a beato paulo. et est eadem forma intellectualis cum forma nostra. licet non sit eadem verbalis. Sequitur. In remissionem peccatorum. Ubi nota. Peccatum dupliciter dimittitur. scilicet quo ad culpe meritum. et quo ad debitum pene. Sanguis Christi precium sufficiens est ad remissionem culpe et pene. Assumpsit enim in se penitentiam pro hominibus. ut daret gloriam vniuersis. Effusio quippe sanguinis iusti pro iniustis

tam diues fuit ad precium. ut si vniuersitas crederet. nullam penitus dyaboli potestatem retineret. Sed dubitatur. Verum aqua cum vino conuertitur in sanguinem. Si dicitur quod sic ergo sacramentum sanguinis est aqua. imo populus. eo quod aque multe populi multi. Si vero non conuertitur. et post consecrationem existit. et quomodo separatur a vino. cum fuerit in vinum mixta. Preterea non solum sanguinem bibit sacerdos in hoc sacramentum. si post consecrationem aqua pura permanserit. post vnam ergo summptionem sanguinis non deberet in eadem die celebrare. ac si postquam aqua bibisset non deberet celebrare. In forte sicut vinum transit in sacramentum redemptionis. ita et aqua in sacramentum ablutionis scilicet baptismi. sed quis audet hec diffinire. Similiter illud inquitur. vtrum Christus resurgens ex mortuis. sanguinem reassumeret quem in cruce effudit. Si enim capillus in capite non pibit. quantum magis sanguis ille non perit qui est effusus de veritate nature. Innocentius respondet. Melius est deo totum committere. quam aliquid temere diffinire. Omnino nephas est opinari. quod quidam dicere presumpserunt. videlicet. aquam in flegma conuertit. Nam de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum menciuntur exisse. non attendentes quod de latere Christi duo precipue sacramenta effluerunt. videlicet sacramentum redemptionis in sanguine. et sacramentum regenerationis in aqua. Non enim baptizamus in flegmate sed in aqua. iuxta sententiam euangelij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Quibusdam autem non absurdum videtur. quod aqua cum vino mutatur in sanguinem. et a ratione. quia aqua per mixtionem transit in vinum. et vinum per consecrationem in sanguinem. Quis enim abigit

aquam in vinum transire/ cum multo
vino modica aqua infundatur. Si autē
plus aque q̄ vini apponitur. erit irritū
sacramentū. **P**oportet quidem q̄ tantū
vini ibi ponatur. q̄ aqua p̄mixta sapo
rem vini teneat. **D**ubitarur quid
sit faciendum sacerdoti/ si post p̄secratio
nem corporis comperiat vinum esse o
missum. **D**icit aliqui q̄ debet vinū ap
ponere. et supra illud p̄secrationem re
petere/ incipiendo ab ista p̄te simili
modo. **A**lij dicunt. q̄ apposito vino pa
nem cōsecratum debet inittere vino.
sicut fit i parascue. sicq̄ sacrificium su
mere. **E**go vero semper i dubijs quod
tucius iubeo p̄ferendū. **U**nde p̄mū est
faciendum. **E**t ergo gelafus papa dicit.
Divisio vni⁹ et eiusdē misterij sine grā
di sacrilegio fieri nō potest. **A**lter ergo
integraliter sumat. aut ab integris ar
ceatur. **Q**uicūq̄ ergo vni⁹ sine reliquo
p̄fecerit pena eius est p̄ annum abstine
re a tali sacramento. **T**ult em̄ q̄ sacra
mentū aut integra percipi debent. aut
ab eis est integraliter abstinendū. **D**e
hoc tamen dubio plenius vide thomā
de argentina sup. iij. sen. **S**ed dubium
incidit. quid valeat intinctio i parascue.
quia tunc vinū in calicem funditur.
et hostia in cena reservata intingit̄ vel
immittitur. **A**d hoc dicitur in rationali
Dicimus illud p̄tentum in calice. id est
vinū nō consecrari sed sanctificari. **A**li
ud est sanctificari. aliud autē cōsecrari.
quia consecrari est naturā mutari. **U**n
quādo panis cōsecratur. natura muta
tur. sed p̄ sanctificationem nō aufertur
natura. **R**atio est. quia si vinum ex con
tactu hostie p̄secraretur. tamen nunq̄
posset sumi ablutio sine sacramēto san
guinis. p̄sequens est falsum. **S**ed patet
p̄sequētia. quia semper aliquis humor

vini consecrati/ q̄tūcūq̄ modic⁹ ad
beret calici. et sic dum infunderet vinū
nō p̄secratum/ ex contactu vini p̄sēra
ti prius in calice existentis/ etiam p̄sec
retur. **E**t iterū. alius liquor infusus etiā
cōsecraretur. et est infinitū. **I**tem si sic
tunc mille hostie p̄secrarentur ad cōta
ctum vni⁹ hostie p̄secrare. quod est fals
sum et hereticum. **D**ecet aliquis
quid ergo designat q̄ hostia in die pas
ceus mittitur in vinū nō consecratum.
Dicendum q̄ p̄ hoc signatur. q̄ x̄pc̄ ea
die tot⁹ immersus erat in aquis tribu
lationis/ vt figuratum fuit iōne. i. vbi
dicitur. **T**ollite me et mittite me i mari.
Et ideo in persona x̄pi dicit propheta
Saluum me fac deus/ quoniam intra
uerunt aque. **T**el aliter p̄ hoc designa
tur q̄ x̄pc̄ in die pasceus totaliter in
suo sanguine est madefact⁹. **I**tem
dubitarur. si vna gutta vini post san
guinis p̄secrationem calici imponeret
quid fieret de illa. vtum etiam transi
ret in sanguinem x̄pi vel nō. **N**on pot
dici q̄ translat in sanguine x̄pi. quia su
per illam guttam verba p̄secrationis
sunt prolata. **N**ec potest dici q̄ nō trā
seat si cōmiscetur sanguini. quia tunc
illa gutta seorsum maneret segregata
a sanguine. quod tñ nō apparet. **Q**uia
ponamus q̄ vinum cōsecratum sit ru
beum/ et gutta superflua sit alba. certū
est q̄ gutta non apparet alba seorsum.
Quidam volūt asserere. q̄ sicut aqua
pura per aque benedictę cōtactum ef
ficatur benedicta. sic vinum p̄ sacramē
ti cōtactum efficitur cōsecratum. et trā
sit in sanguinem. quoz assertiōe minime
suffragatur. **I**nnocentius ergo respon
det. q̄ illud vinum nec trāsit in sanguis
nem nec sanguini p̄miscet. sed vtraq̄
spēs i sua natura p̄manet. et accidētib⁹

prioris vini mixtum / corpori quod sub
eis lateat vndeque circumfunditur non ma
diolans circumfusum. Ipsa tamen acci
dentia vinum appositum videntur ef
ficere quod inde convincitur. quia si aqua
pura fuerit apposita vini saporem assu
mit. cedit quippe natura miraculo. et
tunc supra consuetudinem operatur. Illi di
cunt. quod gutta addita vino consecrato
illa gutta quantum ad substantiam cor
rumpitur diuino miraculo / speciebus
remanentibus. que coniunguntur speciebus
prioris vini / si mulctum de vino ponitur
ad viam guttam sanguinis. sic quando
fit ablutio. tunc ibi definit esse sanguis.
quia species vini illius gutte sub qua
sanguis absorbetur a multo vino appo
sito. Et notandum. quod secundum consuetudinem
multarum ecclesiarum. post consecratio
nem calix eleuatur. licet sanguis christi in
eo immediate videri nequeat. cum non
habeamus oculos lineos. Tamen ista
eleuatio est veniens. Tum quia de la
tere christi eleuati in cruce effluxit sanguis
et aqua. Tum quia iste sanguis christi est
adorandus. Illi vero non eleuant calicem
ultra caput. quod credo propter piculuz
et negligentiam euitanda esse inuentum.
Unde contingit. quod quidam sacerdos cum
ante susceptionem corporis christi calicem
supra caput leuaret / et se cum calice et
sanguine christi signare per modum crucis
super caput vellet / sanguinem christi supra
propriam caput sudit. et sic maximam negli
gentiam commisit. Nec hoc credo carere
misterio. Potest enim causa huius misterij
esse. quia ex quo laicis hoc sacramentum
sub speciebus vini non confertur ideo
eo et eis per eleuationem supra caput non
ostenditur. Valeat ratio quantum possit
Sed eleuantes calicem supra caput sunt
diuersificati. Quidam eleuant calicem co

optum. ad designandum. quod illud sacra
mentum difficillimum est ad intelligendum
Et ideo. quia quando hoc sacramentum
instituit dominus. tunc sanguis suus in ve
nis latuit: et sub propriis speciebus fuit in
uisibilis sicut et nunc Et secundum guilhelmum
ideo ad designandum quod sepulto domino
clausum est monumentum ut dicit mathe
us. Illi vero eleuant calicem discooptum
quia tempore passionis christi sanguis christi
fuit visibilis. et visibiliter in cruce fun
debatur. Item quia velamina figurarum
ablata sunt. quia quod tipus figurabat
iam nunc abducto velo datur perspicui.
Praeterea igitur virgo. nos illo pane celi di
gnos effici.

Et quocienscumque feceritis in
mei memoriam facietis

Terponitur sic. hec id est haec
hostiam / quocienscumque super
ple obruleritis. feceritis id est
consecraveritis et manducaueritis in
mei memoriam facietis / id est mortis et
passionis memoriam habeatis. Nec ver
ba originaliter habentur Luc. xxij. Et
secundum rationale hec clausula. tam consecra
tionem corporis / quam sanguinis christi respici
cit. Et ideo post depositum calicem / diei
debet per que verba / traditis iam formis
consecrationis. christus ostendit suis discipu
lis et sacerdotibus / noui testamenti / per
huius sacrificij oblationem. quociens in
memoriam passionis offertur deum patrem
placari. sicut per passionem filij sui pla
catus. factus est deus pater super genus
humanum. Et ideo dicit in memoriam mei.
id est mee passionis et mortis facietis.
In hoc enim sacramento quotidie memo
riam christi et eius passionem reuocamus
sic apostolus prima ad Cor. xj. determinat

dicens. Quotienscūq; manducabitis
panem hunc et calicē bibetis. mortem
dñi annuntiabitis donec veniat. Propter
ter quod et dominus dicebat. Hoc faci-
te in meā cōmemorationē. Hanc vlti-
mam sui memoriā / dominus dereliquit
quē admodum si quis peregre profisci-
scens. aliquod pignus ei quē diligit re-
linquit: vt quotiens illud inspererit.
ipsi amicitias debeat memorari. qđ
pignus. is si perfecte dilexit: absq; fle-
tu et magno desiderio nequit aspicere.
Ideoq; salutarior hoc sacramentū insti-
tuit: quando venerat hora eius. vt trā-
siret de hoc mundo ad patrem. vt visi-
bilem sui memoriā nobis cōmēdaret.
Quod memoriale si perfecte christum
diligis. absq; fletu et magno desiderio
vlti spū offerre nō debes nec potes.
Nota. qđ triplex habemus memoriale
dominice passionis. Primum quantum
ad visum in scripturis et pieturis cru-
cifixi. ymagines em̄ in libris et eccle-
sijs depinguntur. vt nos in memoriā
christi crucifixi deducant. Secundum
verbiale habem⁹ quantum ad auditū.
scilicet in quantum predicationē de do-
minica passione deuote audimus. Ter-
cium quantum ad gustum. et hoc quo ad
sacramentū altaris. quo christi passio
patenter exprimitur. Ex quo igitur i ob-
latione hui⁹ sacramenti. recolitur me-
moria istius excellentissime caritatis /
quā christus in sua passione demonstra-
uit per quā et deus potest placari pro
nostris offensis. Nam nullū sacramen-
tum est isto salubrius. quo peccata pur-
gantur. virtutes augētur. et mens om-
niū carismatū spiritaliū abundantia
impinguatur. Nullum etiā ita efficax ē
ad delendum peccata. tam viuoz qđ

mortuozū. sicut oblatio eucaristie i mis-
sa. cū principaliter ibi adest qđ peccata
dimittit. Idcirco bonū et salubre est.
vt quilibet in ordine sacerdotali cōstitū-
tus. studeat se ad hoc sacramentū
percipiendum. per vite sanctitatē ac
deuotionem ita aptare. vt valeat illud
in remissionē suozū peccatum accipe-
re. Melius namq; ac tucius est. vt bonū
quod quisq; sperat sibi post mortem. p
alios fieri. tam in missis legendis. qđ in
alijs operibus. agat ipse per se dum vi-
uit. Unde beatus Gregorius in libro
dyalo. sic dicit. Delendum est. qđ tucior
via sit. vt bonū qđ quisq; post mortem
sua sperat agi per alios. agat p se dū
viuit. Beati⁹ em̄ est post resolutionem
corporis liberum exire de hac vita. qđ
post vincula libertatem querere: De-
bemus itaq; hoc presens seculum tota
mente contemnere / quotidiana deo
lacrimaz sacrificia offerre quotidianas
carnis et sanguinis eius hostias offerre
et inolare. Sed necesse est. vt cū hec
agimus / nosmetipsos deo in cordis cō-
tritione mactemus. quoniam qui passi-
onis domini misteria celebram⁹ debe-
mus imitari quod agimus. Item i alio
loco idē sic dicit. Si quis sacerdos pec-
candi ppositum nō habet. quotidie ce-
lebrare debet. ne priuet sanctā trinita-
tem maxima laude et gloria. quia maior
gloria in terra deo exhiberi nō potest.
qđ in missē offitio. quo sacrificiū laudis
scilicet ipse dei filius / deo patri offerē.
et ne priuet angelos leticia. viuos grā
defunctos venia. Inter em̄ omnia ope-
ra meritoria / primatū tenet missa.

v De et memores domine nos
 serui tui. sed et plebs tua san-
 cta: eiusdem christi filij tui do-
 mini dei nostri. tam beate passionis. nec
 non et ab inferis resurrectionis. sed et in
 celos gloriose ascensionis. offerimus p̄
 clare maiestati tue. de tuis donis ac da-
 tis. hostiam. puram. hostiam.
 sanctam hostiam immaculatā. pa-
 nem sanctū vite eterne. et ca licē
 salutis perpetue.

h Ec est quarta pars p̄ncipalis
 h totius canonis. in qua postq̄
 facta est et posita oblatorum
 consecratio. nunc fit cōsecratio p̄me-
 moratio. Et diuiditur ista pars in tres
 particulas. In p̄ma ostenduntur tria/
 per hec consecrata rememoranda. In se-
 cunda. oblatio istorū cōsecratorum re-
 memoratur et petitur. vt ista oblatio
 diuino vultu benignius respiciatur. et
 acceptetur. In tertia petitur effectus
 sacr: mēti. qui est gratie infusio diuine.
 Secda pars ibi. Supra que propitio.
 Tertia ibi. Supplices rogamus. et cō-
 struitur litera sic. Unde o domine nos
 serui tui. i. nos sacerdotes. sed et plebs
 tua sancta. id est populus xp̄ianus tua
 passione sanctificat̄. supple/ existentes
 memores eiusdē xp̄i filij tui domini dei
 nostri/ tam beate passionis. supple que
 nos beatificat. necnon id est etiam/ res-
 urrectionis ab inferis. id est a mortuis
 sed et in celos gloriose ascensionis/ offe-
 rimus id est imolamus. preclare maies-
 tati tue/ id est p̄re ceteris tue clare po-
 tentie. de tuis donis/ supple gratuitis.
 ac datis. i. collatis supple nobis hosti-
 am puram. id est purificantem/ atq; ab
 omni peccato originali imuncm. hostiā

sanctam. id est sanctificantē. supple ab
 omni peccato criminali. hostiam unma-
 culatam. id est sine macula peccati ve-
 nialis. et panē sanctum. supple existentē
 viaticum. et datorem vite eterne. et ca-
 licem salutis perpetue. id est inebriantem
 et letificantem/ nos perpetue ī glo-
 ria sempiterna. Sententia est hec
 Ex quo oblatio huius sacrificij. fieri debz
 in filij tui memoriam. et eius mortis et
 passionis. nos sacerdotes serui tui et to-
 ta ecclesia tua sancta p̄memorantes. tā
 eius beatam passionem. qm̄ ab inferis
 resurrectionem. et gloriosam ascensio-
 nem: offerimus tibi de tuis donis gra-
 tuitis. hostiam puram et. Nota p̄mo si-
 per hoc quod dicitur. vnde et memos-
 res. quia ipse dominus nobis p̄ceperat.
 vt hoc in sui memoriam faceremus Id
 circo tria cōmemoranda nobis propo-
 nit ecclesia. scz tam beatam passionem
 necnon et ab inferis resurrectionē. et in
 celos gloriosam ascensionem: quorum
 p̄mū. scilicet passio vulnerat caritatem
 scdm̄ scz resurrectio. corroborat fidem.
 terciū. i. ascensio. letificat spem. Quid
 em̄ in nobis magis caritatem accendit.
 q̄z q̄ proprio filio nō peperit deus. s;̄
 pro nobis omnibus tradidit illum. Chri-
 stus enim factus est pro nobis obediēs
 Quid magis in nobis fidem cōfirmat
 q̄z q̄ christus resurrexit a mortuis p̄mi-
 cie dormientium Quoniam q̄dem per
 hominem mors/ et per hominem resur-
 rectio mortuorū. Nam sicut in adam
 omnes moriūtur. ita et in xp̄o omnes
 viuificabuntur. Quid in nobis magis
 amplificat spem. q̄z q̄ christus ascendēs
 in altum/ captiuam duxit captiuitatē.
 dedit dona hominibus. vt vbi ipse est
 illic et minister eius sit. Nec innocētus.

Sed dubitatur quare non sit memoria incarnationis vel natiuitatis. et spiritus sancti missionis. Respondetur. quod incarnatio et natiuitas prius in habitu sacerdotalis. et in missa introitu. et infra specialiter et lucide commemorantur et spiritus sancti missio et cetera. infra commemoranda relinquuntur. idcirco hic nullum eorum recolitur. Illa causa specialiter tacta est in notabili primo Secundo notandum secundum wilhelmum. Sacerdos hec tria commemorans de quibus dictum est supra. primo dominice passionis. manus ad modum crucis ad utrumque cornua altaris extendit. habitu corporis/manuum christi extensionem in cruce representans. Nichilominus per hoc insinuat. quod christus pro iudeis et gentilibus. qui per utrumque cornua altaris designati sunt passus sit. Et quia christus prolixius orans factus est in agonia. idcirco agoniam illam habitu oculorum et faciei demonstrat. Dicens autem. nec non et ab inferis resurrexerit. illas manus ut prius ad se respiciens. eas parum erigit. Unde in cantico abacuc dicitur. Altitudo manus suas leuauit. Et hoc in signum illius. quod christus inuictus leo surrexit a mortuis. Iterum dicens. Sed et in celos gloriose ascensionis et cetera. eas aliquantulum erigit usque ad humeros. in signum quod christus eleuatis manibus ferebatur in celum. et sedet ad dexteram patris. Tercio nota circa verba textus ubi dicitur. nos serui tui et cetera id est sacerdotes quia ad istam hic loquitur de ministris ecclesie/successoribus apostolorum. ut sunt sacerdotes. inter quos et episcopi in primitiua ecclesia non erat differentia. Unde et sacerdotes memores esse debent. quod ipsi celebrantes missam/et sacrificium illud excellentissimum offerentes/non debent

ignorare se hoc sacrificium laudis in memoriam mortis et passionis christi offerre. et a memoria sua eam nunquam secludere. sed eam semper tanquam presentem se oculis habere. Et subditur. sed et plebs tua sancta. id est populus christianus. etiam memor esse debet tue passionis. quia non solum christus pro sacerdotibus. verum etiam pro tota plebe ne perieret. passus est et mortuus. idcirco et tota plebs huius amare passionis memor esse debet iuxta illud. Vos omnes qui transitis per viam etc. Hec plebs sancta dicitur. quia ex fide et baptismo sanctificata est. Et hec plebs una cum sacerdote offert. et ergo sacerdos dicit. nos serui. sed et plebs tua sancta offerimus. quia quod sacerdos agunt misterio populi agit voto. Et subditur. christi filij tui domini dei nostri. Filium dei vocat dominum deum nostrum quia eadem intentione et deuotione a nobis est colendus. quia deus pater. quia consubstantialis et coeternus est deo patri. non alter. sed idem deus noster et omnium. sic ipse docet loquens apostolis dicens. Creditis in deum. et in me credite. Deus se in hoc esse prestant. ut ait beatus Augustinus. Quod etiam infideles nolunt latere iudeos. dum eis diceret. si ego non facio opera patris mei. nolite mihi credere. si autem facio opera que nemo facit nisi solus deus. et si mihi non creditis. propter ipsa opera credite. quia ego in patre. et pater in me est. et pater in me manens ipse facit opera. Dominum nostrum in nomine. quis sit dominum omnium ut clamat scriptura. In ditibus tuis vniuersa sunt posita. dominus vniuersorum tu es. tunc dominum nostrum singularem privilegio ipsum nominam. quia per gratiam ipsius vocati sumus in sorte filiorum et scorum quorum se deum factes dicens. Ego sum deus abraham ysaac et iacob. Hoc nomen meum in eternum. et memorabile meum a generatione in generationem.

Subiungitur. Offerimus p̄clare ma-
iestati tue. Maiestas di dicitur p̄clara
quasi p̄re alijs clara. Nam si iusti flore-
bunt sicut sol i regno patris eterni. q̄
tomagis diuina maiestas refulget. Se-
quitur. Tuis donis ac datis r̄c. Dona
atq; data ad idem possunt referri. vid-
licet ad oblatorij substantiam/ que diui-
no munere nobis data. ipi deo reddun-
tur oblata. vel q̄ dona referantur ad
gratiam et dignitatem ordinis et ordi-
nationis sacerdotalis p̄ qua illi donan-
tur a deo/ vt possit hostia iure offerre.
Et data referuntur ad munera vel oblata
a plebe/ in obsequij diuine maiesta-
tis. q̄a omnia hec sunt diuini muneris
causa et nostre salutis. Scdm̄ innoc. ex-
ponitur sic. Nos offerimus tibi de do-
nis tuis. id est de frugibus segetij/ q̄tū
ad panem qui p̄uersus est in carne r̄ cor-
pus x̄pi: ac datis id est fructibus arborū
q̄tū ad vinū quod est cōsecratum in
sanguinem. De hijs inq; et illis offerim⁹
hostiam puram r̄c. Vel q̄ dona ad spū-
alia. et data ad temporalia referantur vt
fit sensus. Inter cetera dona tp̄alia et
spūalia que nobis cōtulisti/ offerimus
maiestati tue tanq; donū potissimū. ho-
stiam puram. id ē eucharistiam. immunē
ab omni peccato originali. sanctā ab oī
peccato criminali immaculatā. id ē sine
macula peccati venialis. Vel purā q̄-
tum ad cogitationē. sanctam quantum
ad locutionē. immaculatā quātum ad
operationē. Vel sic hostiam puram. i.
sine macula originalis p̄ceptus. vel pu-
ram a fomite carnis: Hostiam sanctā/
plenitudine virtutis. immaculatā a cō-
tagie culpe et erroris. Panem sanctū
vite eterne: quia est viaticū sustentans
viatores in via. vt possint ad eternam
patriam venire. et calicē salutis perpe-

tuē. in quo est potus inebriās nos r̄ leti-
ficans perpetue. Vel panem sanctum
id est sanctificantē. et datorē vite eter-
ne q̄tū ad stolam carnis. et calicē sa-
lutis q̄tū ad stolam aīme scdm̄ illud.
Ego sum panis viuus qui de celo descē-
di. si quis māducauerit ex hoc pane vi-
uet in eternum. Nota. ex hijs verbis
quiq; tangitur de x̄po. Est em̄ christ⁹
hostia pura. electos suos a peccatis pu-
rificans. hostia sancta electos suos san-
ctificans. hostia immaculata maculas
nostras purgans. panis sanctus vite
eterne. homines et angelos reficiens.
Calix salutis perpetue id est e calice sui
sanguinis inebriās et perfundes. Et fi-
unt hic quinq; cruces. ad recolendum
q̄ in virtute crucifixionis x̄pi. p̄ hanc
hostiam sacramentalem. purificamur.
sanctificamur. et imaculati reddimur.
Et i virtute eiusdem crucifixionis x̄pi
corpus x̄pi et forma panis est nobis ci-
bus vite. et sanguis eius sub ma-
ni est potus salutis p̄petue. Scdm̄ inno-
dicit. q̄ ecclesia dicit se memorā. nomi-
nice passionis pagere. statim accēdit
rem penam illius passionis memorat.
recolens quiq; crucibus christi vulne-
ra/ ipsi in sua passionis inflata. q̄ sunt
viventis petre foramina. in quib⁹ resi-
det ista immaculata columba fructuose
nificans. Est em̄ inter predicta quinq;
q; crucis signacula. quinq; vulnerum
dilecti filij dei. videlicet/ duorum vul-
nerum in manibus/ duorum in pedib⁹
et vnius in latere. Contemplatiua me-
morā/ tres cruces cōmuniter facit su-
per oblatam et calicem. quoniam in tri-
bus verbis vtrumq; pariter intelligi-
tur. Quinq; enim in crucis signaculo
panis separatur a calice. nisi cum di-
stincte et sepatim noiantur in canone.

Et ergo ibi distincte nominantur hostia corpus xpi cū dicit. panem sanctū. Ergo etiam oblata diuisim cruce signat. et similiter calix quia subditur et calicē igitur etiā diuisim signatur. Verū etiā est q̄ erecta pars crucis. sup panem solummodo transuersa vsq̄ sup calicē debet extendi. quoniam erecta pars crucis corpus sustinuit. transuersa vō brachia distendit. Sed hic oritur q̄stio s̄m innoc. Non p̄mittēda silentio. quare sup eucaristiā p̄secratam plenissime adhuc b̄ndictionis signum imp̄mitur. Ego sup hanc questionē. pot̄ velle doceri q̄ docere. magisq̄ referre q̄ p̄ferre sententiā Verū qui. nihil a maioribus dictum in hac re potui inuenire. dico t̄m sine p̄iudicio qd̄ sentio: In canone siq̄dem aliud signa p̄tendunt. et aliud verba. Verba nanq̄ p̄ncipaliter spectant ad eucaristiā p̄secratam. siq̄na vero ad hostiam d̄nice passiōis recolenda. Nam v̄bis vt̄mur ad p̄secratam. p̄ uinem et vinū in corp̄ et sanguinē xpi. Signis vero vt̄mur ad recolendū ea que p̄ ebdomadā primā an̄ festū pasche acta et gesta sunt circa christum. Dicatur itaq̄. q̄ signa nō referuntur ad p̄secrationē. sed ad historiam recolendā d̄nice passiōis. Nam q̄stū ad ordinem eucaristiē p̄secrādē. capitulū illud. scilicet. qui p̄ die q̄ pateretur. in fine canonis subici debuisse. qm̄ in eo p̄secratio p̄sumatur. sed quoniam imp̄dimisset ordinē historie recolendē. quia qui d̄qd̄ fuit gestum in medio. recolere tur in fine: p̄uide vidit ergo canonis ordinatō. vt ordinem seruaret historie. quare et verba p̄secrationis canonis collocauit. vt que sequeretur intelligat̄ur p̄cedere. maxie ea que videtur respicere p̄secrationem. s̄m illam q̄

sepe fit. vt que narrationem succedunt intellectu p̄cedunt. vel potius vt tam literē q̄ historie/suus ordo seruetur.

Supra que propitio. ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere. sicuti accepta habere dignatus es m̄iēra pueri tui iusti abel. et sacrificium patriarche n̄ri abrae. et quod tibi obtulit summus sacerdos tuos melchisedech sanctum sacrificium/et immaculatā hostiam.

Secunda p̄ticula quarte part̄is p̄ncipalis. in qua ista cōsecrata et oblata in figuris commemorant̄. Et petitur vt diuino vultu benignius respiciantur ad deo et acceptentur. Et cōstruitur litera sic. Supra que supple dona et data. supple o de? digneris respicere propitio vultu/id ē placida facie. ac sereno id est illuminato et digneris habere accepta/id ē grata: supple q̄stum ad offerentem. sicuti dignatus es habere accepta. id est grata. m̄nera/id est oblationes. pueri id ē seruī tui iusti. abel sic dicti et sacrificium id ē olocustum. abrae nostri patriarche. id est sancti patris. et qd̄ supple sacrificiū summus. id est sup̄mus sacerdos tuus. melchisedech sic dicti. obtulit tibi sanctum sacrificium et immaculatam hostiam: Sentētia est ista. O deus pater clementissime nos petimus. vt digneris respicere propitiō. placida facie super hec dona et data. id ē super corp̄ et sanguinem xpi filij tui habendo ea grata et accepta sicut grata et accepta dignatus es habere m̄nera iusti abel. et sacrificia sancti abrae p̄riarche et melchisedech summi tui sacerdotis. Nota supplicat̄ hic. vt d̄ns dignet̄ respicere

p. iij.

super illa oblata et consecrata. sereno et placido aspectu. non tamen est ex hoc estimandum. quod vultus dei immutetur quicquid scilicet tunc vultum suum deus serenat et illuminat cum suam misericordiam erga nos exhibet et demonstrat. iuxta illud psalmi. lxvi. Illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri. Tunc subiugitur. Sicuti accepta habere dignatus es etc. Secundum innocencium. lyficuti exprimit similitudinem aliqualem non tamen equalem. Multo quippe acceptus est hoc sacrificium. quam quod obtulit abel. abraham vel melchisedech. Habet enim amplius res quam umbra. veritas quam figura. Spiritus autem similitudinem magis quam qualitatem siue equalitatem debemus notare. Similes ergo offerendo sumus abel. si recte quidem offerentes nihilominus dividimus. quod quod et cayn non egit peccavit. sua namque non recte obtulit. sed retinens sibi seipsum. et eorum suum auferens deo. male diuisit. Abel autem acceptum deo inquit obtulit in corde olocaustum. quod non se sibi retinuit. sed totum se deo subdidit et impedit. Et ideo deus respexit ad abel et ad munera eius. Sed cayn autem et ad munera eius non respexit. Quod dicitur respexit ad cayn. et postea ad munera eius. quia offerens non placuit a muneribus. sed munera ab offerente. Similiter abraham egregia. fide. primo se totum obtulit altissimo. quia credidit abraham deo et reputatum est ei ad iusticiam. Et postea cum duceret sua offerenda. placidas deo hostias offerebat. quod ut nos facientes imitari emur. deus ab illo exigit paternos affectus. Tolle inquit filium tuum unigenitum quem diligis ysaac. et offer eum in olocaustum super unum montium quem monstrauero tibi. Gen. xxi. Statimque proptum et obedientem inuenit. imo nobis ostendit. melchisedech nisi prius se acceptum

deum sacrificium obtulisset. futuroz causas non puenisset. quarum intuitu / mysticum / pane et vino. primum obtulit sacrificium. Erat enim sacerdos dei altissimi. Nos igitur assistentes ad offerendum si recte diuidimus. nos prius in sacrificium offeramus. ac deinde sicut munus abel. sicut sacrificium abrae. sicut olocaustum melchisedech: vota nostra acceptabit. Sed dubitatur. quare adducti sunt typi et figure de tempe nature. et non typi vel figure legales. Respondetur. quod hoc fit ideo. quia illi patres qui in tempe nature in fide hostias obtulerunt / semper fuerunt deo accepti. hostie autem legales minus accepti fuerunt. sed ad tempus tolerabatur. ut eas populus carnalis potius deo vero quam ydolis offerret. ideo dicit deus per prophetam. Nunquid manducabo carnes thaurorum. aut sanguinem hircorum potabo. immola deo sacrificium laudis. psalmi. xlix. Sed quare isti tres pres veteris testamenti per ceteris hic nominantur. Respondetur quod ideo quia sacrificia eorum acceptiora erant / et eorum sacrificia specialibus ceteris / hoc sacrificium novum et nostrum prefigurauerunt. et figuram passionis christi et eius sanctissime cene valde proprie representabant. Quid enim per munus abel offerentis de primo genitis. nisi christus exprimitur. primogenitus in multis fratribus. qui obtulit se ipsum. agnum immaculatum deo patri de quo. i. Johannis. Ecce agnus dei. Et in Apocalypsi dicitur. Iste est agnus qui occisus est ab origine mundi. Et sic abel iniuose interfectus est a fratre suo sic et christus iustus / maliciose et ex invidia / a fratribus suis scilicet iudeis occisus est et necatus. Quid per sacrificium abrae unicum et dilectum filium offerentis / nisi passio domini figuratur / et

immolatio filij dei a patre p nobis. De
 qua apostolus dicit. Proprio filio suo
 nō pepercit deus. Sicut abraham obe-
 diuit deo filiū suū immolādo. sic xp̄s
 factus est obediens patri vsq; ad mor-
 tem: et in manus patris tradidit sp̄m.
 Oblatio vero melchisedech/ tam pro-
 prie nouum sacrificium demonstrat: q̄s
 inde p̄dictum est. tu es sacerdos i eter-
 nū sc̄m ordīnē melchisedech p̄s. cxix.
 Cui fm̄ apostolū p̄ omnia fili⁹ dei assimi-
 latus manet sacerdos in perpetuum.
 Sicut em̄ melchisedech panē et vinū
 obtulit. vt legitur Gen. xiiij. Sic xp̄s
 sub specie panis ⁊ vini offertur pro no-
 bis deo patri pacificans nob̄ ip̄m. xp̄s
 abel dicitur ratione innocētie. abraham
 ratione obedientie. melchisedech ratio-
 ne clementie et sanctitatis eximie.
 Melchisedech interpretatur rex iusticie
 qui fuit rex salem/ id est pacis. et figura-
 bat xp̄m. De quo ps̄. Dicitur i dieb⁹
 eius iusticia ⁊ abundantia pacis. Ulte-
 rius nota. Abel dicitur puer. tam a
 puricia q̄ a puritate. iuxta illud ysa.
 lxij. Ecce puer meus dilectus que elegi
 posui super eū sp̄m meū. Abraham dicitur
 patriarcha. nō tm̄ israelitice plebis. s; ⁊
 et populi christianam. Illi⁹ israelitice ple-
 bis p̄ carnem. istius vero p̄ fidem sc̄m
 illud. Non vltra vocabitur nomē tuū
 abraham. sed abraham. q̄ patrem multaz
 gentiū cōstitui te. Nota in litera subdi-
 tur Sc̄m et immaculatū sacrificium.
 Hec verba i canone addidit leo papa
 p̄mus. Et possunt referri ad sacrificiū
 melchisedech. qd̄ dicitur sanctū ⁊ immā-
 culatū p̄pter sacrificiū eucaristie in ip̄o
 figuratum. Ipse em̄ melchisedech. vt le-
 gitur Gen. xiiij. obtulit panē ⁊ vinū in
 sacrificiū reddēdo gratias deo de vi-
 ctozia abrae. quod erat valde acceptū

deo. sed referendo ad n̄m̄ sacrificiū.
 tunc esset sensus: Sicut ista tipica sacri-
 ficia tibi dō accepta fuerūt. sic hoc san-
 ctum sacrificiū. et hostia immaculata q̄
 in se semper tibi accepta est. Etiam q̄s
 tum ad offerentem acceptabilem face-
 re digneris. Nota istam orationem et
 alias sequentes. sacerdos orat extēsis
 brachijs et manibus super mensam al-
 taris Sacerdos manus extēdit. quia
 xp̄s super aram crucis manus extēdit.
 iuxta illud p̄pheticum. Extendo man⁹
 meas ad populū nō credentē mihi. Et
 orat iunctis manibus. alias duob⁹ di-
 gitis. scz indice et pollice in vtraq; ma-
 nu. Nec de cetero eas disiungit. nisi qm̄
 facit signū crucis. vel hostiam tangit
 vsq; ad ablutōnē calicis. Et quare hoc
 sacerdos facit rationale ponit multas
 causas. Una q̄ hoc fit ob reuerēciam
 corporis et sanguis xp̄i. ne digiti aliq̄s
 aliud tangant ante lotionem nisi hosti-
 am. Secunda causa. quia sicut i tali di-
 gitorum iunctione digitus maior con-
 iungitur minori/ et p̄mus sc̄do. sic p̄ pol-
 licem deus pater. et p̄ indicem filius in-
 telligitur. Tercia causa. ad denotādum
 q̄ fideles xp̄i corpus/ fide et deuotiōe
 tangētes/ debent esse caritate iuncti.
 Et sicut digiti isti faciēdo signū crucis
 sepantur. Sic fidei operatōes in hac
 vita cum expedit separantur. Quoniam
 qm̄q; p̄ contemplationē ad sp̄alia elenā-
 tur. et qm̄q; pro mūdānis necessitatib⁹
 tp̄alia ammittant. Quarta causa con-
 iunctio digitorū indicat. q̄ mens et cor-
 pus sacerdotis/ corpe et sanguine xp̄i
 debent esse inseparabiliter coniuncta.
 Quinta causa. vt si aliqua p̄ticula hostie
 digitis adhaerit. vt eo tucius obserue-
 tur. Hec rationale

Appliques te rogamus omni
potens deus iube hec pfer/
ri per man^o sancti angeli tui
in sublime altare tuum. in p^spectu diui
ne maiestatis tue/ et p^sta. vt quotquot
ex hac altaris p^ticipatione sacrosan
ctū filij tui cor pus et san guis
nem sumpserim^o omni bene dictio
one celesti et gratia repleamur. Per
eūdem christum dñm nostrum.

Tercia p^ticula huius quarte
partis pⁿcipalis ip^si cano^s
in qua petitur effectus hui^o
sacramenti. qui est diuine gratie infusio
Cōstruitur ita sic. Omnipotēs deus
nos supplices id ē humiles et deuoti/ ro
gamus id est deprecamur te. iube id ē fac
supple hec vota nostra. pferri id est rep^s
sentari per manus id est p^r misterium san
cti angeli tui/ supple assistentis. in subli
me altare tuū id est in totam curiā cele
stem. in cōspectu diuine maiestatis tue.
id est glorie tue. vt quotquot id ē quot
cien scūq; nos fideles tui. sumpserimus
sacrosanctū id ē sanctum corpus et san
guinem filij tui. ex hac p^ticipatione. id
est cōmunionē altaris repleamur omni
benedictione et gratia celesti. p^r eūdem
xpm dñm nostrum. Sententia est ista.
Omnipotens deus/ humiliter te de
precamur. iube nostra vota et n^ras ora
tiones. p^r misterium sanctorū angelorū/
pferri in p^spectu tue diuine maiestatis
vt omnes ex hac p^ticipatione altaris/
gratia et celesti bñdictione repleamur.
Nota p^mo. sacerdos dicens hanc ora
tionem humiliter se iclinat ante altare.
vt corpore ostēdatur foris. qd p^r humi
litate geritur intus. Et fm innoc^o illa
inclinatio rep^sentat humiliationem
xpi in sua oratiōe. iminēte sua passione

in monte oliuaz. quia fm euangelistas
dñs himmo dicto exiit in motem oliua
rum trans torrentē cedron vbi erat or
tus. i quem introuit ipe et discipuli ei^o
Et dixit discipulis suis. Sedete hic do
nec vadam illuc et ozem. Et assumpto
petro et duob^o filijs zebedei/ cepit cō
tristari et mestus esse. et pgressus pusil
lum. procidit in faciem suam orans et di
cens. Pater/ si possibile est transeat a
me calix iste. Verūtamen nō sicut ego
volo sed sicut tu. Et venit ad discipulos
suos. et inuenit eos dormientes. Sed
et secūdo et tercio abiit. et orauit eūdem
sermonem dicēs. Et factus est i agonia
prolixius orabat. et factus est sudor ei^o
tanq; gutte sanguis decurrentis in ter
ram. Et tunc venit ad discipulos suos
et dixit eis. Surgite et eam^o Ecce ap
propinquat qui me tradet. Adhuc eo
loquente. ecce iudas vnus e duodecim
venit cū turba multa et c. Qui aut tra
didit eum dedit eis signū dicens. Quē
cunq; osculatus fuero. ipe est tenete eū
Et p^sestim accedens ad iesum oscula
tur eū. Per hoc ergo qd orat sacerdos
inclinans se. rep^sentatur illa inclinatio
xpi/ qua procidit i faciem positus geni
bus orans et dicens. Pater si fieri po
test et c. S; qd sacerdos sub istis verbis
vt quotquot ex hac altaris p^ticipatiōe
osculatur altare rep^sentatur osculum
iude traditoris. Sed fm alios. inclina
tio sacerdotis in hoc loco significat in
clinationē capitis xpi. Inclinatio nāq;
capite. et expansis manib^o tradidit spi
ritum. quod nō aliud significare videt^r
q; largitatem sue caritatis. Expandit
ein manus ad suscipiēdū nos in suū am
plexum et quasi nostrā pacem deside
rans osculari nos velit. aut auditū be
nignum prebere. Sed osculum altaris

significat recōciliationē nostram cum deo. in morte xpi. p. quam recōciliatio nem: recepimus in morte ipsi? et recōciliati digni efficiamur gracia dei. Quoniam qui fuerimus inimici. iam facti sumus valde dilecti et amici. Porādum etiam scōm p̄suetudinē aliquoz/ cum sacerdos illam orationē orat. supplices rē. stat inclinatus. cancellatis manibus ante pectus. ad designādum. q̄ orationis humilitas que p̄ inclinationē designatur. tunc exaudiri digna est et nō alias. si ex fide pectoris et mentis. p̄ dilectionem opantem pcedit: que opatio p̄ manus intelligitur. Et quia opa aliqua sunt vite p̄emplatiue: aliqua actiue. q̄ q̄dammodo cancellati in se habēt. sicut sinistra ad dexteram. Omnia em̄ opera vite actiue/ supposita et inferiora sunt ad opa vite speculatiue. Et opera vite p̄emplatiue sunt altiora. et pficiunt et p̄sumant opera vite actiue. Ideo in ip̄az manū cancellatiōe/ sinistra sup̄ ponitur dextre. Rursus orat cancellatis manibus añ pectus. quasi in ip̄o facto dicat sacerdos. Obsecram? te supplices. p̄ crucem et passionē tuam. quā sustinuisti expansis manibus in cruce. Cancellatō em̄ manū xpi figurat crucifixionem. Hec rationale. Et postea sacerdos facit tres cruces s̄m innocētū. Unam distincte super oblatam. aliam super calicem. terciam seipm̄ signando in facie. Forāsan p̄pter sudorem corpis crucem imprimit sup̄ corpus et p̄pter guttas sanguinis imp̄mit crucē super sanguinem: et quia xpc̄ procidit in faciem suā/ sacerdos se signo crucis signat in facie. Vel p̄ alias duas cruces. quas facit sup̄ corpus et sanguinem. designātur vincula et flagella. Vincula quib? ligatum fuit corpus. Flagella. quibus

elusus est sanguis. Nam de vinculis legitur. Ministri p̄prehenderunt iesum et ligauerunt eū. De flagellis legitur. P̄prehendit pilatus iesum. et flagellauit eum cui? liuore sanati sumus. P̄ter terciā vero crucem quā sacerdos facit sibi in faciem. Recolitur illud q̄ expuebatur in faciem eius et q̄ palmas in faciem eius dabant. et velabant faciem eius dicētes. P̄phetiza chrisite quis est qui te p̄cussit. Hec om̄ia innocētius. Sed albert? sup̄ illud ps̄. P̄participē me fac deus oīm timentium te rē dicit. cruces hic facimus. vñā super corpus xpi. aliam sup̄ sanguinem. terciā ante faciem: vt recordemur corpus xpi crucifixum. et sanguinem eius effusum in cruce. et q̄ p̄ passionem xpi/ crux facta est formidabilis figura demonib? quia caractere crucis efficaciter cōtra demones munimur. Sz alij dicūt sic. q̄ p̄ma crux que fit supra corpus xpi signat. q̄ xpc̄ portauit crucem. p̄mo in p̄p̄io corpore ad delēda peccata. sicut dicit apostolus. xpc̄ peccata nostra portauit in corpore suo super lignum. vt peccatis mortui iusticie viuamus. Secūda crux que fit sup̄ calicem tectum. p̄tinētē sanguinem representat. q̄ xpc̄ victa morte/ triumphū suum et cicatrices victricis carnis int̄ ulit in celum. vbi in p̄spectu patris etiā interpellat pro nobis. Tercia crux fit i figura illius. q̄ sp̄s sanct? missus est ad fidelium sanctificationem et gratiaz donationē. et plenissimā cōsolationem. Sacerdotes scandalum gentib? vero stulticiam. virtutē autē dei his/ qui salui sūt gentilib? et iudeis. In signo namq; crucis. tota fides p̄prehenditur. et ideo virtus diuina nō im̄ merito nūcupatur. sicut claruit cuidā

monacho. Quis enim est illi. q̄ cum dyabolo debet pugnare. cūq̄ se signo crucis signaret et munitur/ tabescens dyabolus dicebat. Non pauerē signū. si nō p̄tineret tam magnum misterium. Montachus ait. Quid est hoc ergo/ et quale misterū. q̄ in tantū formidie cōturbaris/ et quasi victus tabescis. Respondit demon. In formatione crucis tota fides p̄tinetur. que ex corde credētis facta et formata/ ip̄m sic induit celesti armatura. vt omnē meā virtutē excuciat quasi puluere. Audite mira. Leuare manū sursum. nihil aliud proficit q̄ q̄ vnus est deus possessor celi et terre. visibilis et inuisibilium cōditor. Et hoc quasi iuramento firmatur. propter fidei assertionē indubitatā: qua dicim⁹. Credo in vnū deum patrē omnipotentem. Manus de sursum ducta vsq̄ ad p̄cordia: hoc fatetur signanter. q̄ vni genitus filius dei/ cōsubstantialis et cōetern⁹ patri de sursum venit. ad susceptionem hominis. et ex sinu patris iuterum venit virginis. Quare hoc credētes dicimus. et in vnū dñm iesum xpm et vsq̄ et homo fact⁹ est inclusiue. Deinde ad sinistram ducta nihil aliud p̄tendit. q̄ q̄ idem dei fili⁹. inuenit nos obnoxios maledictōis. et filios ire a sinistris positos. cū dyabolo deputatos. Ducendo tamen ad dextram manū in carnationis causam/ passionis efficaciam/ mortis xpi meritū. resurrectionis triumphum/ p̄ quā ad benedictionē dei p̄ducimur clare enūciat. Unde seq̄tur. Crucifixus etiam pro nobis. vsq̄ ubi. cui⁹ regni nō erit finis. Sic igitur fide instituti spe firmati. caritate exarniati. in vnitatem tendim⁹ beatorū baptizati et cum fiducia expectantes resurrectionem mortuorū. qd̄ in vltima clausula ad

iūgimus. et in sp̄itū sanctum. vsq̄ ubi. et vitam venturi seculi. Illi dicit. et. q̄ in his signis intelligi datur. q̄. necesse habemus. vt dñs noster tribuat castitatem corporis. quod intelligit in hoc quod dicit corpus. Item necesse habemus vt tribuat nobis fidem. Iust⁹ em̄ ex fide viuit et anima in sanguine est. Et hoc intelligitur cum dicit et sanguinē. Item necesse habem⁹ vt d̄ omnibus tribuat nobis cognitionem/ et cogitationum puritatē. quod in tercio intelligit quia facietem⁹ sup pectus tercia crux imp̄m̄ ubi cogitationū sedes est. Ergo si seruauerim⁹ et amauerimus castitatem corporis. fidei firmitatem. aiaz puritatem. gracia et celesti benedictione mereamur repleri. Sed adhuc alij d̄ istis tribus crucib⁹ dicūt: q̄ duo signa crucis/ sup corpus et sanguinem sunt p̄ hoc intelligitur. q̄ p̄ mortē xpi a duplici morte liberamur. scz corporis et aie. sed tamen p̄ passionem in mente seruamus. q̄ in tercio signo exprimitur. quia si p̄patimur/ et pregnabimus. vt dicit paulus. Item in istis tribus signis. representatur diuersitas passionis xpi. flagellatio quo ad p̄mū. sanguis effusio quo ad scdm̄ faciei velatio quo ad tertium. Secdo nota circa verba text⁹. scz iube hec p̄ferri. dicit Innocētius. q̄ tante p̄funditatis sunt hec verba. q̄ intellect⁹ hūamus ea vix sufficit penetrare. Nam et beatus Gregori⁹. tanti sacramēti dignus interpretes in quodā loco. de illis tanq̄ d̄ re ineffabili/ pene ineffabiliter loquens dicit. Quis fidelitū dubiū habere possit. in ip̄a iminolatiōis hora ad sacerdotis vocem/ celos aperiri. et misteria chorosq̄ angelorū adesse. summanimis sociari. terrena celestibus p̄angi. vnū ex visibilibus et inuisib. lib⁹ fieri.

Et alibi. Uno atq; eodem momēto / et
in celum rapitur ministerio angelorū.
7 in altari ante oculos sacerdotis vide
tur. saluo tamē occulto celestis oraculi
sacramento. Hec verba. licet simplici
us. tamen securius possunt exponi. Ju
be id est fac. hec scilicet vota. supplicati
ones 7 preces fidelium. pferri id est pre
sentari. p manus / id est p ministerium.
sancti angeli tui / id est sanctorū angelo
rum qui sunt ad ministratorū spūs 7 qui
vota nostra deo offerūt. iuxta illud qđ
ait angelus ad thobiam. Tho. xij. Quā
orabas cum lacrimis ego obtuli oratio
nem tuam dño. in sublime altare tuum.
id est in p̄spectu dñine maiestatis. 7 cu
rie tue celestis. Nam et ipa dñi maiestas
altare dicitur. vt habetur Exo. xx. Nō
ascendas ad altare meū / id est in trini
tate non facias gradus. sed equalitatē
trinitatis crede. nō descensionē l' ascē
sionem. sicut fit in gradu. quia in hac tri
nitate / nihil maius aut minus. nihil pri
us aut posterius. sed toto tres p̄sone co
eterne sibi sunt et coequales Magister
alexander sic exponit. Jube hec / id est
corpus xp̄i mysticum. quod est ecclesia
militantis. pferri / id est associari. in
sublime altare tuum. id est in ecclesiam
triphantem que altare dicitur. iuxta
illud leuit. Ignis in altari meo semp ar
debit. et hoc per manus sancti angeli
tui / id est per virtutē 7 opationem xp̄i
filij tui. qui est magni consilij angelus.
ysaie. iij. Nam angeli sancti misterijs sa
cris interesse creduntur. vt dicit. Bea
tus Hieronim⁹ Et bt̄us ambrosi⁹ dicit.
Non dubites assistentem angelū. quā
do xp̄us assistit qui immolatur / et non
assistit vt cōsecrat. quia in hac potesta
te homines angelos excedūt. sed vt vo
ta. sacrificia. et oratiōes sanctorum sa

cerdotum. et populi deo representant.
scđm illud. Ascendit fumus aromatum
in cōspectu domini. de manu angeli. q̄
sunt orationes sanctorū. Et nō dicitur
angelus scđm bt̄m augustinū oratiōes
offerre deo quasi tunc deus iudicet qđ
velimus. quia omnia nouit ante qđ fiat.
Sed quia necesse habet creatura rati
onalis / tempales causas ad eternitatē
referre se. petendo erga se quid faciet
vel p̄sulendo quid faciat. aut quid deo
iubere implendū esse cognoscat. 7 hoc
nobis euidenter vel latenter. angelus
reporat. Vel aliter. Lex diuina / vult
Infima per media reduci ad suprema.
Et hoc ita ordinauit. nō necessitate. s;.
voluntate. q̄ autem sic oratiōes n̄ras /
et vota nostra p̄ sanctos angelos deo
p̄sentari cōtingit. intelligere possum⁹
per similitudinē Unde quis rex ali
quis viderit militē / strēnue in exercitu
opantem. nihilominus alij reges famili
ares illum diligētes / recomendant ip
sum coram rege. vt sibi gratiose incline
tur. et dona de probitate largiatur. Et
ad hunc modum. angeli multum cōpla
centes. de bonis actibus hominum. et
de honoribus ab eis deo exhibitis pre
sentant eorum opera et vota deo. com
mendantes eos et deprecantes. vt eis
suam gratiam donet. Deinde cōcludi
tur. per christum dominum nostrum.
Ubi non respondetur Amen. quia fir
miter creditur qđ ab angelis circumstā
tibus respondeatur.

Emēto etiam domine famu
lorum famularumq; tuarum
et eorū qui nos p̄cesserūt cū
signo fidei et dormiūt in somno pacis.
Q. ipsis domine et om̄. bus in xp̄o qui
escētibus locū refrigerij lucis 7 pacis

vt indulgeas deprecamur. Per eum
demꝫ pꝛm dominum nostrum.

Ec est quinta pars principa
lis tocus canonis. in qua ora
tur pꝛ refrigerio et glia mor
tuorū. Et pꝛstruitur lꝛa sic. Etiam o dꝛ
mine. memento. id est miserere famulo
rum. famularumqꝫ tuarum. id ē omniū
tuorum fidelium. ⁊ eorꝫ qui pꝛcesserūt
nos cum signo. id est caractere fidei. id
est baptisnatis. et dormiunt. id est sedꝫ
escunt in somno pacis. **D**ñe nos de
pꝛcamur id ē petimus. vt indulgeas. id
est tribuere digneris. ipsis/ supple pꝛ
quibus hic oramus et omibus quiesc
tibus in xꝛo. id ē qui i fide catholica s
cesserunt. locum refrigerij id ē gaudij
lucis id est glorie et pacis eterne. Sen
tencia est hec. **I**mmipotens deus nos
etiā rogamus ⁊ petimus te suppliciter.
vt miserando recorderis. famuloꝝ ⁊ fa
mularum tuarꝫ fidelium. qui cū signo fi
dei obdormierūt in somno pacis. ⁊ pe
timus vt istis et omibus fidelibꝫ defun
ctis in christo. locū indulgentie. locum
lucis: et locum refrigerij. et pacis per
petue. largiaris. pꝛ eundem xꝛm dñm
nostrum. Nota pꝛmo/ qꝫ hec cōiunctio
etiā cōnectit sequentia. pꝛime pꝛe
cedentibus. vt sit sensus. Etiam/ cum hoc
petimꝫ vt nos viui gratia. et celesti bñ
dictione repleamur. Etiam deprecamur
te. memento famuloꝝ et famularꝫ tua
rum zc. **U**el qꝫ ly etiā respiciat pꝛmā
memoratiōē. i qua oratiū est pꝛ viuis
Orat ergo pia mater ecclesia scꝫ in
nocentiū. **N**ō solum pꝛ viuis. verū etiā
pꝛ defunctis vt eos deo patri/ sacꝫ ob
lationis intercessiōe cōmendat certissi
me credens. qꝫ ille sanguis pꝛiosus. qui
pꝛ multis effusus est i remissionē pecca

torum. nō solum ad salutem viuētiū
effusus est. verū etiā ad ablutionem
et salutem valeat defunctorū **I**deocꝫ
Lamo. anensi conciliū statuit. vt in om
nibus missaz solemnis. loco debito/ de
functorꝫ memoria habeatur. iuxta illd
beati Augustini. Non sunt pꝛmittē
de supplicationes pꝛ spiritibus mortuo
rum **E**t qꝫ aliquādo defunt amici. parē
tes cognati. qui supplicationes pꝛ eis ef
funderent **E**rgo et pia mater/ id est to
ta ccclesia omnes defunctos sub gene
rali cōmemoratiōe suscipit. tacitisqꝫ no
minibus eis exhibet pꝛmemorationem.
Non emꝫ pꝛterēnda est dies. in qua qui
libet catholicus. non habeat specialem
memoriā defunctorꝫ. **Q**uia si defuncti
sunt in purgatorio. ibi sunt tāqꝫ captiui
qui in nullo sibi pꝛis possunt suffragari.
sed solum ipꝫ subueniri potest pꝫ fide
les viuos. qui adhuc sunt in statu merē
di. **P**ost hanc emꝫ vitā. nec mereri nec
demereri valemus. sed solum recipi
pꝫmū pꝫmeritis/ vel supplicij pꝫ de
meritis: **S**i vero ante defunctorꝫ sunt
in celis. oratio pꝫ eis a nobis effusa. in
finem nꝫm pꝫuertetur. **E**tiam si sunt in
purgatorio. adhuc oratio subuenit orā
ti. quia opus pietatis exereet. **D**icunt
emꝫ doctores. qꝫ qui pꝫ amico vnū psal
mū vel vnū pater noster/ cū deuotiōe
legerit. plus cum psolatur. qꝫ in hac vi
ta dum viueret. si eidem mille marcas
cōtulisset. **Q**ui emꝫ pꝫ defuncto orat.
multū apud deum meretur. iuxta illud
Qui pꝫ alio orat seipꝫ liberat. **N**ota
circa lꝛam dicitur pꝫmo memento. **D**e
us dicitur memorari illoꝝ quoz misere
tur. ⁊ quos sua gratia visitat **S**ic ergo
petit sacerdos/ vt deus memoretur il
loꝝ defunctorꝫ/ id est vt eis misereat.
per suam gratiam eos consolando et

visitando Secundo nota rubrica ponit hic fit commemoratio defunctorum. Est igitur sciendum. quod sacerdos in hoc loco. quorum maluerit debet agere memoriam speciale. Primo enim debet orare et memoriam habere patris et matris / si defuncti sunt. postea pro cognatis fratribus et sororibus defunctis. postea commemoratione illius a quo beneficium accipit ecclesiasticum si habet. et pro omnibus benefactoribus pro quibus specialiter orare tenetur si obierunt. Post hoc pro omnibus sibi commissis. et primo virorum postea mulierum mentionem habeat. Nec tamen nomina eorum recitentur orationibus sed in corde memoriter et recordentur reuoluat Prohibitum enim est. ne alicui in collectis missae / mentio nominetur et orationibus fiat. qui pro se vel pro suis missam compat. ne ex hoc presumptio auaricie sacerdotalem fallat. Similiter et in canone cauendum est. ne mentio illorum pro quibus orare vult. nominando vel legendo fiat. ne forte sacerdotis uocem eorum sic prope astantium aures tangat. et conscientia ipsorum frangat. sed solum eorum memoriam habeat in corde expedite. non nimis plix. nec nimis celeriter. ne circumstantes tedium paciantur. Sequitur Qui nos precesserunt cum signo fidei. Per signum fidei intelligitur character baptismalis. qui anime in baptismo imputatur. per quem fideles ab infidelibus discernuntur. Juxta illud apocalip. vij. Iudium numerum signatorum. centum quadraginta quattuor milia signati. ex omni tribu filiorum israel Et dicitur notanter qui nos precesserunt cum signo fidei. Et ergo non debet pro signo fidei fides intelligi. quia in futuro seculo et in alia uita cessabunt fides et spes. quia fidei quae habetur in presenti uita succedit uisio in futu-

tura uita. et spei succedit res sperata. Et ergo dicit innocenti. Non est estimandum: quod ibi sit fides et spes. sed potius ibi est clara uisio et res sperata: Quia fides euacuatur. caritas autem nunquam excidit. Vel facilius et planius. Non precesserunt cum signo fidei. de quibus apparuit cum uixerunt quod essent ueri christiani. de quibus non est desperandum sed incessanter orandum. et maxime pro ipsiis qui dormiunt in somno pacis. id est qui credunt obuisse in pace conscientie et pectoris mortui sine peccato mortali Est aduertendum quod in his uerbis notatur pro quibus defunctis est orandum. Pro hijs tantumdem quos meritum fidei commendat. de quibus est spes ut eis proficiat oblatio salutaris. Hijs namque quos iudaica cecitas uel error paganismi. aut heretica prauitas. a sorte beatorum sepauit. uirtus sacramenti gratia misterij. oratio sacerdotis. salutaris oblatio. non congruit nec proficit. Qui enim extra fidem discesserit iam iudicatus est. Qui non credunt in filium. pro his neque orandum est. quae ad inuocandum dicit canonica epistola. Est peccatum ad mortem. pro quo dico nec orandum. quia oratio pro tali facta est temeraria. sicut uocem diuina samuel red arguit instruitur. Quid clamas ad me pro saul. cum ego abiicerim eum tanquam reprobatum. Sacerdos etiam pro talibus orans sacrilegus efficitur. Etiam illis qui decesserunt in peccato mortali non aliqua salutaris oblatio uel oratio prodest. Nec pro istis qui sunt in inferno inferiori est orandum quia di nulla est redemptio / id est pro hijs uos pro certo scimus esse damnatos. quia dicit augustinus. Si scirem patrem meum esse in inferno. non plus orarem pro eo quam pro dyabolo / id est ita modicum prodest ei sicut dyabolo. Orandum

est ergo pro istis fidelibus defunctis q̄
dormiunt in somno pacis / id est qui nul
la heresi. vel discordia. vel impenitenti
a. a bono unitatis ecclesie sunt disgre
gati. Licet forte aliqua cremalia vel pur
ganda secum de hoc mundo tulerunt.
Sed diceres. quomodo ergo possum sci
re an parentes aut amici damnati sunt
vel non. an in peccato mortali decessi
sent vel nō. Facio igitur frustra oratō
nes vel nō. Posito q̄ sunt damnati.
Respondetur q̄ ob hoc nō est desiste
dum ab oratione. p̄ defunctis. quia sic
dicit beatus Augustinus. Sacrificia altaris si
ue quecūq̄ offeruntur a viuis p̄ defun
ctis valde bonis / id est saluatis sunt gra
tiam actiones. pro nō valde malis / id
est pro istis qui in purgatorio sunt. ex
piationes et propitiatiōes sunt. p̄ val
de malis vero / id est pro damnatis. et
si nulla sunt adiuanēta mortuorum sunt
tamen solacia viuorum. et prosunt ip̄s
facientibus. Ex quo clare habetur. q̄ o
ratio fidelium pro defunctis nihil. p̄dest
damnatis. sed tantū istis qui sunt in pur
gatorio. quia isti sunt in gratia et spe p
ueniendi ad gloriam etiam nihil p̄fert
istis qui sunt saluati. quia nō indigent.
Iniuriam enim facit martiri / qui orat p̄
martire. ut dicitur de celebra. missa ca.
cum marthe. Ex his dictis patet. q̄ illi
erzant qui dicunt. q̄ bonū opus merito
rium. factum p̄ damnato / sibi prodest
ad minutionē pene. Et q̄ hoc ita sit pro
batur. quia si opus tāti boni meriti au
ferret tantū partem pene. tunc dupli
catum aufert duplam partem pene. et sic
opus meritorium posset esse tantū meriti.
q̄ auferret totam penam. et hoc supposi
to. q̄ pena inferni sit finita extensue. li
cet nulli dubium sit quin sit infinita intē
sue. Item sequitur. q̄ isti erzant qui dicunt.

q̄ opera meritoria p̄ damnato facta p̄
sunt ad hoc damnato / q̄ datur ei forti
tudo ad facilius sustinendū penam Et
datur exemplū in portate aliquod pō
dus graue. si aliquis veniret et refrige
raret ip̄m per aquā frigidam. proicien
do sibi aquā frigidam infra oculos ei.
vtiq̄ eum refrigeraret / licet adhuc nō
deponeret pondus. Contra hoc instat
tur sicut prius. si opus bonum tanti me
riti daret sibi tātam fortitudinem ad su
stinendum. ergo opus maioris meriti
daret ei maiorem fortitudinē. et sic mul
tiplicando semp opera meritoria / tan
dem damnato cōferretur tanta fortis
tudo / q̄ etiam penam parum vel nihil
sentiret. Dubitatur. quare sacer
dos vocat mortuos dormientes Respō
det innocētius. Frequenter enim defun
ctos sacra scriptura dormientes appel
lat. pro eo. q̄ sicut dormientes euigilant
ita mortui resurgent. Et propter hoc
dicit apostolus ad Thessalō. iij. Nolo
vos ignorare de dormientibus. Et do
minus dixit. Lazarus amicus noster dor
mit. Et ideo propter certam spem resurre
ctionis defunctos dormientes vocat.
Subiungitur Ipsi et omnibus in xpo q̄
escentibus / id est fide et caritate christi
informatis / defunctis / nōdum plene
purgatis. qui decesserunt cum peccatis
venialibus. vel solum cū reatu pene p̄
peccato. Sequitur. Locum refrigerij.
Nota: q̄ purgatorij est locus purgā
tis incendiij. est locus obscuritatis ergas
culi. et est locus confictus pugnantis.
Est enim locus cruciatu incendiij. cōtra
quod petimus locū refrigerij. in quo nō ē
ardor ignis Secūdo purgatorium est
locus obscurantis ergasculi: eo q̄ ibi
sunt tenebre palpabiles. contra quod pe
tunt locū lucis / in quo nō ē obscuritas

tenebrarum. Tercio purgatio est locus conflictus ipsius pugnantis. eo quod ibi est morsus scientie / siue afflictio penarum pro hoc petimus locum pacis in quo non est afflictio penarum. De hoc loco pacis dicit propheta In pace in idipsum dormiam et requiescam. Et alibi. In pace factus est locus eius. Nam absterget deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum. et iam non erit amplius / neque luctus. neque clamor. neque ullus dolor. neque cadet super illos sol. neque estus. quomodo priora transierunt. Apocalypsi. vii. Sed delectabuntur in multitudine pacis. et precesserunt coram domino in lumine viventium. Nota quod quattuor sunt suffragia / quibus iuuant anime defunctorum in purgatorio existentes. ut a penis et a peccatis soluantur videlicet. oblatione sacramenti in missa. aut precibus sanctorum. aut elemosinis carorum. aut ieiunio cognatorum siue amicorum. Primo modo iuuantur per interuentionem capituli nostri scilicet christi / in missarum oblationibus. Secundo modo per intercessionem beatam membrorum christi / scilicet per sanctorum orationem. Tercio modo per redemptionem a pena. scilicet per largitionem elemosinarum. Quarto modo per modum solutionis siue remissionis pene / scilicet per ieiuniorum afflictionem. Ad illos quattuor modos omnes alij reducuntur. unde versus. Missa precibus. dona ieiunia. quattuor ista. absolunt animas quas purgans detinet ignis. Queritur tamen que illorum suffragiorum sunt meliora. Respondetur quod melius est opus caritatis quod immediate in deum dirigitur plus quam in hominem. ideo primi duo modi. quia immediate diriguntur in deum meliores sunt / quam ultimi duo modi / nisi per accidens. Elemosina enim quandoque est melior. in quantum

impetrat et procurat orationes. Et melius est opus caritatis communis / quam specialis et priuata. ideo melius est suffragium misse / quam orationis. imo missa inter omnia opera meritoria est optimum quia ibi concurrunt duo. scilicet actus patrie et oblatio christi. Et iterum. Quia bonum quanto communius / de tanto diuinius et melius. ideo elemosina melior est ieiunio. Etiam / quia elemosina est actus virtutis nobilioris quam ieiunium. eo quod elemosina est actus misericordie. ieiunium autem est actus temperantie. sed misericordia nobilior est temperantia.

In vobis quoque peccatoribus famulis et famulabus tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus / partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis apostolis / et martiribus. cum iohanne. stephano. mathia. barnaba. ignacio. alexandro. marcellino. petro. felicitate. perpetua. agatha. lucia. agnete. cecilia. anastasia. et cum omnibus sanctis tuis. intra quorum nos consortium non estimato merito sed venie quesumus largitor adimite. per christum dominum nostrum. Per quem hec omnia domine semper bona creas sancti ficas viuificas benedixis et prestas nobis per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi deo patri omnipotenti in unitate spiritus sancti omnis honor et gloria Per omnia secula seculorum.

Ecce est secunda particula que te partis principalis ipsius canonis. in qua oratio secundario iteratur pro viuis. Secundo fit commemoratio sanctorum. Et constructur litera sic. supple o omnipotens deus tu

digneris dare / id est concedere nobis peccatoribus. famulis et famulabus. id est fidelibus tuis. sperantibus de multitudine id est de immensitate. tuarum miserationum / id est tue misericordie: aliqua parte et societatem: id est consortium cum tuis sanctis apostolis et martiribus. scilicet / cum iohanne. stephano. matthea et ceteris. et cum omnibus sanctis tuis. **Q**uare largitor nos quesumus? adimite id est adiunge nos. in consortium id est societatem. quorum sancti et sanctorum tuorum. non estimat or meritum / id est non secundum exigentiam nostri meriti. sed venie largitor id est secundum exigentiam tue misericordie. per christum dominum nostrum. **Q**uare quem scilicet christum. supple tuus creas. supple quantum ad substantiam. sanctificas supple secundum causas sacramentales. **C**onfirmas supple restaurando nobis vitam spiritualem. benedixisti supple multiplicando nobis. per hec bona gratie. et prestas id est concedis nobis. hec omnia supple dona. semper bona. per ipsum scilicet christum. et cum ipso. et in ipso. est tibi deo patri omnipotenti. et hoc in unitate supple essentie spiritus sancti. omnis honor et gloria. per omnia secula seculorum id est eternaliter. **S**ententia. **O**mnipotens deus / qui non es estimator meriti sed largitor venie. digneris nos associare sanctis tuis. et aliqua parte beatitudinis cum istis sanctis tuis. scilicet / iohanne. stephano et ceteris. et cum omnibus sanctis tuis / digneris nobis peccatoribus de misericordia tua sperantibus dare. per christum dominum nostrum. **Q**uare hec dona bona creas. sanctificas. confirmas. benedixisti. et prestas nobis / per ipsum. et cum ipso. et in ipso. est tibi deo patri omnipotenti / in unitate spiritus sancti

et / omnis honor et gloria / per omnia secula seculorum. **N**ota primo. **S**acerdos secundario orans pro vivis / primo dicit specialiter nobis. quia sicut sepe supra dictum est. sacerdos non solum pro se / sed pro tota ecclesia orat. non in persona sua sed in persona circumstantium. et totius ecclesie sacrificat. ergo dicit nobis Sequitur. **P**eccatoribus. **N**os peccatores pronunciat. quasi dixerim? / quod peccatum non habemus? / nos ipsos seducimus? et veritas in nobis non est. **J**obis. **L**icet enim omni tempore debeamus nos ex toto recognoscere peccatores. tamen precipue in sacrificio missae. cum in remissionem peccatorum hoc sacrosanctum misterium celebratur. **S**ubditur. **D**e multitudine miserationum tuarum sperantibus **U**nde psalmus. **S**ecundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam **D**iceret aliquis. quare dicitur miserationum tuarum / cum tantum una sit misericordia dei. **I**bi respondetur. / quod tantum una est misericordia / cum nihil aliud sit misericordia dei quam deus misericors. sed multi sunt effectus qui miserationes dicuntur **U**nde psalmus. **R**eminiscere miserationum tuarum domine. **S**ubditur. **P**artem aliquam **D**ubitatur. cum deus sit omnia in omnibus / salus et gloria singulorum. quid est quod dicitur. parte aliquam donare digneris. tanquam non omnes electi essent unum denarium accepturi. **R**espondetur secundum innocentium. **L**icet unum et idem est premium singulorum quod obiectum. scilicet / ipse deus in cuius visione et cognitione. eterna salus consistit / secundum quod dominus per se dicit in euangelio / hec est autem vita eterna / ut cognoscant te verum deum et quem misisti in mundum christum **J**obis. **xvii**. tamem secundum differentiam

meritorum alij plus. alij minus. diuina
 visione fruunt. Nam sicut stella differt
 a stella in claritate. i. ad **Loz. xv.** sic est
 differentia in beatis in clara dei visioe
 Nam et in reuelatione danielis aliqui
 beati compantur stellis. aliq firmame
 ro. Fulgebunt inquit docti quasi splē
 dor firmamēti. Dan. xij. propter quod
 dñs dicebat In domo patris mei mā
 siones multe sunt. Sicut em̄ est vnus
 sol et vnū lumen qd̄ participat vniuer
 si: alij plus. alij minus. secundū differen
 tiam intuentiū. sic et vnus deus est pre
 miū singulorū. quem alij clari⁹. alij mi
 nus clare vident ⁊ cognoscū. scdm̄ qd̄
 maius vel minus lumen glorie habent
 Unde eadem est beatitudo obiectiua
 lis. q̄uis non sit eadem formalis que ē
 maior et minor in beatis. Et ideo sacer
 dos petit nobis aliq̄ ptem dari cū bea
 tis. vt simus p̄cipes istius clare visio
 nis dei. nō qd̄ per pres vel p̄tibiler vi
 deatur a beatis. sed qd̄ clari⁹ et minus
 clare intuetur Sequitur. Cū iohanne
 In ista ymemoracione sanctorū ex par
 te magna suppleuntur sancti / qui deesse
 videbantur in prima ymemoracione.
 Sed dubium est. Quare iohes repeti
 tur. et stephanus p̄mittitur mathie et
 barnabe. Respōdet innoē. qd̄ iohānes
 ponitur in prima cōmemoracione cum
 ceteris propter dignitatem apostola
 tus In hac autē ymemoracione repe
 titur et stephano sociatur propter p̄u
 legium celibatus: id est virginitatis.
 Iohānes em̄ et stephan⁹ v̄gines sunt
 et secūtur agnū quocūq̄ ierit. idcirco
 etiā ceteris p̄mittunt. Virginitas em̄
 iohis exinde maxime ymendat. qd̄ xpc
 matrē virginē discipulo virginē cōmē
 dauit Virgitas stephani ex hoc ymen
 datur qd̄ deputat⁹ erat ab aplis ad mi

nisterium viduarū Act. vi. Et in hoc qd̄
 factus est prepositus viduarū testimo
 nium meruit sincerissime castitatis. Et
 dicit innoē qd̄ possit nō iohānes euang
 gelista sed iohānes baptista intelligi / si
 non p̄mitteretur cum tuis sanctis apo
 stolis et martiribus Unde cōvincitur
 qd̄ tantū apostoli et martires notetur
 Posset etiam iohes baptista. apostol⁹
 et martir intelligi. Apostol⁹ em̄ grece.
 latine missus dicit. Vñ legitur de san
 cto iohāne. Fuit homo missus a deo ⁊
 Ipe etiam martir extitit. quia pro de
 fensione iusticie decollatus fuit Alij ta
 men dicunt. non posse iohānem bap
 tista h̄ intelligi. qd̄ hoc sacramentū nec
 accepit nec tractauit Alij dicunt qd̄ in
 telligitur marcus / qui fuit binominus
 qui et vno nomie vocabatur iohānes
 Sequitur Barnaba. qui fuit coap̄lus
 pauli. cui⁹ festum sicut ⁊ aliorū apostolo
 rum celebratur quo ad officium. Igna
 cio qui fuit capellanus beate virginis
 marie. et tanto desiderio christi passio
 nem dilexit vt diceret. Ignis. crux. be
 stie. ossium p̄stractio. venarum diuisio.
 venient in me pro xpo. Et ista verba
 semp̄ i ore suo habuit. amor me⁹ cruci
 fixus est. et cū fuisset exuteratus. inuen
 ta sunt hec verba: aureis l̄ris scripta a
 lexandro. q̄ fuit papa sanctissim⁹ a brō
 petro q̄nt⁹. Marcellino ⁊ petro quoz
 p̄m⁹ p̄biter. scōs exorcista. p̄ xpi noie
 decollati sunt. quoz aīas vestib⁹ albis
 ⁊ gēmis idutas. ab angelis in celū d̄fer
 ri spiculator noie doroth⁹ vidit. q̄ p̄
 modū etiam xpian⁹ fact⁹ in pace q̄ruit
 Tūc n̄tantur sancti de s̄. ru muliebri
 ibi felicitate Vñ felicitas vidua ⁊ mar
 tir / fuit. mater septē filiorū qui in p̄spe
 ctu eius martirizati sunt. et in vnoquo
 qd̄ spēale martirizati iustissime intelligitur
 qj

et ipsa sanctis virginibus assignatur et
 profertur. licet hoc forte ratione antiqui
 tatis sit factum. ita quod privilegio virgini
 tatis in hoc non derogetur. Tamen fin
 Augustinus in hoc loco datur intelligi. quod fer
 uentes et vere penitentes. virgines te
 diolas et accidiosas in exercitiis diuinis
 viuentes preire conantur. Virgines na
 que et martiribus et predicantibus christiane
 fidei aureola celestis patrie refuatur.
 Algaatha virgo et martir sanctissima. cuius
 uera sunt amputata Lucia virgo
 et martir / cui beata agatha apparuit
 dicens. Lucia virgo soror mea / quid a
 me petis quod ipsa continuo prestare pote
 ris matri tue. que virgo suam in extremum
 induxit. ut omnia sua bona distribuere
 pauperibus. et matrem a fluxu sanguinis
 curauit Algaatha virgo et martir. que in
 gressa turpitudinis locum / angelum domini
 preparatum inuenit: que apparuit matri
 et ceteris amicis. circa sepulcrum suum
 flentibus. octauo die post passionem sua
 stans in choro virginum dicens. Cum his
 omnibus lucidas sedes accepi. Cecilia
 virgo romana nobilis. que suum spon
 sum couertit. et angelum tiburcio demon
 strauit Anastasia de cetu uiduali / que
 pauerit beati chrisogoni. et in die natiuita
 tis domini occubuit: Sequitur. Intra quo
 rum nos proteritium non estimator meri
 ti. Ubi notatur clementia dei. quasi
 sacerdos dicat. Hanc partem et societate
 tem cum sanctis tuis non petimus quasi
 confisi de nostris meritis. quia tu non esti
 mas merita nostra. nec remuneras se
 cundum ista. sed es largitor uenere et mise
 ricordie. Et ergo dicit innocens. Tu non
 es estimator meriti. quia non secundum exigen
 tiam meritorum tribuis. sed uel magis re
 tribuendo. uel minus puniendo. quod quis
 que meruit. Ipse enim est pius et miseris

corum dominus. remunerans ultra con
 dignum. Dicitur etiam largitor uenere.
 Tanta enim est abundantia diuine mise
 ricordie. ut uinci qualicumque malicia non
 potest. Unde dauid. Domine et iumentis
 saluabis domine. hominum nomine uitam et
 mores rationabiliter uiuentium uolens in
 telligi. Iumentorum uero nomine bestialium
 exprimens uersationem Et ideo misericordie
 domini multe. Beati ergo homines qui
 confidunt in eo. potest quod in proprio meri
 to. quoniam non in pluribus / sed in his so
 lis beneplacitum dei. Nota ista pars. no
 bis. quod peccatoribus profertur cum ele
 uatione uocis et concussione pectoris.
 Per quod representatur confessio et contri
 tio latronis. in ipso dominice passionis ar
 ticulo / increpatis alterum et dicentis.
 Nos digna factis recepimus. hic uero
 nil mali gessit. Et dicebat ad iesum Me
 mento mei domine dum ueneris in regnum
 tuum. Uel per exaltationem uocis / et p
 cussionem pectoris exprimitur illud. quod
 centurio et qui erant cum eo / uisus his
 que fiebant. timuerunt ualde dicentes
 Vere filius dei erat iste. Et omnes turba
 eorum / qui simul aderant ad spectaculum
 istud percussiones pectora sua reuerter
 bantur Luce. xxiij. Per christum dominum
 nostrum Per quem hec omnia. Dicit
 hec omnia scilicet panem et uinum et aquam. uel
 hec omnia bona sacramentalia creas.
 Nam per ipsum omnia facta sunt. et sine ipso
 factum est nihil. Et dicitur hec semper bona
 ratione creationis. Nam uidit deus cuncta
 que fecerat et erant ualde bona. Beati. i.
 Etiam ista. scilicet corpus et sanguis christi sunt
 semper bona ratione collationis. quia profertur bo
 na gratie et glorie. Etiam dicuntur bona
 ratione istius. quia iste cibus spiritualis non
 ualet nisi bonis Unde poeta. Egris at
 que sanis / est sana relectio panis. Sed

domini panis non est sanus nisi sanis.
 Unde dominus. Nisi manducaueritis
 carnem filij hominis / et biberitis eius
 sanguinem non habebitis vitam in vo-
 bis. Nota hec dona et data sunt bona
 fm omne speciem boni. Sunt em bona
 vtilia ad reformatiōem labentis vite
 spūalis. Sunt etiam bona honesta ad
 memoranda et gratificanda dona salu-
 tis: Unde dominus hoc instituens age-
 bat. Hoc facite in meā cōmemoratiōez
 Sunt etiā dona delectabilia ad pmo-
 ctiōem summe et intime deuotionis. vñ
 Ps. Lanit in voce eorum qui diuinis
 beneficijs memoratis delectantur. De-
 lectasti inquit me domine in factura tua
 et in operibus manuum tuarum exulta-
 bo. Subiungit. creas. Sup quo dicit
 Innocentius. Creas condendo natu-
 ram. Sanctificas consecrādo / facturā
 viuificas transsubstantiando creatu-
 ram. benedicis accumulando gratiam.
 Nec em omnia bona creas fm causas
 primordiales. sanctificas fm causas sa-
 cramentales. viuificas vt transeant in
 corpus et sanguinem benedicis vt cō-
 ferant caritatem et vnitatē. vel sic cre-
 as. q̄ntum ad substantiā panis ⁊ vini q̄
 ibi fuerūt. sanctificas cōuertendo i car-
 nem ⁊ sanguinē xpi viuificas restaurā-
 do nobis vitam spūalem. benedicis mlti-
 plicando p hec nobis bona gracie et
 p̄stas nobis q̄ntum ad vsum spiritualis
 cibi et pot⁹. vel sic Sanctificas / id est
 gratiam et virtutem das his rebus vt
 digne p̄cipiens ab eis sanctificetur. vi-
 uificas. id est his vitam confers vt hō
 ea percipiēs moribus et virtutib⁹ vi-
 uificetur. Benedicis id ē istis rebus be-
 nedictiōez largiris vt qui digne sumit
 a te in celesti patria benedicat. Juxta
 illud. venite benedicti patris mei. Jbi

in prolatiōe illorū verborum scz sancti-
 ficas. viuificas. benedicis. formantur
 tres cruces. Quid designant. Aliqui sic
 plane dicunt. q̄ ille tres cruces desig-
 nant q̄ omnia creata et recreata. sancti-
 ficantur. viuificantur. benedicunt. in
 virtute crucifixionis xpi. Alij dicūt. vt
 Innocentius q̄ ille tres cruces que fi-
 unt sup calicem coopertū sunt ad reco-
 lendā crucifixionē xpi hora terciarum
 esse factam linguis iudeoz. ter claman-
 cium crucifige e. Et hora sexta manib⁹
 gentilium. Et hora nona complete-
 cum in cruce inclinato capite tradidit
 spūm. Quia ergo crucifixio xpi facta ē
 et consummata p spacium triū horarū.
 vt dictū est. Idcirco sunt tres cruces
 post hoc dyaconus aut sacerdos met
 discooperit calicē. deponendo corpo-
 rale cum dicit p̄stas nobis. Dubitat
 quare calix et sanguis coopitur corpo-
 rali. et hostia nō. Illius multiplex est
 causa. vna literalis. et est ista. q̄ hoc fit
 ppter piculum ne puluis aut musca in
 calicem cadat. Et hostia non tegitur qz
 immunditie et cetera ab hostia sine pe-
 riculo p̄nt remoueri. qd nō pōt fieri de
 sanguine. Secda causa qz calix sepe su-
 mitur p passionē idcirco passio ⁊ mors
 xpi magis figurant in calice q̄ in ho-
 stia. idcirco mortuus et passus cooper-
 tus fuit lapidibus. et ita calix corpali
 tegitur. Tercia causa qz sanguis in ca-
 lice / replentat corpus xpi in sepulcro
 positum / sindone inuolutum. et hostia
 id est corpus xpi positum extra sepul-
 crum. i. g. rē. Nec rōnale. Subdi-
 tur. p̄ hōm tanq̄ p mediatorē. cū ip̄o
 canq̄ sū eqli. in ip̄o. tanq̄ p substantiāli
 in p̄re. p̄pe notat auctoritas i filio eqli
 tas i sp̄itō p̄ntas. auctoritas i p̄re p
 pter p̄ncipiū. eqlias i filio. p̄pter mediū
 q ij.

cōmunitas in spū sancto ppter p̄sorcū
 Nota omnis honor exhibetur a crea-
 turis patri et spiritui sancto p filium . p
 quem mundū creauit et omnē lapsum
 reparauit. Et cum hoc exhibet ipi filio
 qz talis honor debetur filio. qui debet
 spū sancto et patri in filio qz pater ho-
 norificatur in filio . eo qz qui honorifi-
 cant filium honorificant patrē q̄ misit
 illum. Et qz per misterium redemptōis
 generis humani totius trinitatis maie-
 stas graciosius apparuit. idcirco tres fi-
 unt cruces cum hostia sup calicem nu-
 dum. Et postea cum dicit tibi deo patri
 omnipotēti. rē extra calicem vel circa
 calicem sunt due cruces. vel fm conue-
 tudinē aliquarū ecciaz vna solum. que
 sunt ad designandum qz toti trinitati
 honor et gloria. est infra istū mundū
 inferiorem. et extra istū mundū in mun-
 do superiori ppter passionem et eleuatio-
 nem xpi in cruce. Innocenti⁹ dicit. qz
 iste tres cruces facte sup calicem desi-
 gnant crucifixionem xpi factam mani-
 bus gentiliū. p interuallum triū horaz
 factam. cum milites crucifixerūt xpm.
 Vel fm ipm subtilius et profundius.
 Tres cruces iste signant tres cruciat⁹
 quos xpc in cruce sustinuit videlicet
 passionem propassionē. ⁊ compassiōez
 passionem in corpore. propassionem
 in mente. compassionem in corde. De
 passione corporis ait domin⁹ p ppham
 Vos omnes qui transitis p viam / at-
 tendite et videte si est dolor similis sic
 dolor meus. Et dauid. Foderūt manus
 meas et pedes meos. De propassione
 mentis dixit dñs aplis. Tristis est aīa
 mea vsqz ad mortē. Lepit em̄ ielus pa-
 uere et tedere et mestus esse. Et com-
 passione cordis p psecutoribus ⁊ cru-

cifixoribus orabat dicens. Pater igno-
 sce illis qz nesciunt quid faciūt. Et sacer-
 dos facit has tres cruces sup calicem.
 qz xpc sustinuit hmōi cruciatus in cor-
 pore in patibulo. Per calicem em̄ dñi
 passio designatur dicente dño Pater
 si fieri pōt transeat a me calix iste. Due
 vero cruces que a latere calicis sunt.
 designāt duo sacramenta que de latere
 dñi pfluxerūt. videlicet aqua regene-
 rationis. et sanguis redemptōis. iuxta
 testimoniū iobis dicentis. Unus mili-
 tum latus eius lancea aperuit. et conti-
 nuo exiuit sanguis et aqua. Vel vt in
 alio loco. Innocentius dicit. qz iste
 due cruces sunt in ore calicis. et desi-
 gnant diuisionē corporis et aīe in morte
 xpi. In xpo em̄ sunt tres substantie cor-
 pus anima et deitas. Due tñ scz corp⁹
 et aīa in morte fuerūt diuise. diuinitas
 vero a neutra est separata. et ideo sūt tā-
 tum due cruces. Illi illas duas cruces
 reducūt ad vnā. scz a summitate calicis
 crucem ad se deorsum trahendo / faci-
 unt per quod vnica mors christi desi-
 gnatur. eo qz christus semel mortuus ē.
 et mors illi vltra non dominabitur. Et
 qz sic reducunt a summitate vsqz ad se
 dicūt. qz designatur. qz anima christi a
 corpore seperata. descendit ad inferos
 ad genus humanū redimendum in vir-
 tute sue passionis et crucis. Et aliqui in
 fine istorum signoz tangūt calicem cū
 hostia. per iquod percussio lateris xpi
 cum lancea militis designatur. Et nihil
 nocet illa diuersa consuetudo. dum mō
 seruetur vnitas caritatis. Remotio et
 depositio corporalis de calice signifi-
 cat qz vellum templi scissum est a sum-
 mo vsqz deorsum. Vel significat. qz illd
 qd de ipso scriptum fuerat erat clausum

ficut dicitur de quibusdam quod erat verbum illud absconditum ab eis tunc vero reuelatum est. Postea sacerdos alte facit orationem et populus respondeat amen. Dices per omnia secula seculorum. Et secundum Innocentium. Designat illud quod Christus magna voce clamando emisit spiritum. Etiam secundum alios ut ostendatur quod hic est finis canonis. Et quia Iesus alta voce clamabat. Pater in manus tuas commendo spiritum meum sacerdos proficiet et dominicam orationem alta voce pronunciat.

Capitulum quartum De dominica oratione

Remus preceptis salutaribus moniti et diuina institutione formati audemus dicere.

Ista parte agitur de consecratorum digna preceptio. Et diuiditur in quinque particulas. Primo promittit dominicam orationem cum eius proficietio. per quam fideles ad preceptionem huius sacramenti disponunt. et quod ammodo sanctificant. Secundo ponit emblemata dominice orationis. Tercio ponuntur verba que dicuntur quando fit fractio hostie. Quarto ponit orationem mixtionis. Quinto ponunt orationes ad preceptionem sacramenti preparantes. Secunda ibi libera nos a malo. Tercia ibi pater domini. Quarta ibi hec sacrosancta. Quinta ibi domine iesu christe. Oratio dominica habet proficietioes vel lectioem que construuntur sic. Oremus supple in sumul. nos moniti. instructi. salutaribus preceptis. id est preceptis domini nostri iesu christi. aut salutaribus documentis. et formati. id est eruditi. diuina institutione. id est ex diuina ordinatione qualiter debemus orare. audemus dicere id est audacter pronunciare dominicam orationem. Primo dicit oremus. ubi sacerdos instigat po-

pulum ad orandum dices. Oremus ut sic adiuvante domino a morte peccatorum resurgamus. et in eandem iterum non cadamus quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Subiungitur preceptis. De sacerdote una cum populo quasi ex presumptione suae auctoritate videat petere. Premitte preceptis salutaribus moniti. Cum enim discipuli rogassent dominum dicentes. Domine doce nos orare. dominus aperiens os suum dixit. sic orabitis. Pater noster etc. Et plurima salutis monita circa orationem dabit. ut habet Mattheus. Tu autem cum oraueris intra cubiculum tuum. et ite. Cum oraueritis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Qui amant in sinagogis et in angulis praetereant. stantes orare. ut videantur ab hominibus. Et ite. Cum oraueritis nolite multa loqui sicut ethnici faciunt. Nos igitur moniti istis salutaribus preceptis. et formati diuina institutione quid. et quare et qualiter orare debemus. ex hoc tunc audemus id est audacter dicere poterimus Pater noster etc. Sed dubium hic incidit. Cum monere et precipere quod ammodo sunt contraria. eo quod preceptum obligat. monitio vero non quod ergo dicitur preceptis salutaribus moniti. Ad hoc respondet alexander quod ista oratio est dominica et magistri. Unde Job. Vos vocatis me magister et domine et benedicitis. sum etiam. Et quod dominus est precipere et magistri monere ut igitur instrueremur quod duplex esset in christo auctoritas scilicet dominij et magisterij. idcirco dicitur preceptis salutaribus moniti. Cum sacerdos dicit. per omnia secula seculorum. una cum dyacono notunt. stante et iuvante leuat calicem modicum de altari. et postea cum dicit preceptis salutaribus moniti. deponit simul hostiam et calicem. Altare enim significat crucem ut dicunt doctores.

Et depositio hostie ⁊ calicis designāt illud q̄ venit ioseph ab aromathia et nicodemus. et impetrauerunt corpus xpi a pilato. et leuauerūt de cruce deponentes in sepulcro. Et q̄ iudei aduoluerūt lapidem ad hostiū monumēti. ideo dyaconus sup os calicis corpore reuoluit.

Alter noster qui es i celis sanctificet nomen tuū. Sanctus gregorius papa. dñicā orōnem sup hostiam in altari decantādam censuit. asserēs incongruū esse. vt supra eucaristiā diceret orō quā scolasticus composuerat. et illa omittētes quā dñs et magister ipse dictauerat. et quā apli p̄suerūt dicere. Et cantatur apud grecos a toto populo. apud nos a solo sacerdote qui sacrificat in p̄sona populi. Nota illa orō excellit om̄s alias orōnes multis ex causis. videlicet. auctoritate doctoris. breuitate sermonis. sufficientia petitionū. secunditate misterior. fluctuante doctoris q̄ ore saluatoris edocta et prolata. Os enim dñi locutū est. Breuitate sermonis quia facile discitur et proferē: cū ergo oratis nolite multū loqui sicut ethnici faciunt. Sufficientia petitionū qm̄ in hys septem petitionibus oratur pro bonis adipiscendis. pro malis amouendis. Pro bonis temporalibus sp̄ualibus et eternis. Pro malis p̄teritis et futuris. Eterna petunt in p̄mum. cum dicit. Adueniat regnū tuum. Spiritualia petunt in meritū. Temporalia s̄ sustētaculū. P̄terita mala sunt deicienda. p̄sentia vincenda. futura precandā. Secunditate misterior. qm̄ inmensa ⁊ ultra modū cōtinet sacramenta. Pertransibūt em̄ plurimū et multiplex erit

scientia. Scit em̄ dñs quid velimus: s̄ vult nos orare. Primo pro excitanda deuotiōe. q̄ qd̄ status carboni hoc facit pronuntiatio deuotiōi: Secūdo pro aliorū instructiōe vt cortina cortinam trahat. et qui audiat dicat eidē venio. q̄ luceat lux v̄ra corā hoibus. Tercio pro lingue obsequio vt q̄ lingua peccauimus lingua sacrificamus. Unde sic exhibuitis membra vestra iniquitati seruire ad iniquitatē. ita exhibeatis membra v̄ra seruire iusticie in sanctificationem: Quarto pro rei petende obtinentia et cōmēnoratiōe q̄ facilius obtinetur qd̄ instantius postulat. Unde petite et accipietis. Quinto pro rei impetrante custodia q̄ qd̄ sepius requiritur diligentius custodit̄ dum inuenit. v̄n̄ Tene qd̄ habes ne alter accipiat coronam tuā. Hec orō que p̄fectissima ⁊ sufficientissima est. diuidit̄ in exordium. tractatū. et conclusionē. In exordio beniuolentia captat̄. cum dicit Pater noster. In tractatu petitiones ordinant̄ cum subditur. Sanctificet nomen tuū. In conclusiōe confirmatio petitorū optat̄ cum dicit amen. Captatur em̄ primo beniuolentia cum dicit pater noster. Unde glo. Math. xi. Breuis captatio beniuolentie p̄mittit̄ pater noster. S̄ obicitur. Si in hoc verbo captatur beniuolentia s̄ pater. et beniuolentia captatur pro reuerentia. ergo magis debuit dicere dñe q̄ pater. cū dñs magis sonat i reuerentia. Respondet q̄ verū est q̄ dñs sonat in reuerentiā ei cui debetur timor. in hoc ergo q̄ dicit pater et nō dñe dat fiduciā impetrandi quia pater dicit reuerentiā. amicabilem ei cui debetur amor. q̄ filij cicius impetrant q̄ serui. Unde Chrys. Nō dicit dñe sed pater vt confidant̄ tanq̄ filij.

et nō timeamus tanq̄ serui **Ad ro. viij.**
 Non accepistis sp̄m seruitutis iterū
 in timore sed sp̄m adoptiōis filiorum
 dei. in quo clamemus abba pater id est
 deus. Dicitur primo pater ppter gene-
 ralem puidenciā. Sap. vi. Equaliter
 est ei cura de omnibus. Item generali-
 ter dicitur pater ratione creatiōis. vt deut.
 xxvii. Quinid nō ip̄e est pater tuus.
 qui fecit et creauit te. sed sp̄aliter ē p̄
 iustorum p filialem adoptiōem **Ad ro.**
 supra. Non accepistis rē. sed singulari-
 ter est pater xp̄i p naturalem genera-
 tiōem: **Joh. xi.** Alcendo ad patrē meū
 Unde imminente passione eius orauit
 ad patrē dicens. Pater si possibile est
 transeat a me calix iste. Sequit̄. **Noster**
In hoc q̄ dicit noster imitatur ad hūi-
 litatem vt nemo se extollat de generis
 nobilitate. **Malach. ij.** Quinid non
 est pater oim nostrū. Et ideo dicit glo.
Matth. xi. Nonent̄ nobiles et diuites
 non sup̄bire contra minores. Non em̄
 vere possunt dicere pater noster. nisi
 fratres sint. Item imitatur ad mutua-
 am dilectiōem **Ben. xij.** Dixit abraam
 ad loth. Ne queso sit iurgium inter te
 et me. inter pastores tuos et meos fra-
 tres enim sumus. Item imitatur ad
 mutuū auxiliū **Prover. xv.** Frater
 adiunatur a fratre. Dicit̄ ergo pater
 noster vt vnā omnū nobilitatem ostē-
 dat. quantū est ratiōe prime originis.
 vt homines inter se concordia habeāt
 et vt sibi mutuū auxiliū exhibeant.

Sed queritur an peccator possit
 vere dicere pater noster. Respondet̄
 q̄ sic intelligendo in spe per adoptio-
 nem in re vel p creatiōem et p visionē
 Sequitur. Qui es i celis. supple corpo-
 ralibus p euidentiā nobilissimi effect̄.
 nō tñ ab eis circūscriptibilis. Nā effe-

ctus sue potentie et sapientie multum
 apparent in celis corporalib⁹. Vel i hoc
 iterū captat orans benignitā. alle-
 gando dei sufficientiā q̄ ip̄e est in celis
 vbi est omnis sufficientia. et omnū bo-
 norū abundantia. Vel qui es in celis
 fm gloriā: **Mat. vi.** Iustus em̄ inest p
 gr̄az et beatis p gloriā. In hoc q̄ dicit
 qui es in celis. docemur celestia sperā-
 re vt illic spem nostrā erigam⁹ vbi pa-
 trem habem⁹. Vel si p celos intelligit̄
 tur sancti. sic monet nos saluator vt p
 sanctitate laboremus. vt mereamur fi-
 eri habitaculū et celum dei. Sed
 dices cum deus sit vbiq̄. quare ma-
 gis dicitur esse in celis q̄ in alijs locis.
 Respondet̄ sicut anima intellectiva in
 qualibet pte corporis est essentialiter.
 tñ in vna magis in alia minus opatur.
 ita deus equaliter est in omni loco. tñ
 magis dicitur esse in celo. pro tanto quia ibi
 magis apparent et relucēt potentie et
 bonitatis effectus ip̄ius q̄ in alio loco
 Si ergo p p̄cipalitatē ei locus aliq̄s
 appropriatur hoc erit vbi opatio eius
 magis apparet sicut aīa magis dicitur esse i
 cerebro vel in corde q̄ in alijs p̄tibus
 corporis. In celis aut̄ dicit̄. et nō in celo
 quasi in vno q̄ sicut in celo stellato emi-
 nentior est eius effectus temporalis ita r̄
 in celo empirico manifest⁹ apparet ei⁹
 actus perpetuus et abundantior est
 eius opatio in celo trinitatis. sicut sup̄
 seipm̄ intelligere. seipm̄ diligere. sicut
 dicit **Aug. xij. p̄f.** Sequitur. Sancti-
 ficetur nomen tuū. id est sanctū habeat̄
 et glorificetur ab omnib⁹. et hoc p̄inet
 ad gloriā dī. In ista pte ordinantur pe-
 titiōes omne petibile p̄tinentes. Unde
 beatus **Aug. ad probam virginē.** Si
 recte venient erq̄ oramus. nihil dice-
 re possumus q̄ qd in ista dñica orōne

positum est. Nam in hac oratione continetur oia que desiderant inter omnia desiderabilia illud precipue desiderat quod plus amatur. et hoc est deus. ideo primo petenda est gloria dei. cum dicitur Sanctificetur nomen tuum. id est ut nomen tuum sanctum habeat. honoretur et glorificetur ab hominibus. Ad deo autem tria sunt desideranda que pertinent ad te. Primum est ut venias ad vitam eternam. et hoc petis cum dicitur. Adveniat regnum tuum. Secundum est ut facias voluntatem dei et ut iuste viuas. et hoc petis. cum dicitur. Fiat voluntas tua. Tercium est ut habeas necessaria ad vitam. et hoc petis cum dicitur. Dape nostrum. Et de his dicitur Mat. vi. Primum querite regnum dei quo ad primum. et iustitiam eius quo ad secundum. et hec oia adiacent vobis quo ad tertium. Sed premissa sunt a nobis desideranda. que autem sunt fugienda seu vitanda sunt contraria bono. Bonum autem quod petitur desiderabile est quadruplex ut dictum est. Primum est dei gloria et huic nullum malum est periculum saltem per se quia de bono et malo resultat gloria dei. De bono in quantum remunerat De malo in quantum punit. Unde Job. xxxv. Quid nocebis ei si peccaverit. Illa litera habet si nequa fuerit. Secundum bonum est vita eterna et huic contrariatur peccatum quod per peccatum perditur vita eterna. Et ideo ad remouendum hoc dicimus. et dimitte nobis debita nostra. Tercium est iusticia et iusta opera et huic contrariatur temptatio. quod tentationes carnis mundi et dyaboli nos impediunt et detrahunt a iusticia et bonis operibus. Et ad hoc remouendum petimus. et ne nos inducas in tentationem: Quartum bonum est corporali vite necessarium. et huic contrariatur tribulationes angustie: necessitates et indigentie huius vite et ista sunt

malum pene. et ad hoc remouendum petimus dicentes sed libera nos a malo. vel aliter et redit in idem. Petis primo ut nomen dei sanctificetur id est ut sanctum habeat ab hominibus. Unde augustinus. in sermone domini in monte. Cum dicimus sanctificetur nomen tuum. non hoc petimus. quasi non sit sanctum nomen eius. cum scriptum sit et sanctum nomen eius: sed ut sanctum ab hominibus habeat. quod pertinet ad gloriam dei. Ideo maxime et ante omnia petere debemus et desiderare ut deus honoretur et glorificetur ab hominibus. Unde propheta. Non nobis domine non nobis etc. Illud modo id est nomen sanctum tuum nos sanctificet ut glorificeris et lauderis a nobis. Sanctificetur nomen tuum in corde per amorem per reverentiam in ore. per efficientiam in opere. Secundo petitur vita eterna cum dicitur: adveniat regnum tuum. De hoc scribit Mat. xxv. Venite benedicti patris mei. percipite regnum. Et merito vita beata comparatur regno. quod sicut in regno temporalis habetur. necessarium bonorum abundantiam sic in regno eterno habet omnium bonorum sufficientiam. Et quoniam adveniat regnum tuum ideo quod non possumus ad deum venire et ad gloriam ipsius nisi prius deus veniat ad nos per gratiam. Unde Augustinus. Ille ad deum venit quem deus pervenit. Adveniat ergo regnum tuum. non quod de novo fiat cum sempiternum sit secundum prophetam. Regnum tuum regnum omnium seculorum sed adveniat regnum tuum nobis. scilicet ut regnemus. Unde Augustinus ad prophetam. Desiderium nostrum ad illud regnum excitamus ut nobis veniat atque in eo regnemus. Et quod bonum glorie datur per bonum gratie. ideo subditur tertia petitio. Fiat voluntas tua id est ut voluntas nostri arbitri conformetur per gratiam tuam tue voluntati. Vel fiat voluntas tua id est da nobis tuam

grām vt et tuā voluntatē faciamus. p
 grām enim dei sic voluntas dei in no-
 bis et a nobis. fm Hiero. Voluntas di
 semp sic se3 beneplaciti. fm illud ysaiē.
 xlvi. Omnis voluntas mea fiat sed ora-
 mus vt libertas nostri arbitrij societ
 et confirmet p grāciam sue voluntati.
 Vel oram⁹ vt suis pceptis obediam⁹.
 Qui ergo obedit pceptis dei facit vol-
 untatē dei qz pceptio est voluntas dei
 se3 signum. Sequitur Sicut in celo
 et in terra id est sicut a beatis sic volun-
 tas tua sic fiat etiam a nobis hominib⁹
 hic in terra. Ebi notandū qz beati qui
 sunt in celo sunt coniuncte immediate
 regule diuine. ideo nō pnt deficere. nec
 deuiare a diuina voluntate. Et ideo nos
 qui sumus in via qui non sumus ita cō-
 iuncti petimus vt diuinā grā hoc sup-
 pleat/tenendo voluntatē nostrā in cō-
 formitate ad suā voluntatē in opibus
 nris sicut pformant illi qui sunt in celis
 Nec petitio fiat voluntas tua multum
 efficac⁹ ē. qz per hāc petitiōez homo se
 totaliter subicit diuine voluntati. Cū
 saluator imminente sua benedicta passi-
 one legitur dixisse. Pater si nō potest.
 hic calix transire nisi bibam illū. Fiat
 voluntas tua. Math. xxv. Unde et p-
 pheta orabat dicens. Doce me facere
 voluntatē tuā. Panem nostrz quoti-
 dianum. id est vite necessaria/quo ad
 victum et amictū. nobis quotidie tri-
 buere digneris. Vel sic. Panem nrm
 quotidianū da nobis. id est eucaristiā.
 nram id est pro nobis oblatam. quoti-
 dianū. id est qd offertur pro nobis. da
 nobis spūali participatiōe. Hodie id
 est in via p̄sentis vite. Sic ponit quar-
 ta petitio. in qua petit vite necessitas.
 non supfluitas. nō voluptas cum dicit

panem nostrz quotidianū. nō aliqd sup-
 fluum sed qd est nature necessariū. vñ
 Eccē. xxxij. Iniciū vite hominis aqua et
 panis. Sic ergo quarto loco petimus
 bonum tempale ad sustentatiōem. Ec-
 clesia ergo nō petit diuicias tempales
 nō vestes p̄ciosas. sed vite necessarias.
 Unde ap̄ls. Habentes alimēta et q̄t-
 tegamur. his contenti simus. i. ad Thē.
 vlt. Etiam salomon. Diuicias et paup-
 tates ne dederis mihi sed tantū victui
 meo tribue necessaria. Prouerbio. iij.
 Quia p̄pter p̄pha dicebat. Diuicia si af-
 fluunt. nolite cor apponere. Blosa. Cor
 apponit. qui diuicias condit. qz thesau-
 rus occultus. et sapientia abscondita q̄
 vtilitas in vtrisqz. Eccē. xl. Qui autēz
 est in statu aliquo. p̄t licite pecunias
 obseruare. vt sibi ⁊ suis prouidiat in fu-
 turo de necessarijs. vel ad cultum dei.
 Panē nostrū hōdit nostrz. fm chriso.
 Omnia queqz nobis dat deus. siue oran-
 tibus. siue laborantib⁹ nō solum nobis
 dat sed etiā alijs p̄nos dat. vt de eo qd
 accipimus a deo p̄re. partem impoten-
 tibus et paupibus demus. Panem nō
 strū quotidianū id est quotidie necess-
 rium. Ideo dicit quotidianū. qz qui su-
 p̄flue viuunt. nō panem comedūt quo-
 tidianū sed multoz diez. Da. Ideo dic-
 da. qz nec minimū habere possumus ni-
 si tu des. Unde p̄pha. Qui dat escam
 omni carni. Da nobis qui sumus filij
 regeneratiōem baptismi et adoptiōe
 hodie. id est in p̄nti. Vel hodie qz nesci-
 mus si in crastinū pueniamus. Potest
 etiā hāc petitio intelligi de pane sacra-
 mentali. p̄ que sustentamur spūaliter.
 panem se3 eucaristiā vt. s. dicitū est.
 Sequitur Et dimitte nobis debita no-
 stra. Post petitiōes boni conferendi/

subdit petiōes mali auferendi. In ista quinta petitiōe petitur malum auferri quod contrariatur vite eterne. et hoc est peccatū quod excludit a vita eterna. Unde aposto. i. ad chozin. vi. Neque fornicarij neque auari. neque furi. neque ydolis seruientes regnū dei possidebūt. Et ad hoc pertinet illa petitiō. dimittite nobis debita nostra. id est peccata quibus aia obligatur ad penā. Ad dicitur. Sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nr̄is. Nec est regula nobis imposita. q̄ si voluerimus nobis dimitti peccata nr̄a. ita debem⁹ dimittere proximis peccata in nobis commissā. vno Eccl. viij. Remitte proximo tuo nocenti. et tūc tibi de peccanti soluitur peccata. Homo homi seruet rectā. et a deo querat medelam. Ista tamen dimissio potest intelligi vno modo quo ad offensam et quantum ad rancorem. et hoc est necessitatis quia tenemur omnes homines diligere ex caritate. Illud modo quantum ad iniuriā et satisfactiōem. et hoc non est necessitatis. licet sit superogatiōis aut perfectiōis. Sicut enim pecuniā ablatam non tenet quis dimittere sed repetere potest. sic de iniuria sibi illata potest quis re compensatiōem per emendā petere. In ordine iusticie. vnde August. Qui modeste ait vt pecuniā sibi restituat non tam curas pecuniā quā de correctiōe debitoris reddere nolentes qui potest reddere si solum non peccat sed plurimū prodest ei quē corrigit ne damnet sed vt fide patiatatur. Querit vtrū peccatores aliquid orando impetrēt. Videtur quod non. quia Joh. x. dicit Scimus quia peccatores deus non audit. Sed in contrarium est quod hic dicit. Cum peccatores orant per dimissioē peccatorum sequeret quod frustra orarent si non impetrarent. Et beatus August. sup Johanne. Si deus peccato

res non audiret. frustra publicanus biserisset Deus propicius esto mihi peccatori. Responso in peccatore duo sunt consideranda. natura quā deus diligit et culpa quā odit Si ergo peccator aliquid petit in quantum peccat. id est secundum desiderium peccati. a deo non exauditur ex misericordia sed quandoque auditur ad vindictam. dum deus permittit eum amplius ruere in peccata. Deus enim quoddam negat propicius que concedat iratus vt Augustinus dicit. Sed omnem peccatorum ex bono desiderio procedentem dominus audit non quasi ex iusticia. quia peccator hoc meretur. sed ex pura sua misericordia. obseruatis tamen quattuor conditiōibus. vt si ipse petat quid ad salutem. necessaria humiliter. et perseueranter. Sed ad illud Joh. x. Scimus quia peccatores deus non audit beatus Hiero. sup iohannem respondet. Illud verbum est ceci nondum vincti. et nondum perfecte illuminati. et ideo non est ratum quous possit verificari. si intelligatur de peccatore. in quantum est peccator. per quē modū eius etiā oratio est execrabilis

Item queritur. Utrum dicēs orationem dominicam peccet si non dimittat rancorem quo ad proximum suum.

Responderi potest. Licet oratiōis sue non sit fructus quo ad se. qui tenet rancorem in corde suo contra proximum. tamen non peccat. cum non in sua sed in ecclesie persona videtur orare. Unde non dicit dimittite mihi debita mea. sicut et ego dimitto debitoribus meis. Sequitur. Et ne nos inducas in temptationem id est non nos induci permittas vt in temptatione succumbamus. quia non sufficit ad salutem dimissio peccatorum preteritorum. vt si

homopaciatur in peccatum recidiuū
et relapsū: et succūbat tentationib⁹
peccatorū futurorū. Unde sequit̄ sexta
petitio. scz amocio mali futuri De quo
dicit Et ne nos inducas in tentationē.
id est induci pmittas. Non em̄ petim⁹
vt nō tentemur. quia tentari in se non
est malū sed magis est ad v̄tutem. quā
do fortiter resistitur. Propter qd̄ dice
bat ppheta. Proba me domine ⁊ tenta
me. sed petim⁹ ne in tentationē duca
mur. id est ne ab ip̄a vincamur Sequi
tur. Sed libera nos a malo. scilicet cul
pe quod est petim⁹. Etiam a malo pene.
quod est pturbatio pene. qd̄ est ad pec
catū inductiuū. Et malo mūdi. ne nos
cōburat p cupiditatem. quia tor⁹ mū
dus in maligno positus est. i. Joh. vlt.
Et malo carnis. ne nos absorbeat p vo
luptatem. qz nō habitat in me/ id est in
carne mea bonū. ad Ro. viij. Quā mul
ta sunt mala in mūdo ⁊ in carne nostra
que pmunt nos/ a quib⁹ petimus nos
liberari ne sub eis succūbamur Sequi
tur. Amen id est fiat. Amen autem nec
grecum nec latinum est. sed hebraicū.
Et qñq; accipitur verbiater p fiat. vt
in fine orationū dicimus amen: id est fi
at nobis dñe de⁹. quod a te humiliter
petimus. Qñq; accipitur aduerbiali
ter. vt xpc ait. Amen amen dico vob/
id est firmiter et fideliter Cū aug⁹ dic̄
Amen/ id est vere vel fideliter. Vere
quo ad intellectum. Fideliter quo ad
officium Et ideo dñs ponit in fine amē.
quia hec oratio potissime ex affectu et
intellectu est dicenda.

Libera nos quēsum⁹ dñe ab
omnibus malis preteritis p
sentibus ⁊ futuris et interce
dente pro nobis beata et gloriosa sem

per virgine dei genitrice maria ⁊ bea
tis apostolis tuis petro et paulo atq;
andrea cum omib⁹ sanctis tuis da pro
picius pacem in diebus nostris ut ope
misericordie tue adiuti et a peccato sō
mus semper liberi et ab omi pturba
tione. securi. per eūdem dñm nostrum
iesum xpm filium tuū qui tecum v̄t
et regnat in v̄nitate spiritus sancti de⁹.
per omnia secula seculorum Amen.

Secunda pticula ist⁹ partis.
in qua ponitur oratio que d̄r
embolismus dñice oratiōis.
in qua sacerdos meminit p̄teritorū ma
lorum et grauat per p̄ns. ⁊ timet fu
turū malum. Dicit ergo vt deus nos
liberet ab istis malis Nota. ista orō d̄r
embolismus. id est supererescētia. eo
qz nihil in ea petitur. qd̄ in precedenti
oratione dñice. petitum nō fuit. nec ta
men superfluit. quia est repetitio septi
me petitiōis. scz sed libera nos a malo.
Vel dicitur supererescētia. quia i p̄mi
tiua ecclesia/ multo tempe differentia
nō fuit. Notandum. triplex est malum
a quo petimus liberari. scz/ malū innā
tum. malum additū. et malum inflicū.
Primū p̄trahimus Scdm cōmittim⁹
Tercium sustinemus. Primum origi
nale. Secundum actuale. Tercium pe
nale. Sed quid est qz sacerdos petit qz
deus liberet nos a preteritis malis/ ex
quo peccata transferunt nec possunt re
uocari. eo qz non est potentia ad prete
ritū scdm philosophū. Respondetur
qzuis preteritum scdm se idem i nume
ro non potest reuocari per potentiam
naturalem. tamen potest idem i specie
vel consimile reuerti et ruocari. p po
tentiam sup̄naturalem etiam idem in

numero potest reuerti. Et ideo petit sa-
 cros. ut deus mala penalia sup nos
 non inducat. ut sup egyptios. sodomi-
 tas. et filios israhel. dereliquentes deū
 suū induxit. Nec faciat nobis fm petā
 nostrā s; fm multitudinē misericordie
 sue delet iniquitates nostras. Nota
 sedo. Dic ponit inuocatio sanctorum
 et primo beate virginis marie/ que est
 beata. iuxta illud Beatā me dicent oēs
 generatiōes: Et gloriola. qz plena grā
 fm sps. Gloriosa dicta sunt de te. rē.
 Dicit semp virgo qz virgo ante partū
 in partu r post partū Dicit maria qd
 siriace sonat dña Et maria qsi amarū
 mare qz ab illo tpe quo simeon ppheta
 uit. et tuā ipius aiām ptransibit gladi
 doloris. vsq; ad xpi passionem. nunq;
 dies pterit. in qua ista verba non re-
 uolueret et ipa amare defleret. cogitan-
 do qn fiet istud: Dic inuocant etiā tres
 apli scz petrus paulus et andreas. Et
 isti tres reuocant. ppter eorū tres p-
 rogatiuas. Petrus resumit ppter pū-
 cipatum apostolatus. paulus ppter pū-
 uilegium doctrine pdicatiois. et immē-
 si laboris. andreas ppter pūuilegiū ni-
 miū cōcupite crucifixionis et spūs be-
 nignissimi. Et in hac orōne non solum
 inuocamus aplōs sed etiam omēs san-
 ctos qui p triplicem statum distinguūt
 Omēs em qui fuerūt in eccia militan-
 te. aut fuerūt in statu cōiugali qui p pe-
 trum designant. qz uxorem habuit: fili-
 am et soerū: aut in statu uidualis conti-
 nentie. qui p andrea designant. qz fm
 beatū Christo. Uxore mortua crepuitur
 sanctus andreas in statu uiduali pman-
 sisse. aut in statu uirginali. qui p paulū
 designant. ad quē statum etiam angeli
 reducant qz uirginitas soror est ange-
 lorum Da. ppicius rē. Sic uidetur pete-

re pro duplici pace. uidelicet pro pace
 pectoris que in hoc consilii. ut sumus
 ab omni peccato sinceri et liberi. et p
 pace temporis qua sumus ab omni per-
 turbatiōe securi. Infirmis em nocet p-
 turbatio qzuis pfectis sit meriti augmē-
 tatio et constantie corroboratio. Iuxta
 illud apli: Virtus in infirmitate pficit.
 Item nota hec orō sub silentio dicit et il-
 lud significat sabbatum in quo corpus
 dñi in sepulcro quieuit. vnde Luca tes-
 tante mulieres que parauerūt vngen-
 ta sabbato siliuerūt fm mandatū sed q
 fm carnem quieuit in sepulcro fm aiā
 descendit ad inferos. ut fortior supue-
 niens fortem spoliaret armatū. Tunc
 ergo momordit infernū. ut educeret
 uinctos de lacu in quo non est aqua. li-
 berans eos a malis. pteritis pntibus
 et futuris. Dans eis perpetuā pacem.
 in qua semp sunt a peccatis liberi r ab
 omni pturbatiōe securi. Et hoc memo-
 rans eccia. orat ut etiam ab hijs malis
 liberet et ad illam pacē pueniat. Et qz
 sentimus nos deo quē petimus minus
 gratos. id recursum habemus ad fan-
 ctos deo acceptos. ut eorū intercessiō-
 bus nobis donec qd nos impetrare ne-
 quimus. Nota. quando chorus re-
 spondet. sed libera nos a malo. tūc sub-
 dyaconus representat dyacono inuo-
 lutam patenam. et dyaconus eam reue-
 lat. et reuelatam eam representat sacer-
 dori. osculando ipius manū dexteram
 sacerdos postea cum ea signum crucis
 sibi i pectore vel alias in facie facit. et
 eam etiam postmodum osculatur et p
 hoc iterum deponit corporale. quia
 post luctum passionis ad iudicium res-
 surrectionis peruenitur. Idcirco
 nunc in gestibus sacerdotis hystoria
 dominice resurrectionis recolitur.

Hic ergo. scz subdiaconus diaconus. et
 sacerdos. tam numero qz misterio rep/
 sentant illas tres mulieres sanctas de
 quibz dicit math. euangelista. Despere
 autē sabbati que lucefcit in pma sabbata
 tē. Representans patenā. id est cor pa
 tens latitudine caritatis i obsequium
 sepulture: Juxta qd legitur. qz emerūt
 aromata vt venientes vngerēt iesum
 Hanc patenā. id est cor amplum latitu
 dine caritatis. sacerdos id est xpc acce
 ptat quia xpc ardenti desiderio quere
 batur Juxta illud Scio em qz iesum q
 ritis crucifixū. idcirco crux signatur i
 pectore vel i facie Statimqz sacerdos
 osculatur patenā. ostendens qz xpc cō
 festam desiderium mulierū adimpleuit
 Et qz ore calicis remouet diaconus cor
 porale/ designat qz angelus dñi reuol
 uit lapidem ab hostio monumēti. Os
 em calicis hostium significat monumē
 ti Hec innoc. Subditur. p eūdem do
 minum nrm. Sacerdos hoc dicens
 frangit hostiam p medium. et alteram
 medietatem subdividit. quo facto alta
 voce dicit. per omnia secula seculorum
 Post subiūgit Pax dñi sit semp vobi
 scum. qz aut indivisibilia sunt opera tri
 nitatis. sacerdos subtiliter inuit cū ho
 stiam diuidit. Dicit namqz ad patrem.
 Pax eūde dñm nostrū. vsqz ad hoc
 qui tecum viuit Et vnā fractionē ho
 stie facit. ac si diceret. Diuidere vide
 oz indivisibilem. et si christus mortuus
 est ex humanitate/ viuit tamen ex vir
 tute diuinitatis: in qua semper existēs
 nunqz recessit a patre Cum vero dicit
 in vnitare spiritus sancti. secūdam fra
 ctionem facit. quasi diceret licet filius
 dei ceptus ex vtero virginis legitur
 tamen patrem et spiritum sanctum nū
 qz deseruit. sed semper tota sancta tri

nitas indivisa pmanfit. per oia secula
 seculoz. Causa quare hostia frangit. qz
 legit de xpo. qz xpc fregit et dedit di
 scipulis suis. Innocētius dicit. Sacer
 dos frangit hostiā: vt in fractioe pās
 dñm cognosca. sicut isti duo discipuli
 cognouerūt. quibus dñs in die resur
 rectionis apparuit in em. aus. Quare fra
 gitur pmo i duas medietates. Rōnale
 dicit. qz hoc fit ppter duplicē pdestina
 torum statū. scz eterne glorie. et tpalis
 pntis miserie. Et quia duplex est mise
 ria pdestinatoroz. videlicet illoz q sunt i
 hoc mundo caduco morbo viuunt. til
 loz qui sunt in purgatorio. ido vna
 medietas subdividitur in duas partes
 quāz vna sanctificatur pro pdestina
 tis qui sunt i purgatorio. et alia p hys
 qui adhuc in carne viuunt in hoc mun
 do. Et sic iste tres ptes/ designāt tres
 partes corporis christi mistici. videlicet
 ecclesiam triumphantem/ ecclesiam mili
 tantem. et ecclesiam purgatorium sus
 tinentē vl portatē. Et scdm aliquos
 illa pars que immergitur/ designat be
 atos qui inebriantur dulcedine r vber
 tate domus dei. Secūdam alios vero
 significat eos fideles/ qui immerfi sunt
 tribulationibus et passionibus presen
 tis vite. Unde versus. Constat i altari
 carnem de pane creati. Pars iuncta
 vino/ pro viuīs sanctificatur. Altera
 pro sanctis. pars tertia pro redimēdis
 Illi versus Corporis in partes christi
 diuisio fit tres. Iuncta datur viuīs sed
 pars secunda supernis. Est donanda
 reis. pars tertia viuificandis. Pars ē
 pro sanctis. pars est pro iustificandis.
 Ista refert grates. supplicat illa deo
 Sensus est talis. Vna pars significat
 gratiarum actiones pro sanctis. altera
 orationem que est pro viuīs. tertia pro

piationem que est p defunctis. Ser-
 gius papa aliter dicit. Pax in calice
 missa corpus christi quod iam resurrex-
 it significat. pars iuncta figurat corp^o
 adhuc ambulans super terram. tertia i
 altari manens vsqz ad finem / corpus
 xpi iacens in sepulcro. quia ad finem se-
 cultu corpora sanctorum in sepulcris erunt
 Innocentius sic dicit. Una pars. ipm
 scz christum caput significat. secunda ps
 significat illos / quorum corpora requi-
 escunt in tumulis. et anime regnat cum
 xpo: et sunt ille due que extra calicem re-
 seruantur. quia xpc iam est impassibilis
 et anime sanctorum sunt in loco / vbi nec
 est luctus. neqz timor. neqz dolor. Ter-
 tia pars que in calicem ponitur / signifi-
 cat eos qui adhuc in passione existunt.
 vt ab hac vita migrantes. ad caput su-
 um transcant. vbi no morientur ampli-
 us. et nullaten^o patientur. Illi dicunt.
 q hoc fit ppter tres personas diuinas
 in vna essentia. Sicut tres sunt partes
 in diuisione hostie / et tamen vnus chri-
 stus Illi dicunt. q hoc significat tres
 status xpi. quib^o fuit mortalis mortu^o
 et immortalis. Itē propter tres aper-
 turas in corpore domini. scz manuum.
 pedum. et lateris. Item propter tres
 christi substantias. scilicet diuinitatis ani-
 me et corporis Dubitatur. quare
 sacerdos dicendo alta voce. per omnia
 secula seclor^o / pax eleuat calicem d altari
 sed hoc dicendum. q xpc q p passionē de-
 scēderat ad inferos p resurrectionē eleua-
 t^o ē a mortuis. Tūc subiūgit alta voce
 hec vba Pax dñi sit sp vobiscū vbi in-
 re p ptem immergēdā figurati sunt fide-
 les sub tribulatiōib^o pñtis vite agoni-
 zantes. qz sacerdos ad tales sic loq̄t. pax
 dñi sit semp vobiscū. hic pax pectoris i
 pñti p gr̄az. et pax q̄etis seu eternitatis

in futuro per gloriam Dubitatur
 quare alta voce pronunciat. pax domi-
 ni rē Inno^o. Resurrectionis gaudium nō
 solū p signa insinuat. sed etiā per ver-
 ba intimatur et est expmēdū. Sacer-
 dos ergo cū alta voce pronūciat. pax
 domini rē. insinuat q vna die sabbato-
 rum venit iesus et stetit in medio disci-
 pulorū suorum. et dixit eis. pax vobis.
 Ibis. xx. Dubitatur. quare facit
 ter signum crucis cū hostia sup calicē.
 Innocētius dicit. q virtus trinitatis
 animam crucifixi reduxit ad carnem ne
 derelinq̄ret animā ei^o in inferno nec car-
 nem ei^o daret videre corruptionē Vel
 ideo qz tres mulieres q̄rebāt crucifixū
 ad hostium monumenti. vel signifi-
 cat tridūū per qd xpc fuit in sepulcro.
 vel quia pax quietis in gloria datur a
 tota trinitate virtute passionis xpi in
 cruce. igitur chorus respondet. et cum
 spū tuo. quasi dicat. Tu nobis pacem
 optas. et eadē pax eū spū tuo maneat. q
 ten^o toto spū diuinis miseris assistas.
 et spūali gaudio plenus fias. qz xpc cū
 salutass^o aplos dedit eis p̄atē remittē
 dicta dices Quoz remiseritis pctā rē
 Idcirco chor^o clamat et postulat ab eo
 remissioz pctōz dices Algn^o dei q tollis
 pctā mūdū rē Vbi sciēdū. q agn^o dē ab
 agnon grece. qd est piū latine. vel ab ag-
 noscēdo. qz agn^o i toto grege solo bala-
 tu matrē agnoscit. Xpc at i ara crucis
 p̄em cognouit et matrē. Idē p obe-
 dientia: matrē p curā Ibiqz pi^o obtulit
 se. p nob. Et iō in altaris imolatiōe ter-
 tē agn^o dei. q d. agn^o dē q agnouisti pa-
 trē miserere nob. agn^o dei q agnouisti
 matrē miserere nobis. pie q redemisti
 mūdū dona nobis paces Idcirco scdm
 antiq^o consuetudiez. romāe eccie trib^o mo-
 ris vniiformiter dē misere nob. p̄ tria

genera peccatorum que petimus nobis remitti scilicet cogitationis. locutionis. et operis. Cogitationis in corde. locutionis in ore. actionis in opere. Postmodum autem multis et varijs aduersitatibus et erroribus ecclesie ingruentibus. ad dominum cepit clamare dona nobis pacem. Et ut clamor facilius exaudiret in ipsa immolationis hora dixit esse clamandum. Sergius papa instituit. ut ante communicantes. agnus dei a choro decantaret. Nota in missis de functionibus de bis dona eis requiem. et tercio. dona eis requiem sempiternam quia pro fidelibus defunctis triplex requies debet optari. Primo ut ab eis auferatur pena in qua est labor et non requies et illa est eis requies pene. Secundo ut eis gloria anime proferatur qua habita ueraciter requiescunt in bono desiderato scilicet in ipso deo. Tercio ut donec gloria corpori. scilicet post diem nouissimum. ne ulterius illud miseris exponatur. Prima non est requies sempiterna. quia sublata pena sensus adhuc desiderat gloriam. Secunda etiam non est tota requies. quia ante resurrectionem mortuorum siue corporum. secundum beatum Augustinum. semper inest animalibus quidam naturalis appetitus resumendi corpora. quo aliquantulum retardantur. ne totaliter ferantur in deum. Sed tertia requies est uera requies sempiterna. quia anime que deum presentialiter uident resumuntur corporibus in ipso ulterius eternaliter et perfectissime requiescunt. Ideoque in tertia uice et non in alijs congrue debet requies sempiterna. Vel secundum alios quo ad primum petimus eis liberationem a pena sensitua puniende. quo ad secundum a conscientia liberationem. et uerme mordente. quo ad tertium liberationem ab affectiua dilatione et collatione gratie sempiternae. Post hoc pacis osculum sacerdos ministris porrigit. unde hoc proueniat. Inno. et Rationale sic inuunt. In primitiua ecclesia singulis diebus qui misse intererant communicare solebant et post crescente multitudine fidelium institutum fuit ut tantum diebus dominicis communicaret. et postquam hoc obseruari non potuit. ordinatum fuit quod tantum ter communicaret homines uidelicet in natali. pasche. et penthecostes. Inuenio hoc remedio. ut uidelicet pro eo quod singulis diebus populus communicabat. singulis diebus osculum pacis daret et panis benedictus. Et quia in quadagesima singulis diebus panis benedictus sumi non potuit saluo ieiunio. institutum fuit ut diceretur collecta super populum in fine. cum diaconus dicit humiliare capita uestra deo. Sed quid designat illud osculum. Innocentius dicit. Postquam dominus omnes salutauit apostolos. iterum dixit. Pax uobis ostendens nobis ut non solum debemus habere pacem in ore. sed etiam in pectore. ne simus. ex illis qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Et ideo cum hoc dixisset inflauit et ait. Accipite spiritum sanctum. Hoc designandum sacerdos dat ministro osculum pacis. Et quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ideo pacis osculum per uniuersos fideles diffunditur ab ecclesia. Illi dicunt pacis osculum antequam communicamus. porrigitur. et in hoc significamus. quod omnis amaritudo cordis quam habemus ad proximum a nobis debemus separare. quia si ab inuicem discordamus in corpore christi non manemus. Teneamus ergo pacem precordie et temporis cum proximis pacem pectoris in nobismet ipsis scilicet omnes homines sinceriter diligendo ut pacem eternitatis consequamur in celo adiutate domino nostro iesu christo.

ministris porrigit. unde hoc proueniat. Inno. et Rationale sic inuunt. In primitiua ecclesia singulis diebus qui misse intererant communicare solebant et post crescente multitudine fidelium institutum fuit ut tantum diebus dominicis communicaret. et postquam hoc obseruari non potuit. ordinatum fuit quod tantum ter communicaret homines uidelicet in natali. pasche. et penthecostes. Inuenio hoc remedio. ut uidelicet pro eo quod singulis diebus populus communicabat. singulis diebus osculum pacis daret et panis benedictus. Et quia in quadagesima singulis diebus panis benedictus sumi non potuit saluo ieiunio. institutum fuit ut diceretur collecta super populum in fine. cum diaconus dicit humiliare capita uestra deo. Sed quid designat illud osculum. Innocentius dicit. Postquam dominus omnes salutauit apostolos. iterum dixit. Pax uobis ostendens nobis ut non solum debemus habere pacem in ore. sed etiam in pectore. ne simus. ex illis qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Et ideo cum hoc dixisset inflauit et ait. Accipite spiritum sanctum. Hoc designandum sacerdos dat ministro osculum pacis. Et quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ideo pacis osculum per uniuersos fideles diffunditur ab ecclesia. Illi dicunt pacis osculum antequam communicamus. porrigitur. et in hoc significamus. quod omnis amaritudo cordis quam habemus ad proximum a nobis debemus separare. quia si ab inuicem discordamus in corpore christi non manemus. Teneamus ergo pacem precordie et temporis cum proximis pacem pectoris in nobismet ipsis scilicet omnes homines sinceriter diligendo ut pacem eternitatis consequamur in celo adiutate domino nostro iesu christo.

Item populus osculum pacis sumit quod
domini sui gratiam et angelorum concordiam
per mortem eius promeruisse gratulatur
Item signum pacis sibi inuicem dant
ut ostendant se esse coniunctos corpori
Christi pro qua facta est pax in celo et in ter-
ra. Item ut caritatis vinculo coniunctan-
tur. quia ergo odientes se inuicem oscu-
lantur. unde proditoris osculum imitantur.
Rursum prius quam communicamus osculum
damus. ut inter nos concordiam esse oste-
damus. et cum illa corpus domini sumamus.
sine qua munera non acceptant a deo.
Item hoc fit propter preceptum apostoli
dicentis. Salutate vos inuicem oscu-
lo sancto. deus autem pacis et dilectionis
maneat semper cum omnibus vobis. Et scien-
dum quod in missa pro defunctis in aliqui-
bus ecclesiis non datur pax. quia fideles
anime iam non sunt nec amplius erunt
in turbatione huius mundi. sed quiescunt
in domino. Unde eis non est necessarium
pacis osculum. quod est pacis et concor-
die signum. Et ergo in rationali de qua in missa
pro defunctis non dicitur illa oratio. Domine
iesu christe qui dixisti apostolis tuis pacem meam
do vobis etc. Post hoc mittit partem
hostie in calicem dicens illam orationem
sequentem.

Ecce sacro sancta commixtio
corporis et sanguinis domini nostri
iesu christi fit mihi et omnibus
sumentibus salus mentis et corporis et ad
vitam eternam promerendam et cape-
scendam preparatio salutaris amen

Ecce est quarta particula in qua
ponitur commixtionis oratio. et
exponitur sic. Hec sacro sancta
commixtio. id est sacra et sanctificata

unio corporis et sanguinis domini nostri iesu
christi. id est specierum panis et vini. sub
quibus continetur corpus et sanguis christi
fit mihi supple sacerdoti et omnibus su-
mentibus supple spiritualiter. salus mentis
id est anime et corporis. et ad vitam eternam
promerendam et cape-scendam. id est possi-
dendam. preparatio id est dispositio. salu-
taris. id est salutifera. amen. Nota commi-
xtio illa significat unionem carnis et anime
in christi resurrectione que de nouo in resur-
rectione sunt unita. Nam ut predictum est
panis ad corpus et vinum ad animam refer-
ri debet. Illud autem sane debet intelligi
quod sacerdos dicit cum eucharistiam mittit in
calicem hec sacro sancta commixtio etc. quod
utique referendum est ad species panis et
vini sub quibus corpus christi continetur.
Corpus enim christi non est sine sanguine.
nec sanguis sine corpore. et ideo non fit
commixtio corporis et sanguinis quia idem
sibi ipsi non commiscetur. sed bene fit com-
mixtio specierum. Mixtio enim est miscibili-
um unio. ut dicitur. in de generatione. No-
ta quod in ista littera innuuntur duo. que
operatur sacerdos sibi et omnibus sumen-
tibus hoc sacramentum videlicet salutem
mentis et corporis secundum se preparatores
ad capiendum vitam eternam. in quibus
innuuntur duo effectus huius sacra-
menti. quos consequitur digne confici-
ens. et etiam sumens hoc sacramentum
eucharistie

Domine iesu christi fili dei veri
qui ex voluntate patris con-
operante spiritu sancto per
mortem propriam mundum viuificasti.
libera me queso per hoc sacro sanctum
corpus et sanguinem tuum a cunctis iniquita-
tibus meis et ab vniuersis malis et fac me

tuis sp̄ obedire mandatis et a te nūq̄
in perpetuū separari p̄mittas. Qui cū
eodem deo patre in unitate eiusdē sp̄i
ritus sancti uiuis et regnas deus p̄ oīa
secula seculoz. Corpus et sanguis dñi
nostri iesu xpi fiat nobis salus mentis
et corporis et remissio oīm peccatorū
in uitam eternā amen.

Ratio ista non est de essentia
canonis ip̄i et p̄pter hoc di-
uersi diuersimode eā legūt et
orant. Sed ut iam lecta est scias q̄ in
hac orōnetria petunt. scz a peccatis li-
beratio p̄ceptoz dei obeditio. et a deo
nunq̄ in perpetuū separatio. Item nota
primo d̄r ex voluntate patris. quonā
indiuisa sunt opa trinitatis. Tota em̄ et
indiuisa trinitas christū tradidit ad
mortē et ad redimendū mundū. et ut
tota natura humana p̄ xpm redimeret
a morte pater filiū dedit. filius seipm
obtulit. sp̄s sanctus accepit. Hinc er-
go dicit apo. Christus p̄ sp̄m sanctum
seipm obtulit deo patri hostiā immac-
lata. singuli tñ dederūt. acceperunt. et
obtulerunt. sed ad distinctiōem pater
d̄r dedisse p̄pter auctoritatē. filius ob-
tulisse p̄pter humanitatē sp̄s sanctus
accepisse p̄pter benignitatē. Finito ca-
none sacerdos se applicat ad susceptio-
nem sacrosante hostie. Quidam enim
sacerdotes de manu quidam de pate-
na corpus xpi sumunt. qui de manu su-
munt dico q̄ tucius agūt qm̄ digiti in
calice postea lauant. qui autē de patena
sumūt nisi lauent in calice patenam ne-
gligentia cōmittunt. licet expositores
dicant q̄ hij qui corpus xpi in patena
sumunt figurāt q̄ corpus xpi in laticu-
dine caritatis sit accipiendū que desit

gnatur p̄r patenā. Nota post illā oras-
tionem Dñe iesu xpe r̄. celeriter dñice
passionis memoria habenda cum omī
deuotioe et corde cōtrito et conscia nō
ficta post hoc corpus xpi et sanguis su-
menda sunt in qua quidem sumptioe nō
expedit fieri magnam moram sed sacer-
dos breuiter et reuerenter se expedit
p̄municando p̄pter cordis distractiōez
et mētis euagatiōem. ne irruētēs cogi-
taciones p̄dant deuotionē. Ista cuius
figura p̄ceptum fuit in lege. q̄ agnus
paschalis qui figurabat xpm comedere
reuer festinanter Nota sacerdos in q̄
basoam ecclesijs omēs ptes hostie su-
mit. sed in aliquib⁹ vnā ptem in duas
diuidit. quas ministris scz dyacono et
subdyacono porrigit. et sic cū ministris
p̄municat et p̄ hoc insinuat. q̄ xpc post
resurrectionē cum discipulis māduca-
uit. Quā vnā pte accipit et reliquas
ministris impendit insinuat ut lucas euā-
gelista p̄memorat. qz iesus accipēs pa-
nem fregit. et sumens reliquū porrige-
bat illis quoz cor ardens erat in via.
Nota. summus pontifex non sic sumit
eucaristiā sicut sacerdos p̄munis vel al-
ter eps. nec etiā summus pontifex statī
particulam hostie submittit in calicem
sed eam post terciū signaculū crucis su-
per patenam reponit. et post osculum
pacis ad sedem ascendēs. ibiqz p̄sistēs
maiozem ptem hostie suscipit. de pate-
na. quā dyaconus sibi apportauerit de
altari. quā dentib⁹ suis diuidēs. vnā
particulā eius sumit. et aliā in calicem
mittit. et de calice cū calamo haurit. de
inde alias duas particulas distribuit
ministris. dyacono cum osculo. subdy-
acono sine osculo. et idem scilicet sub-
dyacon⁹ residuum sanguinis in quem
summus pontifex partem misit sumit.

Romanus ergo pontifex ibi non comu-
 nicat ubi frangit sed in altari frangit
 et in sede communicat quia christus in emaus
 post resurrectionem coram duobus disci-
 pulis fregit et non manducauit. sed in
 hierusalem coram duodecim apostolis man-
 ducavit. Ascendens ergo sedē ibi mādu-
 cat et comunicat quia ecclesia militatē sum-
 mus pontifex est caput et vicarius christi
 et ideo sublimiori loco comunicat. Illa cō-
 hystorialis a quibusdā reddidit sicut dubia
 an ita sit. Fuit quidā papa nomine leo he-
 reticus qui quoniam comunicare debebat mis-
 sit occulte sacramentū in sinu. et ergo ne
 deinceps posset talis fallacia committi
 papa in alio loco omnibus cernentibus
 māducat et comunicat. *Lū Inno. di. q.*
istā rōez hystoricā nūq̄ potuit in aliquo
loco autētico inuenire. Post sumptum
eucaristie sacramentū sacerdos abluat di-
gitos et pfundit ne aliq̄ incaute rema-
neat ex cōtactu diuiniissimi sacramenti
In dignū quidē esset ut manus quae incor-
ruptibile corp⁹ tractauerūt corpus
corruptibile attingant nisi prius studio
se lauēt. Trina ergo ablutio. sacerdotis
in principio. in medio. et in fine misse
designat. quia offert sacrificium salutare
ad emundatiōez cogitatiōis locutiōis
et actiōis. vel ad purgatiōez peccati origi-
nalis criminalis et venialis. vel istoz quae
agunt per ignorantia. negligentia. et in-
dustria. Nec autē ablutio potest referri ad
ablutiōez baptismi. cui⁹ formā christus tra-
didit post suā resurrectionē. Eūtes inquit
in mōm vniuersuz docete oēs gētes etc.
Rōnale dicit. Sane circa maiora tui⁹
est agendū sacerdos ergo sumens san-
guinē propter maiore securitatē et reue-
rentiā calicē cum vtraq; manu tenere
debet. sed in pfusionis sumptiōe. Sufficit
altera t̄m duob⁹ digitis alteri⁹ man⁹

abiūctis quae per hoc inueniens sanguinē
 ibi non esse. Sed sumēdo sanguinem ter
 haurit. ad designandū trinitatē. pfusio-
 nem vero bis per hoc designans caritatē quae
 inter duos consistit. Et post sumptū sc̄m
 non est statim spuerendū si quomodōse absq̄
 violētia nature fieri potest. Sed post horā
 puenientē spuerē potest in loco ppetēti ubi
 spuerū nequit pedib⁹ calcari. Si quidē
 spūalis oia iudicat et a nemine iudicat.
 et hostia non sicut alii⁹ cibis corporalis est
 masticāda sicut discrete et moderate ac le-
 niter dentib⁹ anteriorib⁹ terenda. et
 lingua mollificāda ne aliq̄ p̄cula den-
 tib⁹ adhaereat quā postea emitti sc̄rean-
 do ptingat.

Laplin quintū De gratiatiōe.

Inita pceptiōe corpis et san-
 guinis christi antiphona seq̄t.
 que post comuniōez panis
 que cōmuniter cōmunio vocat. quia tpe
 cōmunicatiōis fidelium vel modicum post
 cōmunicatiōez cantat. et illa reperit
 gaudiū apostolorum de christi resurrectione. *Sim-*
ilud quod legit. gaudiū sunt discipuli etc. qu-
ant in aliq̄ ecclesijs reci. p̄cādo cani-
insinuat quia apostoli resurrectionis gaudiū si-
bi inuicē mutuo nūciabāt. Nec ē ergo
dies quā fecit dñs etc. Illi dicūt sicut in
troitus misse significat inchoatiōez boni
opis. ita cōmunio cōsumatiōez laudibi-
lis finis. Nam quae digne volūt eucaristiā
sumere et cōmunicare dñe vsq; in finē si-
ne intermissiōe laudare deū. sicut dicit
ap̄ls. sine intermissiōe orate. Et p̄s. Be-
nedicā dñm in omni tpe. Illuc sensum tā-
git orō vltima quae cōplēda dicit quia ipsa est
complemētū officij missalis et p̄fectōez
seu cōsumatiōez boni opis replentat.
Illi dicūt quia cōmunio dicitur ad gratiatio-
nes per hostia nobis trāmissa et i edulū

pposita. Vel fm alios cōmuniō signifi-
 cat h^o sacre puicatiois et pceptiois sa-
 cramenti fructū. q̄ ab electis obrinebit^r.
 dū mūdus cōsumabit. quo fructu dabi-
 tur eis exultatio et leticia. iux̄ illud ps̄.
 Exultabūt sancti i glia. et pascebuntur
 edulio absq; p̄cio commutationis ip̄o
 p̄pinate inuitate et p̄pōnēte q̄ dixit. Et
 ego dispono vobis regnū. Post hoc
 iam i fine misse sacerdos se traussert ad
 dexterā p̄tem altaris. et hoc iō. qz cult^o
 fidei p̄mo fuit in p̄plo iudaico post hoc
 trāsuūt ad gētes. in fine v̄o vel circa fi-
 nem itez reuertēt ad iudeos ad p̄dica-
 tionē enoch ⁊ helie q̄ conuertūt corda
 patz ad filios qm̄ in dieb^o illis saluabit^r
 iuda. et reliquie isrl̄ salue fient. S; hoc
 nō videt̄ placere innocētio q̄ dicit. qz
 x̄pc nō p̄dicauit gentib^o s; iudeis. ⁊ sa-
 cerdos p̄nūcians euāgelij x̄p̄i gerit p̄-
 sonā. videt̄ qz ip̄a sinistra ps̄ altaris nō
 rep̄ntat gētiles. Ergo ip̄e dicit sic. ea q̄
 sunt leta p̄ dexterā p̄tē altaris designā-
 tur. p̄ sinistra v̄o q̄ sunt tristia et aduer-
 sa. q̄ ergo sacerdos i p̄ncipio misse gau-
 diū dñice incarnationis et natiuitatis
 oñdit. idcirco p̄mū ad dexterā p̄tē al-
 taris accedit: deinde ad sinistra cōuer-
 titur. vt tristitiā passiōis insinuet. S;
 itez redit ad dexterā vt gaudiū dñice
 resurrectionis et ascensionis annūciat:
 Tūc dicit oñones q̄ vocant̄ complēde
 eā sup̄ius dicta ē. Et hee oñoes dñt ml-
 tiplicari eqliter collectis añ eplam pro
 nūciatis. Dec oño quā sacerdos p̄mit-
 tendo salutatioez exeq̄tur eleuatis vi-
 extēsis manib^o. significat illā bñdictio-
 nem fm inno. quā x̄pc ascensur^o i celū.
 eleuatis manib^o legi^o dedisse discipulis
 Quā vt Lucas cōmemorat. Eduxit eos
 foras in bethaniā zc: Lu. vlt. Post illas
 oñones p̄adit salutatioem nouissimā. q̄

facta dyacon^o vel sacerdos alta voce
 p̄nūciat. Ite missa est. Repr̄sentās illud
 qd̄ dictū est aplis Chri galilei qd̄ statis
 aspiciētes in celū zc. Chor^o aut̄ q̄ i gra-
 tulādo r̄ndet. deo gr̄as. imitat^r aplis.
 qui adorātes regressi sunt in hierl̄m cū
 magno gaudio et erāt sp̄ in templo lau-
 dātes et bñdicētes deo p̄ hoc qz sacer-
 dos vel dyacon^o dicit ite missa ē dat li-
 centiā eiūdi p̄plo ad p̄ria. vt sit sensus
 iste. Ite ad p̄ria missa ē finita. Vel ho-
 stia salutaris deo p̄ri. p̄ vobis missa est.
 Vel v̄a deuotio missa ē et hercis sedi-
 bus misterio scōz angeloz. Sz rōnale
 s̄derponit. Ite p̄ x̄pm et seq̄mini ip̄m.
 Non ei est in hoc mōdo standū. s; ad pa-
 triā p̄ bona opa ē festinandū. Nō leui-
 ter facere possum^o qz hostia missa ē ad
 deū p̄rem placandū. p̄ quā fracta sunt
 tartara ⁊ paradisi ianua reserata. Cū cō-
 ciliū aurelionēse statuit. qz cum ad cele-
 brādas missas p̄pls x̄p̄ianus in dei noīe
 p̄uenerit. non añ discedat qz misse solē-
 nitas compleat^r ⁊ donec p̄nūciatū sit/
 ite missa ē. Et sic i hoc loco missa bñ dz a
 mittēdo qz tūc vnusquisq; fidelis ad p̄-
 pria ire dimittit. Ite sciēdū tripliciter
 missa claudit^r seu concludit^r scz p̄ ite mis-
 sa est. p̄ bñdicam^o dño. p̄ req̄scāt i pa-
 ce. In dieb^o eīm festiuis et generaliter
 qm̄ cantat^r glia i excelsis deo. et in matu-
 tinis te deū laudam^o. concludit^r cū ite
 missa ē. Et h^o ratio ē. quia in dieb^o istis
 p̄pls in p̄mitiua eccia ad ecciaz confluē-
 bat ⁊ qz tenebat^r expectare finē misse
 et nesciebat qm̄ esset finis. mister verte-
 bat faciē ad eos. dans eis licentiā rec e-
 dendi. Sed i dieb^o p̄festis et i fertijs q̄
 bus non cantat^r glia in excelsis/ missa
 concludit^r. cū bñdicam^o dño qz tūc mi-
 nistri et sacerdotēs q̄si soli sine p̄plo. in
 primitiua eccia missas dixerunt. Ideo

iuxta more antiquū dicim⁹ istis dieb⁹.
 bñdicam⁹ dño. spēaliter ī ieiunio, ⁊ ī ad
 uentu dñi. missa claudif cū, bñdicam⁹
 dño etiā dñicis dieb⁹ ad denotādū qđ
 si sp dño bñdicēdū sit mltomagis hoc
 ope facere debem⁹. Hec rōnale. Sz qđ
 sp debem⁹ manere ī gr̄azactiōe choꝝ
 rñdet vniformiter. deo gr̄as. Et sic qñ
 p̄cludēdo missam. bñdicam⁹ dño. p
 hoc p̄ls ad gr̄azactiōes inuitat. eo qđ
 post oīa bona pacta dō debem⁹ regra
 ciari ⁊ cū laudare fm dictū apli. Br̄as
 agite sine intermissione orate. Et qñ sa
 cerdos vel dyacon⁹ dicit. ite missa est.
 tūc in plibus ecclesijs faciē v̄tit ad p̄o
 pulū. Et rōnabiliter qđ ad eos quos p̄
 sentes licentiam⁹ sermōez dirigit⁹. et
 eis ad quos sermōez dirigit⁹ faciē pre
 sentare solem⁹. Sz dicēdo bñdicamus
 dño. nō distīcte alloq̄t aplm. sicut cū
 dicit ite missa ē. sed tā se p̄numerat et iō
 faciē vertit ad orientē. vt vō orienti ex
 alto qđ illuat omnē hoiez gr̄as refera
 mus: Sz missa defunctoz claudunt p
 req̄scāt in pace. Hic em̄ p totū officiū
 optat req̄es et p̄cipue ī p̄ncipio vt er
 go finis cor̄pondeat p̄ncipio. missa
 claudif p req̄scāt ī pace. ⁊ tūc rñdet
 amen. i. fiat. Istō facto sacerdos nouissi
 mā facit bñdictiōez sup aplm et hec de
 signat spūssancti missiōez in discipulos
 quē dñs de celo misit in eos. iux̄ qđ ip̄e
 p̄misit. Accipietis inquit virtutē supue
 niētis spūssancti ī vos. Sicut em̄ spūs
 sanct⁹ in noīe toci⁹ trinitatis mittit eo
 qđ opa sancte trinitatis indiuisa sunt.
 Ita et sacerdos istā bñdictiōez facit in
 noīe indiuidue trinitatis dicens. Bñdi
 cat ⁊ custodiat vos diuīa maiestas p̄
 ⁊ fili⁹ et spūssanct⁹ et v̄t⁹ ⁊ gr̄a bñdi
 ctōis eiusdē sancte trinitatis et p̄okatō
 glmi spūs sup aplm descendat et sp̄ ma

neat. Hec em̄ bñdictio p verbū oris ⁊
 signū crucis exprimit. qđ ista missio san
 cti spūs p sonū vehēntis aeris a celis
 et p linguas igneas innotuit. Un̄ legit
 Actū. i. Factus ē repēte de celo son⁹.
 Et subdit. Et apparuerūt illis desup di
 sprite lingue rē. in qua bñdictiōe finis
 habet missē. Hic finis missē finem desi
 gnat mūdi. in quo electi dei libertatem
 habebūt et deū sp bñdicēt. et ip̄e deus
 ip̄is bñdicet. et p̄lo suo in pace. fm qđ
 p̄missoz suozū tenet forma qñ sepabit
 bonos a malis. qñ agnos ab hebis. Et
 dicit bonis Venite bñdicti p̄ris mei.
 possidete vobis p̄ata. Tūc ei iusti ad cla
 ritatis gloriā pducent. et fulgebūt sic
 sol in regno p̄ris eoz. Sic em̄ sup eos
 effulgebit benedictio dñi. Malis vō di
 cetur. Ite. vobis missa est mala ⁊ into
 lerabilis finis. Ite maledicti in ignem
 eternum. vt d̄r Math. xxv. Deinde sa
 cerdos inclinās caput ad altare dicit.
 Placeat tibi sancta trinitas rē. osculās
 altare seq̄ signo crucis signās vt illiba
 ta fides cor̄ ip̄ius ⁊ mentē sp̄ possideat
 et animū muniat vsq̄ ad obtentū vite
 p̄hennis. in qua fidelis aīa sociabit̄ dō
 in osculo saluari. in cōiunctiōe insepa
 bili. in caritate xp̄i. qñ videbim⁹ ip̄m si
 cuti est regē in decore suo qñ illū cogno
 scemus sicut et p̄gnori sum⁹ cū penit⁹
 euacuabit̄ omne qđ ex pte est. qm̄ tunc
 veniet qđ p̄fectū est. Vbi quidqđ vis
 ad nutū adest. quidqđ nō vis p̄cul de
 est. vbi erit status oīm aggregatiōe bo
 norum p̄fect⁹. In quo ip̄e finis erit no
 stroz desiderioz. qui sine fine videbit̄.
 et sine fastidio amabit̄. et sine fatigatio
 ne laudabitur. Al̄ laude ergo qđ incepti
 mus. in laude quoq̄ terminem⁹. vt in
 eternū laudemus eum. qui viuit et rez
 gnat in secula seculoz deus amen.